

תרגום ספר איוב וביאורו

בלשון ערבית

לרבינו סעדיה גאון בן יוסף הפיומי

הוציאו לאור וביארו בהערות עבריות

הק' בנימין זאב באכער

בבית הארון ארנסט לרו

פאריס שנת תרנ"ט לפ"ק

ברפוס צבי הירש בר' יצחק איטצקאווסקי בברלין

188

תפסיר ספר איוב ושרחה

באלערב'ה

תאליף

רבינו סעדיא גאון בן יוסף אלפיומי

אכרגה וצחחה ובינה בחואש באלעבראניה

אלפקיר אלמפתקר אלי רחמ'ה רב'ה

בנימין זאב באכער

טפריה ע"ש הרמב"ם
חל"אבים

יבאע ענד ארנסט לרו אלכתב'ה

במדינה בארים אלמחרוס'ה

סנ'ה א' תתצ"ט.

הקדמת המוציא לאור.

התרגום הערבי על איוב אשר לר' סעדיה גאון עם ליקוטים מביאורו כבר נדפס זה עשר שנים¹) על פי שלשה כתבי יד אשר באחד מהם נמצא ביאור הגאון והקדמתו על ספר איוב. אך המוציא לאור הראשון לא אסף כל מה שמצא בכתב יד זה ולחלק גדול מהביאור וגם להקדמה לא נתן נאולת הדפוס בספרו. גם התרגום הערבי אף כי טרח לתקנו כצרכו וגם קבץ חלופי נוסחאותיו לא עלה בידו לנקותו משגיאות ולהרחיק ממנו טעויות. ולכן כאשר הואלתי להוציא מעשה ר' סעדיה גאון על איוב שנית מצאתי מקום להתגדר בו ולהשלים מה שהניח הבא לפני חסר. וכרם זכור למוזב איש חמודות אשר בא יומי לפני כלותו מלאכתו הוא ידידי המנוח ר' יוסף דירינבורג ז"ל אשר נתן לי חלקי בין העוסקים בהוצאת כל ספרי הגאון וגם עורני עזר גדול למען אצא ידי חובתי. כי נתן לי את הדפוס הראשון הנזכר מלא על כל גליונותיו בתיקונים הוציאם מתוך שני כתבי יד אשר באוקספורד ר' יצחק שלמה פוכס ז"ל (הנקטף אח"כ באבו מתוך גן חכמת ישראל). וגם נתן לי העתק הביאורים וההקדמה אשר נשארו נגזרים בכתב יד והעתיקם בעבורו ר"ש פוכס הנזכר. ועוד נתן לי כ"י קנין כספו הנכתב בתימן ונשלח אליו מירושלים בשנת התרנ"א ויש בו קצת ספר איוב עם התרגום הערבי אשר לגאון כל פסוק ופסוק עם תרגומו אחריו ומלות המקרא מנוקדים נקוד בבלי הפשוט אשר נהגו בו בארץ תימן. ועוד שלח לי ידידי ר' אברהם נייבויער נ"י צלמי אור הנעשים במצות ר"י דירינבורג מן עלים נפרדים אשר יצאו מהגניזה במצרים ובאו בשנים האחרונות אל אוצר הספרים אשר באוקספורד. והעלים האלה נשארו מכתבי יד שונים ואני הבדלתי בסומנים כאשר אזכיר למטה. — המוציא לאור הראשון השתמש גם בכ"י אחד הנמצא באוצר הספרים הגדול אשר למלך בברלין. כתב יד זה היה תחת עיני כי פקיד אוצר הספרים הנזכר שלחוהו לי אל מקום מושבי והנני מגיד להם בזה תודתי.

ואלה הם הסימנים אשר רשמתי בהם בהערותי המכילות חילופי נוסחאות לתרגום רס"ג ולביאורו על איוב את כתבי היד הנזכרים עד הנה.

אות O הוא סימן כ"י אוקספורד מספרו בקאטאלוג של ר"א נייבויער 125. והוא הכ"י אשר יש בו גם ביאורי הגאון והקדמתו ונספחו בו אל מעשה הגאון גם התרגום הערבי והביאורים אשר לר' משה הכהן בן נקטילה. וכבר השתמש בכ"י זה החכם עוואלד בהוציאו לאור ליקוטים על איוב בשנת 1844. מתוך כ"י זה עשה ר"ש פוכס ז"ל העתק כל הביאורים שהניחם המוציא האור הראשון ולא נתן להם מקום בספרו. ואלה הם הפסוקים אשר נפקד מקום ביאורם בדפוס הראשון (מלבד הפתיחה אשר לגאון אשר היא גם כן יוצאת פה לראשונה לאור): א—ו יז

¹) וזה שם הספר: כתאב איוב אלמלק בכתאב אלחעדיל. Das Buch Hiob übersetzt und erklärt vom Gaon Saadia. Herausgegeben und mit Anmerkungen versehen von Dr. John Cohn. Altona 1889.

אות G^4 הוא סי' ב' עלים ובכל דף יש כ"ו שורות. בהם נמצא סוף ביאור פר' כו.
ותרגום פר' כז וכתב עד פסוק י"ח סוף ביאור פר' לג עם תרגום פר' לד עד פסוק כ"ו.
ועוד נתתי סימן F לשריד הנמצא באוצר הספרים הגדול אשר באוקספורד
(מספרו בקאטאלוג 2523,4) והעתיקו לי בחסדו המנוח ר"ש פוכם. נמצא בו קצת
הביאור על פר' כז וכתב.

על פי כתבי יד ושרידי כתבי יד אלה ובעזר הרפוס הראשון תקנתי את התרגום הערבי על איוב אשר לר"ס גאון. בחרתי הנוסחאות הישרות בעיני ונתתים לעיקר בנוף התרגום ואת חילופי הנוסחאות הראויים לזכרם הצנתי יחד בהערות לפי סדר שורות כל דף ודף עם סימן כ"י אשר בו נמצאו. ואין להתפלא כי רבו החילופים בתרגום זה כי ידי רבים שלטו בו ולא יראו הסופרים לשנות המלות וצורתן בשינויים של מה בכך. ויש חילופים אשר מירי הנאון עצמו יצאו כי אפשר ששינה בתרגומו בעשותו מהדורא שנית לספרו על איוב כאשר אבאר למטה בדברי על ביאורו. ובדאי כל כ"י חדש שיבוא לידי מעיין ימצא בו חילופים אחרים. וגם אנכי בהיותי בלונדון באוצר הספרים הגדול אשר בבריטיש מוזיום עיינתי בכ"י שמספרו בהקאטאלוג Or. 2375 ובתוך שאר ספרי הכתובים יש בו גם ספר איוב עם תרגום הנאון והעתקתי ממנו פסוקים מעטים ועיר שם ועיר שם והנה מצאתי בהם חילופי נוסחאות כאלה: ג ד במקום "אלדי קיל פיה קד ולד רגל": אלדי קיל קד ולד פיה רגל. ד ג במקום "אלראציתאן" אלרצותאן. ד יב במקום "בלאם": אלכלאם. ד כא במקום "אן קד רחל בפצללהם": אלא אן רחל באפצללהם. ז כא במקום "ומא לא תחמל": מא לא תחתמל. יח א במקום "נתכלם": אתכלם. יח ב במקום "מא באלנא": ומא באל. מא ד במקום "מצאפה": מצאפפה. הפתיחה אשר כתב ר' סעדיה גאון לספר איוב והיוצאת פה ראשונה לאור אינה נמצאת בשלמותה רק בכ"י O. אך מקצתה נמצא גם בכ"י G¹ ו G³. ואולם ב G¹ נמצא מאמר ארוך בתוך הפתיחה שאינו O ונתתיו בנוף הספר דף 7 ודף 8 עד שורה 16 והמאמר קטוע בסופו וגם תוכו לקוי בחסרונות בשריד כ"י הנזכר. וב O יש במקום המאמר הזה קצורו במעט שורות שהצגתי בסוף הפתיחה (דף 8 שורה 17—20). ומההבדל הרב הזה שיש בין O ובין G¹ נראה ברור שמפתיחת הנאון לס' איוב היו שתי מהדורות ארוכה וקצרה. וכן היו שתי מהדורות מביאורו לס' איוב כי על חמשה הפסוקים הראשונים נשאר הביאור ב G¹ והוא ארוך ממה שיש בכ"י O כמו שתראה שם בהערותי. אך גם על פסוק ו' ופס' ז' וי"ב וכן על פר' ב פס' ז' הביא רבנו בחיי דברים מביאור ר"ס גאון שאינם לפנינו ב O¹. ועל שהיו מביאור הנאון על איוב שתי מהדורות ראה ברורה יוצאת מכ"י G שנשאר בו הביאור על שתיים עשרה פרשיות והוא נבדל בחילופים אין מספר מהביאור אשר בכ"י O כמו שהראיתי בהערותי עיין לקמן דף 44 עד דף 79. ומה שנשאר מסוף באור פר' לו בכ"י G² הוא מסכים קצת עם G (עי' דף 50). והביאור על פר' לג שנמצא בכ"י G⁴ גם כן מובדל ממה שיש ב O (עי' דף 95). ועי' גם החילופים מכ"י F (דף 81 עד 85). בתחתית עלי הספר הזה בכל דף דף תחת הקו המפסיק ימצא הקורא כל ביאורי הנאון מועתקים ממקורם הערבי כמעט מלה מלה אל לשון הקדש למען יוכל להנות בדברי הנאון גם מי שאינו מכיר לשונו הוא לשון ערב. ומלבד זה גם על כל פסוק ופסוק שאין עליו ביאור אך אמרתי כי יוצא מבין מלות תרגום הנאון פירוש נכבד וראוי לשום עליו עין עשיתי פירוש קצר בלשון הקדש להגיד תוכן התרגום הערבי. ויחד עם הערותי המפרשות ביאור הנאון ותרגומו העירותי על דברים הנוגעים לפירושי הנאון על פסוקי איוב והם נמצאים בספר אמונות ודעות אשר לגאון ובפירושו

(¹) וזה מקרוב הוציא לאור החכם ר"ש עפענשטיין תחלת פירוש ר' יוסף קסחי על ספר איוב החסרה בס' תקות אנוש ושם נמצאו דברים מפירוש הנאון על איוב פר' א' וב' שאינם בביאורו וגם ר' בחיי אינו מביאם. עיין XXXVII, 88. Revue des Études Juives.

על ס' יצירה ובפירושו על שבעים מלות וגם על דברים הנמצאים בספרי הבאים אחריו ומזכירים פירושו או נהגים מהם כמו תלמידו דונש בן לברט ור' יונה בן גנאח ור' אברהם אבן עזרא ור' יוסף קמחי וגם ר' בחיי והר' שמעון בן צמח. וכבר השכיל המוציא לאור הראשון ר' יוחנן כהן לקבץ רוב הדברים האלה בהקדמתו אשר כתב לספרו.

ר' סעדיה גאון מזכיר ביאורו על איוב בביאורו אשר כתב אחרי כן על ספר משלי. (א) על משלי ג' י"א וי"ב הוא אומר: כבר ביארנו שני הפסוקים האלה בפתיחתנו לספר איוב (עיין חלק ששי לספרי רבנו סעדיה גאון דף 28). והוא מביא שם מאמר שלם מהפתיחה אבל לא מלה במלה כי אם מעין מה שנמצא לקמן בדפוסנו דף 3 שורה 9 עד דף 4 שורה 11. — (ב) בסוף ביאורו על משלי י"ח י"ד (דף 96) הוא אומר: "כמו שביארנו בספר איוב". ובוה הוא רומז גם כן על הפתיחה ועל עצם המאמר ההוא אשר הזכיר בביאורו על משלי ג' י"א וי"ב. — (ג) בביאורו על משלי ל' ג' (דף 184) מזכיר הגאון מה שפירש באיוב פר' כ"ח ותוכן הדברים אשר הוא רומז עליהם נמצא לפנינו דף 85. — ועוד הזכיר הגאון את ביאורו על איוב בספרו אשר אך קצתו נגלה אלינו ע"י החכם ר"א הרכבי הוא ספר הגלוי ובהשריד מהספר הזה (דף קפ"ח) אמר הגאון וזה לשונו (כפי שהעתיקו ר"א הרכבי מלשון ערב אל לה"ק): "ועשיתי כדי יציע במקום אל כמו שביארתי באיוב שהמלה הזאת תמצא בח' מקומות מן המקרא ואחד מהם כדי שופר". והוא רומז בזה על ביאורו הארוך על איוב כי בקצר אשר לפנינו לא נמצא פירוש ח' מקומות שנמצאת בהם במקרא מלת כדי בטעם אל. ועיין מה שכתבתי בהערתי לביאור הגאון על איוב י"ז ט"ז (לקמן דף 58).

ועוד ראוי לדעת כי בספר תורות הנפש המיוחס לר' בחיי הקדמון בעל ספר חובות הלבבות נזכר תרגום הגאון על איוב ה' ו' (ס' תורות הנפש מתורגם לעברי ע"י הח' ברוידע דף 87) והוא מזכיר התרגום הערבי על מלות הפסוק "ובני רשף יגביהו עוף" כמו שהוא לפנינו (דף 22): "ותרא אהל אלנאר יתשאממן טיראנא". כן הוא במקור הערבי בכ"י פאריס כאשר ענה לי על שאלתי הח' ברוידע.

ושרם אסיים דברי אניד תודתי להחכם היקר ר' מאיר למברט אשר הואיל בחסדו לעיין כל עלי הספר הזה לפני בואן אל תחת המכבש ומה שמצא עוד אחרי הניחי את העלים משגיאות הדפוס הגיד לי וגם האיר עיני בכמה מקומות בהבנת דברי הגאון. במקום הזה לא אדבר מאומה על דרך הגאון בתרגום ספר איוב ועל דעותיו אשר חוה בביאורו ובפתיחתו. אם לא תהיה תוחלתי נכונה עוד אפשר רשת חקירתו על כל דרכי הגאון בפירוש המקרא כאשר יצאו לאור כל ספריו עד תמס ואז אשיב אי"ה להתעסק בספר הזה כאשר התעסקתי עתה לתקנו ולבארו.

בודאפעשמי, בירח טבת התרנ"ט.

בנימין זאב בן לא"א ה"ר שמעון בכרך ז"ל

המכונה

Wilhelm Bacher.

בשםך רחמן

הזה תרגמה כתאב אלתעדיל

אלמנסוב אלי איוב

ממא תרגמה ראם אלמתיבה מרינו ורבינו סעדיה ראש ישיבה
של מחסיה רי"ת.

(צ ד ר א ל כ ת א ב)

אבתרא מולפה וקאל תבארך אללה אלאה אסראיל אלקדים קבל אלאבתראאת
ואלבאקי בעד אלנהאיאת אלמברי אלמנרע אלמעיד אלבאעת אלחקיק באלחמר
ואלשכר עלי סעלה אלעאם ואחסאנה אלשאמל.

אמא בעד פאן מעני אלגור ואלאחסאן ואן כאן לא ינקסם פי דאתה אעני אן
קלילה ובתירה חקיקאן במענאה עלי אלאנפראד פאנה יתפאצל פי וגוה אלכמיה⁵
ואלכיפיה. מן דלך אן גור אלמנלוקין במקדאר יקתצי פנאה בפנאהם כקול די
אלגלאל פי כתאבה קול אומר קרא ואמר מה אקרא כל הבשר חציר וכל חסרו כציץ
השרה וגור אלקדים גל ועו לא נהאיה לקדרה לאנה עליה ולא חד ואקצא לגורה
ואחסאנה. ולמא נאהי ובאלג פי אקצא מא יקע עליה חס אלנאטקין קאל כי גבהו

זה תרגום ספר הצדוק

המיוחס לאיוב

ממא שתרנס ריש מתיבתא מרינו ורבינו סעדיה ראש ישיבה של מחסיה רי"ת.

(פ ת י ח ת ה ס פ ר)

החל מחברו ואמר. יתברך האל אלהי ישראל הקדמון לפני התחלות והקיים אחר
התחלות הבורא והמוציא מאין המשיב והמחיה הראוי לשבח ולהודאה על חסרו הכולל ועל
הטבתו לכל.

ואחר זה אומר כי ענין החסד וההשבה אף על פי שלא יתחלק בעצמו רצוני לומר
שהמעט והרב מהחסד כל אחד בפני עצמו ראוי לענינו בכל זאת יש בו הבדל באופני הכמות
והאיכות. והבדל כזה הוא שחסד הנבראים הוא כשיעור אשר כלותו יחוייב בכלותם כמאמר האל
יתברך בספרו (ישעיה מ' ו') קול אומר קרא ואמר מה אקרא כל הבשר חציר וכל חסרו כציץ
השרה וחסד הקדמון ית' וית' אין תכלית לשיעורו בעבור שהוא חלוי בו ולפי זה אין גבול וקצה
לחסדו ולהטבתו. ומפני שהפליג להזכיר קצו מה שיפול עליו חוש המדברים אמר כי גבהו

שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם לאן אלחאסא ואן
 שאהדת אלסמא ואלארץ כאנהמא ען קרב פי אלעין פאלעקל ידל עלי אן בינהמא
 אלבעד אלכתר. פאמא אלממתחנון ואלמעתיבון פאנהם ועמא אן אקרב גו מן אגוא
 אלפלך מן אלארץ יכון אכתר מן י"ו צעף מן גמלה קטר אלארץ אלדי הו אלזט
 6 אלקאטע לדאירתהא בנצפין ואמא אכר אלגוא ממא תקע עליה אלחאסא מן אלפלך
 פאנה ינאז עדר אלאלוף אלכתירה עלי היא אלמקדאר אלמזכור. פקול אלחכים
 תבארך ותעאלי אן סבילה פי אלגור ואלכרם אעלי ואשמך מן פצל אלזלק ואחסאנהם
 כעלז אלסמאואת פוק אלארץ לא אנה קד אנתהי בבלונה אלי היא אלחד בל אנמא
 מתלה בהיא אז כאנת חאסטהם לא תבלג עלזא אכתר מן דלך. ומתלה איצא קולה
 10 תעאלי כי כגובה שמים על הארץ וגו' כרחוק מזרח ממערב וגו'. וממא יבין ען דלך
 באוצח אלביאן קול אלנבי כי גדול מעל שמים חסדך ועד שחקים אמתך אעלמנא אן
 אחסאן אלכארי וגורה אעלי מן אלסמאואת קדרא וארפע מן אלשואהק במא לא
 ידרך ולא ילחק. פסבחאן אלקאדר עלי אלכל מן לא מדר לאמרה וגורה ופצלה אשמך
 מן אלפלאך ואוסע מן אלעאלם ולא נאיא לה.

15 וממא יצח אן איגאדה אלזלק בעד מא לס יכן הו אלפצל אלעשם אז זלק
 אלעאלם באסרה ואסכנה אלנאטקין לינפעחם ופיה קאל אלנבי כי אמרתי עולם חסד
 יבנה שמים תכין אמונתך בהם. וכדלך אחיאיה להם וסאיר תדבירה אלחסן אלדי בה
 דברהם וסאר בהם פהו אנמע פצל ואחסאן כמא קאל אלנבי חיים וחסד עשית עמדי
 ופקדתך שמרה רוחי. וכדלך מא אמרהם [בה] ונהאם ענה באלתחסין פי עקולהם
 20 ואלתקביח או ב[אלסמ]ע ואלכבר פכל דלך איצא פצל ואחסאן כקולה אוהב צדקה
 ומשפט חסד ה' מלאה הארץ פהיא מא תשהד בה אלעקול חם קאל חסדך ה'

15 (וצח) O נצף. | 19 (וכדלך) O ולדלך.

שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם (שם ג"ה ט') כי אף על פי שהחוש רואה את השמים
 ואת הארץ כאלו שניהם קרובים זה לזה בכל זאת יורה השכל שיש ביניהם מרחק רב הלא
 בעלי הנסיון והחשבון אמרו כי החלק מחלקי הגלגל היותר קרוב אל הארץ הוא יותר מאחר על
 ששה עשר מקוטר הארץ אשר הוא הקו החותך סבובה לשני חצאים אבל האחרון מחלקי
 הגלגל אשר יפול עליו החוש עובר במספר אלפים רבים על זה השיעור הנזכר. ולפי זה מאמר
 החכם ית' וית' שדרכו בחסד ובנדיבות געלה וגבוה מחסד בני האדם והטבתם כגובה השמים
 על הארץ איננו רוצה שחסדו כלה בחגיעו אל הגבול הזה רק דמיון לגבול זה בעבור שחושם אינו
 מגיע לגובה רב ממנו. וכמוהו גם כן (תהלים ק"ג י"א וי"ב) מאמרו יתברך כי כגובה שמים
 על הארץ וגו' כרחוק מזרח ממערב וגו'. וממא שיבאר זה בכיור ברור הוא מאמר הנביא (שם
 ק"ח ה') כי גדול מעל שמים חסדך ועד שחקים אמתך הודיענו שטובת הכורא וחסדו רמים
 מהשמים בשעור וגבוהים מהשחקים במה שאי אפשר להגיע אליו ולהשיגו. ושבת לאל היכול על
 כל ואשר אין חקר לדבריו ואשר טובו וחסדו גבוהים מהגלגלים ורחבים מן העולם ואין להם תכלית.
 וממא שנחברר הוא שהמצאתו את הנבראים אחר שלא היו הוא הגדול בחסדיו כי ברא את
 העולם ככללו והושיב בו את המדברים להועיל להם וכוה אמר הנביא (שם פ"ט ג') כי אמרתי
 עולם חסד יבנה שמים תכין אמונתך בהם. וכן החיותו אותם ושאר הנהגתו הטובה אשר
 הנהיגם בה ונהל אותם זה כלו חסד והטבה כאשר אמר הנביא חיים וחסד עשית עמדי ופקדתך
 שמרה רוחי (איוב י"ב). וכן מה שצוה אותם בו והזהירם ממנו באשר נתן בשכלם דעת
 הטוב והמגונה או בשמע והגדה כל זה גם כן חסד והטבה כמאמרו (תהלים ל"ג ה') אתה
 צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ זה מה שיעיד עליו השכל ואחר כן אמר (שם קי"ט ס"ד)
 חסדך ה' מלאה הארץ חקך למדני זה מה שיועד מצד ההגדה הנאמנת ושניהם נקראים

מלאה הארץ חקיק למודני פולך מא יערף מן באב אלכבר אלצאדק ואלנמיע יסמיאן חסד. חתי אן אלוצול אלי תסביחה ותמגירה וחמדה עלי מא אבתדי ושכרה עלי מא אחסן יסמי אלנמיע חסד לקולה יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. ואיגאדה אלאלאם ואלאמראץ ואלמצאד פי אלעאלם איצא גור ומצלחה ללנאם ליפרקון עקאבה ויתקון נקמתה בקולה. והאלהים עשה שייראו מלפניו פאחסום אללה תעאלי 5 באלאלאם חתי אדא נגאחם מנהא פלה אלגור ואלפצל ופיה יקול אלנבי כי חסדך גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה. ובאלקול פי אלאלאם אלמחוסום גיר אלואצלה אלי אלגסם כדאך אלקול פי אלואצל אליה לא יפעל אלכארי דלך בעברה אלא לצלחה לה ואחסאן והו חניד ינול ג' מנאול. אלמנולה אלואלי חאל אלתאריב ואלתפהים פאנהמא ואן כאנא אלמאן ללנאטקין באלתעב ואלועב ואסתעמאל אלפכר 10 פאן דלך צלחה להם ופי דלך יקול אלכתאב מוסר ה' בני אל תמאם ואל חקן בתוכחתו. ואנמא מתל דלך באלאב אלדי יודב ולדה באלוגר ואלצרב וכחיר מן אלאלאם לאסתצלחה ללמאע וללחכמה בקולה פי מא בערה כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. ובדלך יכרז אלשאהד אן אלחכים [יתעב] נפסה באלסחר ואלכד פי קראה אלכתב ובאסתעמאל אלזואטר ואלתמיז פי אלוקוף עלי דלך ולא יכון 15 שי מנה מנכרא וכמא קאל אלנבי מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים. ואלמנולה אלבי חאל אלעקובה ודלך אדא אנני אלעבר גנאי יסתחק בהא אלעקובה כאן מן גור אלרחים עז וגל ונשרה לעברה אן יסכב לה אלמא מן אלאלאם ידהב בה ענה סיאתה או בעצהא וחניד יכון דלך אלאלם מסמי תמחיצא והו ועלי אנה עקובה פמענאה מע[ני] אלפצל אד הו יוגר אלעבר מן אלמעאודה ויצרף ענה מא 20 סלף ופיה יקול ופקרתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וחסדי לא אסיר מעמו. ואלשאהד

10 (ללנאטקין) O אלנאטקין. | 12 (באלאב) O באלאדב. | וכחיר O וכחירא.

חסד. ואפילו ההגעה אל שבוחו והללו ופאורו על מה שגמל עלינו וההודאה לו על מה שהטיב לנו הכל יקרא בשם חסד לאמרו (שם ק"ז ח') יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. והמצאתו את היסורים והחללים וההזקים בעולם גם כן טובה ותקון לבני אדם למען יפחדו מענשו וייראו מנקמתו כמאמרו (קהלת ג' י"ד) והאלהים עשה שייראו מלפניו והאל יתברך עשה שירגישו את היסורים עד שאם יצילם מהם יהיה זה מטובתו וחסדו ובוה אמר הנביא (תהלים פ"ו י"ג) כי חסדך גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה. וכמאמר ביסורים המוחשים ובלתי נוגעים אל הגוף כן המאמר במה שנוגע אל הגוף לא יעשהו הכורא בעבדו כי אם לתקון לו ולחטבה. והחטבה הזאת באה בשלש מעלות. המעלה הראשונה ענין המוסר והלמוד ואף על פי ששניהם יסורים למדברים ביגיעה וטורח ושמוש הרעיון בכל זאת תקון הוא להם ובו יאמר הכתוב (משלי ג' י"א) מוסר ה' בני אל תמאם ואל תקן בתוכחתו ודמהו לאב אשר ייסר את בנו בגערה והכאה והרבה מן היסורים לתקנו אל היראה והחכמה כאמרו אחר זה כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. וכן נודע לנו מראות העין שהחכם ייגע את נפשו בנדירת שנה מעיניו ובעמלו לקרוא בספרים ובשמוש העיון והבחינה למען יעמוד על זה ואין דבר שיקוץ בו וכמו שאמר הנביא (ישעיה ג"ג י"א) מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים. והמעלה השנית ענין העונש וזה כאשר חטא העבד חטא שיתחייב בו עונש היה מטובת הרוחם יתעלה ויתברך ומהשגחתו על עבדו שיסכב לו דבר מן היסורים אשר בו יסלק ממנו רעתו או מקצתה ואז יהיה היסור הזה נקרא בשם נקוי ואף על פי שהוא עונש אין ענינו אלא ענין החסד כי הוא יגער באדם שלא יחטא שנית ויסיר ממנו מה שעבר ובו אמר ופקרתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וחסדי לא אסיר מעמו (תהלים פ"ט ל"ג ול"ד). ובעינינו נראה שהאב יגמיל את בנו המשקים המרים וסמי רפואה הנמאסים להסיר ממנו חליו ולתקן איכויות מזוג. ובדטיון הזה הוא אומר

יטהר אן אלאב קד יגדע ולדה אלשרבאת אלמרה ואלאודיה אלכרה ליוזל ענה אמראצה ויסתצלחה מן כיפאת מזאנה. ופי היא אלתמתיל יקול תעאלי וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מוסרך וקד יפעל אלחכים מן אלנאם דלך. ואלמנולא אלג' האל אלבלוי ואלמחנה והו אדא ערף תעאלי מן עברה אלצאלח אנה יצבר עלי אלם יוצלה אליה ויתבת עלי האל צלאחה אחלה בה ליחיבה 5 וינעם עליה ען צברה. והוא אלצרב איצא גור ואחסאן אד יוצל אלעבר אלי נעים דאים כקולה אשרי הגבר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו להשקיש לו מימי רע עד יכרה לרשע שחת. והוא אלאלם קד יכון פי אלמאל או פי אלנסם או פי אלנסם. פדון לנא תעאלי זבר בעין אלצאלחין אלדי אמתחנה פצבר עלי אלמחנה פשכר לה ותצמן לה 10 פי אלמרה אלנעים אלדאים ועלל לה פי אלדניא מא בה איד מא ירגא מנה פי דלך והו איוב אלנבי עליה אלסלאם.

תם לעלמה גל גלאלה אן אלזואטר אלוארדה עלי אבואל אלנאם ענר חלול אלאלאם עלי ד' צרוב עלי טול אלזמאן כמא זטרת חינוך פי עצר איוב אוגב אתבאת דלך לנא לנעתבר בה ונאזר באלראי אלמרצי מנהא ונגעלה ואנבא ונצרף מא סוי 15 דלך. פאתבת לנא זבר מצאיב איוב ומא אמתחנה בה וכלאמה וכלאם אצחאבה ומא אדעאה כל ואחד מנהם ומרד אליהוא עליהם קצר אן יכשף בדלך מא פי קלוב אלנאם ענר קלה אלצבר עלי אלמחנה. פאמא [נסב] אלבארי אלי שי מן אלגור פלם ידעי ואחד מן האולא אלה נפר שיא מנה [פהם] נאפיון ענה תע' גמיע אנואעה פמן קול איוב אמנם ידעתי כי כן ומה יצדק אנוש עם אל וקול אליפו האנוש מאלוה 20 יצדק וקול בלדד האל יעות משפט ואם שדי יעות צדק וקול צופר [כי הוא ידע מתי שוא] וסאיר אלקצה וקול אליהוא לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע וגו'. ולכן זלפהם אנמא וקע פי אלג' אלזארא אלמזר פכאן איוב יקול יגו אן יולם אלחכים

יתברך (דברים ח' ה') וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר וגו' ולפעמים יעשה כן החכם מבני אדם. והמעלה השלישית ענין הנסיון והבחינה והוא כאשר ידע יתברך על עבדו הצדיק שהוא יהיה סובל את היסורים אשר יגיעם אליו ועומד על ענין צדקתו או יביא עליו את היסורים למען יגמול עליו וישיב לו בעבור סבלו אותם. והמין הזה מן היסורים ג' כחסד והטבה כי הוא יגיע את העבד אל טובה קיימת כמאמרו אשרי הגבר אשר תיסרנו יה וגו' (תהלים צ"ד י"ב וי"ג). והיסורים האלה יהיו או במזמן או בגוף או בגשם. והאל יתברך הכתיב לנו נסיון אחד הצדיקים אשר נסה אותו והוא סבל את הנסיון והאל גמל עליו והבטיחו לתת לו בעולם הבא הטובה הקיימת ומהר לתת לו בעולם הזה מה שיחזקוהו בתקותו ממנו בזה והוא איוב הנביא עליו השלום.

ואחר כן בעבור שידע יתברך שהמחשבות העולות בהמשך הזמנים בלבבות בני אדם בבוא היסורים הם על ארבעה מינים כאשר עלו אז בזמן איוב צוה לכתוב לנו זה למען נקח בו מוסר ונהזיק בדעת הנרצית בין המחשבות ההן ונשימנה לחובה עלינו ונסיר מה שזולתה. והכתיב לנו הגדת צרות איוב ומה שבחנו בו האל ודבריו ודבריו רעיו ומה שאמר כל אחד מהם ומה שהשיב עליהם אליהוא וכיון לגלות לנו בזה מה שיש בלבבות בני אדם אם ימעט סבלם את הנסיון. אבל אין אחד מחמשת האנשים האלה יאמר מאומה שייחס בו אל הבורא דבר מן העולה כי הם מרחיקים ממנו יתעלה כל מיני העולה. איוב אמר אמנם ידעתי כי כן ומה יצדק אנוש עם אל (י' ב') ואליפו אמר האנוש מאלוה יצדק (ד' י"ז) ובלדד אמר האל יעות משפט (ח' ג') וצופר הנעמתי אמר (י"א י"א) כי הוא ידע מתי שוא ושאר הפרשה ואליהוא אמר חלילה לאל מרשע (ל' ד'). אולם לא נפלה מחלוקתם כי אם על שלש הדעות האחרות והיה איוב אומר יתכן שיוסר החכם את עבדו אף על פי שאין בו עון ויעשה זה כרצונו כי הוא קונהו וזה לא יקרא בשם עולה כאשר אמר זה במאמר ברור

עברה ועלי אנה לא דגב לה [י]פעל דלך כמא שא אד' הו' מאלכה ולא יסמי דלך
 נורא כמא אפצח בדלך פי קולה הן יחתק מי ישיבנו מי יאמר אליו מה תעשה
 ואלדי דעאה אלי היא אלקול הו' משאהדתה נפסה צאלחא וקר חלת בה תלך אלא לאם.
 ובעכס היא כאן יגו' אן ינעם עלי אלעכר אלכאפר ותכון אלעל' פי היא איצא
 משיחה כקולה ישליו אהלים לשודדים. וכאן אליפו ובלדר וצופר אנמעין יקולון לא⁵
 יולם אללה אל'א כאפרא והו' אלגאחד עבאדתה או פאסקא והו' אלמרתכב אלכבאיר
 אלתי ענה נהי או מ'נבא והו' פאעל אלצגאיר פמן דלך קול אליפו זכר נא מי הוא
 נקי אבד וגו' כאשר ראיתי חרשי וגו' מנשמת אלוה יאבדו וגו' וקול בלדר היגאה
 גמא בלי בצה וגו' עודנו באבו לא יקטף וגו' כן ארחות כל שוכחי אל וגו' וקול צופר
 ועיני רשעים תכלינה וגו'. ואמ'א אן יולם אללה תע' עבדא צאלחא פלם יכן ואחד¹⁰
 מנהם יגו' דלך עלי וגו' [מן] אלוגה פכאן כל'הם יקולון לאיוב לולא אן לך דנוכא
 סלפת לס יחל אללה כך היה אלמצאיב כמא קאל לה הלא רעתך רבה וגו' כי תחבל
 אחיך חנם וגו' לא מים עיף תשקה וגו' על כן סביבותיך פחים וגו' או חשך לא
 תראה וגו' ואמתאל דלך כתי'. ואלדי חמלהם עלי היא הו' אן עקולהם חכמת באן
 אלבארי תקדסת אסמאוו עדל לא יגור חם שאהדוא איוב מולמא פקאלוא מא היא¹⁵
 אל'א ען אסתחקאק דגב סבק מנה. ופי וקתנא היא מן יקול בהיה אלמקאלאת וירי
 בהיה אלמ'אהב וכפי ענהם גמיע[א] אלקול אלמרתצא והו' אלקול אל'תאלת קול
 אליהוא אן אללה תבארך ותעאלי קד יוצל עברה אלי נעימה באחד תלאת'א אסבאב
 אל'אל בתוכ' בעד דגב תקדמהא קאל פיה להסיר אדם מעשה וגו' יחשך נפשו מני
 שחת וגו' ואלתאני בחסנאת חכון ללעבר ואן קלת קאל פיהא אם יש עליו מלאך²⁰
 מליץ וגו' חם קאל פיה פדה נפשו מני שחת וחיתו באור תראה ואלתאלת במחן

1 (יפעל דלך) G^3 יפעל בה היא. | 2 (בדלך פי קולה) G^3 פי אקואלה אד' קול. |

14 (דלך) G^8 היא. | 15 (שאהדוא) O ישאהדו. | 16 (דגב) G^8 אלדגב. | (אלמקאלאת)
 G^8 אלמקאלה. | (וירי בהיה אלמ'אהב) G^8 חסר. | 17 (גמיעא) G^8 וען איוב.

הן יחתק מי ישיבנו מי יאמר אליו מה תעשה (ט' י"ב). ומה שהביאו אל מאמר זה הוא ראותו
 את עצמו צדיק ובכל זאת באו עליו אלה היסורים. ובהפך זה יתכן לפי דעתו שהוא ייטיב לאדם
 כופר ועלת זה גם כן רצונו כמאמרו (י"ב ו') ישליו אותהם לשודדים. אך אליפו ובלדר
 וצופר כולם היו אומרים לא ייסר האל אלא הכופר והוא המכחש בעבודתו או הרשע והוא העובר
 על החמורות אשר נזהר מהם או החוטא והוא העובר עברות קלות וזוה מאמר אליפו זכר נא
 מי הוא נקי אבד וגו' כאשר ראיתי וגו' מנשמת אלוה וגו' (ד' ז') ומאמר בלדר היגאה גמא
 בלי בצה וגו' עודנו באבו וגו' כן ארחות וגו' (ח' י"א) ומאמר צופר ועיני רשעים תכלינה וגו'
 (י"א כ'). אבל לא היה אחד מהם אומר שיתכן על אופן מן האופנים שייסר האל יתברך
 עבד צדיק והיו כלם אומרים לאיוב לולא שהיו לך עונות שקדמו לא היה האל מביא עליך
 הצרות האלה כאשר אמר לו אליפו (כ"ב ח' - י"א) הלא רעתך רבה וגו' כי תחבל וגו' על כן
 סביבותיך פחים וגו' או חשך וגו' ומה שדומה לזה הרבה. ומה שהביאם לזה הוא שבשכליהם דנו
 שהבורא יתקדשו שמותיו צדיק ולא יעול ואחר כך ראו איוב ביסורים ואמרו אין זה כי אם בעבור
 שהוא ראוי לזה מפני עון שעשה קודם זה. ובזמננו זה יש מי שאומרים מאמרים כאלה וחושבים
 כדעות אלה ונעלם מכלם המאמר הנרצה והוא המאמר השלישי אשר אמר אליהוא שהאל ית' ית'
 פעמים יגיע עבדו אל טובתו באחת משלש הסכות. הראשונה בתשובה שעשה אחר עון שקדם לה
 אמר בה (ל"ג י"ז) להסיר אדם מעשה וגו' יחשך נפשו וגו' והשנית בזכות שתהינה לעבד אף על
 פי שהן מעטות ובהן אמר (ל"ג כ"ג) אם יש עליו מלאך מליץ וגו' אחר כך אמר בו פדה נפשו מני
 שחת וחיתו באור תראה והשלישית בבחינה ונסיון אשר בחנו בו האל והוא סבל אותו והיא

ובלוי אמתחנה בה פצבר עליה והו אעטמהא תואבא קאל פיה להשיב נפשו מני שחת לאור באור החיים. וסאשרח הדיה אלמעאני פי וסט אלכתאב שרחה בלינא ואנמא קדמת האהנא דכרהא פקט. והיא מא אונבה אלפכר אלצחיה ואלדליל אלצריח ולדלך וגב אללה תעאלי איוב בקולה [האף תפר משפטי] וגב אליפו ובלדר וצופר איצא עלי מא [קאלה בקולה לאליפו חרה אפי] בך ובשני רעיך כי לא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב ולם ילם אליהוא בל אכרג כלאמה לאיוב מרג קולה פכאן דלך תצדיקא לה ואיצא לאן אליהוא קדם פי כלאמה אנה ירד עלי אלקום אנמעין בקולה לאיוב אני אשיבך מלין ואת רעיך עמך פקאל ד' מקאלאת ולם ימכן ואחד מנהם אן ירד עלי גואבה פכרג אלקול כמא אראדה.

פכתב אלחכים גל גלאלה לנא אכבארהם וגעלהא [לנא] מתאלאת לנעתבר בהא וננצלח ללמאעה חתי אן אלאלאם ואלמצאייב אדא חלת בנא נעלם אנהא לא תעדו אחרי [אל] מנולתין אמא עלי דנוב סלפת מנא פתסמי עקובה פינבני לנא אן נפחין ענהא ונצלח אעמאלנא ונויל ונה אלחקציר ענהא וכקולה נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה' ואמא אן תכון מחנה מן אלחכים לנצבר עליהא פיתובנא עלי דלך ולא ננסב פי אלחאלין גמיעא אללאלק עו וגל אלי שי מן אלנור בל נתחקק מא וצף [בה נפסה] פי כתאבה ה' צדיק בקרבה לא יעשה עולה ולדלך לקב הדיה אלכתאב בכתאב אלחתעדיל.

2 (הדיה אלמעאני) G^3 הדיה אלמעאני. | (ואנמא . . . פקט) O חסר. | 3 והיא . . . איוב) G^1 פהיא . . . מן גהאא אלאל ווהו אלמקים באלואגב לאן אלפכר אלצחיה ירד עלי דלך וסימא . . . אלנאסקין מן אלאתדא אנמא הו לימתחנן ואיצא אן אללה תבארך ותעאלי וגב איוב. G^3 פהיא הו אלקול . . . אלמקדמה באלואגב לאן אלפכר אלצחיה ירד . . . ללנאסקין מן אלאתדא הו לימתחנן ואיצא . . . וגב איוב. | 7 (ואיצא לאן) O ואלאן. — (בקולה) G^3 כמא קאל. | 8 (מנהם) $G^1 G^3$ מן אלד'. | 9 (עלי גואבה) $G^1 G^3$ עליה גואבא. | 14 (עלי דלך ולא ננסב) G^1 ולדלך אדא [קד] פחצנא ולם נגר שיא מנא יוגב תק . . . בה עלמנא אנה מתדא בה וסמינאה מחנה וינכתנא עליהא בקול אלכתאב אשרי כל חוכי לו ולא ננסב.

הגדולה שבהן בענין גמול אמר בה (ל'ג ל') להשיב נפשו מני שחת לאור באור החיים. ועוד אבאר אלה הענינים בתוך הספר ביאור ברור ולא הקדמתי הנה אלא זכרם בלבד. וזה הוא מה שנתחייב מצד המחשבה הנכונה והראיה הברורה ובעבור זה חייב האל ית' את איוב כאמרו האף תפר משפטי (מ' ח') וחייב את אליפו ובלדר וצופר גם כן כפי מה שאמר במאמרו לאליפו (מ"ב ז') חרה אפי בך ובשני רעיך וגו' ולא הוכיח האל את אליהוא אבל הוציא דבריו אל איוב בדרך דברי אליהוא והיה זה להצדיקו. ועוד בעבור שאליהוא חקדים בדבריו שהוא ישיב לאנשים כלם כאמרו לאיוב (ל"ה ד') אני אשיבך מלים ואת רעיך עמך ואמר ארבעה מאמרים ואף אחד מהם לא היה יכול להשיב על תשובתו ואם כן יצא הדבר כחצו.

והחכם יתעלה כתב לנו הגדותם ושם אותם לנו למשל למען נקח מהם מוסר ונתקן עצמנו ליראה עד אשר נדע בבוא עלינו היסורים והצרות שאינם יוצאים משתי המעלות וזה שבאים בעבור עונות שקדמו ממנו ונקראים עונש וצריכים אנחנו לחפש אחריהם ולהיטיב את מעשינו למען נסיר ממנו ההחרפות כאמרו נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה' (איכה ג' מ') או שהם בחינה מהחכם יתעלה למען נסבול אותם והוא יגמול לנו על זה. ואין אנחנו מיחסים אל הבורא ית' בשני הענינים האלה דבר מן העולה אבל נתאמת מה שתאר הוא בעצמו בספרו (צפניה ג' ה') ה' צדיק בקרבה לא יעשה עולה ובעבור זה קראתי שם הספר הזה ספר הצדוק.

קאל אלמתולי לעבארטה אן וגרת כתירא מן אלמא ירון היא אלכתאב בעין
 מסתגלק צעב [עליהם] אלתפסיר ואלעבארה מן וגוה שתי. אלאול מ[עני] קצה אלשמן
 מן הו וקולה וכיף גרי מגראה. ואלכ' אילאם איוב אלנבי מע אלשהארה לה אנה תם
 וישר. ואלג' כיף גרי אלגטר בין איוב ואצחאבה ואליהוא ומא כאן ידעיה כל ואחר
 מנהם וכיף כאן גואב בעצהם לבעץ ומעארצה בעצהם לבעץ. ואלד' תחציל אלאיאת ⁶
 אעני אלפואסיק אלתי הי גרץ כל מקאלה באנה קד נפית עלי כתיר מן אלנ[אם]
 באכתאר אלכלאם ואטנאב[ה] חתי נשי אלכלאם אלמעתרץ מן תשביב ותשייע וחשא
 אלכלאם אלדי הו [גרץ] אלקצה. ואל[ה] אלפואיד[ה] אלמנטויה פי דרג כלאם אללה תבארך
 [ותעאלי] מא הי ומא וצלה(?). קד [חאר בה] אלנאם חתי נסב כתיר מנהם אלי פנון
 כתירא מן אלנשא וכאד היא אלכתאב מן חית קצר אלחכים בה אסתצלחא עבארה ¹⁰
 אן ינקלב פיציר להם אסתפסארה. וענת לילך פאלומת נפסי עבארה היא אלכתאב
 עלי אלאצול אלג' אלתי בהא יעבר אלמעברון נמיע כתב אללה והו אלמגרום פי חנה
 אלעקל [ו] אלמסתעמל פי לנה אלקום אלדין פי מא בינהם [כתב] אלכתאב ואלאסבאב
 אלתי אלתארהם מתצמנאח ען קדמאיהם ען אנביא אללה גל ועו אלתב אלאל מנהא
 אולא ואלתאני תאניא ואקול אן אלאקדם פי כל תפסיר הו אלמשחור מן אלפאט ¹⁵
 אלכתאב אלמפסר אללהם אלא אן יחאל ענד אלעקל דלך אלמשחור או תפסרה
 אלאלתאר. פאן אלמרתב בעד דלך [הו] אלמנאז ואלמסתעמל בין אלמא ירון אלמא
 ללמעבר אן יכרג אליה בעץ אלפאט דלך אלמעני אלדי אחאל הוה אלמאראן או
 אחדהמא משהורה ויכון אלתאנה אלי אלמנאז באנצאף מן חית יגוה אלקום לא מן
 חית ימנעונה וכמא כנת חכית בל שרחת פי צדר תפסיר אלתורה. פעלי היה ²⁰

16. 7, 1—8. 16 (קאל אלמתולי . . . מעני אלג') חסר O. | 19 (משהורה) G¹ משהורה.

| (יגוה) G¹ יגוה.

אמר המתעסק בבאורו. מצאתי רבים מן האומה רואים את הספר הזה בעין סתומה
 וקשה עליהם הפירוש והביאור מפנים שונים. האחד ענין ספור השמן מי הוא ומה אמר
 ואיך היה דרכו. והב' שהביא האל יסורים על איוב אף על פי שהעיד עליו שהוא תם
 וישר. והג' איך התוכחו איוב ורעיו ואליהוא ומה היתה דעת כל אחד מהם ואיך היה
 מענה קצתם לקצתם ותשובת קצתם על קצתם. והד' באור ענין האותיות רצוני לומר הפסוקים
 אשר הם כוונת כל מאמר כאשר הם נעלמים מרוב בגי אדם ברבוי הדברים והארכתם עד שכמו
 הדברים הבאים במקרה על ידי יפוי והרחבה ומלוי את הדברים אשר הם כוונת הפרשה. והה'
 מה המה התועלות הנכללות בתוך דברי האל יתברך ויתעלה. וכבר [נכחו בזה] האנשים עד
 אשר הגיעו רבים מהם אל מינים הרבה מהשגות וכמעט נהפך זה הספר אשר כוון החכם
 לתקן בו עבריו ויהי להם למשחית. וכאשר נפעמתי לזה חייבתי נפשי לבאר זה הספר כפי
 שלשה העקריות אשר בהם יבארו המבארים כל ספרי האל והם הנמוע בסענת השכל ושמוש
 לשון העם אשר ביניהם נכתב הספר והמעתיקים אשר קבלותיהם נתאמתו להם מקדמוניהם
 בשם נביאי האל ית' וית' ואבארוהו על פי המדרגות האלה ראשון ראשון ושני שני. ואומר
 שהמדרגה הראשונה בכל פירוש הוא המפורסם ממלות הספר המפורש רק אם יבוטל המפורסם
 הזה אצל השכל או תכחישתו הקבלה. והמדרגה שאחר זה הוא העברת לשון הנוהגת באומה
 וצריך המבאר להוציא אליה קצת מלות אותו הענין אשר מפורסמו בשל בשני הדברים
 הנזכרים (ר"ל השכל והקבלה) או כאחד מהם ותחיה הוצאתו אל ההעברה ביושר כפי
 מה שהוא אפשר בלשון העם לא כפי מה שהוא נמנע אצלם כמו שספרתי זה אף ביארתיו
 בהקדמת פי' התורה. ועל פי ההקדמות האלה אנהג בדברי הספר והוא שאגלה מכל מאמר
 מדברי איוב וחבריו פסוקים שהם תוספת בפרשה וכמו את הענין אם ביפוי דברים או

אלמקדמאת אנרי כלאמה והו [אן] אברי מן כל מקאלה מן כלאם איוב ואצחאבה פואסיקא
 אלתי הי חשו פי אל[קצה] [ונשי אל]מעני אמא בתשביב ואמא בתשייע. ואבין כל
 גואב מן כל ואחד מנהא צאחבה אלמתקדם חתי יכון איוב ארא קאל
 מקאלה מא תם סמע גואב אליפו ענהא לא וגו אן תכון דעוואה פי אלמקאלה אלבי
 5 הי דעוואה אלאולי אלתי תקדמת לה פי אלמקאלה אלאולי בעינהא לאן תלך אלדעוי
 כאן קאלהא קבל אן יסמע כלאם אליפו והיה אלתיאניה אלתי קאלהא בעד מא סמע
 גואב אליפו פינבני אן תכון ויארדה עלי קול אליפו. ונשיר היא איצא לא וגו אן יכון
 אלמעני אלדי ירהב אליה בלדר פי כלאמה הו אלמעני אלדי דהב אליה אליפו פי
 כלאמה לאן גואב אליפו כאן היא עלי כלאם איוב אלאול וגואב בלדר יגב אן יכון
 10 מואויא לכלאם איוב אלבי וכדלך סאיר אלמקאלאת עלי היא אנסקהא. וכדלך אלג'
 מקאלאת אלתי קאלהא איוב [פא]מסכוא ענה אצחאבה צופר והו אול אלמנקטעין
 אליפו ובלדר תם קאל אליהוא ד' מקאלאת אונבת אן אברי מן כל מקאלה מן
 כלאם איוב אלג' אלפואסיק הי אלאגראין ואקאבלהא פסוק או פואסיק מן כלאם
 אליהוא חתי יכון דלך גואבא תאמא פיוון כלאם אליהוא אלאול גואבא לכלאם איוב
 15 אלאול וקולה אלבי גואבא ללתאני וקולה אלג' גואבא ללתאלת ויציר קולה אלד'
 ויארדה לם ימכן ואחד מן אלד' נפר אלד' עליה. וכדלך אבין מעני אלג'....
 וסתרי פי היא אלכתאב חל משכלאת היא אלספר וכשף כלאם כל ואחד מן
 האולא אלנפר חתי יכון בדלך גואבא למן תקדמה וביאן מא יחתאז אלי אסתשהאר
 מן אללגה במנאז מא או מן אלמעקול בחנה מא או מן נץ אר מחכם או מן אחר
 20 אלאנביא אלצאדקה וכל דלך באכתצאר מן חית לא יטול פיתקל ובאללה אסתעין.

6 (אלתאנייה) G¹ אלאתנין. | 20—17 (וסתרי . . . אסתעין) מכ"ו O והוא קצור
 המאמר הארוך אשר הקדמתו מכ"ו G¹.

בהרחבה. ואבאר כל מענה אשר לכל אחד מהם כפי מענה חברו הקודם לו ולפי זה כאשר אמר
 איוב מאמר מה ואחר כן שמע מענה אליפו עליו לא יתכן שתהיה טענתו במאמר השני היא
 טענתו הראשונה הקודמת לו במאמר הראשון בעצמה כי הטענה הזאת היה אומר אותה קודם
 ששמע דברי אליפו וצריך שתהיה הטענה השנית אשר אמר אחרי ששמע מענה אליפו
 תוספת על מאמר אליפו. וכמו זה גם כן לא יתכן שיהיה הענין שנמה אליו בלדר הוא
 הענין שנמה אליו אליפו כי מענה אליפו היה מול פני דברי איוב הראשונים ומענה בלדר
 צריך שיהיה כנגד דברי איוב השניים וכן שאר המאמרים אערכם על זה הדרך. וכן בשלשה
 המאמרים אשר אמר איוב ושתקו ממנו רעיו צופר והוא הראשון אשר שבת מלענות ואליפו
 ובלדר ואחר כן אמר אליהוא ארבעה מאמרים נתחייבתי לגלות מכל מאמר מדברי איוב שלשה
 הפסוקים אשר הם הכוונה בו ולשית כנגדם פסוק או פסוקים מדברי אליהוא עד אשר יהיה בזה
 מענה שלם ויהיה אם כן מאמר אליהוא הראשון מענה למאמר איוב הראשון ומאמרו השני מענה
 לשני ומאמרו השלישי מענה לשלישי ויהיה מאמרו הרביעי תוספת לא יכול אחד מהארבעה
 אנשים להשיב עליו. וכן אבאר ענין שלשה [מאמרי האל ית'] . . .

ואתה תראה בספר הזה התרת קושיות זה הספר וגילוי דברי כל אחד מהאנשים האלה
 עד שיהיה בזה מענה לאשר קדמו וביאור מה שצריך להביא עדות עליו מן הלשון באיזו העברה
 או מן המושכל באיזו טענה או מן פסוק אחר שהוא ברור בעינינו או מקבלת הנביאים הנאמנת
 וכל זה בקיצור למען לא יכבד (על הקורא) באריכותו. ומהאל אבקש עזר.

א.

1 כאן רגל פי בלד עויץ אסמה איוב וכאן דלך אלרגל צחוחא
מסתקימא מתקי אללה זאילא ען אלשר:

אלחק פי קולה ארץ עויץ אן יכון הוא אלבלד הו בלד עויץ אבן אבי אברהם
(בראשית כ"ב כ"א) לונזה שתי. אלאל מנהא לאן כתירא מן אלסלף ירוון דלך ואיצא
אן אלאקרב פי אלממאתלאח הו הוא לאן אליהוא איצא יקול פיה הבווי (ל"א ב') 5
וקר נגד לנחור אבי אברהם אבנא יקאל לה בוז (בראשית שם) כמא אן לה אבנא יסמי
עויץ לקולה פי אלתורה את עויץ בכורו וגו'. ואיצא בלדד השוחי ינסב אלי שוח בן
אברהם לקו. ותלד לו את זמרן וגו' (שם כ"ה ב'). ואלאקרב פי אליפו אן יכון אבן
תימן אבן אליפו בן עשו לקו ויהיו בני אליפו תימן וגו' (שם ל"ו י"א) ולדלך קאלו
אליפו התימני. ויכון צופר הנעמתי מן בעץ אלאפראד אלתי לס תשרה. ובעץ 10
אלמפסרין יסמי ארץ עויץ אלגוטא פאן כאן לה עלי הוא דליל ואלא פאתרכהא
בחאלהא כלמא עבראניא. [ואמא מן אי אלקבאיל הו פאן אלסלף איצא ירוון] אנה
מן אולאד הוא אלרגל אלמצדר בה אעני עויץ בן נחור מעמא אבי אעלם
אן כתירא מן אלנאם קר לאצו פיה. מנהם מן געלה מן אלאסראיליא ומנהם מן
געלה כהן ואקול אן גמיע מא תבתה מן דליל אנמא הו מתל שבה אלקרבן (א' ה') 15

B 1 רגל כאן | G¹ 2 מתקי מן אללה | O מן אלשר | 3 ביאור פסוק א' הוא מכ"י
G¹ ובכ"י O נמצא קצור ממנו וזה לשונו: אקרב מא יקאל פי עויץ אן יכון בן אבי אברהם
וכדלך ירוון אכתר אלסלף ובעץ אלמפסרין יגעלה בלד אלגוטא. ואמא מן אי אלקבאיל הו פאן
אלסלף איצא ורוון אנה מן קבילה הוא אלרגל אלמסמי עויץ וידכרון אלסלף איצא אן עצרה כאן
ואבאונא מקימון במצר ומוסי אלרסול הו אלדי דין כתאבה ען רסאלה אללה תע' ואכרזה אלי
אלאמא. — וסר מרע לס יול כדלך ומתלה סור מרע ועשה טוב חכם ירא וסר מרע.

1. ביאור: ארץ עויץ היא ארץ עויץ בן אחי אברהם מכמה טעמים. הראשון הוא
שרבים מהקדמונים שנו זה ועוד שהיא הדעת היותר קרובה בזה כי גם אליהוא נאמר עליו הבווי
וכבר נמצא לנחור אחי אברהם בן ששמו בוז כמו שיש לו בן ששמו עויץ. וגם בלדד השוחי
נתייחס אל שוח בן אברהם מקטורה. והקרוב באליפו שהוא בן תימן בן אליפו בן עשו ולפי זה
קראוהו התימני. וצופר הנעמתי היה אחד היחידים אשר לא נתפרשו שמותם. ואחר המפרשים
יקרא ארץ עויץ בשם גוטא (היא בקעת דמשק) ואם היה לו ראייה על זה מוטב ואם לא הנח המלה
העברית כמו שהיא. ועל משפחת איוב אמרו הקדמונים גם כן שהיה מבני עויץ בן נחור אשר
קרם זכרו. אבל יש אנשים תרבה שחקרו בזה יש שאמר שהיה מישראל ויש שאמר שכהן היה
ואין לו על זה ראייה אלא דברי ספק כמו העולה שהקריב ומעילו והדומה לזה ואינני צריך

ואלמעיל (א' כ') וגיר דלך. וליס מנהא קול ידל דלאלה ואצחה פלדלך חדפת זכרהא ואסתגני [ען] וצף אלכסר עליה. ואנתהית פיה אלי אלנקל אנה לים מן ישראל וכדלך אצחאבה עלי מא קד בינה . . . ואמא אלעצר כאן פיה איוב ואן כאן אלנין לס ישרחה פאן אלכבר קד בינה אנה כאן פי אלדי כאן אבאונא פיה במצר מקימין ואן משה רבנו דון כתאבה ען רסאלה עז וגל ואזרנה אלי אלאמה והוא מן אלקול אלחך. ומן זאלף עלי הוא קאל אנה כאן בעד דכול אלאבא אלי אלשאס פהו אנמא עול איצא עלי שבה צעאף מתל להם לברם נתנה הארץ (ט"ו י"ט) רגע ימותון (ל"ד כ') ואשבאה דלך ולא חאנה בנא אלי אחבאת כסר אלשבה. וקאל אלכתאב ענה וסר מרע לס ירד בדלך אנה כאן אולא עלי חאל מעציה תם אקלע ענהא בל אראד בה אנה זאל מן אלשר ואלגור פי אלעאלם ולם יפעלה מן אלאצל והוא נשיר קולה הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה (כ"ח כ"ח) ואיצא חכם ירא וסר מרע (משלי י"ד ט"ו) ואיצא סור מרע ועשה טוב (תהלים ל"ד ט"ו) ומא אשבהה.

2 פולד לה סבעה בנין ותלאת בנאת: 3 וכאנת מאשיתה סבעה אלאף ראם מן אלגנם ותלאתה אלאף מן אלגמאל וכמם מאיה זוג מן אלבקר וכמם מאיה אתאן ועבדא כתירא גדא וכאן דלך אלרגל אנל מן גמיע בני קדם:

ואלאקרב פי תצדירה בעדד אלבנין ואלבנאת ואלמלך אלדי מלך למא עלם במא ערצה מן הלאך מאלה וולדה פתקדם פאעלמנא כתרה דלך.

4 וכאנו בנוה ימצון ויעמלון מגלסא כל יום ענד ואחד מנהם 20 פיבעתון וידעון בתלאת אכואתהם ליאכלן וישרבן מעהם: 5 וכאן אדא אנתהת איאם אלמגאלס יבעת איוב פימהרהם וידלג באלגדאה יקרב

13 (פולד) G¹ ותואלדוא | G¹ 14 גמל | (זוג) פדאן | O 15 אכבר אהל אלמשרק | 17—18 מכ"י G¹. ובכ"י O: ואלאקרב פי תצדירה . . . ואלמלך למא עלם . . . פתקדם באעלאמנא מקדאר דלך | O 19 פי בית רגל מנהם | G¹ 20 ויאכלון וישרבון | O 21 איאם אלמגלס | O פימהרהם או פיעדהם (עיין תרגום רס"ג לישעיה י"ג ג למסתעדי ת' למקדשי |

לזכור הראיות האלה או התשובות אשר עליהם. והגעתי בו לדברי הקבלה שאיוב וכן חבריו לא היו מישראל. אבל זמנו של איוב איננו מפורש בכתוב אבל בא בקבלה שהיה בזמן שהיו אבותינו במצרים ושמשה רבינו כתב ספרו על ידי נבואה והוציאו אל האומה וזה דבר אמת. ומי שחולק על זה אמר שאיוב היה אחר שנכנסו אבותינו אל ארץ כנען ולא סמך בזה כי אם על ראיות חלשות כמו להם לברם נתנה הארץ רגע ימותו והדומה לזה ואין לנו צורך להשיב עליו. והכתוב אמר על איוב וסר מרע איננו רוצה בזה שהיה בתחלה ברע וסר ממנו אלא רצונו לומר שלעולם סר מן הרע ומן העול ולא עשהו כל עיקר וזה דומה לאמרו וסור מרע בינה והדומה לזה.

3. תרגם ועבדה בלשון עבדים ובבראשית כ"ז י"ד תרגמו במלת "חשם" ר"ל אנשי ביתו. — ביאור: הקדים לזכור מספר בניו ובנותיו וכל קנינו בעבור שידע מה שיקרהו מאבדן קנינו ובניו והודיענו בתחלה כמה היו. 4. ר' יונה בספר השרשים בש' איש תרגם: "ענד כל ואחד פי יומה".

צואעד באחצא גמיעהם לאנה כאן יקול לעל קד אכטאו ומענו עלי
אללה פי אנפסהם כדא כאן יעמל איוב טול אלזמאן:

וכאן אלקול פי תפסירה אלצאלחה אלואחרה מן גמלה עמל איוב אלצאלח
אעני קצה אלקראבין והעלה עולות מספר כולם פנקול אן אלכתאב אנמא אפרדהא
לים לאנהא אפצל חסנאתה ולא לאנהא לס תכן לה צאלחאת סואהא [בל] אלאליק ⁵
לעלמה במא סידרך בעד דלך פי אלמציבה לאן אלואלד כאנו מגתמעין בקולה
ויהי היום (פסוק י"ג) ובעד דלך ליערפנא אן חאשיה איוב לס תכן [תצם] מן יכטי
באלפעל אללהם אלא חאדס או כאמר יכטר עלי באלה פיסתגפר לה איוב באלקראבין
כקו' וברכו אלהים. ואמא צלחה איוב פלים יחצי פיכון ערד קראבין איוב פי
אלסנה קית ראס י' רווס פי כל אסבוע

10

6 פלמא כאן יום גאו פיה אוליא אללה פאנתצבו בין ידיה חצר

מעאנד איוב מעהם:

פסרת בני האלהים אוליא אללה מתל בנים אתם לה' אלהיכם (דברים י"ד א')
בני בכורי ישראל (שמות ד' כ"ב) לא בניו מומם (דברים ל"ב ה') פכאנו יגתמעון
ללשטאעה ואלעבארה. ופסרת להתיצב פאנתצבו מתל וכי ייזר איש על רעהו להרגו ¹⁵
בערמה (שמות כ"א י"ד) ומתל ובת איש כהן כי תחל לזנות (ויקרא כ"א ט'). ואמא
אלשטן פאנה עלי אלחקיקה אנסאן מתל ויקם ה' שטן לשלמה את הדר האדומי
(מ"א י"א י"ד) וכקולה ען יהושע בן יהוצדק והשטן עומד על ימינו לשטנו (זכריה
ג' א') ואלמעאנד פהו רחום בעל טעם ושמשי ספרא (עזרא ד' ה') בקולה ובמלכות
אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישיבי יהודה וירושלם (שם ד' ו'). וקד ²⁰
תעלם אן לנפס ג' קוי והי קוי אלפכר ואלגנצב ואלשהוה. פאמא קוה אלפכר פבהא
ימיו אלאנסאן אלצואב מן אלכטא ואלחק מן אלבאטל. ואמא קוה אלגנצב פהי אלתי

1 G¹ ושענוא עלי רבהם | 2 O פי קלובהם או פי אנפסהם | (יעמל) B יצנע |

10—3 מכי G¹. ובכ"י O בקצור: אלאליק פי זכר הזה אלפצילה דון סאיר פצאילה ליעלמא
אן חאשיה איוב לס תכן תצם מן יכטי באלפעל אללהם אלא חאדס . . . ענה איוב באלקראבין
הם איצא לידכר אגתמאעהם ללכאינה אלתי נאלתהם | 11 G¹ O גא | 12 G¹ אלמעאנד.

6 ביאור: מה שפרט הכתוב מעשה הקרבנות אשר העלה איוב איננו בעבור שזה היה
הגדול מכל מעשיו הטובים או שלא היו לו מעשים טובים וזולתו אלא בעבור שידע מה שיקרהו בהיות
בניו ובנותיו יחדו בבית אחיהם הבכור. ועוד בא ללמדנו כי במסבת איוב לא היה חוסא
בפועל כי אם על ידי הרהור או מחשבה שעלו בלב אחד מהם וכפר עליו איוב בקרבן זהו שאמר
וברכו אלהים בלבכם. אבל לזכויות איוב אין מספר. ומספר הקרבנות אשר העלה בשנה חמש
מאות בהמה עשר בכל שבוע.

6 ביאור: פירשתי בני האלהים חסידי אל כמו בנים אתם לה' אלהיכם בני בכורי ישראל
לא בניו מומם והיו מתאספים ליראת אל ולעבודתו. ופירשתי להתיצב כאילו אמר ויתיצבו כמו להרגו
בערמה כי תחל לזנות (שהוא ספור מעשה לא ספור כוונה). והשטן הוא על דרך האמת בן אדם
כמו ויקם ה' שטן לשלמה וכאמרו על יהושע בן יהוצדק והשטן עומד על ימינו לשטנו וזה השטן
היה רחום בעל טעם ושמשי ספרא כאמרו ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה. והנך
ידוע כי יש לנפש שלשה כחות והם כחות השכל והכעס והתאוה. בכח השכל יכיר האדם בין
הישר והשגה ובין האמת והשקר. ובכח הכעס ישיג בעל החיים האומץ וחזק לב והתחנקמות.

ילחק אלחיואן בהא אלאקראם ואלגראַה ואלאנתקאם ואלחקד ואסתיפא אלטואיל. ואמא קֹה אלשהוה פבהא ישתאק אלחיואן אלי אלגרא ואלי אלתלקיה וסאיר אלדואעי. ותעלם מן דלך אן צפֹה עדל אלנאטק אן תכון אלקֹתאן אעני אלנצב ואלשהוה מדענֶה ללפכר פאדא גלב עליה אחדאהמא כאן דלך גורא ונשא פאן תנזו אן תפעל אלמלאיכֶה אלחסד אלדי הו אחר אנואע אלנצב לזמת תגויז וקוע אנואע אלשהוואת 5 מן אלמלאיכֶה מתל אלאכל ואלשרב ואלנבאח וסאיר אלאמור אלוססֶה אלרדלֶה אלתי קד צאן אללה תע' מלאיכתה ענהא.

7 פקאל אללה לה מפתתחא מן אין תגי פאנאבה וקאל מן אלטוף פי הדא אלבלד ואלסלוך פיה:

10 יכון אלנשאב לה כאלנשאב אלי אבימלך פי סבב אברהים (בראשית כ' ג') ו[אלי] בלעם פי סבב ישראל (במדבר כ"ב ט'). והדא אליום מנמע ומחצר משהור ענדהם.

8 פקאל לה אנעלת באלך אלי עבדי איוב אד לים מתלה פי אלבלד רגל צחיח מסתקים מתקי אללה זאיל ען אלשר: 9 פאנאבה וקאל אמנאנא יתקי איוב רבה: 10 אלא אנך קד חגבת ענה וען אלה 15 וען גמיע מא לה וחטתה ובארכת לה פי עמל ידה ואיסר פי אלבלד פי

O פי הדא אלארץ | BOG¹ ואלמסיר (ועיין רס"ג לבראשית ו טו א. כד מ וכו') | G¹ 13 מתקי מן אללה | G¹ 14 וען אלהא | 15 (וחטתה) G¹ חסר | B פי גמיע עמל ידה.

והשנאה ורדיפת ממון. ובכח התאוה ישתוקק אל המזון ואל המשגל ושאר דברים הצריכים לו. ותדע מזה כי תואר צדקת המדבר הוא שיהיו שני הכחות רצוני לומר הכעס והתאוה משועבדים לשכל ואם גבר עליו אחד מהם יהיה זה עול וחשא. ולפי זה אם תאמר שיתכן שיעשו המלאכים בקנאה שהיא אחד ממיני הכעס מחויב אתה לומר שיתכן היות במלאכים כל מיני התאוות כמו האכילה והשתיה והזווג ושאר דברים המגונים והמכוערים אשר תרחיק מהם האל ית' את מלאכיו. (עיין תשובת דונש בן לברט על ר' סעדיה סימן ס"ז ופירוש הראב"ע לפסוק זה ופירוש רשב"ץ לאיוב המכונה אוהב משפט. ובספר בד הקמח לר' בחיי ערך השגחה מביא פ' ר"ם באריכות ובתוך הדברים שהביא ר' בחיי נמצאו פרטים שאינם פה בביאור ובתוכם: ומה שהזכיר השטן בפרט מאחר שהיה מכללם וכמותם [שהיו אויבים לאיוב ומקנאים בו] לפי שהאיש ההוא גדול היה מכולם וכולם היו נמשכים אחרי עצמו כדמיון קרת ועדתו. גם ר' יונה בשרש בנה תרגם בני האלהים „אוליא אללה“ ר"ל חסידי אל).

7. הוסיף בתרגומו מלת „מפתתחא“ (= „מסתפתחא“) ר"ל ששאלת האל היא להתחלת

הדבור ואיננה שאלה לדעת ועיין הוספה כזו בתרגומו לבראשית ג' ט' וד' ט' ובמדבר כ"ב ט'. — ביאור: דבור האל אל השטן היה כדבורו אל אבימלך בגלל אברהם ודבורו אל בלעם בגלל ישראל. והיום ההוא היה יום אסיפה וכניסה ידוע אצלם. (ור' בחיי הביא באריכות: ובתוך אותו הקיבוץ ואותו המעמד בא דבור השם לאותו האיש המקטרג הגדול כדי שישמעו השאר ושיועדו כי איוב היה צדיק גמור ושיתפרסמו זכויותיו בעמים ושיוודע צדקו ביניהם. . . . ואע"פ שהאיש המקטרג בעל השנאה והקנאה והכעס לא היה ראוי לדבור השם יתעלה בא אליו לכבוד איוב כבוא הדבור לאבימלך לכבוד אברהם או ללבן לכבוד יעקב או לבלעם לכבוד ישראל ושאלת השם לאיש המשטין הזה מאין תבוא כשאלת השם לקין אי הבל אחיך או לאדם איכה או לבלעם מי האנשים האלה ורבים ככה ופ' משוט בארץ משוט בארץ הזאת).

9. עיין מה שכתב ר"ם בספר אמונות ודעות בסוף מאמר ג': . . . היו אומרים עליהם

הכופרים כי אינם עובדים אלהיהם כי אם לשמירת תאונם וכאשר ידעת שאמרו על איוב.

מאשיתה: 11 לכן מד' ירך ואדן אלי שי מן מאלה אנ למ יסתקבלך
שיכפר בך: 12 פקאל אללה לה הודא גמיע מא לה פי מראדך עדא
אליה לא תגעל מראדך תם כרג אלמעאנד מן בין ידי אללה:

יד מראד מתל היר יואב (שמואל ב' י"ד י"ט). ואלנהי ען אלסואל פי נפסה
לאנה [לם ירד] אלתראמה. 5

13 פלמא כאן יום בנוה ובנאתה אכלון טעאמא ושארבון כמרא
פי מנזל אכיהם אלבכר: 14 פאדא ברסול קד אקבל אלי איוב פקאל
לה כאנת אלבקר תחרת ואלאתן ראעיה אלי גאנבהא:

מתל על ירו החזיק עזיאל בן חרהיה (נחמיה ג' ח').

15 פוקע קום מן שבא פאכדוהא וקתלו אלגלמאן באלסיף 10
ותכלצת אנא וחדו לאכברך: 16 בינאה מכאטבה חתי קד אקבל אכר
פקאל קד וקעת נאר מן אלסמא פאשתעלת פי אלגנס ואלגלמאן
פאכלתהם ותכלצת אנא וחדו לאכברך: 17 בינאה מכאטבה חתי
אקבל אכר פקאל אלכסדאניון צארו תלאת פרק פאגארו עלי אלגמאל
פאכדוהא וקתלו אלגלמאן באלסיף ותכלצת אנא וחדו לאכברך: 15

שלשה ראשים מתל שלשה ראשים הראש אחד יפנה וגו' (ש"א י"ג י"ז).
ויפשו וגארו מתל כי פשמו פלשתים על הארץ (שם כ"ג כ"ז).

18 בינאה מכאטבה חתי אקבל אכר פקאל בנוך ובנאתך כאנו
אכלון טעאמא ושארבין כמרא פי מנזל אכיהם אלבכר: 19 פאדא בריח
עסימה אקבלת מן גאנב אלבר פוצלת אלי ארבע זואיא אלבית פוקעת 20
עלי אלצביאן פקתלתהם ותכלצת אני וחדו לאכברך: 20 פקאם איוב
וברק ממטרה וגז מן שער ראסה ווקע עלי אלארץ סאגדא: 21 פקאל

B 1 אלם יסתקבלך | 3 לא תגעל ירך | 5 בכ"י אכתר אמה בשתי תיבות וחסר "לם
ירד" | D 6 ובנוה | B אכלון פיה | D 8 גאנבהן | BD 10 פאכדוהם | BD 11 חתי אקבל |
D 13 אד אקבל | B 14 פגארו | O 19 ושארבין שראבא.

11. פירש אם לא על פניך יברכך: אם לא יקדם פניך ויכפור בך. עיין פי' ר' יוסף קמחי:
לפניך היה כופר.

12. ביאור: ירך פי' רצונך כמו היר יואב אתך בכל זאת ואסר עליו לבקש נפש איוב
כי לא חפץ להמיתו. (ור' בחיי הביא מפירוש הגאון: והנה העדה הרעה הזאת שנאוהו שנאה
גדולה וקנאו אותו על הצלחתו והשם ית' השליט עליו האיש שקראו שמן וגמסר בידו להביאו
לירי נסיון כממונו ובגופו ולא להמיתו).

14. ביאור: על ידיהם על צדם כמו על ירו החזיק.

15. פי' שכאו אנשים משבא.

17. ביאור: שלשה ראשים כמו שלשה ראשים הראש אחד יפנה וגו'. ויפשו כמו כי
פשמו פלשתים על הארץ.

עריאן כרגת מן בטן אמי ועריאן ארגע אלי אלקבר אללה אעמי ואללה
אכד יכון אסם אללה מבארכא:

שמה אלתרי מתל שם פחדו פחד (תהלים י"ד ה') ישיר אלי אלאנרה ואיצא
כי עת לכל חפץ ועל כל המעשה שם (קהלת ג' י"ג) ישיר בה אלי יום אלקיאמה.
22 בעד גמיע הדא אלאמור לס יכמי איוב ולם יקע פי רבה:

5

ב.

1 פלמא כאן יום גאו פיה אוליא אללה פאנתצבו בין ידיה
חצר אלמעאנד מעהם: 2 פקאל אללה לה מן אין תגי פאנאבה וקאל
מן אלמוף פי הדא אלבלד ואלסלוך פיה: 3 קאל אללה לה אנעלת
באלך אלי עבדי איוב אן לים מתלה פי הדא אלבלד רגל צחיה מסתקים
10 מתקי אללה זאיל ען אלשר ועאדה מתמסך בצחיה ואסתאדנתני בה
פי אן אהלכה מגאנא:

ותסיתני וסאלתני מתל ויסיתהו לעלות (דה"ב י"ח ב').

4 פאנאבה וקאל כמא אן עצוא דון עצו בדאך גמיע מא ללמר
ינעלה דון נפסה:

15 כשא אללה ללנאם מא כאן פי קלוב אלמעאנרין במסאלתה להם חתי קאלו
עור בעד עור.

5 לכן מד ידך וארן בשי מן עשמה או מן לחמה אן לס יסתקבלך
פיכפר בך: 6 פקאל אללה לה הודאה פי מראדך אמא ען נפסה
פאחתרם:

20 יעני אן אלמחנה לא תקע אלא ואלנפס מע אלנפס מוגוראן. ויכון שמר מתל
השמר לאנה יקול שמר לך את אשר אנכי מצוך היום (שמות ל"ד י"א) אלדי הו

B 5 פי גמיע הדא אלאמור | O בעד הדא אלאמור | B יכט | B 7 מוסיף בסוף פסוק
א: פאנתצב בין ידיה | B פקאל אללה לה מפתתחא | BD פאנאבה וקאל לה | D 10 ואסתאדנתני
פי אהלכה | OB 18 גמיע מאל אלמר | 17 (בשי) B חסר | B 19 אחרת.

21. ביאור: שמה הוא שאל כמו שם פחדו פחד והוא רומז אל העולם הבא ועוד
על כל המעשה שם רומז בו אל יום התחיה (עיין פי' ראב"ע ורי"ק).
22. פי' ולא נתן תפלה לאלהים: ולא חרף אלהיו.

3. ביאור: ותסיתני שאלת ממני כמו ויסיתהו לעלות.
4. פי' כמו שיתן האדם אבר תחת אבר כן יתן כל אשר לו תחת נפשו (ועיין פי'
הראב"ע: ויש אומר כי מנהג האדם להסתיר עינו בידו אם יפחד ממכה בעבור היותה נכבדת.
ופי' הרי"ק: כאשר יבוא להכות אדם בראשו יגן בעדו בזרועו). — ביאור: גלה האל לבני אדם
מה שהיה בלבות השוטנים על איוב עד שאמרו עור בעד עור.

זָבֵרָא (?) תָּם קָאָל בַּעֲדָה הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן תִּכְרֹת בְּרִית (שֵׁם לִ"ד י"ב) וְקָאָל רַק אַתָּם שָׁמְרוּ מִן הַחֶרֶם פֶּן תַּחֲרִימוּ (יְהוֹשֻׁעַ ו' י"ג) מַעֲנָה הַשְׁמֵרוֹ.

7 פִּלְמָא כְּרָג אַלְמַעַאנַד מִן בֵּין יְדֵי אֱלֹהָ צָרַב אֱלֹהָ אִיּוֹב בִּקְרַח סוּ מִן קִדְמָה אֵלֵי הָאֲמַתָּה:

5 אַלְפַּעַל מִנְסוּב אֵלֵי אֱלֹהָ תַעֲי אִדְּ לֹא פִאֲעַל סוּאָה.

8 וְאִכְדִּי לָהּ כְּזוּפָה יַחְתָּךְ בְּהָא וְהוּוּ גָאֻלְס עֲלֵי אֶלְרִמָּאד: 9 פִּקְאֵל לָהּ זִוְגָתָה עֲאָדָךְ מִתְמַסֵּךְ בַּצְחָתְךָ אִכְפֹּר בְּאֱלֹהָ וּמַת: 10 פִּקְאֵל לָהּ אִכְבֵּלָאָם בַּעֲיָן אֶלְגָּאָה־לֹאֵת תַּתְכַּלְמִין אִנְקֵבֵל אֶלְכִיר מִן רַבָּנָא וְלֹא נִקְבֵּל אֲלִשְׁרִי פִי גָמִיעַ הִדָּה אֶלְאֻמֹּר לֹס יִכְטִי אִיּוֹב וְלֹא בִנְטָקָה: 11 וְלִמָּא סַמַּע תִּלְאָתָהּ אִצְחָאָב אִיּוֹב בַּהֲדָה אֶלְבִּלִיָּה אֶלְתִּי חֵלֶת בַּה אִקְבֵּל כֹּל 10 אֹמֵר מִן מוֹצָעָה אֶלִּיפֹז אֶלְתִּימָנִי וּבִלְדָד אֶלְשׁוּחִי וְצוּפֵר אֶלְנַעֲמָתִי וְתוֹאֲעָדוֹ אֶנְמַעֲזִין אֵן יִגִּי יַתְחַזְנֹן לָהּ וְיַעֲזוּזְנָה: 12 פִּלְמָא שְׂאֵלוֹ עֵיּוֹנָהָ מִן בַּעֲיָד פִּלְס יַתְבַּתוּהָ רַפְעוֹ אִצְוֹאֲתָהָם וּבְכוּ וְזָרַק כֹּל אֹמֵר מִמַּטְרָה וְרִשּׁוֹ אֶלְתִּרָאָב עֲלֵי רוּסְהָם פִּי אֱלֹהָא: 13 וְגִלְסוּ מַעָה עֲלֵי אֶלְאֶרֶץ סַבְעָה אִיָּאָם וְסַבַּע לִיָּאָל וְלִיס מִן יִכְלָמָה בְּכִלְמָהּ מִמָּא רָאוּ 15 אֵן אֶלְוֹנַע קָד עֲטָם גִּדָּא:

ג.

1 בַּעַד דִּלְךָ פִּתַּח אִיּוֹב פִּאָה וְדֹם דַּהֲרָה:

אֵעֵלֵם אֵן אֶלְוִמָּאָן נַפְסָה לֹא יִלְחָקָה אֶלְלַעֵן וְאֶלְשֶׁתֶּם וְלֹא גִזָּא מִן אֶנְזֹאִיָּה וְאֶנְמָא

O 6 פִּאֲחֵכְדִּי לָהּ חוּפָה | B 8 כְּכִלָּאָם | B 9 יִכְט | B 12 יִגִּי Q יִגִּי | O 13 אֶעֱיִינָהָ | Q 14 עֲלֵי אֶלְתִּרָאָב | 18 (אֶנְזֹאִיָּה) כִּי אֶלְגִּזֹּאִיָּה.

6. ביאור: רצונו לומר שהנסיגה לא יכולה אלא להיות הנפש והגוף נמצאים יחד. ושמור כמו השמר כי כן הוא אומר שמר לך את אשר אנכי מצוך ואחר כן אמר השמר לך פן תכרות ואמר רק אתם שמרו מן החרם טעמו השמרו. (וכן פי' הר"ק: השמר פן תדבר בנפשו ודומהו ורק אתם שמרו מן החרם כמו השמרו).

7. ביאור: פעל ויך שב אל האל ית' כי אין פועל זולתו (ועיין פי' הר"ק. — והר' בחיי מביא פי' הגאון באריכות: ומה שכתב ויך את איוב אינו חוזר אל השמן כי בן אדם אין לו רשות כזה והנה הוא חוזר לשם ית' ויצא השמן מאת פני ה' ויך ה' את איוב . . . ומת שלא ביאר ויך ה' לפי שאין דרך הכתוב להזכיר השם על הפורענות כי אם בהצלה כענין (מלכים ב' ו' י"ח) הך נא את הגוי הזה בסנוירים ולא אמר ה' הך נא כמו שאמר בהצלה (שם ב') ה' פקח נא את עיני אלה ויראו).

8. בפירוש שבעים מלות סימן ע' כתב ר"ס: להתגרד בו אין מגרדין לא מנעל חדש (וכן בסה"ש לר' יונה ערך גרד אין מגרדין לא מנעל חדש ולא מנעל ישן) והוא בשבת דף קמ"ב ריש ע"ב ושם גרסינן אין מגרדין אבל בתוספתא פ' ד' וכן בר"ף גרסי' אין מגרדין.

9. פי' ברך אלהים כפור באלהים.

12. פי' השמימה באויר (עיין פי' ר' משה קמחי: למעלה באויר שהוא פני הרקיע).

הו רמי לדהרה למא אבצרה פי נפסה מן אלבלאיא ואלאלאם והיא קול ירמיה
 פי קולה ארור היום אשר ילדתי בו (ירמיה ב' י"ד) ומתל מא דם אליום כדאך דם
 אלרגל אלדי בשר אבאה (שם ט"ז) לאן בשארתה כאן מאלהא אלי מא נאלה מן
 אלגמום ואלמצאיב פכאן בשארתה בשארה סו ואנמא אראד עוצא מן אלבשארה אן
 5 ינעיה לה כקולה אשר לא מותתני מרחם (שם י"ז) פמתל היא קאל איוב מסתאנפא
 ואן כאן מגאזא ואלמגאזא אנמא יקאל עלי מא יכון מתלה חקיקה. מתאל דלך קולנא
 ען אלארץ ותגל הארץ (תהלים צ"ו י"א) ותשמע הארץ (דברים ל"ב א') וען אלסמא
 שמעו שמים (ישעיה א' ב') ולסנא נסתעייר אלעין ללסמע ולא אלארץ ללרוי פכאן
 היא אלדעא מן איוב בעד אן ולד מתוהמא אסתקבאל אלנהאר פהו יסנע פי חלולה.
 10 ואמא קו' הרה גבר בלפש אלמצי למא כאן פי מעני אלשרט ואלשרט יחסן בעדה
 אלמצי ואלאסתקבאל גמיעא מתל אם ישכבו שנים וגו' (קהלת ד' י"א).

2 פאכתדא איוב וקאל: 8 יביד יום ולדת פיה מן אלדכר בפנאי
 ואלליל אלדי קיל פיה קד ולד רגל:

לים מסאלתה רבה אן יפני אלומאן אלדי ולד פיה לאן דלך אליום קד תקצי
 15 ואנמא סאל רבה אן ימיתה הו פכמותה יפני דכר אליום אלדי ולד פיה לאן דלך
 אליום אנמא ידכר בחיאתה. ודעאה היא הו עלי מא ראה עלי נפסה מן שדה
 אלאלאם וראי אן אלמות לה אסהל וכקו' אלרסול ואם אין מחני נא מספרך אשר
 כתבת (שמות ל"ב ל"ב). ופסרת הרה גבר ולאה איצא מן קו' עזרה אלמראה
 ותהר את מרים ואת שמי (דה"א ד' י"ז) אלדי הו במעני ותלד ועלי היא יגרי מא
 20 קאל פי אלנהאר ואלליל.

1. ביאור: דע כי הזמן עצמו או חלק מחלקיו לא תשיגהו קללה או גדוף אך הוא
 ריב עם זמנו על מה שהראהו בעצמו מן הרעות והיסורין וזה דומה למה שאמר ירמיה ארור
 היום אשר ילדתי בו. וכאשר קלל ירמיה את היום אשר ילד בו כן קלל את האיש אשר בשר
 את אביו כי סוף הבשורה היה מה שקרה לו מן הצרות והרעות ואם כן היתה בשורת רעה והוא
 רוצה כי תחת בשורת לדתו היה לו להשמיע את מותו כאמרו אשר לא מותתני מרחם. וכמו
 זה דבר איוב בלשון עתיד ואף על פי שהוא לשון העברה והעברה לא תאמר אלא על מה
 שיש כמוהו באמת. משל על זה אמרנו על הארץ ותגל הארץ ותשמע הארץ ועל השמים שמעו
 שמים ואיננו משאילים את העין לשמיעה ולא את האזן לראיה ולפי זה כאשר קלל איוב את
 יום לידתו אחרי שנולד היה מדמה כנפשו כאלו עתיד היום לבוא וכדברי מליצה הוא מדבר
 על בואו. אבל אמרו הורה גבר בלשון עבר הוא בענין תנאי ואחר תנאי לשון עבר ולשון עתיד
 ראויים יחדו כמו אם ישכבו שנים וחם להם. (פי' הראב"ע: אף על פי שלא ישיג ליום ברכה
 או קללה וגו' ועיין פי' רמ"ק).

2. פי' ויען לשון התחלת דבור ועיין ר' יונה בסה"ש בש' ענה וסוף ש' זמר ופי' הראב"ע.

3. פי' יאבד יאבד מן הזכרון באבדי. — ביאור: איננו שואל מהאל שיאבד הזמן
 אשר נולד בו כי זה היום כבר כלה אבל שאל מהאל שימית אותו ובמיתתו יאבד זכר היום
 אשר נולד בו כי היום הזה לא יזכר כי אם בחייו. והתפלל על זה בעבור שראה חזקת היסורין
 עוברת על נפשו וראה שיותר קל לו המות וכמו שאמר שלית האל ואם אין מחני נא מספרך.
 ופירשתי הרה גבר גם כן בלשון לידה כאמרו על עזרה האשה ותהר את מרים שהוא בטעם
 ותלד (עיין בפי' הראב"ע והרי"ק). ועל זה הדרך הולך כל מה ששואל על היום ועל הלילה.

4 דלך אליום יכן שלאמא לא ילתמסה אלא לאה מן אלעלו ולא
תטהר עליה אלנירה: 5 ויתולאה אלטלאם ואלגבם ותסכן עליה גמאמה
ויעתריה מתל סמום אלנהאר:

כמרירי יום הו מתל וקטב מרירי (דברים ל"ב כ"ד) וריאח אלסמום קד תסמי
איצא בולך. 5

6 ודלך אלליל יאכזה אלאפל לא ינתמע פי איאם אלסנה ופי
אחצא אלשהור לא ידכל: 7 כמא כאן דלך אלליל מישומא לא
תאתי פיה רנה: 8 יסבונה דאמו דהרהם אלמסתעדון לאתארה שגוהם:

אשתקאק לויתן מן קולהם פי אלמשנה לא תעורר אשה לויתה במועד (ירושלמי
מועד קטן דף פ' ע"ד) והו לוא אלחזאיני ותשבהן אחזאנהן. 10

9 ותטלם כואכב סחרה פירתגי פיה אלנור ולים ולא תרא פיה
לוחאת אלפגר: 10 פאנה לו אנגלקת מצאריע אלבטן דוני לבאן אלשקא
קד אנחגב עני: 11 ליתני מת פי בטן אמי או חין כרגת מנהא תופית:
12 ומא אלנפע אד תלקתני אלרכבתאן ואד ארצעתני אלתדיאן: 13 ולו
אלאן מת לקררת ולו תופית לאסתרחת: 15

הוא אלקול גרין אלקצה והו יסאל רבה אלתראמה ויקול קד מאת מן הו
אזיר מני.

14 מע מלוך אלארין ווזראהא אלדין עמרו כתירא מן כראבהא:
16 ומע ריסא כאן להם אלדהב ומלאו ביותהם מן אלורק: 16 או כסקמ

1 B דלך אלנהאר | 2 O ויתולאה | 9 (במועד) בכ"י בשבת | 10 בכ"י אלחזאיני |
11 O פירגא | 12 (אלשקא) O אלבלא (ועיין בראשית מא נא ישעיה נג יא) | 14 B ואלאן
לו מת | 18 O עמרת | 19 O רוסא.

4. פי נהרה בלשון מאור והוא השמש.
5. פי יגאלהו מלשון גואל ר"ל יקחהו להם לגואל או לקרוב והוא הפי שזכרוהו
רייק ורמק, והרשב"ץ הזכיר תרגום הגאון ואמר שתרגמו לשון גואל כלומר יהיו גואליו וקרוביו. —
ביאור: כמרירי יום הוא כמו וקטב מרירי ורוחות הזלעפות (סמום) יקראו גם בן בשם זה.
7. פי גלמוד בלשון רע מזל וכן לקמן פי ל"ד ול"ג וכן בישעיה מ"ט כ"א.
8. ביאור: לויתן נגזר מאמרם במשנה לא תעורר אשה לויתה במועד (וכן פי ר"ם
בפי' שבעים מלות סי' נ"ד) והוא פאר המקוננות (עיין משלי א ט לוא תרגום לוית אבל למלות
ותשבהן אחזאנהן לא ידעתי פשר. ור' יונה בשה"ש סוף ערך לוח מזכיר פירוש הגאון ומהללו
עד מאור).

9. פי נשפו שחר והוא אחרית הלילה (עיין ראב"ע) וכן פי עדי נשף לקמן ז' ד'.
והרשב"ץ הביא פי הגאון: שלסוף הלילה יש כוכבים מאירים בסוף הלילה וכוה יחשבו.
10. פי אלו נסגרו דלתי בטני בעדי היה העמל נסתר מעיני.
11. ביאור: כמאמר הזה הוא כוונת הפרשה והוא שאל מהאל שימיתוהו ואומר כבר
מותו טובים ממני.

מדפון ליתני כנת כעביאן לם ירו אלנור: 17 הנאך אלטאלמון
 אנתהו מן אלמעאצי והנאך יסתריח אלתעבון: 18 וגמיע אלאסארי
 אטמאנו פלם יסמעו צות גלואז: 19 אלצגיר ואלכביר הו הנאך
 ואלעבד חר מן מולאה: 20 למא דא יעטי אלנור ללשאקי ואלחיוה
 למארי אלנפוס: 21 אלמנתטרי אלמות וליס הו ויחפרון עליה אלמדאפן: 5
 22 אלפרחין פי טרבהם ויסרון אדא וגדו אלקבר: 23 לרגל קד אנחגבת
 אמורה ענה וסיג אלאלאה ענהא דונה:

ואנמא ירגב פי אלחיאה לרגל אלדי אמורה ואסבאבה מסתורה מן אלבלא וקד
 סיג אללה עליה וצאנה מן אלבלא מתל הנני שך את דרכך בסירים (הושע ב' ח').

24 אנה ענד טעאמי יקבל תנהדי וענד שראבי ינפרג זאירי: 10
 25 ואלדי פזעת מנה אתאני ואלדי חדרתה חל בי: 26 וכאני לם אסל
 ולם אקר ולם אסתרח חין חל אלבלא:

היא נרב נרב נפסה עלי מא חל בה ואכתר היא אלספר עלי חיא אלמדהב.
 וצלת פי אלכלאם באני ליואפק אלגן אלמתקדם ממא כאן פיה מן דכול אלבלא פי
 15 חאל נעמתה. [והיא] ומא סוי דלך ממא פי אלקצה פהו חשו פי אלכלאם לבעצהם.

ד.

1 פאנאב אליפו אלתימני וקאל: 2 הל אדא אמתחנת באמר תעגז
 ענה חתי תקול חבם אלכלאם מן דא יטיקה:

יעני אנך כנת תעלם מא תפעלה באלנאם מן אלתצביר ואלתסליה ענד מא
 תלחקם אלשדאיד ואלאן מא לך אנת חין נאלתך אלמצובה קד כעת ולם תעזי נפסך
 20 ותצברה וצרת תקול מא אטיק אחבם כלאמי הו קו ועצור במלין מי יוכל.

B 1 או כעביאן | B 2 אלאסרא | O 4 ללשקי | Q 5 ויפתשון | 7 (אמורה) O
 טריקה | 10 (זאירי) בכל כחבי היד זיארי | 18 בכי אלחצבר ואלתסלי.

14. פי אשר בנו הרבה מחרבותיה.

17. פי חדלו רגז: כל מעשות פשעים.

21. פי ויחפרהו ממשמונים: ויחפרו בעבורו הקברים.

23. ביאור: אין תאווה בחיים אלא לאדם אשר דבריו וסבותיו נסתרו מן הרעה וכבר
 שך האל עליו ושמרו מן הרעה כמו הנני שך את דרכך בסירים, (הראב"ע הזכיר הפי חזק:
 והגאון ר"ס פי' בו להפך ואמר כי ענינו כי אין צורך החיים אלא הגבר אשר דרכו נסתרה).

24. פי כמים: בשתותי מים.

26. ביאור: זה קינה שהוא מקונן על עצמו על מה שבא עליו ורוב זה הספר על זה
 הדרך, והוספתי בראש הפסוק מלת כאלו למען יהיה מסכים לפסוקים הקודמים לפי מה שיש
 בהם מהכנס הרעה בתוך שלותו ודבור זה וזולתו ממה שיש בפרשה הס תוספת בדברים (עין לעיל
 דף 8 שורה 2. ומלת לבעצהם = לקצתם ר"ל לקצת המפרשים אין לה טעם ואולי הוסיפה סופר מאוחר).

2. ביאור: כלומר אתה היית יודע מה לעשות בכני אדם אם באו עליהם הצרות

3 הודא קד כנת תודב אלכתידין ואלידאן אלראכיתאן תשדדהמא:
4 וכאן בלאמך יקים אלעאתר ואלרכבתאן אלגאתיתאן תוידהמא:
5 ואלאן חין גאתך מתל תלך אלמור קד עגזת וחין וצלת אליך קד דהשת:

אלעגו פי אלמקאל למא קד תקול כי פחד פחדתי וגו' (ג' כ"ה).
6 אלא אן תקואך הו תכלאנך ורגאך צחא מרקך: 7 פאדכר אלאן מן דא ברי באד ואי אלמסתקימין אגתחדו:

הדאן אלפסוקאן אעני הלא יראתך זכר נא המא אלמברואן מן קול אליפו הלא חתי תכון גואבא לאיוב למא תקדם מן אדעאיה באלטאעה וסואלה לרבה אן יתרמה פקאל לה אן כנת צאלחא פמחאל אן יתמרמך ואלא פאדכר אלאן מן כאן 10 צאלחא חל בה דלך. חס קאל לה פאן קלת במא דא לקאני אללה תלך אלסאה קלת לך מן ולאתך ונטאך לאנה מן אלמחאל אן תכון אנת אעדל מן רבך הו קולה האנוש מאלוה יצדק (פ' י"ז) לא ולא אלמלאיכה אלמקרבון כקו' הן בעבדיו לא יאמין (פ' י"ח) פהיא גרף אליפו פי הלא אלקצה.

8 כמא שאהדנא מעתרצי אלגל וזארעי אלדגל יחצדונה:
חרשי און מן חרש רע בכל עת (משלי ו' י"ד) אל תחרש על רעך רעה (שם ג' כ"ט).
9 מן סנט אללה יבירון ומן רוח גצבה יפנון: 10 או בזאיר אסד וצות שבל ואסנאן צראגמה תנב פיהם:

1 O ואלידאן אלמסתרכיתאן (ועיין רס"ג לישעיה לה ג) | 2 O וסאלמא אלרכבתאן |
3 O ואלאן אדא | 6 B אללי הו תכלאנך | 7 O אגתיחוא (ועיין רס"ג לשמות ט טו) | 10 (אלאן) כ"י לנא | 15 O שאהדת | 17 כל כ"י בזאיר | 18 B אלצראגמה.

לנחמם ולאמר להם שישבלו ואתה כאשר נגעה הרעה אליך מה לך להיות רך לבב מדוע לא תנחם את נפשך ולא תאמר לה לסבול ולמה תאמר לא אוכל לעצור מלי (הראב"ע בשם יש אומרים: הנסה המנסה ושעם דבר בדבר).

5. ביאור: תלמה בדבור לפי מה שאתה אומר כי פחד פחדתי וגו'.
6. ר' יונה בש' לו תרגם הלא יראתך "אלא תקואך" ואמר שזה לאמץ את איוב ולא לחרקה.

7. ביאור: שני הפסוקים האלה ר"ל הלא יראתך זכר נא הם היוצאים גלויים מבין דברי אליפו להיותם תשובה למה שאמר איוב במה שקדם שהוא חשב עצמו ירא ה' ושאל מהאל שימיתוהו ועל זה אמר לו אליפו אם צדיק אתה אי אפשר שימיתך ואם לא זכר נא מי היה צדיק בא עליו כזה. ואחר כן אמר לו ואם תאמר בעבור מה הביא האל עלי הרעה הזאת אני אומר לך ספני חסאיך ועונותיך כי זה מן השקר הוא שתהיה אתה צדיק מאלהיך הוא אמרו האנוש מאלוה יצדק הלא גם המלאכים הקדושים לא יזכו כאמרו הן בעבדיו לא יאמין וזה כוונת אליפו במאמר הזה.
8. במשלי ג' כ"ט תרגם ר"ס לא תחרש רעה "לא תתערצן אלשר" וכן שם ו' י"ד

"מתערץ אלשר" והוא בנין אחר משרש ערץ בל"ע ואולי צריך לתקן גם כאן מתערצי ושני הבנינים הם פעלים עומדים ור"ס השתמש בהם כעוברים בהוראת הכין וחמם. ומלות עמל ואון תרגם תמיד במלות גל ורגל עיין לקמן ה' ו' ותהלים י' ז' והוראת שתיהן בל"ע שנאה מסתרת או כוונת רעה.

נתעו הו מתל מלתעות כפירים (תחלים נ"ח ז')

11 ולית האלך מן גיר פריסה ובנו לבו תתפרך פיהם:

קולה ליש אבד חתי אשך לבו יקתל[הם] אדא כאן נאיעא וכדאך ובני לביא יתפרדו אדא הי תפרקת פהי תקתל פי מואצע שתי אכתר מנהא פי מוצע ואחד.

12 ואלו כללם קד אועי פקבל סמעי מנה קבסא:

5

אלקבם פי לגה אלערב אלשי אלקליל אלמאנוד מן אלשי אלכתיר מתל אלעלם ואלנאר וגיראה. וקולה ואלו דבר יגנב [מענאה] יסר אליה באמורהם ויוחי באלחקיקה פי מעאקבתהם.

13 בטיף מן רויא אלליל פי וקת וקוע אלסבאת עלי אלנאם:

אלטיף ענד אלערב הו אלשפץ אלדי ירי פי אלמנאם.

10

14 לקיני מנה פוע ורעדה וכתרה אעצאי קד אצעפהא: 15 וריח

ימצי עלי וגהי יקשער מנה שער בדני: 16 יקה ולא אתבת מגטרה והו

שבה חדא עיני אסכת וצותה אסמע: 17 הל יזכו אלנאסאן אכתר מן

אללה או יטהר אלרגל אכתר מן צאנעה:

15 מעני בשעפים פחד קראני ורוח על פני יחלף הו צפה מן אליפו קיף כאן אתיה אלוחי כאן ירי שפצא פי מנאמה בפוע והול וריאח תקלקלה פלא יגר חילה אלי אן יסכת לה ויסמע כלאמה ינאדי הל יזכו אלנאסאן אכתר מן רבה.

B 9 בטיף | B 11 לקאני.

9. תרגם נשמת בלשון חרון.

10. ביאור: נתעו הוא כמו מתלעות כפירים (ולפי זה תרגם "תניב פיהם" ר"ל שני כפירים ישכו כם. זאת התרגום הזה הזכיר ר' יונה בשרש לתע והוא אומר שם פירוש אחר שמלת נתעו תואר לכפירים ר"ל שהם בעלי מלתעות ואינם קטנים וחלשים. והראב"ע חולק על זה בפירושו לאיוב וגם בספר מאזנים שער החסידים והר' זרחיה בן יצחק בן שאלתיאל כתב בפירושו: נתעו כמו גלתעו כלומר שהתחילו מלתעותיהם לצאת וגו'). — הגאון פירש שאגת כאלו אמר בשאגת והוסיף או ר"ל אנשי און ועמל יאבדו בחרון האל או בשאגת אריה וגו'.

11. ביאור: אמרו ליש אבד מכלי טרף אפילו הליש החזק שבאריות יהרגם בהיותו רעב וכן בני לביא כאשר יתפרדו יתרגו במקומות שונים הרבה ממה שיהרגו כמקום אחד (וכן פירש ר' יונה בשרש תעה).

12. ביאור: מלת קבס בלשון ערב (אשר תרגם כה שמץ) הוא דבר מועט לקוח מדבר מרובה כמו הדעה והאש וחולתם. ואלו דבר יגנב ר"ל בסתר נגלו אליו עניניהם ובנבואה נודע לו ענשם.

13. ביאור: מלת טיף בלשון ערב (אשר ת' כה שעפים) הוא תמונת איש נראה בחלום.

14. פי' הסחיד כמו החליש.

16, 17. ביאור: טעם בשעפים וגו' פחד וגו' ורוח וגו' הוא סיפור אליפו איך בא אליו הדבר הנגלה לו. היה רואה תמונה בתנומתו בפחד ורעדה ורוחות מפעמות אותו ולא מצא כח בנפשו עד אשר דמם לו ושמע קול דבריו לאמר האנוש מאלוה יצדק וגו'. (בפסוק י"ז השתמש הגאון בספר או"ר סוף מאמר רביעי).

18 הודא מקרביה לא יותקם ולא למלאיכתה יצייר למעא:

יעני חתי אלמלאיכה פי טאקתהם אן יגורון. ולא יאמין עאמלה פי בקיה אלפסוק מתל ותהלתי לפסילים (ישעיה מ"ב ח'). ותהלה מן לא יהלו אורם (שם י"ג י').

19 פכיה סכאן ביות מן אלמין אלדין פי אלתראב אסאסהם ידכון

בחררה אלנגום: 5

אסתעמל אלעש עלי סאיר אלנגום מתל קו' כי כוכבי השמים וכסיליהם (ישעיה י"ג י') מן כסיל (איוב ט' ט') ויריד כל אלנגום.

20 אלדין מן צבאחהם אלי מסאהם יחטמון ומן גיר צירורה אלי

אלגאיה יבירון:

יעני אנהם לס ישבעו עלי אן יעמרו אלי אלאבד. 10

21 אן קד רחל בפצללהם מעהם וקד ימותון בגיר חכמה אלטבע:

לס יריר פצל אלאברה מן בר וצלחא. כל פצל אלדניא מן חאל וגאה כקול ירמיה (מ"ח ל"ו) על כן יתרת עשה אבדו. וקו' בגיר חכמה אלטבע יעני אמא בגוע או בנרק או סוי דלך מן אנואע אלאפאת.

ה.

1 אדע יא הדא הל תגד מגיבך אלי קולך ואלי מן מן אלכואץ תתגה 15

פיה: 2 כל אלגאהל הו אלדי יקתלה אלאלם ואלמכדוע הו אלדי

ימיתה אלעקאב: 3 ואני לקד ראית גאהלא מענצרא וטרקת מאואה

גפלה: 4 פאדא עאקבתה אן יבעד בנוה מן אלגות וינכפצון פי אלמחאל

4 O מן אלתראב | B יזכון | B 11 אלא רחלו Q אן אלרחיל.

18. ביאור: רוצה לומר אף המלאכים יוכלו לעשות עול. ומלת לא משמשת בשאר הפסוק (כאלו אמר לא ישים תהלה) כמו וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. ותהלה מן לא יהלו אורם (וכן פירש ר"ק: ובמלאכיו ישים תהלה ונוגה ואורה. והוסיף לבאר אבל לא בדרך הגאון: אינם מגיעים להכרת עצמו ולא דעתו כפי אמתו. והרשב"ץ הזכיר פי' הגאון: מענין אורה כמו כהלו נרו ויחסר מהפסוק מלה אחת).

19. ביאור: באמרו עש הוא רוצה לומר כל הכוכבים כאמ' כי כוכבי השמים וכסיליהם מן כסיל וכימה (עיין פי' הראב"ע: ורובי המפרשים פירשו לפני עש [כמו] לפני שמש).

20. ביאור: ר"ל בעבור שלא הושם בטבעם לחיות לנצח (הוא פי' מבלי משים).

21. ביאור: באמרו יתנם אינו רוצה לומר יתרון העולם הבא מחסד וצדקה כי אם יתרון העולם הזה מממון וכבוד כמאמר ירמיה על כן יתרת עשה אבדו. ולא בחכמה ר"ל מבילתי חכמת הטבע כלומר או ברעב או בשביעה במים או זולת זה ממיני הפגעים. (והוא פירש נסע מלשון נסיעה כלומר כאשר הסיעו עמהם יתרונם. והראב"ע פירש: והקרוב אלי שהוא כמו יתרה עשה שהוא ממון וענינו שיאבד ממנוגם במותם).

2. פי' פותה כמו נפתה.

8. שם ענצר בל"ע הוא יסוד או שורש. תרגם ואקב "וטרקת" וענינו בל"ע באתי בלילה.

ואולי רוצה לומר באתי פתאום ומצאתי נהו ארור וכן פירש ר' יונה בשרש נקב: מצאתי מקולל ומגודף.

ולא מכלִין להם: 5 אלדי יאכל זרעה גאיעא ומן בין אלמסאל יאכדה
וקד נשף אלעטש קוֹתה:

קצירו זרעה מתל קציר יאור תבואתה (ישעיה כ"ג ג'). מצנים מתל ולצננים
בצדיכם (במדבר ל"ג נ"ה).

5 6 לאֲנָהּ לא יכַרְגּ שִׁי מִן אֶלְתֵּרֶאב בִּגְלָּ וְלֹא יִנְבֹּת מִן אֶלְאֲרִץ
בדגל: 7 לֹאֵן אֶלְאֲדִמִּי לִלְעֻמַּל בֶּאֱלֻמָּאֵהָ אֲנָשִׁי וְתָרִי אֶהֱלֵ אֶלְנָאֵר
יתשאמכון טיראנא:

יִרִיד אֶלְמַתְצֻלָּפֻן אֶלְמַתְקָחֻן אֶלְמַתְדִּרוֹן כְּקוֹי לַעֲשׂוֹ אִם תִּגְבִּיהַּ כְּנִשֵּׁר וְגוֹי
(עובדיה ד') ורשף מן רשפיה רשפי אש (שה"ש ח' ו').

10 8 לִכְנִי אֶלְתִּמַּס אֶלְטֵאִיק וְאֵלִי אֶלְלָה אֲצִיר מִקְאֶלְתִּי: 9 אֶלְעֶאֱמֵל
אלכבאיר בגיר נהאיִה ואעגובאת בגיר אחצא: 10 אֶלְמִנְזֹל אֶלְמַטֵּר עֲלִי
וְגַה אֶלְאֲרִץ וְאֶלְבִּאֶעַת אֶלְמֵא עֲלִי וְגַה אֶלְצַחֲאֲרִי:

זכר הִיֵּה אֶלְאִיִּה מִן גְּמִיעַ אִיֵּאת אֶלְלָה לֹאֵן תִּאֲתִירֶהָ פִּי אֶלְדִּי דוֹאִיר יַעֲנִי
אלאסתקסאת ואצלה אלכבאר אלכאין מן דוראן אלפלך.

15 11 יִצִּיר בְּדֹאךְ אֶלְמַתְכֶּאֱפִצִּין פִּי רַפְעַ וְאֶלְצַעֲפִי יִחְגְּבֶהֱם בְּגוֹתָהּ:
12 אֶלְפֶּאסֶךְ אֶפְכֶּאֲרֵ אֶלְכֶּבֶתֶא חֲתִי לֹא תִנְאֵל אִידִיהֶם וְלֹא יִתְפַּקְּהוֹן בָּהּ:
יעני מא יתפקהון פיה בכבתהם.

18 אֶלְמַעֲלֶק אֶלְמַתְחֶכְמִין בְּכֶבֶתָּהֶם וּמִשׁוּרֵהָ אֶלְמִנְפַּתְלִין קֶד בִּלְדַת:
חכמים הנא הו מתל תושיה אלמתקרים זכרה.

O 1 | אֶלְאֶמְסֵאל | BD 5 | לא יכַרְגּ שִׁי | D | וְלֹא יִנְבֹּת שִׁי | B 11 | בִּלֵּא נְהִאִיָּה |

Q | אֶלְמִרְסֵל | BO 15 | אֶלְמַתְסִפִּלִין | D | פִּי אֶלְרַפַּע | O 18 | בִּלְהַת.

4. הוסיף בתרגומו בראש הפסוק: והנה ענשו ש.

5. ביאור: קצירו ר"ל זרעו כמו קציר יאור תבואתה. מצנים כמו ולצננים בצדיכם (גם
שם תרגם הגאון "במסאל" והוראת המלה מחט גדולה ואולי נשתמש בה הגאון בטעם קוצים).
— פ"י צמים כמו צמאים.

6. "כי לא יצא דבר מן העפר באון ולא יצמח מן האדמה בעמל."

7. "כי האדם לעמל בעבודת האל יולד (וכן בתרגום: למלעי באורייתא) ואתה רואח אנשי
האש יגביהו עוף." — ביאור: רוצה לומר המתגאים המעוֹזים המגדילים כאמרו לעשו אם תגביה
כנשר וגו'. ורשף מן רשפיה רשפי אש.

10. ביאור: זכר האות הזה מכל אותות האל כי מעשהו הוא בארבע העגולות כלומר
היסודות (אש אויר מים ארץ) ועיקרו האד ההוה מסבוב הגלגל.

11. פ"י שגבו ישע ישגבם בישועתו.

12. ביאור [מלת תושיה אשר פירשו ולא יתחכמו בו]: כלומר לא יתחכמו בזה בערמם.
(הגאון תרגם מלת תושיה תמיד ב"מ"ע "פקה").

13. ביאור: טעם חכמים כאן כמו תושיה בפסוק הקודם (ר"ל המתחכמים). — תרגם
נמחרת בלדת וכן ת' נמחרי לב (ישעיה ל"ה ד') אלבלדין. ועיין ר' יונה בסה"ש בסוף שרש מהר.

14 פהם יפאנזן אלטלאם נהארא ויגסון כאלליל פי אלטהירר:
 15 פאגאט אלצעפי מן אפואההם אלתי הי כאלסיף ואפלת מן יד
 אלשדיד אלמסכין: 16 פצאר ללפקיר רגא ואהל אלגור צמו אפואההם:
 17 ועלי הדה טובי אנסאן יעטה אללה פלא תזהד פי ארב אלכאפי:
 18 פאנה יוגע תם יגבר וקד יוהן וידאה תשפי: 19 ופי כתיר מן 5
 אלשדאיד יכלצך ופי אעטמהא שר לא ידנו כך:

שש ושבע וכתיר מן אלאעדאד אנמא יראד בהא אלכתרר לא אלתחקיק מתל
 הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים (ש"א א' ח') אם יוליד איש מאה (קהלת ו' ג')
 אשר יהיה שם אלף גפן באלף כסף (ישעיה ו' כ"ג).

20 פי אלגוע יפדיך מן אלמות ופי אלהרב מן אלסיף: 21 ופי טוף
 מן אלמלל תכבא ען דלך ולא תכאף מן נהב אדא אקבל:
 יעני אדא חל אלגלא בקום ואנתקלו מן מוצעהם לבית אנת ען דלך.

22 כל באלנהב ואלגוע תצחק ומן וחש אלארץ לא תכאף:
 יריד אן מא כפאך אן תצאן ען אלאפאת חתי תחל באעדאך פתצחק בהם.

23 חתי מע חגאר אלצחרי יכון עהדך וחיואן אלארץ יסאלמך: 15
 יעני אן אלחגארה קד עאהרת אלא תעתר בהא.

24 ואדא תערפת כבר מנולך כאן סאלמא ואדא אפתקדת אהל
 מאואך לם תכטי בואחד מנהם: 25 ותעלם אן נסלך כתירון ודרארין
 בעשב אלארץ: 26 ותדכל אלי אלקבר בהרם כדכול אלכדים פי וקתה:
 27 הודא הדה אמור בלונאהא והי כדאך פאסמעהא ואנת תעלמה: 20

D 1 ויגסון | DQ 2 פאגאט אלפקיר | O כאלסיף | D 3 גמעוא אפואההם (ועיין

ישעיה נב טו) | B 5 ויוהן | O 6 לא ידנו אליך שר | B 11 מן אלנהב | O 15 יציר עהדך |
 O 19 ותדכל אלקבר | B אלגרים.

14. גם ר' יונה בשי פגש תרגם יפגשו יגסון.

15. „ויושע הקודרים מפיהם אשר הוא כחרב ויצל מיד חזק אביון“. והרשב"ץ הביא

פירושו כזה: ויושע מחרב ומאי זה חרב מפיהם.

19. ביאור: שש ושבע והרבה מן המספרים אין הרצון בהם אלא הרבוי לא אמתת
 המספר כמו הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים אם יוליד איש מאה אלף גפן באלף כסף.

21. ביאור: כלומר כאשר באה הגלות על עם אחד ונעתקו ממקומם נחבאת מזה (תרגם
 שוט במ"ע טוף והוא לשון שטיפה ותרגם לשון במ"ע „אלמלל“ כלומר אומות ולשונות כמו
 כל עממיה אמיא ולישניא, דניאל ג' ז').

22. ביאור: רוצה לומר לא די שתהיה שמור מן הצרות האלה אלא אף על אויבך הן
 באות ואתה תשחק להם.

23. ביאור: רצוני לומר שהאבנים כרתו ברית עמך שלא תכשל בהן.

24. „ואם תבקש לדעת דברי ביתך בשלום הוא ואם תפקד אנשי נוך לא תחטא באחר

מחם“ (הראב"ע: תמצאנו כאשר עלה במחשבתך ולא תחטא).

ו.

1 פאגאב איוב וקאל: 2 לו וזן אלמי וזנא ואפתי פי מיזאן וחמלהא
ונטירהא גמיעא:

זרת ונטירהא אד כאן אלשי לא יוזן וחדה.

3 לכאן אלאן אתקל מן רמל אלבחר ולדלך כלאמי מנגי: 4 ממא
5 סהאם אלכאפי מעי אלתי חמיתהא תשרב רוחי ואהואל אללה תצאפני:
6 אינהק אלוחש מן וגור אלכלא או יעג אלחור מן עלפה: 6 איאכל
אלטעם כאמא בלא מלה או הל מן טעם פי לעאב אלביץ:

תפל זאם מתל קול יחוקאל (י"ג י') והנה טחים אתו תפל יעני אנהם טינוא
אלחאיש בטין זאם בגיר תבן. וחלמות אלביץ מתל קול אלמשנה (ברייטא חולין ס"ד.
10 וע"ז מ.) חלמון מבפנים ויקאל פי אלשאם לצפרה אלביץ חלמון ויעני איוב אנכם
תגיבון בכלאם לא מעני לה כטעאם לא מלה פיה.

7 כדאך קד אבת נפסי אן תדנו מן טעאמי אד המא במקדארה:
8 לית מן יאתיני בסואלי ויעמיני אללה רגאי: 9 פאמא אן ימען אללה
פי אן יולמני ויטלק אפתי עלי וינפדני: 10 או יכון לי מא בה אתעאזי
15 חתי אסכהה באבתהאל בגיר אשפאק כמא לם אכתם אקואל אלקדום:

היה אלג פואסיק הי אלתי ואדהא איוב עלי אלכלאם אלדי סמעה מן אליפו
והי אלמברוזה מן גמיע היה אלקצה וחי קי מי יתן ויואל ודחי עוד. פקאל אנא אקול
אנה יגוז אן ימיתני וליס הו גור לאנה אלזאלק ולה אן יפעל מא שא ואנת תקול
ליס יגוז דלך מן פעלה ואנה לא ילקי אלצאלח אלא זירא פאני אלאן אסאלה אחר
אלאמרין אמא אן ימען באטלאק היה אלאפאת עלי חתי תפניני כמא אקול אנא או
20 ישפני וינעם עלי ויגעל לי מא אתעזי בה עלי מא תקול אנת פאנה אן יפעל בי אחר

B 1 אלאמי ואפתי | Q פי מיזאן ואחר | B לכאן יחתמלהא | B 4 כמא סהאם |

B 5 תצאפני | B 6 מן מעלפה | B 7 הל מוגור טעם | B 14 אן יכון | O אתעזא.

2. ביאור: הוספתי (אחר מלת ישאו) והדומה לה כי לא ישקל דבר לבדו.

3. ת' לעו במ"ע "מנגי" ושעמה נחפך או נלוה או טעמה נחלש. ועיין פי' הרי"ק: ודברי
בלעים ואינם חוקים ודין הוא שיהיו דברי רפין כי חצי שרי עמדי.

5. פי' עלי דשא על אשר ימצא הדשא. ועיין פי' הרי"ק: כי הבהמות והחיות אין דרכם
לצעוק בעת אכילתן.

6. ביאור: תפל הוא מה שאין בו טעם כמו מאמר יחוקאל והנה טחים אותו תפל
כלומר שטחו החיץ בטיט תפל שאין בו תבן. וחלמות הוא הביצה כמאמר המשנה חלמון
מבפנים ובארץ ישראל יאמרו לירוק הביצה חלמון. ואיוב רוצה לומר אתם עונים בדברים אין
לכם טעם כמאכל שאין בו מלה (ועיין פי' שבעים מלות סי' ט"ו ור' יונה בסוף שרש חלם).

7. "כן מאנה נפשי לנגוע לחמי כי המה (התפל וריר חלמות) כשיעורו". הוא פירש
כדוי מלשון כדי רשעתו דברים כ"ה ב' (ושם תרגמו הגאון: במקדאר כשיתת).

היה אלאמרין פקד אתאני בסואלי ומא יסרני. ואמא אן יתרכני מונעא מולמא במא אכרהה פאסתות מנה. ויכון ואו ותהי מקאם או מתל ונגב נפש ומכרו (שמות כ"א ט"ז). הלא מא זארה איוב בעד מא סמע גואב אליפו [פ]אנאבה בלדר עלי היה אלזארה פי מקאלתה אלתי בעד היה [פאשרחהא] פי מוצעהא אן שא אללה תעאלי.

- 11 פמא קוֹתי חֲתִי אַצְבֵּר וְכִם אֶגְלִי חֲתִי אִמּוֹל רוּחִי: 12 לוֹ כֹּאנֶת 5
קוֹתִי כְּקוֹהַּ אֶלְחַגְאָרָהּ אוֹ בְּדִנִי כֹּאֲלִנְחָאִם: 13 אֶתְרִי לִים עוֹנִי מִן נַפְסִי
אִם אֶלְפָקָה קֵד זֶאֶל עֲנִי: 14 אֵלִי אֶלְמִלְאִשִׁי מִן צֹאחֲבָה אֶלְפָצֵל וְתִקּוּי
אֶלְכֹאֲפִי יִתְרַךְ:

למס מלאשי מתל וחם השמש ונמס (שמות ט"ז כ"א).

- 15 הֵם אֲכוֹתִי אֶלְדִּין גִּדְרוֹ בִּי כּוֹאֵד אֶנְחֹדֵר וְכַפִּיִן אֹדִיָּהּ מֵרֶת: 10
16 אֶלְמִסּוֹדוֹן מִן קֶבֶל אֶלְגְּלִיד אֶלְמִגִּיבָהּ מִן קֶבֶל אֶלְתִּלָּג: 17 אֶלְתִּי פִי
וְקֵת בְּרוּדְתָהּא מֵתְכֹאֲתָפָהּ וְפִי סִכּוֹנְתָהּא תִנְחַל מִן מוֹצֵעָהּא: 18 פִּתְלִתְפֶת
אֵלִי סִבֵּל מֵרְקָהּא וְתַצִּיר פִּי אֶלְתִּיה וְתַפְנִי:

- היה אלני פואסיק הקדרים בעת יורבו ילפתו הי צפה אלזארה אנהא פי וקת
ברודתהא תכון גאמדה פארא הי סכנת אנחלת וואלת מן מוצעהא אלי אלזוארי. 15

2 בכ"י ואסתנית | Q 6 קלת אתרי | O 11 אלכדרה (ועיין רס"ג לישעיה ג ג סוארא

ת' קדרות) | O 12 פתנפתל | O 13 אלי אלתייה.

10. פי ואסלדה אשכחנו או ארוממנו ואולי פירשו בלשון הגבהה כאשר פי' ר' האי כפי עדות הראב"ע.

8—10. ביאור: שלשת הפסוקים האלה הם אשר הוסיף איוב על הדברים אשר שמע מאליו והם היוצאים גלויים מכל הפרשה הזאת. אמר אני אומר שיתכן לו להמתני ואין זה עולה כי הוא הבורא ובידו לעשות מה שירצה. אבל אתה אומר שלא יתכן לו לעשות זה ושהוא לא יביא על הצדיק אלא טוב. ואני עתה אשאל ממנו אחד משני הדברים או שיואל להתיר אלה הרעות עלי עד שאכלה כמו שאומר אני או שירפאני ויטיב לי ויעשה לי מה שאתנחם בו כמו שתאמר אתה. כשיביא עלי אחד משני הדברים האלה כבר הביא לי שאלתי ומה שאשמח בו. אבל שיעזבני ביסורים ומכאובים שמאסתים זה דבר רע עלי. ואו ותהי במקום או כמו ונגב נפש (צ"ל איש) ומכרו. זהו מה שהוסיף איוב אחרי שמעו דברי אליו ועל ההוספה הזו ענהו בלדר.

14. ביאור: למס למאביר או למשכית (את החסד מרעהו) כמו וחם השמש ונמס.

15. אחר מלת נחל הוסיף "אנחדר" ר"ל ירד והוא תואר לנחל כנגד מלת יעברו בסוף הפסוק אשר הוא תואר לנחלים.

16. פי עלימו ותעלם שלג: הנעלמים מפני השלג כמעט הקדרים מני קרח.

17. פי בעת יורבו בזמן שיצטננו והוא מלשון רבותינו (יומא ע"ח). כסא דכספא נמי אסור משום דמזדריב וכן פי' ר' יונה בשרש זרב (ועיין גם סה"ש להרד"ק ש' זרב ופי' הרשב"ץ).

פי' נצמתו מתעבים מלשון רבותינו צומת הגידים כאשר פירש הגאון בשבעים מלות סי' מ"ב וכן פי' ר' יונה בשרש צמת בלי הזכיר שם הגאון. והרשב"ץ הביא פירושו כזה: ונצמתו מענין התקשרות מלשונם צומת הגידין ובלשון מקרא צמתו בבור חי.

16—18. ביאור: שלשת הפסוקים האלה הם תואר הנחלים שהם בעת הצטננם יהיו

קרושים וכאשר יחמו נדעכו וסרו ממקומם אל המדברות.

19 כדאך אלתפתו האולא אלי טרק תימא ורגו מסאלך שבא:

תם עאר אלי נעת פעל אצחאבה ודמם פקאל הביטו יעני כאנָהם פי בוארי
תימא וכאנָהם לם ישאהרון אז לים ירתון לי.

20 כאבו ממא ותקו בה וחין בלגו אליה כזו בה:

5 וקאל קד כאבו ממא בה כאנו יתקון יעני נפסה אנָהם כאנו יתכלון עלי
מאלה ונאהה וצארו יכאפון אלמצאיי בעד מא כאנו מנהא אמנין בקו להם כי
עתה וגו'.

21 אנָכם אלאן קד צרתם כמא לא תכונו תכאפון תדערון

ותכאפון: 22 אתרי קלת לכם אעמוני שיא או ואמוני מן קואכס:

10 וקלת פי הכי אמרתי אתרי קלת לכם לאנתקאל מעני כי בדלול אלהא עליה
פיפסר בחסב מוצעה וכדלך נקול פי הכי קרא שמו יעקב (בראשית כ"ז ל"ו) אתראה
סמי אסמה יעקב למא פעל בי הדיא אלפעל. ונקול פי הכי אחי אתה (שם כ"ט ט"ו)
אמן אגל אנך קריבי. פיקול הנא אנִי מא טלבת מנכס מאלא ולא דפע שלם ואנמא
אריד מנכס הראיתי אלי מא נפי מן אמרי.

15 23 ואפלתוני מן יד אלעדו ומן יד אלראהבין תפדוני: 24 פדלוני

אנִי קלת לכם דלך חתי אמסך ען לומכס ומא סהות ענה אפהמוניה:

25 מא אבלג אלאקואל אלמסתקימה ומא בהא יעט ואעט מנכס:

26 אעטת תחסכון כל כלאם וראיא אלאקואל אלמוים מנהא: 27 או

עלי יתים תוקעון ותתולמון עלי צאחבכם:

1 O כדאך האולא אלתפתו | B 15 ופלתוני | 18 (וראיא) B וריח Q ורוח |

19 B ועלי יתים | O תקעון.

19. ביאור: אחרי כן שב לתאר מעשה רעיו ולהוכיחם ואמר הביטו וגו' כלומר כאלו הם

במדברות תימא וכאלו אינם נראים כי לא ינודו לי.

20. ביאור: ואמר כבר בושו ממה שהיו בוטחים בו. פוונתו על עצמו שהם בשחו

בממונו ובכבודו ונהיו מתיראים מן הרעות אחר שהיו שאננים מהן כאמרו להם כי עתה וגו'.

21. פי' הייתם לא: הייתם כאלו לא תהיו. ופי' תיראו מלי יראה וחתת כמו תחתו.

22. ביאור: תרגמתי הכי אמרתי כמו התראה שאמרתי כי נעתק טעם מלת כי בהכנס

ההא עליו ופירושו לפי מקומו וכן נאמר בהכי קרא שמו יעקב התראהו שנקרא שמו י' לפי

שעשה כי זה המעשה. וכן הכי אחי אתה הבעבור שאתה קרובי. ואיוב אומר כאן: הנה אני

לא בקשתי מכם ממון ולא מניעת עושק ממני ואינני רוצה מכם אלא שתורוני מה שנעלם מעיני.

23. ת' עריצים "ראהבין" וכן רגיל הגאון לתרגם מלת עריץ וכן יתרגם פעל ערץ

"רהב" והוא לשון יראה ופחד וראהב הוא כאלו אמר רהיב או מרהוב והוא איש אשר בני

אדם ייראו ממנו.

24. פי' הורוני ואני אחריש: הורוני שאמרתי לכם זאת עד שאחריש מהוכיח אתכם.

25. פי' מה נמרצו מה גברו. ועיין מה שכתב ר' יונה בשרש מרץ: ענינו ההגעה בדבר

עד תכלית ("אלמבאלגה") יהיה מה שיהיה טוב או רע. ומה פירש הראב"ע חזקו והרי"ק פי'

לשון חזק. — פי' הוכח כאלו אמר מוכיח.

26. פי' רוח עצה ודעת ועיין ר' יונה בש' יאש.

27. ביאור: על יתום ר"ל נפשו אשר היתה כיתום מדוכא. ותכרו רצונו לומר נקבעתם

עלי לאכול בשרי ולשום אותי כרה.

יעני נפסה קד צארת מתל אליתים אלשק'. יעני אנתמעטם על' לתאכלו לחמי ותנעלוני ולימא' לכם.

28 ואלאן אמענו אַתְּגֹהוּ פִּי כְּלָאֲמִי פֶּאֶן אֲנָא כְּדִבַּת בַּחצֶרְתְּכֶם:

29 פִּרְדּוּ עָלַי מִרְדָּא לֹא יִכּוֹן גּוֹרֵא אוֹ אֲרַגְעוּ אֵלַי קוּלִי אֲדָא צִדְק:

30 הֲלִי מוֹגוֹד פִּי כְּלָאֲמִי גּוֹר אִם קוּלִי לִם יִפְהֶם אִפֹּאֲתִי:

ז.

1 אלא אַן אלאנסאן עלי אלארין כְּנִישׁ וַאֲקַע וְכֹאֲיָאֵם אלאגיר עמרה:

יעני סרעה רחילה ווואלה ולפטה צבא תקתצי דולה ומדה וחליפה יקתצי דהאבהא ואלמבאדלה מנהא כמא יקול כל ימי צבאי איחל עד בוא חליפתי (איוב י"ד י"ד).

2 או כעבד יתשוק אלטל וכאגיר ירגו אגרתה:

יעני אן אלאגיר יפרח במיל אלטל ליסתריח מן כדה ותעבה כדאך חאל אלאנסאן פי אלדניא.

3 כדאך אנחלת לי שהור באטל וליאלי שקא וטפת לי: 4 אן

אנצגעת קלת מתי אקוספטאל אלליל פאסתכתרת מן אלארקאלי אלסחר:

15 ושבועתי אסתכתאר מתל שבע שמחות את פניך (תהלים ט"ו י"א).

5 וקד לבם בדני אלרמה ואלתזק אלתראב חתי גלדי אולם ותמאסי:

פסרת רגע אולם לאן [מעני] אלכלמה זגר פנקלתהא אלי אלאלם. ואלאלף פי ימאס מתל מא הי פי לצנאכם (במדבר ל"ב כ"ד) ואזרעי מקנה תשבר (איוב ל"א כ"ב).

6 ועמרי אכף מן רמיה חאיך וקד פני כתירהא בכלל אלרגא:

7 אדכר אן חיותי באטלה לא תעוד עיני אן תרי לירא: 8 לא תלמחני 20

4 B פִּרְדּוּ עָלַי מִרְדָּא | Q לא יִכּוֹן פִּיה | Q אז יִצְדַּק | Q 5 פי לסאני | Q או סאיר

קולי | Q 18 אנתחלת | B וליאלי אלשהור (אולי צ"ל ולי אלסחור ר"ל לילות שאין בהם שינה) | 20 ולא תעוד.

1. ביאור: רצונו לומר שימחר לנסוע (כצבא מלחמה ממחר לקרב) ולכלות (כימי שכיר). ולשון צבא יורה על תור ומדת זמן ולשון חליפה יורה על כלות מדת הזמן וכוא אחרת תחתה כמו שנאמר כל ימי צבאי איחל עד בוא חליפתי.

2. ביאור: ר"ל כמו שהשכיר ישמה בנסות הצל למען ינפש מעמלו ויגיעו כן עיני האדם בעולם הזה.

4. ביאור: ושבועתי טעמו רבוי כמו שבע שמחות את פניך. — פי' ומדר ערב וארך הלילה. והרשב"ץ הביא פירוש הגאון: שהערב מדר עצמו עד למרחוק שאינו כלה.

5. ביאור: תרגמתי רגע "אולם" (לשון מכאוב) כי טעם המלה גערה (וכן תרגם בישעיה נ"א ט"ו רוגע הים "זאגר אלבחר" כלומר גוער בים) והעתקתיו אל טעם מכאוב, והאלף בויכאס כמו האלף במלות לצנאכם ואזרעי מקנה תשבר (ר"ל שהאלף נוסף ומעמו וימס). — ופי' וגוש עפר ודבק בעפר מלשון נגששה כעורים וזהו פי' הי"א שהביא הראב"ע.

6. אחרי ויכלו הוסיף: רובם.

8. פי' ענין בי ואיננו: ובעוד שיביט בי כבר כליתי.

עין נאטרי ומהמאה ינטר אלי קד פנית: 9 וכמא יפני אלגמאס וימר
כדאך וארד אלטרי לא יצעד:

גרצה אן יחבי ענו אלאנסאן וצעפה ען אן יחיי גפסה בער מותה.

10 לא ירגע אבדא אלי מנולה ולא יתבתה איצא מוצעה: 11 תם
5 אַני לא אצד קולי אתכלם בציק רוחי ואשכו במרארה נפסי: 12 הל
אנא בחר או תנין חתי צירת עלי מחרסא:

יעני אן אלכחר יחתאג אלי חפטה באלרמל לילא יגרק אלעמארה כקו אשר
שמתי חול גבול לים (ירמיה ה' כ"ב) וכדלך אלתינין יחתאג אלי חפטה ען אלאדיה
קאל פתראני אנאמתל אחר האולא חתי אותקתני בהיה אלאמראץ לילא אודי אלנאם.

10 13 ואן קלת יעאזיני סרירי ויחתמל מן שכואי מצנעי: 14 אדערתי
באלאחלאם ומן אלרויאת תהולני: 15 חתי אכתארת נפסי אלכנק
ותמנית אלמות מן ניתי: 16 זהדת פמא אריד אן אעיש אלי אלדחר
אנה עני פאן איאמי הבא: 17 מא אלאנסאן אד תעטמה או תרד אליה
באלך: 18 פתבלוה פי כל גדאה ותמתחנה פי כל טרפה: 19 כם לא
15 תכף עני אלאלאם לא תדעני חתי אכלע רקי: 20 ואן אכטאת מא דא
אפעל כך יא האפט אלאנסאן פלא תצירני מסתקבלא לך פאציר עלי
נפסי תקלא: 21 ומא לא תחמל ען גרמי ותתנאז ען דנבי פאני אלאן
פי אלחראב אנצנע ואטלב פלא אונד:

עברת ושחרתני ואטלב לאסתחאלה בקאהא עלי האלהא פי מא יפץ אלבארי תע.

O 2 לא ישיק אן יצעד מוה | O 4 לא ירגע איצא | O 10 יעני | B 12 פזהדת |
O 13 ואן חרד | Q 14 תבתליה | 15 (אלאלאם) O אלמא Q אלאדא | B 16 לם צירתני |
O 17 תחתמל עלי גרמי Q עלי דנבי.

9. ביאור: כוונתו לספר לאות האדם וחולשתו מהחיות נפשו אחר מותו. (ועיין ספר
אכזנות ודעות מאמר ז').

12. ביאור: רצונו לומר שהים צריך לשמרו בחול למען לא ישטוף התבל כאמרו
אשר שמתי חול גבול לים וכן התנין צריך לשמרו למען לא יזיק. אמר איוב אתה רואה אותי
כאחר מאלה עד שהפקדת עלי החללים האלה כשומרים למען לא אויך לבני אדם.

14. עיין מה שכתב הגאון בס' או"ד בהקדמה בדברו על הדמיונים והחלומות (ד' ט"ז).

15. פי' מות מעצמותי: והתאויתי את המות מרצון עצמי (כלומר לאבד עצמו לדעת).

16. פי' מאסתי וגו' מאסתי בחיי ולא ארצה לחיות לעולם.

18. פי' ותפקדנו ותנסהו.

19. פי' לא תשעה ממני לא תכלא ממני היסורים.

20. פי' למפגע פוגע כאיוב מתנגד.

21. ביאור: תרגמתי ושחרתני ואבקש (במקום ובקשתני) כי אי אפשר להניח המלה

כמו שהיא במה שיאמר על הבורא יתעלה (כי אי אפשר לומר שהבורא יבקש דבר).

ח.

1 פאגאב בלדד אלשוחי וקאל: 2 אלי כם תתכלם בהדה אלמור
ובאטל עטים אקואל פיך: 3 הל אלטאיק יעוֹג אלחכם אם אלכאפי
ישׁוש אלעדל:

הוא אלפצל גמיעה גואב ודלך אנה למא סאל רבֵּה אן ימיתה או ישפיה קאל
לה בלדד מסלתך הדה עלי הוא אלאסתתנא נטא בל הי סאקטֵה אד געלתהא שרטא 5
לאנך לן תלל אמא צאלחא כמא תקול פמחאל אן יהלכך או מִכְטִיא מִדְנֵבא כמא
נקול פמחאל אן ינעם עליך לאנֵה אלעדל.

4 אן כאן בנוך קד אכטו לה פקד ארסלהם פי יד גרומהם:
5 ואן אנת מלבת אלי אלטאיק ואלי אלכאפי תתחנן: 6 אן כנת זכִיא
מסתקימא פאנֵה אלאן יטהר דלך עליך ויכאפיך באחסאן צלאחד: 10
7 ותבון פי אִולך צגירא ופי אכרתך תכתר גִדֵא:
והיה אלג' פואסיק קאלהא בלדד לה פי באב אלטאעֵה.

8 בל סל יא היא ען אלאגִיאל אלאואיל וגאיי פי אסתברא
אכבאר אבאהם:

וכונן וגאיי מן קולה אבא עד תכונתו (איוב כ"ג ג') אלי גאיתה. קאל לה אן 15
תוהמת פי מא אקולה פסל פיה אלקדמא ואלמשאיך.

9 לאן נחן אמם אנשינא וליס נעלמהא ואן אִיאמנא כאלטֵל עלי
אלאריץ: 10 אלא אנֵהם ידלונך ויקולון לך ומן עקולהם יכרנון אלכלאם:
11 אישמך אלברדי בלא וחל או יכתר קרט בגיר מא:

1 O פאבחדא | 2 O יעוֹג אלעדל | 8 Q פקד אמלקהם | 9 O אן כנת בריא |
17 O נשינא.

2. פי' ורוח כביר והבל גדול.

3. ביאור: הפרשה הזאת כולה מענה לאיוב. אחר ששאל איוב מאת האל שימיתו או
ירפאוו אמר לו בלדד שאלתך זאת על זה התנאי חטא היא ולא עוד. אלא שהיא בטלה
מעצמה מפני ששמת אותה תנאי כי מה נפשך לומר אם צדיק אתה כמו שאתה אומר שקר
הוא שיאבדך ואם חוטא בעל עון אתה כמו שאנחנו אומרים שקר הוא שייטיב לך כי הוא הצדיק.
6. פי' יעיר עליך יגלה לך זה (וכן תרגם בישעיה ג' ד' יעיר "יפהר") ופי' ושלם נות
צדקך וישלם לך בהטבה צדקך (פי' נות מלשון נאה והוסיף בוי"ת וזה מה שאמר תראב"ע: או
מתשלום ויחסר בוי"ת מנות צדקך).

7—5. ביאור: ושלשה הפסוקים האלה אמר לו בלדד בשער יראת ה'.

8. ביאור: פי' וכונן ובוא עד תכלית מן אמרו אבא עד תכונתו כלומר אל תכליתו. אמר
לו אם מסופק אתה במה שאומר שאל עליו הראשונים והזקנים.

11. ביאור: רוצה לומר לא יהיה עלול בלא עלה. תרגמתי אהו "קרט" והוא צמח
צומח על שפת יאור מצרים (עיין ר' יונה בסוף שרש אחת).

יעני לא יכון מעלול בלא עלה. פסרת אחו אלקרט והו נבאת ינבת עלי
אזמי אלניל.

12 עאדה פי אואנה לס יקמף וקבל גמיע אלחשאישי ייבם:

13 כדאך סביל כל נאמי אלטאיק ורגא אלמראי יביד:

5 מתל אלכאפר כאלברדי אלדי ישמך תם ינקצף פריעא קבל סאיר אלנבאת.

14 אלדי חבל אלשמס תכלאנה ובית אלענכבות מיתאקה:

15 פאן יסתנד עלי ביתה לא יקף ואן יתמסך בה לא יתבת:

מתל לה פי הדין אלפסוקין אן אלכפאר לא יתבת להם מא יעתמרון עליה מן
מאל ונאה פי אלדניא ואן גמיע דלך כחבל אלשמס אלדי אדא מסכה אלאנסאן לס
10 יחצל פי ידה מנה שי.

16 ואלצאלח כגצן הו רטב בחצרה אלשמס ופי גנאנה פראכה תכרג:

מתל אלצאלחין ככרם רטב בחצרה אלשמס ולה פראך ואצול קר תשעבת פי
רגם מן חנארה.

17 ועלי אלרגם אצולה תתשעב ואלי דאכל אלהגארה תצל:

15 יסבנו מן ותצת בסבני היער (ישעיה ט' י"ז) ויבא הפרד תחת שובך האלה
(ש"ב י"ח ט').

18 אלדי לא יהלכה שי מן מוצעה חתי כאנה יגחדה ויקול לס

אראך: 19 הודא הו סאר באמורה ומן אלתראב כלף אכר ינבת לה:

20 כדאך אלטאיק לא יזהד פי אלצאלח ולא ימסך ביד אלאשראר:

20 21 פאצבר אלי אן ימלי פאך צחכא ושפתיך גלבה: 22 וילבם שאניך

כזאא ואכביה אלפסאק תעדס:

B 3 וקבל כל אלחשאיא | 11 (פראכה) O פאכהה (ועיין לקמן יד ז ושו ל) |

14 O ועלי רגם | 17 B פאנה יגחדה | 21 B אלכזא | O ואכביה אלעאציין | O יעדס
B יעדמון.

12. פי באבו בפרקו.

13. ביאור: דמה את הכופר אל הגומא אשר יגאה ואח"כ יקטף מהרה לפני שאר הצמחים.

14—15. ביאור: בשני הפסוקים האלה אמר בדרך משל שהכופרים לא יעמוד להם
ממון וכבוד שישענו עליו בעולם הזה ושכל זה כחוט השמש אשר בהחזיק בו האדם לא יגיע
בידו ממנו מאומה. — (ופי יקוט הביא הראב"ע: פי הגאון בו חבל — צ"ל חבל —
השמש והוא רחוק. וכן הביא הרשב"ץ: והגאון ד"ל פי חבל השמש).

16. ביאור: דמה את הצדיק אל גפן רטובה לפני השמש ולה יונקות ושרשים אשר
יסתכנו על גל אבנים. — הרשב"ץ הביא פירוש הגאון בדרך בלתי ברורה.

17. ביאור: יסבנו מן ותצת בסבני היער תחת שובך האלה. — פי בית אבנים יחזה
ואל חוך האבנים יכנס.

18. פירוש הפסוק: אשר לא יאברנו דבר ממקומו עד שהוא (יאבר כלה) כאלו יכחש בו
ויאמר לא ראיתיו. וזה לשון הר"ק בפירושו: אם יבלענו ממקומו לגמרי יבלענו.

21. הוסיף בראש הפסוק: ואם כן סבול.

ט.

1 פאגאב איוב וקאל: 2 חקא אנא אעלם אנה כדאך ומא יחתג
אלאנסאן מע אלטאיק: 3 ומן הו אכתאר מזאצמתה לא יטיק אן יגיבה
עלי ואחדה מן אלף: 4 לאנה חכים אלעלם ואיד אלקוה מן דא תצעב
עליה פסלם מנה:

לבב עלם מתל נער חסר לב (משלי י' ו') וסבב תסמיתה דלך לאן אלקלב 5
מסכן אלעלם וכמא תסמי אלערב אלנבאת נדי לאנה בה יכון.

5 אלנאקל אהל אלגבאל ולם יעלמו חתי קלבהם בגצבה:
6 אלמרגז אלארין מן מוצעהא ועמדהא תתקלקל: 7 אלקאיל ללקרין
ולא ישרק וען אלכואכב יבתם: 8 אלמאד אלסמא וחדה וקאהר קמאקם
אלבחר: 10

מושי אלזאלק עלי קמאקם אלים היא אסתעארה ללקהר ואלסלמנה.

9 צאנע בנאת נעש וסהיל ואלתרוא ואלכדור אלגנוביה:

אסמא מא כאן פי אלגהא אלגנוביה מן אלגנום חדרי תימן לאסתחארהא ענא
במילאננא ען נט אלסמא אלי גהא אלשמאל.

10 צאנע אלכבאיר בלא נהאיה ואלאענובאת בלא אחצא: 15
11 הודא ימד עלי תדבירה פלא ארי גמלתה וימצי פלא אפהמה:

2 O ואן הו אראד | Q לם יחתאג | O אן יגאובה | 3 O מן דא יעצב (עיין רס"ג

לשמות יג טו) | 7 B חתי נקלחם | 15 O בגיר אחצא.

2. הרשב"ץ הביא פי' הגאון בלשון זה: באמת ידעתי כי כדברך אשר אמרת כי רוח
כביר אמרי פי כן הוא כי מי הוא האדם שיתוכח עם האל ואם ירצה להתוכח עמו איך יצא
זכאי ויצדק עם אל בדינו.

4. ביאור: מעם לבב דעה כמו נער חסר לב (חסר דעה) ונקראה הדעה בשם זה
בעבור שהלב משכן הדעה ובמו שהערב קוראים הרשא טל (נדי) בעבור שהוא צומח בטל.
(עיין מה שכתב ר' יונה בשרש ביב). — פסוק זה הביא הגאון על חכמת הכורא באור
בהקדמה (דף 12) ובמאמר שני (דף 80).

5. פי' הרים אנשי הרים והרשב"ץ הביא פירושו.

7. תרגם חרס במלה הדומה לה בלשון ערב "קרץ" והוא עיגול השמש.

8. ביאור: הבורא דורך על במתי הים הוא השאלה לגבורה וממשלה.

9. ביאור: שם הכוכבים אשר הם בפאת דרום חדרי תימן בעבור שהם נסתרים ממנו
בנשייתנו מקו השוה אל פאת צפון (וכן אמר ר' יונה בש' חדר כי באמרו חדרי תימן הוא
רומז אל הנטיה הדרומית וגם תראב"ע פירש כדברי הגאון). — הגאון הביא פסוק זה לראיה
על שחלקי השמים אין להם מספר באור בתחלת מאמר נ'.

11. פירוש הפסוק: הן תעבר עלי השגחתו ולא אראנה כלל וגו'.

12 הודא יחתם בשי פמן יראדה ומן יקול לה מא תפעל: 13 הו אללה
לא מרד לגצבה מן דונה אנכפץ אעואן אלפתן: 14 פכיה אנא אניבה
או אכתאר מכאלמתה: 15 אלדי אן זכות לס אלפט בדלך בל לחאכמי
אתחנן: 16 ואן דעותה פאנאכני לא אתק באנה קד סמע צותי
5 באסתחקאק: 17 והו אלדי באלעאצק ישפני וקר כתר אלאמי מנאנא:
יעני אנה פעל בי מא שא עלי אצל כלאמה לים אנה יסלמני.

18 לא יתרכני ארד נפסי ממא יכתר לי אלמראראת: 19 אן כאן
ללקוה ואלאיד פהודא המא ואן כאן ללחכם פמן יחצרני:
הוא אלקול הו גמלה מדהבה יקול לאצחאבה אן כאן תקולון אנה יפעל מא
10 ישא לאנה קאדר פהודא דלך עיאנא ואן כאן בחכם כמא תקול פמן יחצרני ויבין לי
דלך ולכני לא אראדה ולא אחאנה.

20 לאני אן אחתגנת בשי סלמני קולי חתי אדא כנת צחיחא סרע
עלי: 21 ואן כנת צחיחא לא אעלם נפסי כדאך אוהד פי נפסי:
יריד באני אעלם אני צחיח וליס אשאהר נפסי כדאך יעני כמא יגב ללצחיה אן
15 יצאן פאנא מן הדא אוהד פי חיותי.

22 ואקול הי ואחדה לדלך קלת אן אלצאלח ואלטאלח לה אן
יפניהמא:

יעני אן אלאעמאר טוילה וקצירה ואחד אד כאן אלאנמיע יפניאן.

B 1 יראדה | Q 2 אנכפצת | Q אנאובה | 5 לאסתחקאקי | O 8 אלי אלחכם |
O 13 ואד אנא צחיח | B לס אערק | O 16 ועלי דאך קלת | O אלצחיה ואלטאלח.

12. פי יחתם כמו יחתם.

13. פי רהב מהומות או מרידות וכן תרגמו הגאון בכל מקום במלת "פתנה".

15. הרשב"ץ הביא פי הגאון: ואין לי כח לדבר לפני דרך ויכות רק בתחנונים
אדבר למשופטי.

16. בסוף הפסוק הוסיף: לזכותי.

17. ביאור: רצוני לומר שהוא עשה בי מה שרצה בעיקר דבריו לא שהוא עושקני. —
פי ישופני במלה הרומה לה כלשון ערב וטעמה יצמיחני או יצעירני.

19. ביאור: המאמר הזה הוא כלל דעתו. איוב אומר לחבריו אם הייתם אומרים שהוא
יעשה מה שירצה מפני שהוא חזק הגת זה נראה בעינים ואם היה מה שעשה במשפט כמו
שאתה אומר מי יועידיני ויבאר לי זה אכן אני לא אשיב לו ולא אתוכח עמו.

20. עיין מה שכתב הגאון על לשון הפרושים באו"ד מאמר עשירי (דף 287): ואלו היה
האדם משתדל בכל כחו להתחכם תנצחתי אולתו או להנקות ינצחו טנופו או לחיות בריא
יחלהו מזגו או להלכב יכשילהו לשונו כמ"ש אם אצדק פי ירשועני תם אני ויעקשני.

21. ביאור: ר"ל אף על פי שידעתי שאני תם לא אראה את נפשי כענין זה כלומר
כאשר ראוי לתם שיהיה נשמר ומפני זה אני אקוץ בחיי.

22. ביאור: כלומר שהחיים ארוכים וקצרים אחת היא כי כולם יכלו.

23 אִמָּא בִסוּט יִמִּית גַּפְלָה פִּתְצִיר כַּפְאִיָּה אֶלְאֲבִרְיָא פִּיה הִזּוּא:

24 או בארץ תסלם ביד טאלם יגטי וגה קצאתהא ואן לם יכן בהדה
אלאמור פבמא כאן:

אלמכרג מן גמלה הדה אלקצה אלי אן יציר ויארדה עלי קול בלדר הו קול איוב
אחת היא וגו' אם שוט וגו' יקול לה זעמת אגא לא נשאהר צאלחא מולמא לא ולא
5 אלאולין ראו דלך כמא קאל כי שאל נא לדור רישון (ח' ח') פהודא אנא קד
שאהרתה אבלי צאלחא מע טאלח פלדלך קלת אן לה איצא אן יפניהמא הו קו' על כן
אמרתי תם ורשע הוא מכלה אמא באפה אלתי ימיתם גפלה ולקבהא בשוט פיציר
ענר אלנאס חנינך מקדאר תואב אלצאלחין הווא [ואמא בארץ . . .] ויעני אגא קד
שאהרנא יא בלדר גלאף מא קלת.

10

25 ואִיאִמִי אִכְפָּ מִן אֶלְמַחְאֲצִר וְקִד תְּקַצֵּת וְכֹאֲנִי לִם אֶר פִּיהָא

בִּירָא: 26 וּמִצֵּת מֵע אֶלְסַפֵּן פִּי אִוְאִנִּיהָא או כנסר ינקץ עלי טעאמה:

27 ואן קלת אתנאמי מן שכואי אתרך גצבי ואתרפה: 28 חדרת גמיע
משקאתי ועלמת אנך לא תברני: 29 אן אנא כפרת פלמא דא אתעב
פי הבא:

15

הוא כלאם מוצול במא קבלה ותקדירה ידעתי כי לא חנקני אם אנכי ארשע
תם קאל מא לי וללכפר והו שי לא ימכני תלאפיה ולו אנתסלת במא אלחלג לגמסני
רבי פי עקאבה כקו' למה זה הבל אינע.

O 2 פאן כאן לים בולך פאי שי הו | 18 (מן) O חסר | B 14 משאקי (ועיין תרגום

הגאון לישעיה נח ג).

23. פי למסת נקיים ילעג: ויהיה תשלום הנקיים בשוט הזה ללעג. ואם כן פי מסת

מלשון מסת נדבת ירך (דברים ט"ז י) ועיין הביאור שאחרי זה.

24. ביאור: היוצא מכלל זאת הפרשה עד שיהיה תוספת על מאמר בלדר הוא מאמר

איוב אחת היא וגו' אם שוט וגו'. הוא אומר לבלדר כפי דעתך לא נראה צדיק מדוכא ביסורין
ואף הקדמונים לא ראו זה כמו שאמר כי שאל נא וגו' והנה אנכי כבר ראיתי שהאל מוסר
צדיק עם רשע ועל כן אמרתי כי הוא מאבד גם כן את שניהם והו אמרו על כן אמרתי
תם ורשע הוא מכלה. ויעשה זה או בפגע אשר ימיתם פתאום וקרא אותו בשם שוט ועל ידי
זה יהיה מדת גמול הצדיקים ללעג אצל בני אדם או בתת הארץ ביד רשע וגו'. רצונו לומר
דע בלדר כי כבר ראינו הפך מה שאמרתי. — והרשב"ץ קרא בפסוק כ"ד "בארץ" ולא "בארץ"
וזה לשונו: ורבינו סעדיה ז"ל פירש ארץ חסר כף הדמיון כלומר והוא כארץ שנתנה ביד
רשע. — פי אם לא אפוא מי הוא: ואם לא היה בדברים האלה (שוט ממית או ארץ נתנה
ביד רשע) במה היה.

25. פי ברחו לא ראו טובה: וכבר כלו וכאלו לא ראיתי בהם טובה.

26. פי עם אניות אבה: עם האניות בכליהם. ולא ידעתי מה הוא ותחכם עוואלד הגיה

"פי אואנהא" כלומר בפרקם או בזמנם עיין לעיל ח' י"ב תרגום באבו.

29. ביאור: זה נקשר במה שקודם לו ושיעורו ידעתי כי לא חנקני אם אנכי ארשע

ואחר כן אמר מה לי ולרשעה והוא דבר אשר לא אוכל לתקנו ולו התרחצתי במי שלג מכלני
האל בענשו וזה אמרו למה זה הבל אינע.

30 חתי אן ארתחצת במא אלתלג או זכית כפי בנקא: 31 לכנת
חיניד פי אלעקאב תגמסני חתי כאן תיאבי תכרהני: 32 לאן לים הו
רגלא מתלי פאגאובה או נדכל גמיעא אלי אלחכם:

גמיע הוּא אלקול ומא יתבעה ינפי ען נפסה אנה ינאצם רבה בהוּא אלכלאם.
5 33 ולים מן אלמוגור אן יכון ביננא ואעט יצע ידה עלינא גמיעא:
34 פיזיל עני קציבה והיבתה לא תהולני: 35 פכנת אתכלם ולא
אכאפה אד לים כדאך ענד נפסי.

י

1 וקד קנשת נפסי מן חיאתי פארד עלי נפסי שכואי ואנתה במר
נפסי: 2 ואקול ללה לא תגעלני מן אלטאלמין ערפני עלי מא דא
10 תכאצמני:

אל תרשיעני הוּא מתל והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע (דברים כ"ה א')
סאל רבה אלא יטלמה יעני לא יחכם עליה באנה טאלם לא תטלמני. [נ]סאלה אן
יערפה מא דנבה אד כאן לא יטלם אחדא.

3 אד כאן מן גודך אלא תגשם ולא תזהר פי צנעתך ולא תטהר
15 עלי משורה אלטאלמין בתצויב: 4 והל כרויא אלבשריין רויאך או
כנשר אלנאם תנשר: 5 או כאאם אלנאם בקאך או כעמר אלמר
דואמך: 6 אד תמאלבני בדנבי עאגלא ותלתמסני בכטאי:
סאל איוב רבה פי הוּא אלג פואסיק אן כאן לה דנב קד נפי ענה פלא
יעאגלה אלעקאב לאן אלמעאגלה הי מן סנא אלנאם לנופהם אלפות.

1 (לכנת) O חסר | O 7 אד לים אנא | O 8 פי חיאתי | Q 9 לס געלתי |
Q 16 והל כרויא אלבי לך | Q 17 בכטייתי.

32. ביאור: בכל הדבור הזה ובמה שבא אחריו מרחיק מנפשו התוכחו עם האל
באלה הדברים.

1. תרגם נקמה במלה דומה לה בלע וטעמה קצה נפשי או נתיאשה נפשי ועיין ר'
יונה בשי קסט.

2. ביאור: אל תרשיעני הוא כמו והרשיעו את הרשע איוב שאל מאת האל שלא
ירשיעו ר"ל שלא יחייבנו כרשע ושאל מאתו עוד שיודיעהו מה עונו כי אין דרכו לעשוק איש.
— ועיין מה שכתב הגאון באר"ד מאמר ה' (דף 173) וכאשר יהיה האדם נבחן ביסוריו ושאל
מאלהיו להודיעו על מה הביאם עליו נהג שלא להודיע כאשר אמר משה רבינו למה הרעות
לעבדך ולא באר לו ואמר איוב הודיעני על מה תריבני ולא באר לו.

3. פי' הטוב לך כי תעשוק: מטובך הוא שלא תעשוק. וכן שאר הפסוק: ולא תמאס
פעלך ולא תופיע על עצת הרשעים לאמר כי ישרה בעיניך.

4—6. ביאור: בג' פסוקים אלה שאל איוב מאת האל שלא יחיש את ענישו גם אם יש
לו עון כי רק דרך בני אדם להחיש מפני יראתם שיעבר הזמן (ועיין פי' הרי"ק).

7 מע עלמך אֲנִי לֹם אֲכַפֵּר וְלִים מִן יֶדְךָ מִנָּגָא: 8 אַפֶּאתְךָ
שֶׁאֶקְתָּנִי וְדַעַכְתָּנִי הֵאמַת בִּי פֶּאֱהֵלְכְתָּנִי:

ויעשוני הו' מִתֵּל וְשֵׁם עָשׂוּ דְדִי בְּתוֹלִיָּה (יְחֻקָּאֵל כ"ג ג') וְעִסוּתָם רְשָׁעִים
(מִלֵּאכִי ג' כ"א).

9 אֲדַכֵּר אֶלְאֵן יֵא רֶבֶךְ אֶנְךְ בְּאַלְטִין לִלְקַתְּנִי וְאֵלִי אֶלְתֵּרֶאֱב תִּרְדֵּנִי: 5
10 אֵלֵא אֵן כְּאַלְלֵבִן תִּפְרַגְנִי וְכְאַלְגֵּבִן תִּגְמַדְנִי: 11 גִּלְדָּא וְלַחְמָא
תִּלְבַּסְנִי וּבַעֲטָאָם וְאַעֲצָאֵב תִּטְלִלְנִי:

יעני בה'ה אלג' פּוֹאֲסִיק תְּכֹן אֶלְאַנְסָאֵן פִּי אֶלְתֵּלֶת אֶלְאַחֻוֹאֵל אֱוִלְהֵא אֲנִשְׂאָה
מִן אֶלְתֵּרֶאֱב וְאַלְב' תְּכֹוִין אֶלְתֵּנֶאֱסֵל בְּתוֹסֵט אֶלְאַשְׁכָּאֵל וְאַלְתֵּאֲלֵת אֲחִיא אֶלְמוֹתִי.

12 חַיּוּהַּ וּפְצִלָּא צִנְעַת מַעִי וְתִדְבִירְךָ חֲפֵט רוּחִי: 13 וְהִדָּה לִזְנִתְהָא
פִּי עֵלְמָךְ וְקֹד עֵלְמַת אֲנֵהָ עֵנְדָךְ: 14 אֵן אֲכַטָּאת חֲפֵטָת עֲלִי וּמִן דְּנָבִי
לֹא תִבְרִינִי:

וְקו' וְשִׁמְרַתְנִי לִים יִרִיד חֲפֵט נִפְסָה וְאַנְמָא יִרִיד אֶנְךְ תַּחֲפֵט עֲלִי כְּשִׂאִיאִי.

15 פֶּאֲדָא כְּנַת אֵן כִּפְרַת פֶּאֲלִוִּיל לִי וְאֵן זִכּוֹת פֶּלֶא אֶרְפַּע רֵאסִי
פֶּאֲנִי כְּתִיר אֱלֹהֻוֹאֵן נֶאֱמַר אֵלִי שְׁקֵאִי: 16 וּבִקְדָרָה כְּאַלְשָׁבֵל תִּצִּידְנִי 15
פֶּתְעוֹד תִּנְתַּצֵּף מִנִּי:

יִשְׁתַּקֵּן מִן וְנָתַן בְּפִלִּילִים (שְׁמוֹת כ"א כ"ב).

O 10 עֵמֶלְתָּ מַעִי | B 14 פֶּאֵן אֲנֵא כִּפְרַת | B 15 תִּצִּידְנִי.

8. פִּי הַפְסוּק: נִגְעִיךְ הַעֲצִיבוֹנִי וְיִדְכָּאוֹנִי סִבְבוֹנִי וְיִאֲבִדְוִנִי.

בִּיאוֹר: וְיַעֲשׂוֹנִי הוּא כְּמוֹ וְשֵׁם עָשׂוּ דְדִי בְּתוֹלִיָּה וְעִסוּתָם רְשָׁעִים (וְכֵן פִּירֵשׁ הָרַאב"ע:
וְהִנְכוֹן בְּעִינֵי שְׁפִי יֶדְךָ כְּמוֹ יֵד ה' הוּיָהּ וְעִצְבוֹנִי כְּמִשְׁמַעוֹ גַּם וְיַעֲשׂוֹנִי כְּמוֹ הִנְנִי עוֹשֶׂה אֶת כָּל
מַעֲנִיךְ וְעִשְׂוֹתָם רְשָׁעִים גַּם וְתִבְלַעְנִי כְּמִשְׁמַעוֹ. וְהַרְשָׁב"ן כָּתַב: וְהִגָּאוֹן ז"ל תִּרְגֵּם יֶדְךָ כְּמוֹ הִנָּה
יֵד ה' הוּיָהּ וְגו').

11 - 9. בִּיאוֹר: בְּג' פְּסוּקִים אֵלֵה הוּא מְדַבֵּר בְּהוּיָהּ הָאָדָם עַל שְׁלֹשָׁה דְרָכִים הָא' יִצִּירְתוּ
מִן הָעֶפֶר הִב' יִצִּירְתָּ הוֹלֵד דּוֹר אַחֵר דּוֹר עַל יְדֵי הַצּוֹרוֹת וְהִג' תַּחִּית הַמֵּתִים. — פִּי זֶה הִבִּיא רִי"ק
בְּשֵׁם הִגָּאוֹן וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: אִמֵּר רִבִּינוֹ סַעְדִּיָּה הִגָּאוֹן כִּי שְׁלֹשׁ יִצִּירוֹת זָכַר בְּג' הַפְּסוּקִים הֵלְלוּ זָכַר
כִּי כַחֲמֵר עֲשִׂיתָנִי יִצִּירְתָּ אָדָם הָרֵאשׁוֹן שְׁנוֹצֵר מִן הָאָדָמָה הֵלֵא כַחֲלָב תַּחִּיכֵנִי וְגו' יִצִּירְתָּ הוֹלֵד
מִטִּיפַת הָזֹרַע עוֹר וּבִשָּׁר תִּלְבִּישֵׁנִי לְתַחִיית הַמֵּתִים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֻקָּאֵל ל"ז ו') וְהִנָּה עֲלִיהֶם
גִּידִים וּבִשָּׁר עֲלֵה וְיִקְרָם עֲלֵיהֶם עוֹר מִלְּמַעְלָה. וְהִר' בַּחֲיִי כָּתַב בְּלִי הַזְכִּיר שֵׁם הִגָּאוֹן: ג' הַפְּסוּקִים
אֵלֹו רָמְזוּ לְשֹׁלֶשָׁה הוּיּוֹת זָכַר נֵא כִּי כַחֲמֵר עֲשִׂיתָנִי רָמְזוּ לְהוּיָהּ רֵאשׁוֹנָה . . . וְעַל כֵּן מְדַבֵּר
לְשַׁעֲבֵר הֵלֵא כַחֲלָב רָמְזוּ לְהוּיּוֹתָם מִן הָזֹרַע הִנְקָפָא זֶהוּ שֶׁאִמֵּר וּכְגַבִּינָה תִקְפִּיאֵנִי וְהוּא לְשׁוֹן הוּא
שֶׁהוּא בְּכָל יוֹם עוֹר וּבִשָּׁר תִּלְבִּישֵׁנִי רָמְזוּ לְהוּיּוֹת שְׁלִישִׁית לְזִמָּן תַּחִּית הַמֵּתִים וְהַזְכִּיר זֶה
בְּלִשׁוֹן עֲתִיד.

14. בִּיאוֹר: וְשִׁמְרַתְנִי אֵינְנוֹ רוֹצֵה לֹאֵמַר שְׁמִירַת הַנֶּפֶשׁ כִּי אִם שְׁמִירַת הַחֲטָא.

16. בִּיאוֹר: תַּחֲפֵלָא נִגְזַר מִן וְנָתַן בְּפִלִּילִים (וְשַׁעֲמוֹ תַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט בִּי).

- 17 תגדר שהודך חדאי ותכתר אלאמך ענדי מאצי' ומנתצבה
מעי: 18 ולא נפע אכרגתני מן אלבטן כנת אתופי ועין לא תראני:
19 פאכון כאני לס אכן או מן אלבטן אלי אלקבר אודי:
קולה היא ידל עלי אן אלשי פי אלעדס יסמי שיא.
20 אלא אן איאמי קליל מתנאדיה פכף עני חתי אתרפה קלילא: 5
וקולה ושית ממני יעני כף עני אלאונאע לפטה שת אלוצע ואלנצבה [ו]קד
ינוו אן תפסר איצא פי בעין אלמואצע נקלה.
21 קבל אן אמצי פלא ארגע אלי ארין טלאמה וגבסא: 22 ארין
האלכה מתל אלאפל גבסא לא צפוף פיהא פתטהר כמא תאפל:
היא נעת ללמות ולא סדרים הו נטם אלכואכב ורצפהא. 10

יא.

- 1 פאנאב צופר אלנעמתי וקאל: 2 אכתיר אלכלאם לא יגאב או
דו אלנטק יפלג לדלך:
ישתק יצדק מן ומה נצטרק (בראשית מ"ד ט"ז).
3 או ענד תמסך אלארהאט חתי הזות בהא ולא מכזי לך:
4 15 פקלת אן בתי זכי וכנת ענד נפסך נקיא: 6 ולכן לית יכאטבך אללה
ויפתח אקואלה מעך: 6 פיכברך בגבאיא אלחכמה פאן פקההא
B 2 ולמא דא | 5 (קליל) בגליון B נאקץ | 6 בכ"י יעני כף עני אלאונאע וקולה
ושית ממני | Q 14 אלהאיש | B ולס מכזי | Q 16 ויפתח | B באקואלה.

17. פי' חליפות מלשון חלף עבר וצבא מלשון נצב וכן כתב הרשב"ץ: והגאון ד"ל פי' צבא מענין התיצבות כלומר חולפות ועומדות. והראב"ע הלך אחרי הגאון בפי' הענין אבל לא בפירוש מלת צבא וזה לשונו: חליפות וצבא חולכות ועומדות והענין שהם עתה בזמן הזה וענינו על התלאות. ועי' פי' הרמ"ק.

19. ביאור: מאמרו זה יורה שהדבר כשאיננו נמצא נקרא דבר.

20. ביאור: ושית ממני רוצה לומר הסר ממני המכאובים. וטעם לשון שית הוא הנחת והצבה ויתכן בקצת מקומות גם כן לפרשו בענין העתקה והסרה (וזהו מה שאמר הר"ק בפירושו: ושית ממני הפך שיתתה ה' מורה ענין עקר ועיקור. והרמ"ק כתב: או הוא כטעם הסר. והר"י יונה בש' שות תרגם ושית ממני כמו הגאון "וכף עני").

22. ביאור: זה תואר המות ולא סדרים הוא סדר הכוכבים ומערכתם (וכן פי' ר' יונה בש' סדר. והראב"ע פי': מערכות הכוכבים וכן פי' הר"ק: ולא סדרי ירח וכוכבים). — פי' ארץ עפתה: ארץ אוברת.

2. ביאור: יצדק נגזר מלשון ומה נצטרק (תרגמו בלשון נצוח).

8. פי' בדיק: ממך. ולפי דעתו הוא מלת הענין כמו בדי שופר (איוב ל"ט כ"ה).

6. פי' כפלים לתושיה: ידיעת החכמה כפולה. ובפירושו לספר יצירה פרק א' סוף הלכה א' (דף 24) כתב הגאון: החכמה שתי חכמות כי כפלים לתושיה חכמת היוצר וחכמת הנוצר. ופי' ישה מלשון אשר ישה ברעהו ועל הפירוש הזה אמר הראב"ע שהוא על ענין רחוק. והר"ק פירש: היה מחייב אותך מעונך ישה כמו כי תשה ברעך.

אֶעֱצֶאָה דִּלְךָ חֲתִי תַעֲלֶם אֶן אֱלֹהָ אֲנִמָּא יִדְאִינְךָ מִן דִּנְבֵךְ: 7 אִנְהֵאִיָּה
עֲלֶם אֱלֹהָ תִגְדּוּ אוֹ גֵאִיָּה קִדְרָה אֱלֹכֵאִפִּי תִבְלַג:

אכתר הוה אלמקאלהּ הו גואב למא ואדה איוב עלי בלדר פקאל אנִי קד
שאהדת צאלחין הלכו מע טאלמין קאל לה אלאן צופר אֶן אולאיך אלדין תוהמת
אִנְהֵם צאלחין ליסהם כדאך ולו כאנו כדאך לס יהלכהם אללה ואנמא אהלכהם 5
לעלמה בסרִהם לאִנְה יעלם מן עבאדה מא לס נעלמה נחן לאִן עלמה אשמך מן
אלסמא ואעמק מן אלתי ואטול מן אלארץ ואוסע מן אלבחר בקוֹ החקר אלוה תמצא.

8 וּמָא הוּא אִשְׁמֶךָ מִן אֱלֹסְמָא מָא תַפְעֵל פִּיָּה וְאֶעֱמַק מִן אֱלֹתֵרִי
מָא תַעֲרַף מִנָּה: 9 וְאִטּוּל מִן אֱלֹאֲרֵץ מִסְאֲחַתְהָא וְאֶעֱרֵץ מִן אֱלֹבְחֵר:

10 וְהוּא אֵן יִמְצִי וְיוֹקָה וְיִגְמַע פִּמֵּן דָּא יִרְאֵדָה:

פממא נעלם אִנְה כדאך פינב עלינא אֵן ראינאה אמצי או אוקף או גמע או
פרק אלא נראדִה.

11 לֹאִנְה יַעֲרַף אֲרֵהֶאֱמַ אֱלֹזוּר וִירִי אֵהֵל אֱלִגְלִי גִיר מִפְּהוּמִין:

יעני אִנְה יעלם בקום שרירין גיר מפהומין ענד כל אלנאם.

12 וְאֱלִרְגֵל בְּאֱלַחְכֵּמָה יִתְלַבֵּב וְדִלְךָ אֶן אֱלֹאֲנִסְאֵן כִּגְחַשׁ וְחַשׁ 15

אִדָּא יוֹלֵד:

יעני אִנְה עאלם איצא בסרירהּ הוּא אֱלֹאֲנִסְאֵן אֱלִדִי יִתְשָׁאֵהר בְּאֱלַחְכֵּמָה וְהוּ
בִּאֱלַחְקִיקָהּ בְּאֱלַחְשׁ פִּי אֱלֹבְרִיָּהּ אֱלִדִי לֹא יִבְאֵלִי מָא יַעֲמַל.

8 O וּמָא אֲרַמַע | 10 B יִרְאֵדָה | 15 O וְרִגְלָא | O וְחַשִׁי.

7. פִּי הַפְסוּק: הַחֲקֵר דַּעַת אֱלֹהִים תִּמְצָא אִם עַד תַּכְלִית גְּבוּרַת שְׂרֵי תַּגִּיעַ. — בִּיאוּר:
רוב זה המאמר הוא מענה על מה שהוסיף איוב על בלדר ואמר הנה אני כבר ראיתי צדיקים
שאבדו יחד עם רשעים. אמר לו צופר אלה שחשבת שהם צדיקים אינם כן ואלו היו כן לא
היה האל מאבדם ולא איבדם כי אם בעבור דעתו את סתרם שהוא יודע מעבדיו מה שלא נדע
אנחנו כי ידיעתו גבוהה משמים ועמקה משאול וארכה מארץ ורחבה מים כאמרו החקר אלוה
תמצא וגו'. — בהקדמתו לפירוש ס' יצירה (דף 6) כתב הגאון: והחכמים באסרם החקירה
בנסתרות (מ' חגיגה ב' א') לא אסרו אלא מה שאמר הכתוב באמרו החקר אלוה תמצא אם
עד תכלית שדי תמצא רוצה בזה הראשית והתכלית ואומר גבהי שמים וגו' רוצה בו מה
למעלה ומה למטה ואומר ארכה מארץ וגו' רוצה בו המרחקים והשיעורים. ועיין גם או"ד
תחלת מאמר ב'.

10. בִּיאוּר: וּמָמָה שְׂנַדַּע שֶׁהוּא כֵּן חַיִּיבִים אֲנַחְנוּ בְּרֹאוּתוֹ אוֹתוֹ שֶׁהוּא הַחֲלִיף אוֹ הַסְּגוּר
(פִּירִשׁוֹ בְּלִשׁוֹן הַעֲמִיד) הַקֵּהִיל אוֹ הַפְּרִיד (הוּא הַפֶּךְ וְיִקְהִיל) שֶׁלֹא נִשְׁיבְהוּ. — גַּם הָרַבֵּב פִּירֵשׁ
יִחְלִיף כְּמוֹ כָּל בְּנֵי חֲלוּף.

11. בִּיאוּר: ר"ל שֶׁהוּא יוֹדֵעַ הָאֲנָשִׁים הָרַעִים שְׂאִינִם יוֹדְעִים אֲצֵל כָּל בְּנֵי אָדָם. —
פִּי' אֵין מִתִּי אֵין וּפִי' לֹא יִתְבּוֹנֵן אֲשֶׁר לֹא יִתְבּוֹנֵנוּ אֱלֹהִים בְּנֵי אָדָם. וְהַרְשֵׁב"ץ כָּתַב: פִּי' רִי"ס וְלֹא
וִירָא אִישׁ אֵין אֲשֶׁר לֹא יִתְבּוֹנֵן אֲבָל הוּא סָכֵל. וְאֵין זֶה פִּירִישׁ הַגָּאוֹן.

12. בִּיאוּר: ר"ל שֶׁהוּא יוֹדֵעַ גַּם כֵּן תַּעֲלֻמוֹת הָאָדָם הַזֶּה הַמִּתְפָּאֵר בַּחֲכָמָה וְהוּא בֹאמַת
כַּעִיר פְּרָא בְּמִדְבָּר אֲשֶׁר לֹא יִשִּׁים לְבוֹ עַל מַה שִּׁיעֲשֶׂה. — פִּי' יִלְכֵּב: יִתְחַכֵּם. אֲךָ לֹא נִדַּע
כִּי־מִתְרַגְּמוּ אֵיךְ פִּירֵשׁ מִלַּת נָבֹב וְאוּלִי פִירִשׁוֹ בַּחֲלִיף אוֹתוֹת בְּמַעַם לְבֹב כְּמַעַם הַפִּירִישׁ שֶׁהִזְכִּיר
רִי"ק וְאִישׁ לְבֹב יִלְכֵּב. וּפִי' וְעִיר פְּרָא אָדָם יוֹלֵד זֶה שֶׁהָאָדָם כַּעִיר פְּרָא כְּאֲשֶׁר יוֹלֵד (בְּיוֹם הוֹלְדוֹ).

13 פאן אגת אצלחת קלבך ובסמט אליה כפֿיך: 14 ואן כאן פי ירך גל פאבעדה ולא תסכן פי כבאך גורא. 15 פאנך חינויך תרפע וגהך מן עיובך ואן כנת מציקא לא תבאף:

ואלמעני פי והיית מוצק ואם היית מוצק לאנֶה לא יבשרה באלציקא.

5 16 ותציר אנת תנסי שקאך ותדכרה כמא מרֿ כך: 17 ואכתר מן אלטהירֶה יתבת עמרך כל תלוח ותציר כאלצבאח:

חלד הו אלעמר בקוֹ דוד וחלדי כאין נגדך (תהלים ל"ט ו') פקאל לה אן עמרך יתבת בנור אקוי מן אלטהירֶה ולכנֶה לים ינקן כנקצאן הוֹא אלגור כל כלמא מרֿ פהו פי ויארֶה ובקוֹ שלמה (משלי ד' י"ח) וארח צדיקים כאור נונה הולך ואור 10 עד נכון היום.

18 ותתק באן לך רגא ואדא אבתנית ביתא אנצגעת פיה ואתקא: 19 ורבעת פלא מועג לך ואבתהל אלי וגהך אלכתירון: 20 ועיון אלטאלמין תשנן ואלמפרֿ קד באד מנהם ורגאהם מביב אלנפס:

יב.

1 פאגאב איוב וקאל: 2 חקא אנכם לקום ומעכם תציע אלחכמֶה: 15 תצדירה פי הוֹא אלפצל בהוֹא אלקול מא לם יקלה קבל הוֹא הוֹא לאנֶה אשרף עלי מא פי קלב כל ואחר מן אצחאבה אלי אלאן פלמא אנתמע אלנֶ עולי ראי ואחר והוֹ אן אללה תע' לא יולם עברה אלא באסתחקאק חינויך אסתחקוֹ אן יקאבלהם בהוֹא אלקול לאנֶה שאהר נפסה צאלחא וקד אולם בללאף מא קאלוה ואעתקדוה.

B 1 כפֿ | Q 3 או מן אלמציק לא תכון תבאף | O 6 פתכון כאלצבאח | B 11 בה ואתקא.

13. עיין ספר או"ד בסופו: כל הספר אינו מועיל כי אם עם זכות הלב וכוונת תיקונו כמו שאמר אם אתה הכינות לכך וגו'.

15. ביאור: שעם והיית מוצק ואם היית מוצק כי לא יבשר לו מצוקה. — והרשב"ץ הביא פי הגאון: שהוא מענין צוקה כלומר ואפילו היית מוצק לא תירא.

17. ביאור: חלד הוא החיים כמאמר דוד וחלדי כאין נגדך. אמר לו צופר חייך יכונו באור חזק מאור הצהרים אולם לא ימעט כאשר ימעט האור הזה כי אם הוא הולך וגדל וכמאמר שלמה ואורח צדיקים וגו'. — פירוש תעופה: תזרח. וכן פי' ר' יונה בשרש עוף. והר"ק פי': ויותר מצהרים יקום עולמך תעופה תאור כבקר תהיה שהולך וגדול אורו. והרמ"ק הזכיר פי' יש אומרים תעופה תזרח. והרשב"ץ כתב: תעופה פירש הגאון ז"ל חסכל כמו התעוף עיניך בו ואינו זה פירוש הי"א אשר הזכיר הראב"ע אבל הגאון לא פירש כן ואפשר שמעה הרשב"ץ במלת "תלוח" בתרגום הגאון כי טעמה גם כן חסכל בהיותה פועל יוצא.

18. פי' וחפרת: ואם בנית לך בית (אולי פירש כן בעבור שראשית הבנין חפירת היסוד).

19. עיין פירוש הגאון למשלי י"ט ו'.

20. פי' מפח נפש: אבדן תקות הנפש.

2. ביאור: מה שהקדים איוב המאמר הזה בפרשה הזאת ולא אמרו קודם לזה הוא

3 תם אן לי עלמא מתלכם ולם יקע עני שי ממא מעכם תם מע
מן לים מתל הדה אלאמור:

יעני מן הדי אלדי לים מעה מתל הדי אלעלם באנה יכון אלצאלח אלדי
יגב אן יכון קורא לאלוה ויענהו יציר צחכא ולהוא פי מא ינאל מן אלמצאיב כקו'
שחוק לרעהו וגו'.⁵

4 אן יכון צחכא לצאחבה מן הו מוהל אן ידעו אללה פיגיבה ואן
יציר לעבא אלצאלח אלצחיה: 5 פיכון אלפליל מזדרי ענד כל עבל
מודע אדא שאהר אלמעדין לזואל אלקדם בצד דלך:

יקול אדא שאהר אלנאם צדיק תמים צאר שחוק אורו הם איצא חינו'
באלטאעה אלתי הו כנור אלפליל וקצרו פיהא. לפיר מן קו' ולפירים בתוך הכדים¹⁰
(שופטים ו' ט"ז) ועשתות שאנן הם אלנאם אלסמאן אלמודעון עלי חאלהם מן שמנו
עשתו (ירמיה ה' כ"ח) ומן שאנן מואב מנעוריו (שם מ"ח י"א). ומעדי רגל מן ולא
מערו קרסלי (תהלים י"ח ל"ו).

6 והו אן תסלו אלאכביה ללנאהבין ואלמואתיק למרגזי אלטאיק
ללדין יגיבון מעבורהם פי ידהם:

אלמברו מן הדי אלפצל ליכון גואבא מן איוב הו הדי אלפסוק וילך אן
צופר חין קאל לה אן אלצאלח אלדי קלת אנך שאהרתה מולמא לים הו עלי
אלחקיקה צאלח ואנמא יתשאהר באלצלאת. תם תרך איוב אלאחתגאנז במן הדי
סבילה ואנז פי אלאחתגאנז בנעמה אלטאלמין לאנהם לים יראיו אלנאם בטלמהם
ולים דלך פי אלעאדה. פלדלך קאל ישליו אהלים לשודדים ווצף ג' אנואע מן
אלעצאה שודדים והם אלטאלמין פי אלאמואל ומרגזי אל הם אלפסאק מרתכבו
אלכבאיר ואשר הביא אלוה בידו הם אלכפאר באללה תע' פקאל אנא נשאהר
האולי אלג' צנוף מנעם עליהם.

O 6 לאצחאבה | B 7 מזרי | O עבל מוצע | Q 8 לזול | 9 בכ"י יש לפני "יקול"

וקולה ישליו וזה טעות הוא | 10 כ"י וקצרו | O 15 במעבוראתהם.

בעבור שנתגלה לו עתה מה שהיה בלב כל אחד מחבריו ואחר שנתקצו שלשתם בדעה אחת
והוא שהאל יתבי' לא ייסר עבדו אלא כשהוא ראוי לזה נהיו ראויים בזה שיקדם פניהם בזה
המאמר כי הוא ידע בנפשו שהוא צדיק ובאו עליו יסורים בהפך מה שאמרו והאמינו הם.

3—4. ביאור: ר"ל מי הוא זה שאין עמו ידיעה זאת שהצדיק הראוי להיות קורא

לאלוה ויענהו יהיה לשחוק ולבז במה שיבואו עליו הרעות. כמו שאמר שחוק לרעהו וגו'. —
ופי' לא נופל אנכי מכס לא יפול ממני דבר ממה שיש עמכם. אבל דונש בתשובותיו על ר"ס
סי' ע"א הביא פי' אחר בשמו: אמר אינני גדול מכס וזה הפירוש בחר לו הרי"ק וזה לשונו:
ואינני גדול מכס ודומהו ואולם הר נופל יבול מענין נפילים שהם גדולים.

5. פירוש הפסוק: ויהיה הלפיד (כלומר יראת ה') לבז אצל כל איש שמן ושאנן
כאשר יראה הנכונים למער רגל בהפך זה. — ביאור: הוא אומר כאשר יראו בני אדם צדיק
תמים שהיה לשחוק או יבזו גם הם את יראת ה' ויקצרו בת. לפיר הוא מן אמרו ולפירים
בתוך הכדים. ועשתות שאנן הם האנשים השמנים השוקטים על תכונת ענינם מן שמנו עשתו
ומן שאנן מואב מנעוריו. ומעדי רגל מן ולא מערו קרסלי.

6. פי' הפסוק: והוא שישליו האהלים לשודדים והמבטחים למרגזי אל ולאשר יביאו

7 וְלוֹ אִמְכָּן אֵן תִּסְאֵל אֶלְכֵּהֲאִים לְדַלְתֶּךָ וּשְׂאִיר אֶלְסִמָּא לֹא־כִבְרֶךָ:

הוא תבאלג פי אלכלאם ויעני לו אנסקת אלכבהאים לאכברת בולך והוא מתל קו' אם אסק שמים שם אתה (תהלים קל"ט ח') ובולך [וחש] אלארץ וסמך אלכחר הו קו' או שיה לארץ וגו'.

8 או תבַּת לוחש אלארץ לדלך וסמך אלכחר לקץ לך דלך: 5

9 לֹא־נָה מִן לָם יַעֲלֵם פִּיהֶם אֲנִמְעִין אֵן קִדְרָה אֶלְלָה צִנְעַת הִדָּה אֶלְאִמֹּר: 10 אֶלְדִּי פִי יִדָּה נֶפֶס כָּל חַי וְרוּחַ בְּדֵן כָּל אֲנִסָּאן: 11 אֶלָּא אֵן אֶלְסִמְעֵ כִּמָּא יִמְתַּחֵן אֶלְכֵּלָאִם וּכְמָא יִדּוֹק אֶלְחֲנַךְ אֶלְטַעָאִם: 12 כִּדְאֵךְ פִּי אֶלְכֵּהוּל אֶלְחֲכִמָּהּ וּפִי דְוִי מוּל אֶלְעִמֵר אֶלְפָּהִם:

10 נעל איוב אלפסוק אלאל מן הדין אלפסוקין מתאלא ואלתאני ממתולא עליה קאל כמא אן אלנפס נגדהא אדא קצדת אלוקוקה עלי אלאלואן ועלי אלאשכאל פועת אלי אלנפֿר ואדא קצדת מערפֿה אלאצואת גמעת קו־תהא אלי אלסמע ואדא המֿת בזוק אלטעום פועת אלי אלחנך כדאך נגדהא אדא אכֿות פי תמייו שי צמֿת קו־תהא וגמעתהא אלי אלעקל פעלמנא אן ללעקל פעלא צחחא כפעל אלנפֿר ואלסמע 15 ואלשֿם וסאיר אלחואֿם. פמנהא געלהמא קרינין קאל הלא און בישישים חכמה ואכתצר עלי אלישישים דון אלאנשים לעלמה אן אלחכמה תחתאג אלי זמאן פי אכתסאבהא תֿם קאל פחכמה הי כהרה אלחאל מן אלצהֿה כצהֿה עלם אלחואֿם ואלצֿרוראת הי אכֿרת לנא ושהדת אן אלבארי תע' לה אלחכמה ואלכברו־ה כקו' עמו וגו'.

Q 1 לתלך | B 5 או תנַת | B 6 כל הִדָּה אלאמור | 17 (כצהֿה) ככֿי נצחהא.

אלוהם בידם. — ביאור: היוצא מן הפרשה הזאת להיות מענה מאיוב הוא הפסוק הזה. אחרי אשר אמר לו צופר הצדיק אשר אמרת שראיתו ביסודין איננו צדיק באמת רק הוא מראה את עצמו צדיק עזב איוב דרך התוכח בזה והחל להתוכח בטובת בעלי חמס כי הם אינם מראים עצמם בעלי חמס בפני בני אדם כי אין זה מן המורגל. ולזה אמר ישליו אתלים לשודדים. וספר שלשה מיני פושעים: שודדים והם החומסים ממון. ומרגיזי אל והם המזידים העוברים עברות חמורות. ואשר הביא אלוה בידו הם הכופרים באל יתב'. ואמר אנחנו רואים שלשה מינים אלה שטוב להם.

7. ביאור: זה הפלגה בדברים ורוצה לומר אלו נתן הדבור לבהמות הגידו לך זה וזה דומה לאמרו אם אסק שמים שם אתה. וכן חית הארץ ודגי הים זה אמרו או שיה לארץ וגו'. 8. פי' הארץ לחית הארץ.

11-12. ביאור: את הפסוק הראשון משני פסוקים אלה שם איוב למשל ואת השני לנמשל בו. אמר כמו שמצאנו שהנפש ברצותה לעמוד על הגוונים ועל הצורות תנוס אל הראות וברצותה לדעת הקולות תקבץ כחה אל השמע ובהיות כוונתה לשעום השעמים תנוס אל החך כן נמצא אותה כאשר תחפץ להבין דבר שתקבץ כחה אל השכל. ואם כן נדע שיש לשכל פעולה תמימה כפעולת הראות והשמע והריח ושאר החושים ויש שעשה שניהם מחוברים זה לזה אמר הלא און וגו' בישישים וגו'. ואמר הישישים ולא האנשים לדעתו כי החכמה צריכה לעת לקנותה. אחר כן אמר החכמה אשר היא בענין הזה מן התמימות כתמימות ידיעת החושים וצרכיהם היא הוציאה לנו והעידה שהבורא יתב' לו החכמה והגבורה כאמרו עמו חכמה וגו'. (ועיין פי' הרי"ק: בישישים חכמה זאת כי עם הקב"ה עצה וגבורה וגו'. והרשב"ץ הזכיר פי' הגאון: כמו שהאזן מלים תבחן כן וגו'. ועי' מה שכתב הגאון באו"ד מאמר

13 יעלמון אן מעה אלחכמה ואלגברוה ולה אלמשורה ואלפהם:
 14 קד יהדם שיא פלא יבני יגלק עלי אמר פלא יפתח לה: 15 וקד יחבם
 אלמיאה פתיבם וקד ימלקהא פתקלב אלארין: 16 מעה אלעז ואלפקה
 ולה אלעלם באלסאהי ואלגאלט: 17 אלמסיר באלחבם אלמשירין
 מסלובין ואלקצאה יהגו: 18 ורבאטאת אלמלוך חללהא ורבט מיזארא 5
 פי אחקאיהם מכאנהא: 19 אלמסיר אלאימה מסלובין ואלאצעאב
 יזיפהם: 20 אלמזיל נטק אלדרבין וראי אלמשאיך יאכד מנהם:
 נאמנים הם אלפצחא אלדרבין פי עלם אללגה מ' מימיו נאמנים (ישעי' ל"ג ט"ו).

21 אלסאפך אלאזרא עלי אלנבל ומנאטק אלאצלאלב קד חללהא:
 22 אלמגלי אמורא הי אעמק מן אלטלאם ומכרג אלי אלנור אלגואבם: 10
 23 אלמזיג אלקבאיל תם יבדהם וסאטח אלאמם תם יסירהם:
 ומעני קו' שוטח לגוים וינחם אן אלללק חיתמא סארוא פצל אללה עליהם
 ורזקה להם מבסוט.

24 אלמזיל עלם רוסא אהל אלארין חתי יצללהם פי תיה לים
 במריק: 15

מעני דלך הו יקול אן יעלם ען האולי אנהם צאלין לא אן יחבם עליהם בדלך.
 25 חתי יצירוא יגסון טלאמא לא נור ויגעלהם צאלין כאלסכראן:
 יעני אנה יחירהם פי אמור דניאהם לא דינהם ומתלה קו' והיית ממשש
 בצהרים (דברים כ"ח כ"ט) ה' מסך בקרבה רוח עושים (ישעיה י"ט י"ד) ואשבאה דלך.
 O 3 פתקלב פי אלארין | O 6 ואלצעאב | 7 אלאשיאן | O 9 אלצלאלב D אלאצעאב
 | D 10 מן אלגואבם | O 11 אלמכתר | D O יבירהא.

ראשון (דף 65): והספרים כבר חברו הידוע בשכל אל המוחש בטבע באמרו הלא און וגו'
 בישישים חכמה וגו').

16. פי' לו שוגג ומשגה: לו הידיעה בשוגג ותועה (וכן פי' הראב"ע הוא ידע שגגתו
 של אדם).

17. פי' מוליך: מוליך בגזרתו.

20. ביאור: נאמנים הם צחי שפה ואשר בינתם צלולה בחכמת הלשון כמו מימיו נאמנים.
 22. פי' עמוקות מני חשך: דברים שהם יותר עמוקים מהחשך. — פסוק זה הביא
 הגאון בפירושו לס' יצירה בתחלת ההקדמה לראיה על שמעשה אנשי המחקר בגלותם עמוקות
 דומה למעשה הבורא.

23. ביאור: ומעם אמרו שוטח לגוים וינחם שחמד האלהים על בני אדם בכל מקום
 שהם הולכים וידו להם פתוחה.

24. ביאור: הוא אומר בזה שהאל יודע באלה שהם תועים לא שיגור עליהם שיתעו.

25. ביאור: ר"ל שהוא יעשם נבוכים בדברי העולם הזה לא בדברי תורה. ודומה לו
 אמרו והיית ממשש בצהרים ה' מסך בקרבם רוח עושים והדומים לזה. — עיין מה שכתב הגאון
 באו"ד בסוף המאמר הרביעי (דף 160) על דבר המניעה מתקנות העולם וטובותיו.

יג.

1 הודא קד ראת עיני דלך אנמע וסמעת אדני ופהמתה:
2 כמערפתכם ערפת אנא איצא ולם יקע עני ישי ממא מעכם: 3 לכני
אסאל אלכאפי ואריד אסתקבאל אלטאיק: 4 לבנכם מתאולו אלבאטל
ואטבא אלמחאל גמיעכם:

5 מ' טפלו עלי שקר (תהלים קי"ט ס"ט) ותטפל על עוני (איוב י"ד י"ז).

5 ליתכם אמסכתם אמסאכא פכאן דלך לכם חכמה: 6 אסמעו
יא קום עטתי ואנצתו מכאצמתי לכם: 7 הל אלי אלטאיק תנסבון
אלגור או תכלמונה בארב: 8 או הל יהתאג אנ תחאבונה או תלצמון
לה: 9 והל תטיב נפוסכם אנ יסתבריכם פיגדכם אנ כמא יסכר
10 באלנאס תסכרון בה: 10 או ליובבכם עלי מא תחאבון אלוגוה פי אלסר:
11 אלא אן חמלתה תהולכם ופועה יקע עליכם: 12 פיציר דברכם
ממאתלא ללרמאד וטהורכם כטהור אלאטיאן: 13 אמסכו עני חתי
אתכלם אנא ויגוז עלי מא כאן: 14 עלי מא דא אנהש לחמי באסנאני
מן אלאלם ואציר נפסי פי כפי מן אלרעב:

15 יקול לו כנת טאענא עליה פעלי מא דא כנת אחתמל הזה אלאלאם אלתי
תכאדני אנ אנהש לחמי מן שדיתהא לולא אן אמאנתה פי קלבי ובידה נעם ולו
קתלני איצא לצברת לה הו קו' הן יקטלני.

15 ולו קתלני לצברת לה ופי חואיני לאסתקבלתה:

יעני מהמא ערצת לי מן האנה פלים לי סואה עלי סאיר אלאחואל ודרכי

D 1 (ראת עיני) ראית פי | O גמיע דלך וסמעתה | D 3 מתאולין | B 6 יא ליתכם |
(פכאן) B כאן QD פאן | BD 7 הל לטאיק | B 9 אנפסכם | (אן) OQ חסר | O 10 או
יובבכם D איובבכם | B 14 נפסי בכפי | B 18 אסתקבלה.

4 ביאור: טפלי שקר כמו טפלו עלי שקר ותטפל על עוני (תרגם מלת טפלי וכן לקמן
ותטפל במלת "תאול" אשר הוראתה באר ופתר בכלל ובאר בכוונה רעה בפרט).
8. פי' הפסוק: וכי צריך הוא שתשאנו פניו או שתריבון בעבורו. בלשון זה הביא
הרשב"ץ פי' הגאון.

12. פי' הפסוק: והיה זכרונכם נמשל לאפר וגביכם כגבי חמר (וכן פי' ר' יונה בסוף
ש' משל. והרשב"ץ פי' גם כן בלשון זה: זכרונכם יהיו לפני השם נמשלים לאפר כענין כל הגוים
יהיו כאין נגדו והפך זה זכר צדיק לברכה).

13. פי' ויעבר עלי מה ויעבר עלי מה שהיה (ועיין ר' יונה ערך מה).

14 ביאור: הוא אומר אלו הייתי רב עמו על מה אשא היסורים אלה אשר מפני
חזקתם כמעט אשרי לולא שאמונתו בלבי. ואמנם לו יקטלני בידו גם כן איחל אליו הוא
אמרו לו יקטלני וגו'.

15 ביאור: ר"ל בכל צורך שיקרני אין לי זולתו לבוא לפניו בכל ענין. וטעם דרכי

הואִי מן קו' לעשות דרכו (שופטים י"ז ח') ו-ן קול גלאם שאול אולי יגיד לנו את דרכנו אשר הלכנו עליה (ש"א ט' ו') ולם יכוננו מפתקרין אלי אלנבי נאצח פי מערפח אלטריק.

16 והו איצא לי מגית לאנח לים ידכל מראי בין ידיה: 17 אסמעו כלאמי סמאעא וכברי ידכל פי אדאנכם: 18 הודא אלאן לו צפפת פי 5 אלחכם לעלמת אנִי אזכו: 19 ולו באן הו אלדי יכאצמני לכנת אלאן אמא אמסך ואתופִי.

יעני לו אכתאר אן יחאכמני לכנת אפעל ואחרה מן [אתנתין] אמא אן אמסך ואתרכה יקתלני לקו' כי עתה אחריש ואנוע או אטלב אליה ואתצִרע.

20 ואמא אקול כלתאן לא תצנעהמא מעי בהדא חנינד מן 10 רחמתך לא אנחגב: 21 אפתך אבעד עני והיבתך לא תהולני: 22 ואדעני אלי אלטאעהִי אניבך או אדעוך פתגבני:

סאלה שיין אחדהמא אצראף הדה אלאמראין לקו' כפך וגו' ואלאכר יכאטבני אמא באמר ונהי מן ענדה פאנתהי אליה או במסאלהִי האנהִי פיסתגיב לי פיהא.

23 וכס לי דנוב וכטאיא ערפני גרמי וכטיתי חתי אנתהי: 24 ולא 15 תחגב רחמתך עני ותחסבני כעדוֹ לך: 25 אתרהב מן הו כורקהִי מנדפעהִי או תכלב מן ישבה קשאִי יאבסא: יעני אלאנסאן אלדי ישבה עלה נדף וקש יבש.

26 אד תכתב עליִי כלאפי ותעאקבני בדנוב צבאי: 27 ותצִיר עלי אלמצאר רגלי ותחפִט גמיע מרקי ועלי כטא רגליִי תרסם: 28 והו 20 כאלעפן יבלי או כתוב אכלה אלעתִי:

O 5 לא ידכל | O 11 אפאתך | B אבעדהמא Q אבעדהא | O 12 אנבך . . . פתגבני | B 16 לעדוֹ | B 19 ותציר אלמצאר עלי רגלי | D תתרסם | D והו כלעפא.

צרכי מן אמרו לעשות דרכו וממה שאמר נער שאול אולי יגיד לנו את דרכנו אשר הלכנו עליה והם לא נצרכו לנביא בדעת דרכם בלבד. (גם ר' יונה בש' דרך פי' לעשות דרכו בשופטים י"ז לעשות צרכו וכן תרגם הגאון ואחריו ר' יונה בשרש הנזכר מעשות דרכיך בישעיה ג"ח י"ג "תאגתך או הואגך").

19. ביאור: כלומר לו חפץ לשפמני הייתי עושה אחת משתים או שאחריש ואניחהו להמיתני או שאדרוש אליו ואכנע לו [ואומר אך שתים אל תעש וגו'].
20. פי' מפניך: מרחמך.

22. ביאור: שאל ממנו שני דברים האחד שיסיר החלאים האלה וזה אמרו כפך מעלי הרהק והשני שידבר אלי או בצווי ואזהרה מאתו ובוה אניע אליו או אשאל ממנו דבר צורך והוא יענני בו.

25. ביאור: ר"ל האדם הדומה לעלה נדף וקש יבש.

26. פי' מרורות מריי ופי' ותורישני ותענשני. (וכן פי' מלח מרורות ר' יונה בספר ההשגה בשרש מרר ובספר השרשים בשרש מרר).

27. הוראת מלת "מצאר" או "מצאר" או "מאצר" שבה תרגם סד אינה ברורה והרשב"ץ

יד.

1 אלאנסאן מולוד אלנסא אלקציר אלעמר אלכתיר אלרגז:
 2 או כנואר טלע תם אנקצף או יהרב כאלטל ולא יקף: 3 אלי הדא
 צרפת ענאיתך או מתלי מן תדכלה אלי אלחכס מעך: 4 פאמא אן
 ימות והו יג'על אלטאהר מן אלנגס גיר מנפרד: 5 או יבתר עמרה או
 5 יבלג אחצא שהורה אלדי ענדך פקד געלת לה רסומא לא יקדר
 יתגאודהא:

אמא קולה מי יתן טהור מטמא וגו' אם חרוצים וגו' פאן דלך מן צפאת צעף
 אלדמי וקל' חילתה וקצר עמרה קאל יא ס'די אתחאכס מן הו בהדא אלחאל אמא
 אן ימות צנירא והו יפ' אן אלטאהר ואלנגס שי ואחד פיה קאל מי יתן טהור וגו'
 10 והדא בקול יונה ען גינזה אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו (יונה ד' י"א) כדאך
 קאל איוב אשר יתן טהור מטמא לא אחד או יבתרם פי וסט עמרה והו שאב פיציר
 מבתורא ופיה יקול אם חרוצים ימיו או יכמל אחצא שהורה וכס הי ומקדארהא ופיה
 יקול מספר חדשיו אתך פמן הו באחד הדא אלג' מנאזל כף ענה אלמך ואפאתך
 הו קו' שעה מעליו וגו'.

15 6 פכף ענה אלי אן יתנאהי ויסתופי כאלאגיר יומה: 7 לאן
 אלשגרה מוגוד לה רגא וקד תקטע תם תכלף ופראכהא לא תנתהי:
 יריד אן אלנבאת ועלי אן דרגתה פי אלתרתיב דון דרגה אלנאטקין ודון דרגה
 אלחיואן איצא פאנה אצלח חאלא מן אלנאס פי באב רגא חיוה אלדניא ודלך אן

B 2 כנואר . . . ויהרב . . . | D 3 מן ידל אלחכס מעך | Q 4 מע אלנגס |
 B 5 רסמא | (יקדר) O חסר.

G 44,18—45,2 פי אלחיואה אלדניאיה ודלך אן אלשגרה קד ינקטע ענהא אלמא מד' וקד

הביא פי' הגאון בזה הלשון: ורבינו סעדיה ז"ל פי' בסד מענין ככל או עץ שמשימיט בו רגל
 האסורים שקורין ציפו והוא מלשון רז"ל סדן ובערבי קורין לו אלקורמא (ציפו = cippus,
 אלקורמא = אלקרמה).

1. חיבר פסוק זה עם הקודם לו וחיבר אליהם במלת או גם את הפסוק שאחריו.

3. פי' פקחת עיניך: השיבות השגחתך.

4—5. ביאור: אמרו מי יתן טהור וגו' אם חרוצים וגו' הוא מתארי חלישות האדם
 ומיעוט יכולתו וקיצור חייו. אמר איוב אדוני החבוא במשפט עם מי שהוא בענין זה והוא או
 ימות כשהוא קטן ויחשוב שהטהור והטמא אחד הם ובו אמר מי יתן וגו' וזה כמאמר יונה
 בגינזה אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו או שימות בחצי ימיו והוא גער ויהיה נכרת ובו אמר
 אם חרוצים ימיו או שישלים מספר חדשיו ושיעורם ובו אמר מספר חדשיו אתך ומי שהוא נתון
 באחד משלשה הענינים האלה מנע ממנו יסוריך ומכותיך הוא אמרו שעה מעליו וגו'.
 7. ביאור: ר"ל שהצומח אף על פי שבמדרגות המעלות מעלתו מתחת למעלת המדברים

אלשנרָה קד ינקטע ענהא אלמא וקד תַצְמֹר ותכאד אן תגָּה פאדא עאודהא אלמא ואלענאיה כתירא מא תעיש ותלַרְג תמרא וליס כדלך אלאנסאן.

8 אן שאך פי אלארין ענצרהא וכאד אן ימות פי אלתרֶאב סנכהא: 9 פהי מן ראיחה אלמא תפרע ותמד ערוקהא מתל גרס גדיד: 10 ואלמר אדא מאת פקד אנכדר ואלאנסאן אדא תופי אין הו מנהא: 5 11 וכמא ידהב אלמא מן אלבחר ואלנהר יגָּה וייכס: 12 כדאך אלמר אדא אנצנע פי אלקבר לא יטיק אן יקום ואלי בלי אלסמא לא יקדרון אן יסתיקטון ולא ינתבהון מן סנתהם:

לם יקצר איוב תעניו אלבארי תע' ואנמא קצרה תעניו אלאנסאן וצעפה ען אלנהוש מן צרעתה הו קולה ואיש שכב וגו'. 10

13 פליתני פי אלתרי בזנת פכאן יסתרני אלי אן ירגע גצבך עני פתגעל לי רסמא ותדכרני: 14 ומע תעגבי אדא מאת אלמר איטיק אן יעיש פאנא מול אַאם נצבתי אצבר אלי אן יאתי מצי:

לם ידע איוב קולה מהמלא אעני אולו מים ואיש שכב בל קד שרח פיה אן אללה עז וגל קאדר עלי אחיא אלמותי וקד ועד באן ידעו בהם ויחיהם וינעם עליהם 15 לקו' כל ימי צבאי איחל.

O 3 אן שאך פי אלתרֶאב | BD 5 אנכדר | O 7 אדא אנצרע | Q לא יקדר B אן |

יקום מנה | O 13 פאנה.

תצמר ותכאד אן תגָּה פאדא עאדהא אלמא תעיש ותלַרְג תמרא ואמא אלחיואן כלָה אד מאת ליס לה חילה יטיק בהא אן יעיש מן דאתה או ישא אללה עז וגל ולדלך קאל וגבר ימות וגו' ומתלה צב אלמא אלגארף מן אלבחר כדלך הו כקו' אולו מים מני ים. 9 ולם יקצר איוב כדאך תַעְנִיו אלבארי מן אחיא אלמותא לאכנה יקצר תעניו אלאנסאן וצעפה. 14—15 G ומא קיל דלך מהמל[א] בל קד שרח פיה אן אללה עז וגל קאדר עלי אחיא אלמותי ידעו בהם ויחיהם וינעם עליהם לקו' כל ימי צבאי איחל.

ומתחת למעלת החי גם כן בכל זאת טוב הוא בתכונתו מבני אדם בשער תקות חיי העולם הזה וזה שהעץ בהכרת ממנו המים יכול וכמעט ייבש וכאשר ישובו אליו המים ישוב העץ לחיות ויעשה פרי אבל האדם אינו כן [ג"א אבל כל חי כשמת אין בו כח אשר בו יוכל לחיות מעצמו אם לא שירצה האל ית'. ולזה אמר וגבר ימות וגו'. וכמו זה הוא השפך המים השוטפים מן הים כאמרו אולו מים מני ים].

8. פי' ימות: כמעט ימות.

9. פי' ועשה קציר כמו נסע: ותשלח שרשיו כנמיעה חדשה.

10. פי' ואיו: איה הוא מהדברים ההם (כלומר הנזכרים בעץ).

12. ביאור: אין כוונת איוב לומר שאין זה ביכולת הבורא ית' כי אם כוונתו שאינו

ביכולת האדם ושחלש הוא מהקיץ ממשיכנו.

14. פי' הפסוק: ועם תמיהתי היוכל גבר לחיות אם ימות אני כל ימי צבאי איחל עד

בוא חליפתי (כלומר מיתתי).— ביאור: לא עזב איוב את מאמרו ד"ל אולו מים ואיש שכב בלי

15 תדעו בי פאג'יבך תעמי צניעתך מא כאן ישחאק אליה:

קאל איוב מא דמת פי אלדניא אצבר וארגו רבי אלי אן יגי אגלי ווקת מציי
פתדעו בי אלי אלאכרה פאג'יבך ותעמי[ני] אלדי אנא צניעתך מא כנת משחאקא
אליה לאן [פי] קו' למעשה ידיך תכסף לא ינעטף הוא אלשוק עלי רב אלעאלמין
5 בל עלי אלצאלחין אלדי יעטיהם מנאדם וכקו' הנה שכרו אתו ופעלתו לפניו (ישעיה
מ' י) וכאלקול פי תכסף כדאך אלקול פי ישמח ה' במעשיו (תהלים ק"ד ל"א) אנה
מנקול מן צפתה אלי אלמלוקין מלל שמחו צדיקים בה' (שם צ"ו י"ב) ישמח צדיק
בה' (שם ס"ד י"א) תם קאל.

16 פכיף אלאן תחצי כטאי ולא תחפץ חינא עלי דנבי:

10 הוא אלקול מנה באב תחנן יקול יא רב אדא כנת לי עלי הוא אלועד ואנת
תפי במא תעד פכיף תולמני פי הדיה אלדאר וכאנך אנמא תחצי עלי כטאי או כאנך
תתאל עלי דנובי הו קולה ותטפל על עוני אלדי הי דנוב אלצבא לקו' עונות נעורי
(איוב י"ג כ"ו) בל אשפיני וארחמני חתי תכון קד אנעמת עלי פי אלדארין הוא
אלמעני פי פסוק חתום בצרור פשעי אלדי בעד הוא.

15 17 וכאן גרמי פי צרה מכתומה וכאנך תאללת עלי דנבי: 18 ולכן
אלגבל אלואקע יסקט ואלצואן ינתקל מן מוצעה:

מלל אלאנסאן בגבל ואקע יעני גבל ואהי יריר אן יקע.

B Q 1 צניעתך | B D מן כאן.

8—2. G. קאל מא דמת פי אלדניא אצבר וארגו אלי אן יגי אגלי ווקת מציי . . .
בל עלי אלצאלחין אנה יעטיהם מנאדם כקו' הנה שכרו אתו. תם קאל כי אתה צעדי תספור.
10—14. G. | הוא מנה באב תחנן קאל יא רב אדא ועדתני [ו]אנת תפי פכיף תכאלפני פי
הדיה אלדאר וכאנך . . . הו קו' ותטפל אי כאנך תאלדני בדנוב אלתי הי דנוב באלאסם
לא באלמעני לקי ותורישני בל אשפיני . . . פי אלדארין. | 17. G. וקו' הר נופל יבול מלל

פירוש אבל הוא באר בו שהאל ית' יכול להחיות המתים וכבר יעד שהוא יקרא להם ויחיה
אותם וישיב להם לאמרו כל ימי צבאי איחל (ועיין פי' הרי"ק: ואין זה כפירה בתחיית המתים
כי הוא ספר תולדות האיש שאין זה כטבעו אך ביכולת הבורא ית' שמו לא דבר.)

15. ביאור: אמר איוב כל ימי היותי בעולם הזה איחל ואקוה שיבוא קצי וזמן חליפתי
ושחקרא אותי אל העולם הבא ואנכי אענך ותתן לי שאני מעשיך מה שאכסוף לו כי כאמרו
למעשה ידיך תכסף לא תחובר התשוקה אל אדון העולמים כי אם אל הצדיקים אשר יתן להם
האל תאותם כאמרו הנה שכרו אתו ופעלתו לפניו. וכטעם תכסף כן טעם ישמח ה' במעשיו
שהוא נעתק מתואר האל אל הברואים כמו שמחו צדיקים בה' ישמח צדיק בה'. — ועיין זכר
פסוק זה בענין תחיית המתים בספר או"ד סוף מאמר ו'.

16. ביאור: זה המאמר דרך תחנונים. אמר איוב אלהי כאשר יעדתי בזה ותעשה מה
שיעדת בו איך תכאיבני בעולם הזה כאלו תספור צעדי וכאלו תפתר עונותי בכוונה רעה הוא
אמרו ותטפל על עוני והם עונות הנעורים כאמרו ותורישני עונות נעורי [ג"א כלומר כאלו
תוכיחני על מה שיש עליו שם עון ואינו עון]. ואולם רפאני ורחם עלי עד שתהיה מטיב לי
בשני העולמות. זה טעם פסוק חתום וגו' שאחר זה.

18. ביאור: דמה את האדם להר נופל רצונו לומר הר נבקע הרוצה לנפול.

19 חֲתִי תִסְחַק אֶלְמִיָּאָה חֲגֹאֲרֶתָהּ וְתִגְרֹק נִבְאָתָהּ וְתִרְאֶב אֶרְצָהּ
כְּדֹאךְ רָגָא אֶלְאֲנִסְאָן אֲבֹדָתָהּ:

קאל ספיחיה והו יריר גמיע אלנבאת מתל כי כוכבי השמים וכסיליהם (ישעיה
י"ג י') והו יריר גמיע אלנגוס ומתלה כי חרבך הנפת עליה (שמות כ' כ"ה) והו יריר
גמיע אלהיר. ^ה

20 במא תנאהיה אלי אלגאיה פידהב תם תגיר וגהה פתמרדה:

21 פאן כתריו בנוה לם יעלם ואן קלו לם יפהם: ²² לכך בדנה יוגעה
ונפסה עליה תחזון:

יעני אן אלמית לא יעלם בשי מן דלך כל משגול בחסאבה ועזאבה ואונאעה
ואחזאנה. וגרין הזה אלמקאלה קד דכרנאה פי דרג אלשרח פלא נשיל באעאדתהא. ¹⁰
D 1 תם תסחק | O 6 ותמרדה.

אלאנסאן בנבל ואקע יעני גבל כאד יקע. 5—8. G. וקולה ספיחיה יומי אלי גמיע אלנבאת
דכר אלבעץ והו יריר אלגמלה. 9—10. G. וגרצה פי קולה יכברו בניו אך בשרו אן אלמית
ועלי אנה בעד מותה לא יעלם מא יכון פי אלדניא ולא מן אמר בניה פאנה משגול פי שגל
נפסה וחסאבה ועזאבה ואונאעה ואחזאנה. ואלמברו מן היא אלפצל ללגואב הו קול איוב
ישליו אוהלים לשורדים ודלך אן צופר חין קאל לה אן אלצאלח אלדי קלת אנך שאהרתה
מולמא לים הו עלי אלחקיקה צאלח ואנמא יתפאהר באלצלאלח קאל פי נפסה היא מדאפעה
מתגהה תמצי להם מעי לאן פי אלנאס מן יפהר אנה צאלח וליס בצאלח ולכני אדע היא
אלאחתגאג ואחתג נעמה אלפאלמין לאנחם חנינז לא ימכנהם אן יקולו לי אלפאלמין לא
יראיי אלנאס באלפלם וליס באלם עלי אלחקיקה אז לים מתל הזה פי אלעאדה פלדלך קאל
ישליו אוהלים לשורדים ויצף ג' אנואע מן אלעצאה שורדים והם אלפאלמין פי אלאמואל ומרגיזי
אל והם אלפסאק מרתכבי אלכבאיר ואשר הביא אלוה בידו [הם אלכפאר באללה תע] וקאל
הוא נשאהר הזה אלג' צנוף מנעם עליהם.

19. ביאור: אמר ספיחיה והוא רוצה כל הצמחים כמו כי כוכבי השמים וכסיליהם והוא
רוצה כל הכוכבים וכמוהו כי חרבך הנפת עליה והוא רוצה כל ברזל [ג"א מוסיף: זכר מקצת
הדבר והוא רוצה כלל]. — ועיין פי הרמ"ק: הצמח בלי זריעה קרוי ספיח. — את הדבור
הזה אבנים שחקו מים הזכיר הגאון בפירושו לספר יצירה (פרק ב' הלכה ה' ופרק ג' הל' ב')
כמשל ללשון הפוך כי מעמו מים שחקו אבנים ועיין מה שכתב הראב"ע בספר מאזנים בשער
היוצאים (דף מה).

20. הפסוק: כמה שתגיעו אל התכלית וילך לו אחר כן תשנה פניו ותשלחהו.

21. פי' יכברו ירבו ופי' יצערו ימעשו.

21—22. ביאור: וכוונתו באמרו יכברו בניו אך בשרו וגו' שהמת אף על פי שלא ידע
אחרי מותו מה שנהיה בעולם הזה ולא ידע מאומה מדברי בניו בכל זאת הוא עסוק בעסקי
נפשו ובחשבונו וענשו ומכאוביו ואכלו. [ג"א ר"ל שהמת לא ידע מאומה מזה אבל הוא עסוק
בחשבונו וענשו ומכאוביו ואכלו. וכוונת הפרשה הזאת כבר זכרנוה בתוך דברי הביאור ולא
נאריך בשנות דברינו]. בסי' או"ד מאמר ו' (דף 206) הזכיר הגאון כי רבותינו ז"ל סמכו על
פסוק זה דין קבר או חכוש קבר (עיין שבת דף ק"ב.)

בכ"י G יש בסוף הפרשה דבור ארוך על כוונת כל הפרשה ומה שיוצא ממנה למענה
והדבור הזה נמצא בכ"י O בחילופי פרטים בביאור לפסוק ו' מסימן י"ב וכבר בא למעלה במקומו.

ספרי ע"ש הרמב"ם
ח"א

מִז'.

1 פֶּאֶגֶב אֱלִיפִז אֱלִתִּימִנִי וְקָאֵל: 2 אַחֲכִים יִבְתָּדִי מֵעֶרְפָּה וְהִי בִּאֲטָלָה אוֹ יִמְלָא קִלְבָּה מִמָּא הוּא בְּרִיחַ אֶלְקָבֹל:

הָיָה אֱלֹהָא מִתַּל הָא חֲחִפִּין אַחֲפִין מוֹת רִשְׁעִי (יִחְזָקָאֵל י"ח כ"ג) וְהוּא יִנְפִי אֵין יָכוֹן אֶלְאֲנִסְאֵן בְּהָיָה אֶלְצִפָּה וְאִמָּא רוּחַ בִּאֲטָלָא פִּמְתָּל קוֹלִי וְהַנְּבִיאִים יִהְיוּ לְרוּחַ (יִרְמְיָה ה' י"ג) רוּחַ צַח שְׁפִיִּים (שֵׁם ד' י"א) רוּחַ מִלָּא מֵאֵלָה (שֵׁם ד' י"ב).

3 אוֹ יַעֲטִי בְּכִלָּאִם לֹא יִרְבַּח פִּיהּ וְאִקְוֹאֵל לֹא יִנְתַּפֵּעַ בְּהָא: 4 וְאַנְתָּ אִיצָא תַּפְסָךְ אֶלְתַּקִּי וְתִנְקִי מִן אֶלְבֶּתֿ בֵּין יָדֵי אֶלְטָאִיק:

שִׁיחָה הִי מִתַּל אֲשַׁפֵּךְ לִפְנֵי שִׁיחִי (תְּהִלִּים קמ"ב ג') וּמַעֲנִי קוֹלָה אֶף אַתָּה תִּפְרִי יִרְאֵה יִרִיד אֲנִי יֹא אִיוֹב אִיָּא סִמְעוֹךְ אֶלְנָאִם תְּקוֹל יוֹלָם אֶלְצִאֲלָח וְיִנְעִם עָלִי 10 אֶלְטָאֲלָח כִּמָּא שֶׁא זֶהֱרִי כְּתִיר מִנְהֵם פִּי אֶלְתַּקִּי.

5 אוֹ יִדְלִי קוֹלְךָ עָלַי דִּנְבֵךְ וְתִכְתָּאֵר נִטְקִי אֶלְכַּבְתָּא: 6 פְּקוֹלְךָ יִשְׁלַמְךָ וְלֹא אֶנָּא וְנִטְקֵךְ יִשְׁהַד עָלֶיךָ: 7 אֶאֱוִל אֶלְנָאִם אֲנִשִּׁית אוֹ קִבֵּל אֱלִיפָאֵעַ בְּדִי בֶךְ: 8 אֶבְסִרְאִיר אֶלְלָה תִּסְמַע וְתִנְקִי אֶלְחַכְמָה אֱלִי עֲנִדְךָ: 9 מֵאֵתְרָךְ וְלֹא נַעֲלָם בְּהִי אוֹ תִּפְהַמָּה וְלִים הוּא מַעֲנָא: 10 בִּלְ דִּי אֶלְשִׁיב וְאֶלְכַּהֵל פִּינָא וּמִן הוּא אֶבְכֵר מִן אֶבֶיךָ סָנָא: 11 אֶקְלִיל עֲנִדְךָ תוֹאֲעֵד אֶלְטָאִיק אוֹ הוּא אִמֵּר כִּפִּי עֲנִדְךָ:

תִּנְחֻמוֹת תוֹאֲעֵד מִתַּל הֵנָּה עֲשׂוּ אַחֲיָךְ מִתְנַחֵם לֶךְ (בְּרֵאשִׁית כ"ז מ"ב).

D 1 אַחֲכִים | B Q 2 בְּרִיחַ אֶלְקָבֹל | B 6 צִרְתָּ אַנְתָּ תַּפְסָךְ | D O 7 אֶלְנָתָּ | G 13 בּוֹדִי בֶךְ | D 14 וְלִים נַעֲלָם | B 15 וְאֶלְכַּהֵל | וּמִן הוּא O חֶסֶד.

8. G אֶף אַתָּה תִּפְרִי יִרְאֵה אִי לִים הוּאָה (?) תִּכְשַׁע מִנָּה וְתִנְרַע שִׁיחָה אֶלְצִלּוֹהּ וְאֶלְרַגְבָּהּ. | 17. G תִּנְחֻמוֹת תוֹאֲעֵד לֹאִם כִּפִּי.

2. בִּיאוֹר: הָיָה אֲשֶׁר בְּמִלַּת הַחֶכֶם הוּא כִּמוּ הָא בְּמִלַּת הַחֲפִין אַחֲפִין מוֹת רִשְׁעִי וְהוּא יִרְחִיק שִׁיחִיהִי הָאֲדָם בּוֹהֵה הַתּוֹאֲרִי. וְשִׁמְעִי רוּחַ בְּמִלָּה וְהוּא כִּמוּ וְהַנְּבִיאִים יִהְיוּ לְרוּחַ צַח שְׁפִיִּים רוּחַ מִלָּא מֵאֵלָה.

4. בִּיאוֹר: שִׁיחָה הִיא כִּמוּ אֲשַׁפֵּךְ לִפְנֵי שִׁיחִי. וְשִׁמְעִי אִמְרוּ אֶף אַתָּה תִּפְרִי יִרְאֵה רִלָּ כֹּאֲשֶׁר יִשְׁמַעוּ אוֹתְךָ בְּנֵי אָדָם אוֹמְרִי שֶׁהָאֵל יִסֵּר הַצְּדִיק וְיִוְשִׁיב לְרִשְׁעִי כֹּאֲשֶׁר יִרְצֶה רַבִּים מִהֵם יִמְאִסוּ אֶת הַיִּרְאָה.

11. בִּיאוֹר: תִּנְחֻמוֹת הוּא כִּמוּ הֵנָּה עֲשׂוּ אַחֲיָךְ מִתְנַחֵם לֶךְ (וְשִׁמְעוּ יַעֲוֵד וְהִתְרַאֲהוּ וְאִמְרִיהִי בִּלְבָב לַעֲשׂוֹת דְּבָר וְכֵן תִּרְגַּם הַגָּאוֹן בְּבִרְאשִׁית ו' ו' וְיִנְחֵם ה' "תוֹאֲעֵדְהֶם אֱלֹהִים" וְשֵׁם ו' ד' נַחֲמִתִּי "תוֹאֲעֵדְתֶּם" וְשֵׁם כ"ז מ"ב תִּרְגַּם מִתְנַחֵם לֶךְ מִתּוֹאֲעֵדְךָ).

12 חתי מא יאִכְדֹךְ מִנֶּה קִלְבֶּךְ וּמֵא תוֹלָאָה עֵינָאֵךְ: 13 אִל תִּרְדֹּ
עֲלִי אֶלְמָאִיק גִּצְבֶּךְ וּתְכַרֵּג מִן פִּיךְ כְּלֵאמָא מִנְכְּרָא:

פִּקָּאֵל לֵה מֵא תִכְאֵף אֱלִלָה וַיַּחַךְ וְלֹא מֵא תוֹעֵד בֵּה מִן עֲקָאֵב חִין תִּרְדֹּ גִצְבֶּךְ
עֲלִי רִבֶּךְ בְּכֵלָאֵם תְּקוּלָה הוּ קוֹ' כִּי תִשִּׁיב אֵל אֵל וְגוֹ'. וְרוּחַ גִּצְבֹּ מִתֵּל אָנָּה אֵלֶךְ
מִרוּחֶךְ (תְּהִלִּים קל"ט ז').

5

14 מֵא אֶלְאִנְסָאֵן חֲתִי יִזְכּוּ אוֹ יִצְלַח מוֹלֹד אִמְרָאָה: 15 הוֹדָא
מִקְדָּסִיָּה לֹא יִתְתַּקֶּהָם מִתְּלָה וְאֵהֵל אֶלְסִמָּא לֹא יִזְכּוּן עֲנֵדָה: 16 פִּכִּיָּה
אֶלְמִכְרָה אֶלְעֲאֲצִי אִמֵּר שְׁאֵרֵב אֶלְגֹּר כְּאֶלְמָא: 17 אִסְתַּמַּע פִּאֲנִי
אֶזְבְּרֶךְ וְאֶלְדִּי רֵאִיתָה אִקְצָה: 18 אֶלְדִּי אֶלְחִכְמָא יִזְכּוּן וְלֹא יִכְתַּמּוּן
מֵא נִקְלֹה מִן אֲבֵאִיהֶם:

10

קוּלָה אֲשֶׁר חֲכָמִים יִגִּידוּ בְּעַד קוּלָה זוֹה חוּזִיתִי וְאִסְפֵּרָה יַעֲנִי אֲנִי אֶלְעֵלֵם
אֶלְצַחִיָּה יִכּוֹן עֲלִי צִרְבִּין אִמָּא בְּמִשְׁאֲהֵרָה הוּ קוֹ' זוֹה חוּזִיתִי וְאִסְפֵּרָה וְאִמָּא בְּכֵבֶר צֹאדֶק
הוּ קוֹ' אֲשֶׁר חֲכָמִים יִגִּידוּ וְדִלְךְ בְּאַרְתַּפֵּאֵעַ אֶלְטֶן וְאֶלְתוּאֲטִי לִקְוֹ' וְלֹא כַּחַדּוּ מֵאֲבוֹתָם.
19 לָהֶם וַחֲדָהֶם יִגְבֹּ אֵן יִסְלֵם אֶלְבִּלְד וְלֹא יִגְזוּ אֲגַנְבִּי פִי מֵא בִּינָהֶם.

DO 1 | B 2 | אֵלִי אֶלְמָאִיק | 3 (פִּקָּאֵל) בְּכִי פִקָּאֵלֹא | B 7 | קְדוּסִיָּה
O | קְדוּסִיָּה | O G | לֹא יוֹתַקֶּהָם B | לֹא יוֹתַקֶּהָם | Q 8 | אֶלְמִכְרוּה | D 14 | אֵן תִּסְלֵם אֶלְבִּלְד
O | אֶלְאֵרֶךְ.

3—4. G קֵאל לֵה וַיַּחַךְ מֵא תִכְאֵף אֱלִלָה וְלֹא מֵא תוֹעֵד בֵּה מִן אֶלְעֲקָאֵב חֲתִי תִרְדֹּ
גִצְבֶּךְ עֲלִי רִבֶּךְ בְּכֵלָאֵם תְּקוּלָה הוּ קוֹ' כִּי תִשִּׁיב אֵל אֵל רֹוּחֶךְ. | 11—13. G וְקֵאל אֲשֶׁר חֲכָמִים
יִגִּידוּ בְּעַד מֵא קֵאל קֵבֵלָה זוֹה חוּזִיתִי וְאִסְפֵּרָה אֶלְסִמָּא בְּדִלְךְ אֲנִי אֶלְעֵלֵם אֶלְצַחִיָּה בְּאֶלְשִׁי יִכּוֹן
עֲלִי צִרְבִּין אִמָּא בְּמִשְׁאֲהֵרָה כְּקוֹ' זוֹה חוּזִיתִי אוֹ בְּכֵבֶר צֹאדֶק פִּי מֵא קֵאל אֲשֶׁר חֲכָמִים יִגִּידוּ
וְקוּלָה וְלֹא כַּחַדּוּ מֵאֲבוֹתָם יִרִיד בְּדִלְךְ אֵן יִכּוֹן כֵּבֶר כָּל טַבְקָה תִּנְקֻלָּהָ עֵן טַבְקָה מִתְּלָהָ.

12. פִּי הַפִּסּוּק: עַד שֶׁלֹּא יוֹכִיחֶךְ לִבֶּךְ מִסְּנֵי (כְּלוֹמֵר מְדַבֵּר תַּנְחוּמוֹת אֵל שְׁהִיָּה נִעְלָם
מִמֶּךָ) וְלֹא תִשְׁעִינָה אֵלָיו עֵינֶיךָ.
13. בִּיאוּר: אִמֵּר לוֹ אֵלִיפֹז אוֹי לֶךְ אִיּוֹב לֹא תִירָא הָאֵל וְלֹא מָה שִׁיעֵד מִן הָעוֹנֵשׁ כִּי
תִּשִּׁיב כַּעֲסֶךָ אֵל אֱלֹהֶיךָ בְּדַבְרִים שֶׁתְּדַבֵּר. וְסַעֲסֵ רוּחַ כַּעֲסֶךָ כִּמוֹ אָנָּה אֵלֶךְ מִרוּחֶךְ (עֵי' פִּי' ר' יוֹנָה
בִּשְׁ' רוּחַ וּפִי' הָרֶאֱבִיעַ: רוּחֶךָ כַּעֲסֶךָ כִּמוֹ כָּל רוּחוֹ יוֹצִיא כְּסִיל).
15. פִּי' וְשָׁמַיִם: וַיּוֹשְׁבֵי שָׁמַיִם. — וְעֵינֶיךָ אוֹיֵד תַּחֲלֵת הַמֶּאֱמָר הַחֲמִישִׁי וּבְמִאֲמָר הַשְּׁשִׁי
(דף 194).

16. פִּי' נִאֲלַח: פּוֹשַׁע. וְכֵן פִּי' בְּתִהֲלִים יִיד גִּי נִאֲלַחוּ פִּשְׁעוֹ בּוֹ.
18. בִּיאוּר: אִמֵּרוּ אֲשֶׁר חֲכָמִים יִגִּידוּ אַחֵר שֶׁאִמֵּר זוֹה חוּזִיתִי וְאִסְפֵּרָה רִלֵּל שְׁהִידִיעָה
הַשְּׁלֵמָה תִּהְיֶה עַל שְׁנֵי דְרָכִים אוֹ בְּהִרְגָּשָׁת הַחוּשִׁים זוֹה אִמֵּרוּ זוֹה חוּזִיתִי וְאִסְפֵּרָה אוֹ בְּהִגְדָּה
נִאֲמָנָה זֶה אִמֵּרוּ אֲשֶׁר חֲכָמִים יִגִּידוּ וְהוּא כִּאֲשֶׁר יִרְחִיקוּ מִהִּגְדָּה דְּמִיּוֹן שׁוֹא וְהַסְכַּמָּה [גִּי' וְלֹא
כַּחַדּוּ מֵאֲבוֹתָם רִלֵּל שֶׁכָּל כֵּת הַמִּגִּידִים תַּעֲתִיק הַהִגְדָּה מִכָּת כְּמוֹתָ]. — עֵינֶיךָ מֵה שֶׁכָּתַב הַגָּאוֹן
בְּהַקְדַּמְתוֹ לִסִּי אוֹיֵד (דף 15): וְאַחֵר כֵּן אִמֵּר לָנוּ הַמֶּאֱמָרִים הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם אִמֵּת כִּאֲמֵרוֹ אַחֲרֵי
שָׁמַע לִי וְגוֹ' וַיֵּשׁ לָהֶם תְּגָאִים כְּכֹר בִּיאֲרֻנוֹם בְּפִירוּשׁ אֱלֹהֵי הַפִּסּוּקִים בְּמִקּוֹמָם.
19. בִּיאוּר: אִמֵּר שֶׁכִּאֲשֶׁר הִעֲתִיקוּ חֲכָמִים וְנִבְנוּנִים אֶת הַהִגְדָּה מִחוּבִּיבִים יוֹשְׁבֵי הַמְּדִינָה
וְעַמֵּי הָאָרֶץ לְהַאֲמִין לָהֶם (וְכֵן פִּי' הַפִּסּוּק: לָהֶם לְבָדֵם רֵאוּ שִׁיּוּשֵׁלֵם הָאָרֶץ וְלֹא יַעֲבֹר זֶר בְּתוֹכָם)

אוגב אן אלכבר אדא נקלוה עלמא וחכמא יגב עלי אהל אלכלר ואלעואם
אלתסלים אליהם.

20 אן אלכאפר טול איאמה הו מנצער ואחצא סני אלראהב
אלדי דכרת לה: 21 צות אלפוע פי אדניה ופי וקת אלסלאמה יאתיה
5 אלנהב: 22 מא יעדק אנה קד רגע מן אלטלאם חתי קד טאלעה
אלסיף: 23 והו נאיד פי מלב אלטעאם אין הו חתי יעלם אן קד היי
פי מכאנה יום טלאם: 24 יעתריה אלצר ואלציקה פתחדק בה כאלפלך
אלעדיד מחיט אלכרה:

געלט מלך הנא אלפלך והו מתל קולה וכל צבא השמים (מ"א כ"ב י"ט)
10 וכידור מתל כדור אל ארץ רחבת ידים (ישעיה כ"ב י"ח) פקאל אליפו כמא אן
אלפלך מחיט בכרה אלארץ כדאך תחיט אלפאת באלטאלם.

G 8 | לאן אלכאפר | D מצרוע | B 4 קד דכרת | 6 תם יעלם | B 7 פועתריה |
G מוחדק בה | G כאלמלך | O 8 אלעתיד B אלאתיר

1. G תם קאל להם לבדם אגאבוא (sic) אן אלכבר אדא נקלוה עלמא וחכמא פיגב
עלי אהל אלכלר ואלעואם אלתסלים אליהם. ולא יקול אלקאיל לא אקבלה או תכון אלעאמה
תערפה הדא גיר ואגב בל יכונא אלנאקלין חכמים כקו אשר חכמים יגידו ויכון אלתאבעין
להם עואם לקו להם לבדם. וקו ולא עבר זר יעני אן מא כאן גריב מן נאקלי כבר פליס יגוז
לה אן יתוטס פי מא בינהם ויקאל לה אוגרני מא נקלתה קיאסא או חסא אן כאן אלדי ינקלה
גאיזא אלא תרי אן אלכלאם פי אלכבאר אלדי יכוף פיהא אהל זמאננא הדא פי מתלה כאן
אלסלף אלואלין עלי מה שרחנא. — 9. G ועכרת במלך עתיד לכידור כאלפלך אלעדיד ללכורה
פאומית באלכורה אלי מרכו אלארץ אעני מרכו אלפלך וגעלת מלך לקבא ללפלך לוגורי
אלנגום חסמי צבא לקו את השמש [ואת הירח] ואת הכוכבים כל צבא השמים (דברים ד' י"ט)
פקלת למא גאז אן תכון אלנגום צבא גאז אן יכון אלפלך מלך. פקאל אליפו כמא אלפלך
מחיט בכרה אלארץ כדאך תחיט אלפאת באלטאלם.

[בני"א מוסיף הביאור: ולא יאמר האומר לא אקבלנו בלתי אם ידע אותו כל העם. זה איננו
ראוי רק יהיו המעתיקים חכמים כאמרו אשר חכמים יגידו ויהיה כל העם הולך אחריהם לאמרו
להם לבדם נתנה הארץ. ואמרו ולא עבר זר בתוכם ר"ל לא יתכן שמה שהוא זר ממעתיקי
ההגדה יבוא בתוכם ושיאמר למעתיק המציאני בהקש או בהרגשה מה שהעתיקו כאשר יהיה
הדבר אשר הוא מעתיק אפשרי. הנך רואה שהדברים בהגדות אשר חקרו בהם אנשי זמננו זה
חקרו בס כמו כן הקדמונים כאשר ביארנו]. — והר"ק פי להם לבדם לבעלי הקבלה לחכמים.
24. ביאור: פירשתי מלך גלגל והוא כאמרו כל צבא השמים (ר"ל כמו שהמאורות
נקראו צבא כן הגלגל המושל בהם נקרא מלך) וכידור כמו כדור אל ארץ רחבת ידיים. ואמר
אליפו כמו שהגלגל סובב לכדור הארץ כן הצורות מסובבות את הרשע. [ג"א כדור רומז אל
מרכו הארץ כלומר מרכו הגלגל ושמותי מלך בנוי לגלגל בעבור שמצאתי שהכוכבים נקראים צבא
ואמרתי כמו שיתכן שיהיו הכוכבים צבא כן יתכן שהיה הגלגל מלך]. — ועיין דברי ר' יונה
בש' כדר. והוא אמר שאפשר לתרגם כמלך עתיד לכידור כמו שתרגמו הגאון בלי הזכיר שמו
ואמר על הפירוש הזה שראוי לקבלו עד שנמצא פירוש טוב ממנו. והראב"ע אמר על פירוש זה
שהוא רחוק והר"ק פי גם כן: כמו הגלגל העתיד לסבב תמיד בלי עיכוב כן ירדפוהו צרה ומצוקה.

25 לאֲנֶה מִדְּאֵלִי אֲוִלִּיא אֲלֻמַּאִיק יִדְהָ וְעָלִי אֲלֻכַּאֲפִי יִתְגַּבֵּר:

26 יִחַצֵּצֵר אֵלֶיהָ בַּעֲנֹק קוֹי בְּגִלְטֵי טְהוֹר תִּרְאֶסָה: 27 וְקִדְרָה גְטִי וְגִהָה בַּשְּׂמִחָה וְצִנֵּעַ עֲכֵנָה עָלֵי גִנְבָה:

וּפְסָרַת פִּימָה עֲכֵנָה מִפְרֵדָה וְאַמָּא עָלֵי כֶסֶל פְּהוּ גִנְבָה.

28 פִּלְדִּלְךָ יִסְכֵּן קִרִי מִגִּתְאֲחָהּ וּמִנְאֹזֶל לֹם תַּעֲמֹר לֹאֲנֶהָ אַעֲדֹתָ 6

אֵן תִּכּוֹן רְגוּמָא: 29 וְהוּ אַמָּא לֹא יִיסֵר אֹו לֹא יִתְבַּת מֵאֵלָה אֹו לֹא יִמִּיל אֵלֵי אֲלֹאֲרִין כִּלְאֲמָהֶם:

קִדְרָה יִפְסָמוֹן פִּי אֲלִסְרִיאֲנִי בִּאֲלִנּוֹן מִלֵּם מִגִּלְטֵי חֲנִטִין וְשַׁעֲוִרִין וְקוֹי וְלֹא יִטָּה לֹאֲרִין מִגִּלְטֵי אֲלֹא יִכּוֹן לֹהֶם גִּהָה וְלֹא תִקְבֵּל לֹהֶם כִּלְמָה.

30 לֹא יִזּוּל מִן אֲלֻמַּלָּאִים וּפִרְאֲכָה יִיבְסָהָ אֲלֻלְהִיב חֲתִי יִזּוּל 10

בַּסְרַעָה בְּרִיחַ פִּיהָ:

יַעֲנִי עֲצִיאֲנָה.

31 וְתִרִי אֲלֻצְאָל לֹא יוֹמֵן בִּאֲלֻמַּסְתּוֹי בִּל יַעֲזִיר אֲלֻזּוֹר תְּגִיירָא לֹה:

שׁוּ הוּ אֲלֻאֲסְתּוֹא מִן קוֹי וְאַשְׁתִּי מְדִינִים נִשְׁתּוּהָ (מִשְׁלִי כִּי טִי) פִּקְאָל אֵן אֲלֻצְאָל לֹא יוֹמֵן בִּאֲלַחֲקָ וְלֹא אֲלֻמַּסְתּוֹי וְלִכְנָה יוֹמֵן בִּאֲלֻזּוֹר פִּיגְעֵלָה פִּי מִכָּאֵן 15 אֲלַחֲקָ וּיִקְבֵּלָה.

D 1 וְאֵלֵי אֲלֻכַּאֲפִי | O 3 וְעַמֵּל עֲכֵנָה D Q וְצִנֵּעַ עֲכֵנָה | O עָלֵי גִנְבָה בְּצִרָה |

B 5 קִרִי מִגִּתְאֲחָהּ | 7 כִּלְאֲמָה | B O 10 יִיבְסָהֶם G יִיבֵס | G וּיִזּוּל | D Q 13 לֹא יִתֵּק |

(תְּגִיירָא) G מוֹגֹרָא

4 הוּא מִכִּי G | 9 8 G וְאַלְמַעֲנִי פִי וְלֹא יִשָּׂא (צִל יִטָּה) יִרִיד אֵן לֹא יִכּוֹן לֹהֶם גִּהָה

וְלֹא תִקְבֵּל לֹהֶם כִּלְמָה | 16—14 G וְקוֹי אֵל יִאֲמֵן בִּשְׁוֹא תִפְסוּרָה אֲלֻמַּסְתּוֹי מִן פִּן תִּשְׁוֶה לֹו גִם

אֲתָהּ (מִשְׁלִי כִּי דִ) פִּקְאָל אֵן אֲלֻאֲסָלִם (צִל אֲלֻצְאָל) לֹא יוֹמֵן בִּאֲלַחֲקָ וְלֹא בִאֲלֻמַּסְתּוֹי וְלִכְנָה

יוֹמֵן בִּאֲלֻזּוֹר פִּיגְעֵלָה פִּי מִכָּאֵן אֲלַחֲקָ פִּיקְבֵּלָה וְלִדְלֵךְ יִכְתֹּב שׁוּ בִלָּא אֲלַף.

25. פִּי אֵל אֵל: אֵל חֲסִידִי אֵל.

26. פִּי בִצּוֹר: בִּצּוֹר חֹזֶק.

27. בִּיאוֹר: פִּירִשְׁתִּי פִימָה "עֲכֵנָה" וְהִיא מִלָּה יִחִידָה וְכֶסֶל הוּא צִד. — ר' יוֹנָה בִּשְׁ

פִּים בִּאֵר הַמִּלָּה הָעֵרֵבִית הַזֹּאת הֵם קִמְטִים שֶׁנַּעֲשִׂים בְּבִטּוֹן הָאִישׁ הַשְּׂמֵן וְהָאִשָּׁה הַשְּׂמֵנָה.

29. בִּיאוֹר: מִגִּלְטֵי כְמוֹ מִלֵּם (= מִלְּתָם) כִּי בִארְמִית יִפְאָרוּ אֶת הַמִּלָּה בְּנוֹן כְּמוֹ חֲטִין

חֲנִטִין וְשַׁעֲוִרִין. וְאָמְרוּ וְלֹא יִטָּה לֹאֲרִין מִגִּלְטֵי רִ"ל שֶׁלֹא יִתְּנוּ לֹהֶם כְּבוֹד וְלֹא יִקְבֹּל מֵהֶם דְּבַר.

30. בִּיאוֹר: בְּרוּחַ פִּי רִ"ל רִשְׁעוֹ.

31. בִּיאוֹר: שׁוּ הוּא הַדְּבַר הַשְּׁוֶה מֵאֲמָרוֹ וְאַשְׁתִּי מְדִינִים נִשְׁתּוּהָ [בְּנִי"א פִן תִּשְׁוֶה לֹו גִם

אֲתָהּ] אָמַר אֲלִיסּוֹ שֶׁהִנְתַּעַה לֹא יִאֲמִין בְּאֵמַת וְלֹא בְּדְבַר הַשְּׁוֶה וְהַיִּשָּׁר כִּי אִם יִאֲמִין בִּשְׁוֹא וּיִשְׁמַחֲהוּ

תְּמִירָת הָאֵמַת וּיִקְבֵּלָהּ [בְּנִי"א מוֹסִיף: וְלֹזָה נִכְתֵּב שׁוּ בִלָּא אֲלַף]. — כֵּן פִּירֵשׁ גִּי"כ ר' יוֹנָה

בִּשְׂרֵשׁ שׁוֹה. — וְעִיִּין מָה שֶׁנִּכְתֵּב הַגָּאוֹן בְּתַחֲלַת הַקִּדְמוֹת לִס' אוֹי"ר (דף 4) וְהוּא מַחְזִיק בִּשְׁוֹא

וּמְנִיחַ הַשְּׁוֶה וְעָלִיו נִאֲמַר אֵל יִאֲמֵן בִּשְׁוֹ וְגו'.

32 פלדלך פי גיר וקתה ינקצף ולבָּה גיר רִיאָן:

תמלא הו מתל תמלל וכפתו לבָּה מתל כפות תמרים (ויקרא כ"ג מ').

33 וינתר כאלגפן חצרמה ויטרח כאלזיתון נוארה:

יחמס ינתר מתל ויחמס כגן שכו (איכה ב' ו').

5 34 לאָן גמיע אהל אלריא מישום ואלנאר תאכל אהל אלרשא:

35 אלדיון כאנו יפכרון אלשֶׁר ויולדון אלגל וקלובהם תהי אלמכר:

אסתעמל אלחבל מכאן אלפכר לאנָה מא יולדה אלפכר. — ואלמכרו מן הָהָה אלקֶצֶה חתי יציר גואבא לכלאם איוב קול אליפו כל ימי רשע (כ') אלי אֶזְרֵי אֶלְקֶצֶה ודלך אֶן איוב קאל אֶן גמיע אלנאם קד שאהרו כאפרא מנעמא עליה פקאל אליפו 10 הָהָה מחאל לא תדעי אֶךְ שאהרת מא לס נשאהרה נחן [הו קו'] מה ידעת (ט') ולים נחן וחורנא בל גמיע אלחכמא יקולו אֶן הָהָה לא יכון ודלך קאל אשר חכמים (י"ח) בל אלדי שאהרנא נחן וסאיר אלחכמא הו בעכס מא קלת[ה] אנת והו אֶן [אל] כאפר לא יזיל שול דהרה מתבורא מתעוסא מן סכט אללה לקו' כל ימי רשע ומצירה אלי אלנאר לקולה [פי] אֶזְרֵי אֶלְקֶצֶה ואש אכלה אהלי שחד (ל"ד).

B 1 פי גיר יומה | 5 DGOQ גמיע אלריא | 6 G אלדיון יפכרון | Q ובטונהם.

2. G ופִסְרַת תמלא ינקצף מתל וימל (איוב יד ב) וגַעַלַת אלאַלף תפכימא ופִסְרַת וכפתו לבָּה מתל קו' כפות תמרים | 4 G ופִסְרַת יחמס ינתר מן ויחמס כגן | 7. G ופִסְרַת עמל (צ"ל הרה) פכרא לאסתחאלה נסבתה אלי אלחבל | 14—7 הוּא מִכִּי G ובכ"ו O נמצא הביאור הזה אצל פסוק כ' בחילופי פרטים וזה לשונו: אלמכרו מן הָהָה אלקֶצֶה . . . גואבא לאיוב הו קול אליפו . . . אלי אֶזְרֵי אֶלְקֶצֶה ודלך אֶן איוב זעם אֶן גמיע אלנאם קד שאהר כאפרא מנעמא עליה פאכדבא אליפו פי הָהָה אלקול וקאל הָהָה מחאל . . . ולים וחורנא בל גמיע אלחכמא יקולון אֶן הָהָה לא יכון הו קו' אשר חכמים יגידו. בל אלדי שאהרנא . . . אלכאפר לא יזאל שול דהרה מתבורא מתעוסא מנצרעא מן סכט אללה לקו' כל ימי רשע . . . לקולה ואש אכלה אהלי שחד פי אֶזְרֵי אֶלְקֶצֶה. וחלק מביאור זה נמצא גם כן בכ"י G² וזה לשונו: לא יכון ודלך קאל אשר חכמים יגידו בל אלדי שאהרנא נחן וסאיר אלחכמא הו בעכס מא קלתה והו אֶן אלכאפר לא יזול שול דהרה (sic) מתבורא מתעוסא מנצרעא (צ"ל מנצרעא) מן סכט אללה לקו' כל ימי רשע הוּא מתחולל ומצירה אלי אלנאר לקו' פי אֶזְרֵי אֶלְקֶצֶה ואש אכלה אהלי שחד.

32. ביאור: תמלא הוא כמו תמלל [נ"א כמו וימל והושמה האלף לפיאור]. וכפתו כמו כפות תמרים. — וכן פי' מלת תמלא ר' יונה בש' מלל והראב"ע הזכיר הפי' בשם רובי המפרשים. 33. ביאור: יחמס וְשִׁיחַר (יפזר) כמו ויחמס כגן שכו. — וכן פי' ר' יונה בש' חמס.

והרמ"ק פי' בשם י"א וסיר צ"ל ושיר.

35. ביאור: נשתמש בלשון הריון במקום המחשבה כי על מה שתוליד המחשבה ידבר [נ"א פירשתי הרה יחשבו כי אי אפשר ליחס הדבר אל ההריון]. — ביאור: והיוצא מהפרשה הזאת לחיותה מענה על דברי איוב הוא מאמר אליפו כל ימי רשע הוּא מתחולל עד סוף הפרשה. וזה שאמר איוב כי כל בני אדם ראו רשע וטוב לו ואמר אליפו זה בשל אל תאמר

טז.

1 ואגאב איוב וקאל: 2 סמעת כתירא מתל הזה אלאקואל
וכלכם מעאזיון באלדגל: 3 הל ללכלאם אלבאטל אנקצא או מא
יבלגך מנה חתי בה תגיב: 4 אני יקינא לאתכלם מתלכם ולו כאנת
נפוסכם פי היא אלהאל בדל נפסי לכנת אולף עליכם כלאמא צחיחא
ואניע עליכם בראסי תחזינא: 5

יעניהם אנא לו אצבתם אנתם במתל הזה אלמצאיב לכנת לא אקרעכם ולא
אלדעכם בכלאם כל אעזיכם ואצברכם.

5 אאידכם בקולי חתי יבאר נטקי אן ינצד: 6 וקד צרת אן
תכלמת לם ינקץ וגעי ואן אנתקית לם ידהב עני: 7 ואמא אלאן פקד
אעגזני ואוחש גמיע צחבתי: 10

קולה הלאני יומי בה אלי מעאנדיה ובאנציה פקאל קד צארו ישהדון עלי
בוזר כאני גחרת או כדבת הו קולה ותקמטני וגו'.

1 G אלאקואל | 2 OG² מעזיון | 3-2 G מא דא יבלגך | 3 (כה) O מנה | G² חגאוב |
4 O נפסכם | 5 D ואניע ראסי עליכם | 8 G² ואאידכם | (נטקי) BD קולי | G² ואן צרת |
9 DQ ואמא אלאן | 10 O ואוחש מני | O צחבתי G² צחאבי.

6. G קולה לו יש נפשכם יעניהם לו אצבתם אנתם במתל הזה אלמצאיב לכנת לא
אלדעכם בכלאם כל כנת אעזיכם ואצברכם | 11—12. G וקולה אף עתה הלאני [יומי] אלי
אלמעאנר אלדי פי ענאדה [שהד עליה בוזר] לא לאגה עלם מא גרי מן אלכטב בין מלך
אללה ובין אלנאם אלדי עאנרו איוב ולכנה כאן יעלם אן פי אלבלד לה מבגצין פמנהא (צ"ל
פענהם) קאל קד צארו ישהדו עלי באלוזר כאני גחרת או כדבת הו קו ויקם בי כחשי.

שראית אתה מה שלא ראינו אנחנו הוא אמרו מה ידעת וגו' אך לא אנחנו לכדנו כי אם כל
חכמים אומרים שזה אינו וזה הוא מה שאמר אשר חכמים יגידו. אבל מה שראינו אנחנו ושאר
החכמים הוא בחשך מה שאמרת והוא שהרשע לא יסור כל ימיו להיות נשבר ונדכא מחרון
האל לאמרו כל ימי רשע וגו' ומחיותו לאש לאכלה לאמרו בסוף הפרשה ואש אכלה וגו'.

8 פי ימריצד: אל איזה תכלית יגיעוך הדברים הבטלים. וכן פי ר' יונה בשי מרץ.

4. ביאור: אומר להם אלו באו עליכם בצרות האלה לא הייתי גוער בכם ולא הייתי

נושך אתכם בדברים כי אם הייתי מנחם ומיחל אתכם.

5. פי הפסוק: אאמצכם בדברי עד שכמעט ויחשך דבורי.

7. ביאור: אמרו הלאני ירמוז אל שוטניו ושונאיו ומקנאיו. אמר כבר היו מעידים בי

שקר כאלו כחשתי או כזבתי הוא אמרו ותקמטני וגו' [נ"א הלאני רומז אל השמן אשר בשמנתו
העיד עליו שקר. ולא שהיה יודע איוב מה היה הדבור בין מלאך האל ובין בני אדם אשר
שטנו לאיוב אך הוא היו יודע שיש לו שונאים בארץ ועליהם אמר כבר היו מעידים בי בשקר
כאלו כחשתי או כזבתי הוא אמרו ויקם בי כחשי וגו'].

8 ואוהצני כאנֶה שאהד עלִי וקד קאומני ענד גֶחודי ישהד פי
וגהי: 9 בנצבה אפתרסני ותהדדני ואצר עלִי אסנאנה וצאר עדוי יחד
נטרה פִי:

קאל תראהם יחדו אבצארהם פִי ויקולו תרי חקא אהלִי בה הִיא אלכלא.
5 10 וקד פגרו עלִי אפואההם ובעאר צרבו כִּדִי וגמיעהם עלִי
יגֶתראון:

יתמלאון מתל אשר מלאו לבו (אסתר ז' ה').
11 אד יסלמני אלטאיק אלי מני אלגאיר ופי מראד אלטאלמין
יורטני:

10 יקולון אלנאס פלאן פי ורטֶה אי אֶנֶה פי וסט בלִיֶה.

12 כנת סאליא פפרפרני ואכד בקפאי פנפצני ואקאמני לה
כאלהדף: 13 תסתדיר עלִי נשאבתה יפלע כלאי ולא ישפק ויספך עלִי
אלארץ מרארתי:

רבי נשאבתה לקי יפלח כליותי ואלפלוח פהו מנסוב אלי אלסהאם נקו' עד
15 יפלח חץ כבדו (משלי ז' כ"ג).

14 ויתלמני תלמה בעד אכרי ויחאצר אלִי כאלגבאר: 15 חתי
כִּיֶמַת מסחא עלִי גלדי ובחתת פי אלתראב קרני: 16 ואצפר וגהי מן
אלבכא ועלי מקלתי אלגבס: 17 מע אֶנֶה לא שלם פי כפִי וצלוחי

B 2 באסנאנה | OG יחד בצרהי | 5 OGQ פער | 6 G² יתגירון (sie) | 11 D וכת
G² פכנת | 12 B יסתדיר | B נשאבתה G² G | 18 G מעמא לים פלם.

4. G קאל ותראהם יחדו אבצארהם יקולון תרי הִיא קד חלִי בה הִיא אלכלא לקי
צרי ילשט וגו' | 7. G יתמלאון יתגארו מתל אשר מלאו לבו אסתגרא | 10. G וקולה יסגירני
ליס הו לעלמה אן אלנאסאן אלמעאנד לה קד סאל רבֶה אן יסלם אויב פי מראדה כל קאל
אויב קד פעל אללה בי אבתדא. ומעני חורטֶ אלחוסט יעני פי וסט בלִיֶה. | 14-15 מכ"י G
ובכ"י O נמצא בזה הלשון ואלפלוח פהו [מנסוב] אלי אלסהם וכק' עד יפלח חץ כבדו.

9. ביאור: אמר אתה רואה אותם שילששו עיניהם בי ויאמרו הנה הביא עליו האל
את הצרה הזאת.

10. ביאור: יתמלאון יעזו כמו אשר מלאו לבו.
11. ביאור: יסגירני וגו' לא כעבור שירע שהאיש השוטן לו שאל מאל להסגיר את
אויב בידו כי אם אמר אויב כבר עשה בי האלהים את זה מעצמו וטעם ירשני ופילני בתוך
הרעה, אומרים הערב פלוגי בשוחה ("פי ורטֶה") כלומר בתוך הרעה.
12. ביאור: רביו בעלי חציו כאמרו יפלח כליותי והפלוח מיוחס אל החצים כאמרו עד
יפלח חץ כבדו.
15. פי עוללתי: חפרתי או בקשתי.

זכיה: 18 פאן כאן דלך פיא ארצי לא תגטי מעאצי ולא יכון לצראכי מוצע:

היא ישבה קול אלקאיל לכלאמך ענדי מוצע.

19 פכיה אלאן ופי אלסמא שאהדי וחאצרי פי אלאתפאע: 20 יא חכאמי ואצחאבי קד אקמר בצרי מן רגא אלאלאה: 21 פכיה יקאבל 6 אלמר רבֵה במנאטרה כאסתקבאלה לצאחבה במנאטרה: 22 והי סנאות דואת אחצא תאתי ומריק לא ארגע פיה הודא אסלכה: אימאוו בקולה ויוכה לגבר יעני כיה יתנאטרון ואללה חִי באקי ואלאנסאן ימֵ פי עמרה ולא ירגע פיה.

יז.

10

1 פקד הלכת רוחי תמלצת איאמי ותמני לי אלקבור: 2 ממא קום דו סכריה מעי ופי כלאף קולהם הודא אבית:

קצרה בקולה אם לא התלים יעני אצחאבה יקול אנהם יסכרון בי ואנא באית מעהם פי כלאף דלך ובהמרותם מן תמורה וכלן אלעין באלנום לאנה פיה יטהר עלאמה דלך ומתל קלה בביתה לא ישכנו רגליה (משלי ז' י"א).

15

1 B פאן כאן דאך. | 4 O פי אלארפאע | 4-5 O יא חמאי ויא אצחאבי | 5 O קד קמר | 6 OG אלמר אללה | 6 G כמקאבלה אלאנסאן | O לאצחאבה | G באלמנאטרה | O והו D ופי | 7 B לא אעור | 11 B ומסכת OQ תמסכת || G תמנית לי || 12 B קד אבית DG אבית.

8. G וקו אל יהי מקום כקול אלקאיל לכלאמך ענדי מוצע | 8. G ואימאוו ויוכה לגבר יעני כיה יתנאטרא ואללה... פיה. | 13—15 G וקצרה בקי אם לא התולים עמדי חתי אצחאבה קאל אנהם יסכרון בי ואנא... תמורה. וקו תלן עיני לים יריר בה אלענין וחרהא תבית כל גמלה אלאנסאן ואנמא דכר אלעין לאן עלאמה אלנום פיהא תתבין כקו שלמה ען אלזונה בביתה לא ישכנו רגליה לים יריר אן אלרגלין וחרהא תסכן כל גמיע אלגסם ואנמא קצד אלרגלין לאן אלנקלה בהא תכון.

18. הקדים בראש הפסוק: ואם הדבר כן. פי דמי: פשעי. — ביאור: אל יהי מקום לזעקתי זה דומה למה שיאמר האומר לדבריוך יש מקום אצלי. (וכן פי הראב"ע לא תמצא זעקתי מקום).

20. פי מליצי: שופטי.

21. רמיזתו באמרו ויוכה גבר ד"ל איך יתוכחו זה את זה והאל חי וקיים והאדם עובר בחייו ולא ישוב עוד.

1—2. פי קברים לי אם לא וגו': צריכים לי הקברים בעבור שאנשים בעלי התלים עמדי ובחילוף דבריהם הגה אליו. — ביאור: כוונתו באמרו התלים כלומר רעיו. הוא אומר הם יהתלו (יצחקו) בי ואני עמהם בחילוף זה. ובהמרותם מן תמורה. והוא יחד העין בתנומה כי בה יראה סימן התנומה וכמו זה בביתה לא ישכנו רגליה [ב"א ובאמרו תלן עיני איננו רוצה בזה העינים בלבד כי אם כלל האדם והזכיר את העין בעבור שסימן התנומה יתבאר

3 ואִדָּא קלת לבעצהם אַנְעֵל צִמְאֲנִי מֵעַךְ פִּמָּא מִנְהֶם מִן יִסְאֲפִק יִדִּי:

יעני בהִיא אלקול אַצְחָאבָה אִי לו קאל לואַחר מִנְהֶם אַצְמְנִי לִמָּא פֵעֵל.

4 כַּאֲנִךְ קִד כִּזְנִת אַלְעֵקֶל מִן קְלוּבָהֶם פִּבְדָּאךְ לֹא תִרְפֵּעַ: 5 מִן 5 יִכְבֵּר אַצְחָאבָה בַּאֲלָקוּל אַלְלִיךְ רִיִּאָּא וְעִיּוֹן בְּנִיָּה תִשְׁכֵּן:

הִיא אַלְקוּל פִּי מִן יִתְכַּלֵּם בְּלִאָפָּא מָא פִּי בַאטְנָה מִתֵּל קוֹי גִּבֵּר מַחְלִיק עַל רַעְהוּ (מִשְׁלִי כ"ט ה').

6 בִּמָּא וְצַעֲנִי תִמְתִּילָא לִלְשָׁעוֹב וּכְאִלְדָּךְ צִרְתָּ לִלְגָּהֶאֱתָ:

וּפִסְרָת וְתוֹפֶת וּדְפָא אַעֲנִי אַלְדָּךְ אַלְדִּי יִלְעֵב בַּה פִּקָּאל אִיּוֹב מִתֵּלָה יִלְעֵב בִּי.

7 חֲתִי דִמְסַת עֵינִי מִן אַלְאֵלִם וְצִאֲרַת מִכְּאִלִּיקִי כַּאֲלִמָּל אַנְמַע: 10

8 יִתוּחֶשׁוֹן אַלְצִאֲלַחוֹן מִן אַפְעֵאֲלָהֶם הִדָּה וְאִלְבְּרִי עָלִי אַלְמִרָאִי יִטְהַר:

יעני בהִיא אלקול פֵעֵל אַצְחָאבָה בַּה.

DQ 2 יִדִּי | B 4 פִּאֲנִךְ | O 5 וְאֵעִיִּן בְּנִיָּה | D 8 יִצְעֲנִי | GD קִד צִרְתָּ |

GD 10 אַלְאֵלִם | O מִכְּאִלִּיקִי | O 11 יִתוּחֶשׁ | O מִן אַעֲמֵאֲלָהֶם

3. G קאל אִיּוֹב פִּלּוּ קִלְתָּ לואַחר מִן אַצְחָאבִי אַצְמְנִי לִמָּא סַאפִּק יִרִי [ו] לֹא יִפְעֵל וְדִלְךְ

אַלְצִמָּאֵן לֹא יִכּוֹן עֵנְדָהֶם יִצָּח אֲנֵה צִמְאֵן חֲתִי יִסְאֲפִק יִדָּה פִּלְזִמָּה אַלְצִמָּאֵן כִּקּוּל שְׁלִמָּה בְּנִי אִם עֵרְבַת לִרְעָךְ תִּקְעַת לִזֹּר כִּפֶּךְ (מִשְׁלִי ו א) הִיא בַּהִיא וְשׁוֹנָא תוֹקְעִים בּוֹטַח (שֵׁם יֵא מו). |

6 וּמַעֲנָה פִּי לַחֲלָק יִגִּיד רַעִים הוּא מִן יִכְלָמָה צִאֲחָבָה בְּכִלָּאֵם לִיָּן וְלִים דִּלְךְ מִן נִיתָה בִּל רִיא וּמִכֵּר. | 9 מִכִּי G. | 12 G וְקוֹי יִשְׁמוּ יִשְׁרִים עָלִי פֵעֵל אַצְחָאבָה בַּה.

בעיין. כִּסּוּ שִׁאֲמֵר שְׁלִמָּה עַל הַזִּנְגָה בְּבִיתָה לֹא יִשְׁכְּנוּ רִגְלִיה אִינְנוּ רּוּצָה שְׁהִרְגִּלִּים לִבֵּר יִשְׁכְּנוּ כִּי אִם כֹּל הַגּוֹף וְכוּוֹנָתוֹ בִּאֲמֵרוֹ רִגְלִים שְׁהִתְעַקַּת מִמְּקוֹם לְמִקּוֹם בָּהֶם יִהְיֶה]. — וְעִיּוֹן מָה שִׁכְּתַב הַגָּאוֹן בְּאוֹרֵד מֵאֲמֵר ו' (דף 202): וְאִפְשֵׁר שְׁתִּיחָם פֵּעֵל מִן הַפְּעִילִים לֹא יִהְיֶה כִּי אִם לְגוֹף וּלְנֶפֶשׁ אֶל אֶבֶר אֶחָד כִּאֲמֵרוֹ בְּבִיתָה לֹא יִשְׁכְּנוּ רִגְלִיה וְתַעֲשׂ בַּחֲפֵץ כִּפִּיה וּבַחֲמִירָתָם תִּלָּן עֵינֵי אִם חֲכִי לֹא יִבִּין הוּוֹת וְהַדּוּמָה לָזֶה. וְעוֹד עִיּוֹן בִּיאור הַגָּאוֹן לְמִשְׁלִי י"ט כ"ג.

8. בִּיאור: בְּדַבּוּר זֶה רּוּמוֹ עַל חֲבֵרָיו כְּלוֹמֵר אִילוּ אִמֵּר לְאַחַר מֵהֶם עֵרְבִנִי לֹא עֲשֵׂהוּ. [נ"א לֹא הִיָּה תוֹקַע לִידִי וְלֹא עֲשֵׂה מָה שֶׁבִּקְשָׁתִי מִמֶּנּוּ. וְהַעֲרִבּוֹת לֹא יִתְבָּרַר אַצֵּלִם שְׁהִיא עֵרְבּוֹת עַד שִׁיתְקַע הָעֵרֶב לִיד וְאִזּוּ מוֹטֵלֶת עָלָיו הָעֵרְבּוֹת כִּמְאֵמֵר שְׁלִמָּה בְּנִי אִם עֵרְבַת לִרְעָךְ תִּקְעַת לִזֹּר כִּפֶּךְ זֶה בּוֹזָה (ר"ל עֵרְבַת בִּאֲשֶׁר תִּקְעַת) וְשׁוֹנָא תוֹקְעִים בּוֹטַח]. וְעִיּוֹן פִּי הַגָּאוֹן לְמִשְׁלִי ו' א' וְשֵׁם פִּי בְּדֶרֶךְ אַחֵר. וְגַם מִלֵּת תִּקַּע תִּרְגַּם שֵׁם בְּמ"ע "צִאֲפָח". וּמִלֵּת "יִסְאֲפִק" הִיא כִּמוּ "צִאֲפִק". 4-5. פִּי עַל כֵּן לֹא וְגו': וּבַעֲבוּר זֶה לֹא תִרּוּמַס אֶת מִי שֶׁהוּא יִנִּיד חֲבֵרָיו בְּדַבְרִים חֲלָקִים עַל דֶּרֶךְ חֲנוּפָה. — בִּיאור: הַדּוּבּוּר הַזֶּה הוּא בְּמִי שִׁידְבֵּר חִילוּף מָה שִׁישׁ בִּקְרָבוֹ כִּאֲמֵרוֹ גִּבֵּר מַחְלִיק עַל רַעְהוּ [נ"א הוּא מִי שִׁידְבֵּר אֶת רַעְהוּ בְּדַבְרִים חֲלָקִים וְאִין זֶה כּוּוֹנֵת לָבוֹ כִּי אִם חֲנוּפָה וּמִרְמָחָה]. — וְעִיּוֹן פִּי הַרִי"ק: עַל כֵּן לֹא תִרּוּמַס אוֹתָם שִׁיגִידוּ וְיִדְבְּרוּ לְרַעִיהֶם בַּחֲלָקוֹת.

6. בִּיאור: וּפִירְשָׁתִּי וְתוֹפֶת וְתוֹף רְצוֹנוֹ לִזְכֹּר הַתּוֹף אֲשֶׁר יִשְׁחָקוּ בּוֹ. אִמֵּר אִיּוֹב כִּמוּ בַּתּוֹף יִשְׁחָקוּ בִּי (הוּא פִּי) הִישׁ אוֹמֵר שְׁהַזְכִּיר הַרִאכ"ע וְהַרְשִׁב"ן כְּתַב: פִּי הַגָּאוֹן הַקִּימִנִי לְמִשְׁלִי וְלִשְׁנִינָה אֶל הָעַמִּים וְכַתּוּף וְחִלּוּל אֲנִי לִפְנֵיהֶם לִשְׁחָק בִּי.

8. בִּיאור: רּוּצָה בּוֹזָה הַדּוּבּוּר מַעֲשֵׂה חֲבֵרָיו בּוֹ.

9 ויאכל אלצאלח טריקה ואלטאהר אלידין יודאד תאידא:

קולה ויאחו צדיק יעני נפסה.

10 ולכנכם ממא רגעתם ואקבלתם ולם אגד פים חכימא:

11 פאיאמי קד מרת והמומי אנבתרת חתי ניאט קלבי:

תקול אלערב למעאליק אלקלב ניאט אלקלב וכילך יסמון בה שי מעלקא. 5

12 ממא יצירון אלליל כאלנהאר באלסהר ואלנור קריב מן

אלטלאם באלסדר:

עטף בקי לילה ליום ישימו עלי מורשי לבבי קאל אן קלבי קד צאר לה
אלליל כאלנהאר מן אלסהר לאן אלוגע יחמי אלחארה אלגריזיה אלמנבעתה מן
אלקלב פי אלשריאנאת עלי גמיע אקטאר אלבדן פמתנע אלקלב מן אלסכון פי 10
היגאנה פלם יתם אלפעל ללבכאר אלרטב אלמרתקי אלי אלדמאג אן ינאם וכילך
איצא אור קרוב מפני חשך מן אלסדר והו אלדואר אלעאריק מן אלמראין אלחארה
אדא תרקי בכארא יאבסא אלי אלנו אלמקדם אלדי פי אלדמאג אלדי פיה יתצור
אלציאל פיציר אלנור ואלטלאם ענד אלעליל קריבין פי אלנטר.

13 ואן רגות וטנא פאלתרי ביתי ופי אלטלאם קד רפדת פראשי: 15

14 וקד קלת ללהלאך אנת אבי או ללרמה אנת אמאי או אכתי:

B 1 וטאהר אלידין | G אידא | DQ 4 טאנא איאמי | BOG והממי | B 6 ממא

תציר | 15 (וטנא) B חסר | B פי אלתרי | B 16 ואן קלת.

2. G וקי ויאחו יעני בצלאחה | 5 G פסרת מורשי ניאט מן כלאם אלערב למא יקול

ניאט אלקלב וכילך כל שי מעלק תסמיה מנוטא | 8 G ואעטף בקי לילה ליום עלי מורשי
לבבי יקול אן קלבי קד צאר לה פי אלליל כלנהאר מן אלסהר לאן אלוגע יחמי אלחארה
אלגריזיה אלמנבעתה מן אלקלב פי [אל]שריאנאת אלי גמיע אקטאר אלבדן פמתנע אלקלב מן
אלסכון ענד היגאנה פלא יתם ללבכאר אלמרתקי אלי אלדמאג אן ינאם.

9. ביאור: באמרו ויאחו צדיק רומז איוב על עצמו. — ועיי מה שכתב הגאון בספר

אריד מאמר ה' (דף 172).

10. פי' הפסוק: ואולם אתם (= כלכם) ממה ששבתם ובאתם ולא מצאתי בכם חכם

[עשייתם שימי עברו וגו']. — ודונש בתשובותיו סי' 150 הזכיר שהגאון פי' כלם כמו כלכם.

11. ביאור: תרגמתי מורשי „ניאט” ממה שאומרים הערב „ניאט אלקלב” ותם הגידים

שהלב תלוי עליהם וכן יקראו בשם זה כל דבר תלוי.

12. ביאור: אמרו לילה ליום ישימו נקשר במורשי לבבי. הוא אומר ללבבי היה הלילה

כיום מפני נדירת השנה כי המכאוב יחטם החום הטבעי המשתלח מן הלב בגידים אל כל קצוי
הגוף ומונע את הלב מנוח בהתעוררו ולא תשלם הפעולה לאר הלח העולה אל מוח הראש
לישון. וכזה גם כן ואור קרוב מפני חשך מהבלבול והוא השבץ הקורה מן החלאים החמים
כאשר יעלו אד יבש אל החלק המוקדם אשר כמות הראש הוא אשר בו יצייר הדמיון ואם כן
יהיו האור והחשך אצל החולה קרובים במראה. (עי' מה שכתב הרשב"ץ).

קולה לשחת קראתי מן כתרִּי אֶלְדוֹאֹר אֶלְדִּי יִנְאַלָּה.

15 ואִין הָאֵהֱנָא חֲאֶצֶר רִגְאִי אוּ רִגְאִי מִן יִלְמַחָה: 16 וְהוּ אִמָּא אֶלִּי אֶלְתָּרִי קִד נֹזל אוּ עֲלִי אֶלְתָּרָאב קִד אֶסְתַּקֶּר:

קו' בדי שאול יעני אן אלדי ארגוה מעדום מני פהו אמא אלי אלתרי קד
6 נול או עלי אלתראב קד אסתקֶר ועלי אלחאלין גמיעא פהו דפעה לא ירתפע. ותפסיר
בדי אלי כמא קדמת אנהם ח' עלי היא אלתפסיר. ואלמברו מן מקאלה איוב היא
קולָה על לא חמס (ט"ז י"ז) וְדִלֶךְ אֵנָּה לִמָּא רֵאֵהֶם קִד אַחְאֻוּה עֲלִי עֵלֶם אֵלְלָה חִין
אַחְתָּג בְּבִלְוִי אֶלְמוּמִינִן תֵּם כְּדִבּוּה חִין אַחְתָּג בְּנַעֲמָה אֶלְכַּאֲפֵר קֶאֱל פִּי נַפְסָה אִנְמָא
אִמְכְּנָהֶם הָיָא חִין אַחְתָּג בְּנִירִי פִקְאֻלוּ הָיָא לֹא תַעֲלֵמָה פִּאֲחְתָּג חִינִי בְּנַפְסָה קֶאֱל
10 הָיָא אִנָּא נְקִי תְקִי וְקִד נֶאֱלֵנִי מֵא תִשְׁאֲהֻרֻנִי פִּלּוּלָא אֵן לֵלָה אֵן יַפְעֵל כִּיף שֵׁא לֹם
יַצִּיבִנִי הָיָא וְלִים דִּלֶךְ גּוֹר.

יח.

1 פִּאֲנָאב בִּלְדָד אֶלְשׁוּחִי וְקֶאֱל: 2 אֶלִּי מִתִּי תַגְעֻלוֹן אֶנְקֶצָא לְלַכְלָאִם תַּפְהֻמוֹן חֲתִי נִתְכַּלֵּם:

15 קנצי מתל קצי ואלנון תפמיא.

3 מֵא בִּאֲלֵנָא חֶסְבִּנָא כֹּאֲלִבְהָאִים וְאִנְסֻדְרָנָא פִּי עִיּוֹנְכֶם:

OG 3 קד אסתקֶר אגמע. | 13 G אגאבה | O אלי אין Q אלי כם |
D ללכלאם אנקצא | 14 O תתפמוון | 16 Q מא באלכם | O ואנסדרנא

1 G וקו' לשחת ללהלאך מן כתרִּי אֶלְדוֹאֹר (צ"ל אֶלְדוֹאֹר) | 4 G וקו' בדי שאול
תדרנה יעני אלדי ארגוה מעדום מני פהו אמא אלי אלתרי קד נול או עלי אלתראב קד אסתקֶר
ועלי אלחאלין גמיעא פהו דפעה לא ירתפע. | 6 מכ"י G והוא בכ"י O אצל פסוק י"ז מסימן
ט"ז בזה הלשון: ואלמברו מן . . . בבלוי אלמומן . . . אמכנהם היא חית אן אחתגת בגירי
פקאלוא לי . . . אנה תקי נקי וקד נאלני מא תשאהרונה פלולא אן אללה אן יפעל מא ישא
ולים דלך גור לם יציבני היא אלכלא. | 15 G קנצי חו מתל קצי מפכם בנון.

14. ביאור: אמרו לשחת קראתי מרוב השבץ אשר בא עליו.

16. ביאור: אמרו בדי שאול ר"ל מה שאקוה געדר ממני כי הוא או ירד אל השאול
או גח על העפר ועל שני הענינים יחד נדחה תקותי ולא תרום עוד. ופירוש בדי אל כמו
שהקדמתי שהם ח' על הפירוש הזה (גם לקמן ל"ט כ"ה תרגם הגאון בדי שופר "אלי אלבוק"
ולעיל י"א ג' תרגם בדיך ענק, ואולי דבר שם בפירושו הארוך על מלת בדי ועל זה רמז כאן
באמרו מה שהקדמתי ומלבד ג' מקומות אלה באיוב נמצאו ח' מקומות שנאמר בהם בדי ר"ל
ירמיה נ"א ג"ח [ב' פעמים] חבקוק ב' י"ג [ב' פעמים] ונחום ב' י"ג [ב' פעמים] וסך כולם ח'). — ביאור:
והיוצא ממאמר איוב זה הוא אמרו על לא חמס בכפי וזה שאיוב בראותו אותם שהם השיבוהו
אל ידיעת האל כאשר הביא ראיה מיסורי המאמינים והכזיבוהו כאשר הביא ראיה משובת הכופר
אמר בנפשו הם לא יכלו לעשות זה אלא כאשר הבאתי ראיה מזולתי ועל זה אמרו לא ידעת
זה על כן הביא ראיה מעצמו אמר הנה אני נקי ותם וכבר בא עלי מה שאתם רואים ולולא
שהאל יעשה מה שירצה לא פגעני זה ואין זה עול.

2. ביאור: קנצי כמו קצי והנון לפיאור.

תרג' סתמום פלשתיים (בראשית כ"ו ט"ז) טמונין פלשתאין.

4 יא מפתרם נפסה בגצבה הל בסבבך יתרך אלארץ וינתקל אלצואן מן מוצעה:

היא אלגרץ אלמקצור לאיוב ויענונה אנה למא קאל א"י אולמת בלא דנב וכאן ענדהם קאל היא מנזרא ללקצא קאלו לה הלמענך לסבבך אנת נתרך 5 אלעאלם כלה ולא אלעאלם באסרה אלא גבל ואחר הל נקדר ננקלה בסבבך פכיה נקל רב אלעאלמין מן וצפה באלעדל לחאלך פנצפה באלגור בל מא נול כך היא אלא מן דנובך וכדא סביל אלטאלמין ותלי עליה [גם אור רשעים ידעך] אלי אכר אלקצה יומון בנמיע אלקול אליה.

6 בל נור אלטאלמין יכמד ולא יספר שראר נארה: 6 כמא אן 10 אלגור יטלם פי כבאיה כדאך סראגה עליה יכמד: 7 ותציק כטאה ען קואה ותטרחא משורתה פי הלאך:

וקו' צעדי אונו. יעני באונו הנא אלקוזה אלמחרכה ללברן חתי תתפצל בכטואת אלקדם פאצאף אלצעדים אליהא אי לא תכון לה קוזה עלי אלנהוץ ואלמעני יצר 15 אונו מצעדים.

8 כאן קד כלת רגלאה פי שרך או הו עלי שבכה יסיר: 9 וקד אכר בעקבה אלפך ואשתד בה נקאבה:

צמים נקאב מן מבעד לצמתך (שה"ש ד' א') ואראד נקאב אלפך ואסתתארה.

10 אלמדפון פי אלארץ חבלה ומעאלקה עלי אלסכה: 11 מן

2 O יתרך אלבלאד | 10 G שראר נורה | 16 B כמא כלאת | 19 QG ומעאליקה |

1 מכ"י G | 4 G קו' סורף נפשו יענון איוב והו אלגרץ אלמקצור בה ודלך אנה למא קאל אולמת בלא דנב . . . הל נקדר ננקלה מן מוצעה בסבבך פכיה . . . מן וצפה אלעדל אלי צפה אלגור לאן מא אנול כך היא אלא מן דנובך וכדא סביל אלטאלמין. גם אור רשעים אלי אכר אלקצה יומי בנמיע אלקול אליה | 18 G ופסרת צמים נקאב מן קו' מבעד לצמתך ואראד בולך נקאב אלפך ואסתתארה.

8. ביאור: תרגום סתמום פלשתיים טמונין פלשתאין. — ובפי' שבעים מלות סי' כ"ט

כתב הגאון: נפמינו בעיניכם היתה לו גומא וסיממה (שבת דף פ"א:).

4. ביאור: הכוונה אשר יכונו בזה על איוב היא כאשר אמר באו עלי יסורים בלא עון והאומר זה נחשב אצלם למרשיע משפט האל. אמרו לו הלמענך וגו' הבעבורך נעזוב כל העולם כולו ולא העולם ככללו אלא אפילו הר אחד בלבדו הנוכל להעתיקו מסקומו בעבורך ואיך נעתיק אדון העולמים מתואר הצדקה שלו אל תואר העול בעבור עניןך אלא מה שבא עליך לא בא אלא מפני עוניך וכן דרך הרשעים. ובפסוק שאחריו אמר גם אור רשעים ידעך רומז בו וגם בכל המאמר עד סוף הפרשה על איוב. — ועיין מה שכתב הגאון במאמר א' מספר או"ד (דף 67): ואמר הכתוב במי שחשב שהדבר הולך אחר אמונתו ונעתק עם מחשבתו סורף נפשו באפו וגו'. ועיין עוד שם בהקדמה (דף 15): וביטול מה שהוא דוחה הכוחש כאמרו סורף נפשו באפו. 7. ביאור: באמרו אונו רוצה כאן הכח המניע את הגוף עד שיתחלק הכח ההוא בצעדי הרגלים. וסמך אליו הצעדים כלומר לא יהיה לו כח לקום והטעם יצר אונו מצעדים. 9. ביאור: תרגומתי צמים "נקאב" מאמרו מבעד לצמתך ורוצה בזה נקבי הפח והתכסותו.

מחיטה תערתיה אלדהשאת חתי תבדרה עלי רגליה: 12 ויכון ולדה
נאיעא ותעם מהיא לצלעה: 13 יאכל פרוע גסדה ויאכל פרועה ענפואן
אלמות:

אלענפואן פי לגה אלערב אול אלשי.

14 וינתצל מן כבאיה מיתאקה ויתכטי בה אלי ריים אלנכאל: 5
15 תסכן הדה פי כבאיה מן מסתחק רוקה וידרי עלי מאואה אלכברית:
פסרת מביליו רוקה אז לא יחסן אן יקאל אלעלה פי בני אדם.

16 ומן תחת תיבס אצולה ומן פוק ינקצה זרעה: 17 דברה יביר
מן אלארץ ולא אסם לה עלי וגה אלסואק: 18 וידפעונה מן אלגור
10 אלי אלטלאם ומן אלדניא יבעדונה: 19 לא נסל לה ולא עקב פי קומה
ולא שריד פי מאואה: 20 עלי יומה תוהש אלסאכרין ואלאולין אכדהם
אלאקשעאר: 21 יקינא הדא חאל מסאכן אלגאירין והדא רסם מן לס
יערף אלטאיק:

פקו אך אלה הדא מן רוק עמלה ותמרתה מתל קו ויאכלו מפרי דרכם
15 (משלי א' ל"א).

יט.

1 ואנאב איוב וקאל: 2 אלי כם תחסרון נפסי ותוגעוני באלכלאם:
3 הדה עשר מראת תכזוני ולא תסתחיון אן תבאהתוני:

1 O אלהוש | BG 2 ויאכל פרוע גסדה | Q 5 וינתקל | B 6 מסתחף פי רוקה
G מסתרוק ר' | (מאואה) Q מושנה | O 9 ולא דבר לה | G 12 אלאקשעאר | B הדא חאל
מסאכין אלגאירין G הדא מסאכן אלגאירין | BG והדא רסם מוצע מן | Q 18 אלקדר | B 18 הולא.

4 G ופסרת בדי עורו פרוע מתל ותצא אש ממטה בדיה (יחזקאל י"ט ו"ד) ופסרת בכור
ענפואן לאן אלענפואן פי לגה אלערב אול אלשי | G 7 ואלאצל פי קו מבלי לו עלפה מתל
בליל חמיץ (ישעיה ל' כ"ד) אם יגעה שור על בלילו (איוב ו' ה') ולמא כאן אלעלה לא יחסן
ענד אלנאם אסתערת מכאנה אלווק | 14 מכי G.

12. פי' אונו בנו מלשון ראשית אוני וכן פירש הר"ק.

13. ביאור: תרגמתי בדי עורו ענפים כמו ותצא אש ממטה בדיה ותרגמתי בכור
"ענפואן" כי המלה הזאת בלשון ערב ראשית הדבר. (עיון פי' הראב"ע: בדי עורו סעיפי עורו
על דרך משל בכור מות חזק או ראשית).

15. ביאור: תרגמתי מבלי לו "רוקה" (לחם חקו) כי איננו נאה לאמר בני אדם "עלה"
(מספוא). "נ"א העיקר באמרו מבלי לו "עלפה" כמו בליל חמיץ על בלילו אבל מפני שמלת
"עלה" איננה נאה אצל בני אדם השאלתי במקומו מלת "רוק". — פי' תשכן באהלו מבלילו:
ישכנו אלה (הבלחות) באהלו ממה שראוי לו ללחם חקו.

17. פי' חוץ כמו חוצות (שוקים).

21. ביאור: טעם אך אלה וגו' זה הוא פעולת מעשהו ופריו כאמרו ויאכלו מפרי דרכם.

8. ביאור: כבר ידענו שעד הנה לא דברו אליו חבריו אלא חמשה מאמרים אליפו ב'
בלדר ב' וצופר א' אם כן נאמר שעשר פעמים הוא מספר מאמרו עם מאמריהם והסבה בזה

קד עלמנא אן אלקום אלי אלאן לם יאטבוה אלא בה' מקאלאת אליפו ב' בלדר ב' צופר דפעה פנקול אן דלך אחצא אקואלה ואקואלהם ואלסכב פי היא אן אלמר אדא סמע מא יכרה אנתאט מרה ואדא הו אנאב עליה אחתד תאניה ענד דכרה פחציר בלך אלה' עשרה.

4 ולו יקינא סהות פאנמא כאן סהוי מעי וחדי יבית:

יעניהם בהדא אלקול אן לו אנטאט יקינא לקד כאן ינבני אלא תעירוני לאן גלטי עלי וחדי הו קו' אתי תלין משונתי.

5 מא מן אלחק אן תכברו עלי ותובכוני בעירתי: 6 פאעלמו אן אללה עוג אמרי ואחדק בי מצאדה: 7 כאני אצרך שלמא חתי לא אנאב או אסתגית בגיר חכם:

10

הן אצעק חמס הו מתל הן פראים במדבר (איוב כ"ד ה') כאנהם וחוש פי אלבר ומתלה והנה מן היאר עלות וגו' (בראשית מ"א ב').

8 וקד גדר שריקי חתי לא אגוז ועלי סככי קד ציר שלמא:

9 וכרמי עני קד סלך וגזע תאג ראסי: 10 נקץ חואלי חתי דהבת וקלע

כאלעוד רגאי: 11 ואשתד עלי גצבה וכאנה חסבני כאעדאה: 15

12 אנמעון תאתי כראדיסה תכלין עלי מרקהא תחיש חואלי כבאי:

13 וקד אבעד עני אכואני ועארפי גאנכוני: 14 ואנתהו אקרבאי

ומעאריפי נסוני: 15 חתי גיראני ואמאי כאלאגנב חסכוני וכאלגריב

צרת ענדהם: 16 לעבדי אדעו פלא יגיבני חתי בפאי אתצרע לה:

5 G פאן סהוי מעי | 8 B תכברון OG תרבון | DGQ ולא תובכוני | O פאעלמו

אלאן | 9 B אמרה | DQ מצאדה | D 10 אגית Q אנאג | D 16 מריקהא | D 17 אבתעדת

עני אכואני ועארפי | 18 B ומעארפי O ועארפי | G גיראן ביתי ואמאחי | B 19 אתצרע אליה.

6 G וקי' ואף אמנם יעניהם אן אנטאט יקינא . . . משונתי | 11 G וקר הן אצעק

חמס יעני בה הל אנא אסתגית שלמא או בלא סכב ולא עליה ולא וגע חתי. צרת לים אנאב

ולדך עכרת הן אצעק כאני ולה נפאיר הן פראים כאנהם וחוש.

שכאשר ישמע האיש דבר שרע עליו יתקצף פעם אחת וכאשר יענה עליו יחרה אפו שנית בזכרו הדבר ולפי זה חמש פעמים תחיינה עשר. (פי' זה הזכיר הראב"ע בשם הגאון: בין בדברי חבריו ותשובות איוב הם עתה עשר פעמים. וכן פי' הר"ק עשרה מענים הם עד כה בינו וביניהם.) פי' לא תבושו תהכרו לי לא תבושו להלשינני.

4. ביאור: הוא אומר להם בזה הדבור אלו באמת חסאתי לא היה ראוי שתחפירוני כי שגגתי עלי לבדי היא. הוא אמרו אתי תלין משונתי.

7. ביאור: הן אצעק חמס הוא כמו הן פראים במדבר כאלו הם פראים במדבר וכמוהו והנה מן היאור עולות. [נ"א אמרו הן אצעק חמס רוצה בו לומר האני משוע מחמס או בלא סבה ולא עליה ולא מכאוב עד שלא נענית ולכן ביארתי הן אצעק כאלו אצעק ויש לו דומים כמו הן פראים כאלו הם פראים].

12. תרגם ויסלו "תלצו" וכן בישעיה נ"ז ו"ד תרגם סלו אכלצוהא" ושעם המלה הערבית

טהרו נקו ואולי פירשה הגאון מלשון סולת שהוא קמח מנוקה.

17 ורוחי קד גאנכת זוגתי וחנתי לבני בטני: 18 חתי אלצביאן זהדו
פי ואדא פארקתהם תכלמו פי: 19 וכרהוני גמיע רהט עצבתי ואלדין
אחבתהם אנקלבו עלי:

סודי עצבתי מן ורוזנים נוסדו יחד (תהלים ב' ב').

20 וקד לזק עשמי בגלדי חתי אסנאני תפאלת מני: 5

הזא כלאם מנקול ומענאה ויתמלט ממני עור שני וקולה בעורי ובבשרי דבקה
עצמי לאן אלעור קד יסמי בשר כקו פי מוצע תאן דבקה עצמי לבשרי (תהלים קיב')
יצף נחולה וקלה לחמה חתי אנה לא חגאב בין גלדה ועשמה עלי אלאבלאנ כקו
צפר עורם על עצמם (איכה ד' ח').

21 פחננו עלי ורופוני יא אצחאבי פאן אפה אללה קד חלת בי: 10

22 לס תכלבוני מתל האולא אלקום ולא תשבועון מן לחמי:

ופסרת למה תרדפוני כמו אל מתל האולא ולם אציפה אלי אלקדים לפסאר
אלמעני מתל הערים האל (דברים י"ט י"א) הארצות האל (בראשית כ"ו ג').

23 לית אלאן תכתב אקואלי ולית פי אלכתאב תרסם: 24 בקלם

15 מן חדיד או רצאן אלי אלאבד פי אלצואן תנחת: 25 חתי אעלם אן
אוליא באקין ואכרון בעדהם עלי אלתראב יקומון:

G 1 וחנתי לבני | B זהדו בי | 2 (תכלמו) O וקעו G יתוקעו B וקעו

ותכלמו | B 5 אלק O לצק | DQ בגלדי ולחמי | G חתי בלחם אסנאני | O תפלת |

G 14 בקלם חדיד | B 15 ורצאן | B 16 אוליא אללה | G ואכר ... יקום.

4 מב"י G | G 6 וקו' ואתמלטה כלאם מנקול מענאה ויתמלט ממני עור שני |

12 מב"י G.

19. ביאור: סודי קהלתי מן ורוזנים נוסדו יחד (בפירושו לתהלים ב' ב' כתב הגאון

תרגמתי נוסדו נקהלו כאמרו בהוסדם יחד עלי ואמרו בסודם אל תבוא נפשי).

20. ביאור: ואתמלטה בעור שני דבור נעתק (הפוך) ומעמו ויתמלט ממני עור שני.

ואמרו בעורי ובבשרי [כאלו אמר בעורי] כי העור יקרא בשר כאמרו במקום אחר דבקה עצמי
לבשרי. הוא מספר רוזתו ומיעוט בשרו עד שאין מבדיל בין עורו לעצמו על דרך הפלגה
כאמרו צפר עורם על עצמם.

22. ביאור: פירשתי אל כמו אלה ולא יחסתיהו אל קדמון העולם בעבור השחת

הענין והוא כמו הערים האל הארצות האל. — (דונש בתשובותיו על הגאון ס' ה' הזכיר
פירוש זה: ופירש למה תרדפוני כמו אל כמות אלה שהוא לשון חול כמו הערים האל. והשיב
עליו. והראב"ע בספר שפת יתר אמר כי פי הגאון נכון ואין להשיב עליו אבל בפירושו על איוב
כתב הראב"ע אל הוא הקדוש. גם הרשב"ץ הזכיר פי הגאון).

25. ביאור: גואלי הם אוהבי מן בני אדם. איוב התאוה שימסרו דבריו עד שיהיה לו

זכר קיים ושאוהביו מן המאמינים יעתיקו זה לזה הגדותיו הם ומי שיקומו אחריהם מורעם על
העפר כאמרו ואחרון על עפר יקום וכוונתו בזה שידעו בני אדם איך ייסר האל ית' את הצדיקים
והם סובלים היסורים לזה אמר ואחר עורי וגו' [נ"א פירשתי גואלי על בני אדם לא על האל...]
וחברתי הפסוק הזה אל שקורם לו אשר התאוה בו שימסרון דבריו שיהיה לו זכר שלם וקיים.

והיה תכליתו בזה שיראה את בני אדם ויודיעם כח האל ואיך ייסר הצדיקים...]

גואלי הם אוליאי מן אלנאם תמנִי אן ירו כלאמה חתי יכון לה זכרא
תאבתא ואוליאייה מן אלמומנין יתנאקלון אכבארה הם ומן קאם מן נסלהם עלי אלרניא
נקי' ואחרון על עפר יקום ונרצה בדלך אן יעלם כיף יבלי אללה תעי' אלצאלחין והם
צאברון לדלך קאל ואחר עורי נקפו זאת וגו'.

26 ובעד בלי גלדי יחאט בקצתי הדה פאכון מן אמראי' גסמי קד 5
דללת עלי אללה:

יעני אוריה ללנאם ופיה כלמה מצמרה ומענאה ואחר בלות עורי חסב כל מצמר.

27 כמא אנא אשאהד נפסי ועיני תנטר לא גירי חתי שכצת
אשכאצי אלי חגרי:

10 קו' כליותי יעני עיניה לאנהמא אלשאכצאת.

28 פאן קלתם מא אלדי ינבגי אן נכלבה לך ואי' אצל מן אלכלאם
וגדנאה לך חתי נדונה: 29 פאחדרו מן קבל אלסיף פאן חמי' אלדנוב
הי סיף אללה לקבל אן תערפו אן אלחכם חק:

D 5 בלא | O יחאפר | G 6 אדל | 8 (כמא) B חסר | DQ לא גריב |

12 (וגדנאה לך) D חסר | D 13 תערפון Q תעלמון.

G 1 וצרפת ואני ידעתי גואלי חי אלי אלנאם לא אלי אללה וקלת חתי אעלם אוליאי
באקין ואכרון בעדהם פי אלחראב יקומון. ווצלת בקי' אלאול אלדי תמנִי פיה אן ירוון כלאמה
חתי יכון לה זכרא תאמא תאבתא ואחרון על עפר יקום. וכאנת גאיתיה פי הדא אן יבצר
אלנאם ויערפהם קדרה אללה וכיף יבלי אלצאלחין ואוליאה מן מואטן (צ'ל אלמומנין) יתנאקלון
אכבארה ולדלך | G 7 ומבשרי אחזה אלוה יעני אוריה ללנאם והאהנא כלמה מצמרה הי ואחר
עורי בלות עורי עלי מא עלמתה מן מנאז אלמצמראת | G 10 וקי' כלו יומי אלי עיניה
מן אלשכין.

26. פי' הפסוק ואחר בלות עורי יקיפו ספורי זה ולפי כן מן חלאי בשרי הוריתי על
האל. — ביאור: אחזה אלוה ר"ל אראנו לבני אדם. ויש בו מלה נסתרת ושעמו ואחר בלות
עורי כדרך כל נסתר [ג"א על דרך מה שידעת ממשפט הנסתרות].

27. פי' הפסוק כמו שאני אראה את עצמי ועיני תראיני ולא זולתי עד שכלו כלותי
אל חוקי. — ביאור: אמרו כליותי ר"ל עיני אשר תכלינה.

28—29. ביאור: הוא אומר ואם תאמרו מה הוא שראוי לקיים לך משרשי התורה
ואיזה דבר בתוך הגדותיך ראוי שיכתבוהו המאמינים [ג"א איזה דבר ראוי שנבקשהו איוב
ואיזה שרש משרשי התורה בהגדותיך למען נכתבוהו למאמינים] אומר לכם גורו לכם מפני עונש
האל ויראו ממנו מפני הדברים האלה [ג"א ואם יאמרו זה אמרתי גורו מפני עונש האל ויראו
ממנו על אודותי]. ושיעור הדברים: ומה שרש דבר כי מלת מה משמשת בשני חלקי הפסוק.
אבל כנוי הנסתר אשר בלו וכנוי המדבר אשר בני הכל שב אל הנסתר וזה יתכן בלשון כמו
אם תגאל גאל ואם לא יגאל ישוב ירחמנו וגו' כל חשאתם [ג"א וכבר התירו העברים לדבר אל
הנמצא לפניהם כאלו הוא נסתר כאמרו אם תגאל וגו' וכמאמר אבותינו ישוב ירחמנו וגו'
התירו לדבר על שני דרכים הא' ישוב ירחמנו והב' חשאתם וכזה אמר איוב כאן מה נדרש
לו נמצא בי]. — כוונתו במאמר הזה כאשר ראה חבריו שגלו לו מחשבתם ואמרו לו
בגלוי זה היה בעבור חשאיך וכן ראוי לכל רשע תחל להסביר להם פנים ולהתחנן אליהם

קאל פאן קלתם מא אלדי יגב אן נחבת לך מן אצול אלדין ומא פי אכבארך
 חתי ידגהא אלמומנין קלת לכס אחריו עקאב אללה ואתקוה מן הדיא אלכלאם הו
 קו' נורו לכס ותקדיר אלכלאם ומה שרש דבר לאן מה עאמלה פי גויין אלפסוק
 ואמא צמיר אלגאיב אלדי פי לו וצמיר אלממטאב אלדי פי בי פאלמעניאן ללגאיב
 5 ודלך גאיז פי אללגה מתל אם תגאל גאל ואם לא יגאל (רות ד' ד') ישוב ירחמנו
 יכבוש עונותינו וגו' כל חטאתם (מיכה ז' י"ט). גרצה פי הדיא אלמקאלה למא ראהם
 קד כאשפוח וקאלו לה גהרא אן הדיא בלמטאך וכדיא יסתחך כל טאלח אכז פי אן
 ילמח בהם ויחננהם עלי נפסה ויסאלהם אן לא יסתקבלוה בהדיא אלכלאם אלצעב
 אלדי ייודה עלי וגעה כמא יקול עד אנא תוגיון נפשי וגו' תהכרו לי תם קאל פי אכז
 10 אלפצל חנוני וגו'. ואגאבה צופר עלי הדיא וקאל[לה] לא יחל לנא אן נחאשיך בל
 נקאומך ונפשה כמא סאחכיה פי הדיא אלפצל.

ב.

1 פאגאב צופר אלנעמתי וקאל: 2 לבן כואמרי תגיבני אנה
 בסבב אמסאכי:

15 יתצל קולה חושי בי במא בעדה מוסר כלמתי אשמע חתי יציר מענאה אנני
 למא סכת ענך יא איוב אכזיתני הו קו' מוסר כלמתי וגו'.

3 אלדי צרת אסמע אדבא הו כזאי וראיי מן פהמי יגיבני: 4 יקול
 הדיא אלדי תערפה מנד קט מנד ציר אדם עלי אלארין:

G 13 פאגאבה | O תגאובני G יגאובוני | Q 17 אלדי כנת | BOG וראי |
 B 18 אערפה D יערפני.

G 1 תם קאל להם פאן קאלוא אי [שי] יגב אן נטלבה יא איוב ואי שי אצל מן
 אצול אלדין פי אכבארך חתי נכתבה ללמומנין הו קו' ושרש דבר פאן קאל[ג] דלך [קלת]
 אחריו עקאב אללה ואתקוה פי וקד יגיו אלעבראנין אן יכאטבון אלמסתקבל פי בעק כלאם
 כאלגאיב כקו' אם תגאל גאל ואם לא יגאל וקו' אכאינא ישוב ירחמנו אגאזה פי מגאזין אלאול
 ישוב ותשלך ואלבי חטאתם [כדלך] קאל איוב האהנא מה נרדף לו נמצא בי. | 6 מב" G.
 ובכ" O על פסוק כ"א: למא ראהם קד כאשפוח . . . וכלאך יסתחך כל פאלם אכז . . .
 אלדי ייודה המא עלי וגעה . . . חנוני וגו' | G 10 אגאבה צופר . . . נקאומך לנפשה כטאך
 כמא אנני סאחכיה באכראגי לה אלי לגה אלערב. | G 15 יתצל . . . אכזיתני.

בעד נפשו ושאל מהם שלא יקדמו פניו בדברים הקשים האלה המוסיפים על יגונו כמו שאמר
 עד אנה תוגיון וגו'. אחר כן אמר בסוף הפרשה חנוני וגו'. וצופר ענה אותו על זה ואמר לו
 אין מותר לנו לחמול עליך כי אם נקום עליך להראות חטאיך כמו שאספרנו בפרשה הזאת [בנ"א
 מוסיף: בהוציאי אותה אל לשון הערב].

2. ביאור: אמרו חושי כי נקשר במה שאחריו מוסר כלמתי אשמע עד שיהיה טעמו
 בעבור שחשתי (ר"ל שתקתי) ממך איוב הכלמתיני.

3. פי' הפסוק [בעבור חושי] שהייתי שומע דרך מוסר הוא כלמתי ודעתי מבינתי יענני.

4. ביאור: אמרו הזאת הוא לקיום דבר (לא לשאלה) אף על פי שיש הא בראשו
 וכמוהו הגלגל נגליתי אשר הוא לאמת הדבר (עין מה שכתב ר' יונה בס' חרקה דף 48

קו' הזאת הו אַתבאת ועלי אָן פי אֵלֶּה הא ומתלה הנגלה נגליתי אל בית אביך
(שמואל א' ב' כ"ז) אלדי הו תחקיק.

5 אָן רנין אלפאסקין ען קריב ופרח אלמראיין אלי טרפֿה: 6 ולו
אמכן אן יצעד אלי אלסמא קדרה וראסה אלי אלסחאב יבלג: 7 לכאן
ענד אנטואה יביד אלי אלגאיה חתי יקול נאטרה אין הו:

6 כגללו ישתקֿ מן ונגלו כספר השמים (ישעיה ל"ד ה') אלדי הו אנדראָ ואנטוא.

8 וכאלחלם יטיר פלא יגדונה ויארק כרויא אלליל: 9 ואן עין
טמחתה פלא תעוד ולא תלמחה איצא פי מוצעה: 10 וכמא כאנו
בנוה יעספון אלפקרא וידאה תגלב גלה:

10 וידין תשבנה גלב מתל וישב לו מנחה (מ"ב י"ז ג').

11 כדאך מהמא עטאמה מלא קוֹה שבאבה מעה פי אלתראב

תנצנע:

אעלמנא אָה יתֿרם פי בעץ עמרה.

12 ובמא כאן אדא חלא פי פיה שרֿ כתמה תחת לסאנה ליכתֿן בה:

הדא מא נשאהר מן אפעאל אלאשראר אָהם אדא אָהנה להם צרב מן 16
אלפלם ואלמעאצי כתמוה ליתפֿדרו הם בה הו קולה יחמול עליה וגו'.

3 O [ינפֿד] ען קריב | D 4 ורפעה | DO אלי גים אלסחאב | OB לכן |

7 G וירק כריא אלליל | 11 O בדאך DQ פבדאך | O עלי אלתראב | 12 תנצנע אד יתֿרם

D ת' או יתֿרם | 14 D ליתכלֿץ בה.

1 G וקולה הזאת מתבת | 6 G כגללו מן ונגלו כספר השמים | 10 מכ"י G.

18 G עלומיו שבאבה משתקֿ מן עלם ועלמה פלמֿא קאל אן שבאבה ינצנע מעה פי אלתראב

אעלמנא אן יתֿרם פי בעץ עמרה | 15 G וקאל אם תמתיק בפיו הו מא ישאהר מן אפעאל

אלאשראר אָהם אדא אָהנה להם באב מן אלפלם או מן אלמעאצי כתמוה ען אלנאס ליתפֿדרו

הם בה לדלֿך קאל יכחידנה וימנענה.

והוא בס' למע דף 85: ותהיה — הה"א — לקיים דבר ולאמתו בכמו הנגלה נגליתי וגו' הזאת

ידעת מני עד וגו'. והרי"ק פירש: הזאת ידעת מני עד תמיהה מתקיימת כי באמת ידעת וגו'.

7. ביאור: כגללו נגזר מן ונגלו כספר שמים אשר מעמו התגוללות כדרך מגלה (וקרוב

לזה פי' ר' יונה בשרש גלל מלשון גלגול ותנועה: לפי חנועתו יאבד לנצח כלומר בעוד

שתראה אותו מתנועע והולך והנה הוא אובד. והרי"ק פי': כאשר יתגלל לכאן ולכאן

לנצח יאבד).

10. ביאור: מעם תשבנה אסיפה והבאת, כמו וישב לו מנחה. פי' הפסוק: וכאשר היו בניו

מרוצים את הדלים וידיו אספו את אונו (מל' אָון) כן אף אם עצמותיו מלאו כח נעוריו וגו'.

11. ביאור: עלומיו נעורו נגזר מן עלם ועלמה וכאשר אמר שנעורו תשכב עמו על

עפר הודיענו שימות בחצי ימיו.

12. בסוף הפסוק הוסיף: למען יהיה לו לבדו. — ביאור: הוא מה שנראה ממעשי

הרשעים כאשר יצלח להם דרך עשק ופשע יסתירוהו מבני אדם למען יתיחדו בו הם לברם.

13 וישפק עליה ולא יתרכה וימנע אלנטק פיה תחת חנכה:
 14 פלדלך טעאמה פי אמעאיה יתקלל כאן מראראת אלהיאת אלדקש
 פי גופה: 15 וכמא בלע מאלא חראמא כדאך יתקאיה חתי יקרצה
 אללה מן בטנה: 16 כאנה סם אלשגנעא ירצע או תקתלה לסאן אלאפע:
 17 ולא ירי אקסאמא ואנהארא ואודיה נעים בעסל וסמן: 18 וכמא כאן
 יגלב כסב אלהראם כדאך לא יבלעה ובסרעתה אלי מאל גירה כדאך
 לא יתמתע בה:

צממת אלי משיב יגע כסבא חראמא לאן אלקצה אליה תשיר ומעני כחיל
 תמורתו מאל גירה לאן אצל אללפטה תנייר וכלאף.

19 וכמא עספהם חתי תרכהם פקרא כדאך אלבית אלדי גצבה
 לא יבניה:

פי עוב דלים אצמאר ותקדירה עובם דלים ומתלה וימלט משחיתותם (תהלים
 ק"ז ב') תקדירה וימלטם.

20 וכמא לא יערפו אלסלו פי בטונהם מנה כדאך במנאהם לא
 16 יפלתון: 21 וכמא לם יבק להם שרידא מן טעאמהם עלי דלך לא יצבר
 לה זירה: 22 ואדא אמתלא קפיזה יציק בה ועקובה כל שקי אשקאה
 תאתיה: 23 וכמא כאן קצדה אן ימלא בטנה חראמא כדאך יבעת פיה
 מן שדה גצבה וכאן ימטר עליה מחארבתה: 24 פאן הרב מן סלאח
 אלהדיד אבתדלת עליה אלקום אלנחאם:

D 1 אלנטק בה | B 2 מעאה | O ינקלב | D מרארה | O 3 ובמא... כדאך... מן
 גופה | B 4 פאנה | O אלשגנעא מן אלהיאת | D 5 הי כעסל O הי שביה בעסל | D 6 אלמאל
 אלהראם | O 7 לא ימתע | 10 (כדאך) B וכדאלך Q ולדאלך | O 14 וכמא כאנו לא
 יערפו | O במנאה לא ינפלת | D 15 לה | B פי טעאמהם | B לא יצבר לה זירה |
 B 16 קפיצה | Q צאק בה | B כל שאקי | DQ (אשקאה) חסר | Q 17 מאלא חראמא | B
 יבעת מן פיה | G 18 מחארבה | G 19 תבדלת.

8 אצפת אלי משיב יגע כסבא חראמא לאן אלקצה אליה תשיר ומעני כחיל... וכלאף |
 G 12 ופי קולה עוב דלים חרף מצמר הו עובם דלים מתל וימלט משחיתותם אלדי מענאה וימלטם מש'.

13. פי' ימנענה ימנע הדבור בו. — עיין מה שכתב הגאון בהקדמתו לס' או"ד (דף 5):
 אעפ"י שהכסילים חומלים על סבלותם ואינם מניחים אותה כמו שאמר יחזקאל עליה ולא יעזבנה.
 18. פי' משיב בל' אסיפה וקביצה ותרגמו במלה הערבית אשר תרגם בה תשבנה בפסוק
 " — ביאור: חברתי אל משיב מלת איסור כי ענין הפרשה רומז עליו (שהוא מדבר על מה
 שקנה באיסור) וטעם כחיל תמורתו חיל חילופו בל' חיל. זולתו כי עיקר מלת תמורה חילוף ושנוי.
 19. ביאור: באמרו עוב דלים הסתרת לשון ושיעורו עובם דלים וכמוהו וימלט משחיתותם
 ושיעורו וימלטם (וכן פי' הרי"ק: ריצץ בני אדם עד עובם דלים).
 22. פי' הפסוק: כאשר תמלא סאתו (וכן בתרגום: תתמלי סאתיה) יצר לו ועונש כל
 עמל אשר עשק אותו יבוא עליו.
 23. פי' הפסוק: וכאשר היתה כוונתו למלא בטנו בממון אסור כן ישלח בו חרון אפו
 וימטר עליו מלחמתו.
 19—24. ביאור: שמתי אלה הפעלים הנוטים זה אל זה מקצתם שב על מעשה הרשע

נעלת הוּה אלאפעאל אלמצלעה בעצהא אלי בעין [בעצהא] מנסובא אלי
פעל אלטאלם בנפסה ובעצהא מנסוב אלי עקאב אללה תע' לה ווצעת בעצהא וחמלת
עליה אלבעין אלאר חתי צאר גו בנז ואנתשם.

25 וסדם יסל ויכרג מן טהרה וצפאר מן מררתה ידהב ותקע
עליה אלהיבה: 5

ונעלת שלף כלמה מצמרה הו חץ.

26 וכמא כאן ינהב כל כנו מטלם מדפון לכזאינה פלדלך תאכלה
נאר לא תנפך וכמא כאן יסי אלי אלשריד פי זבאיה:

קולה כל חשך טמון יעני [כ] אשר גזל חושך ואלנאר אלתי לא תנפך הי נאר
נהם אלתי קאל פיהא כי ערוך מאתמול תפתה (ישעיה ל' ל"ג). 10

27 לדלך יכשפון אהל אלסמא דנבה ואהל אלארין יקאומונה:

28 ויתדחרג אדא מנזלה כאלמנגראת פי יום גצבה:

קד כאן צופר יעלם אן אהל אלטופאן ונירהם חין אהלנו כאן מאלהם קד
תדחרג מעהם והלך פמנהא קאל נגרות ביום אפו כאלמנגראת פי יום גצבה אלאמואל
מע אלטאלמין. גמיע מא וצף צופר פי הוה אלמקאלה יעני בה איוב ולכן אלמעול 16
עליה מנהא אלדי הו גואבה הו קולה יגלו שמים עונו יקול לה אן אלטאלם יגב אן
תכשף לה אלמלאיכה בדנבה וכדאך אהל אלארין יקאומונה פלא תסומנא יא איוב
אלי מחאשאתך פאנהא לא תחל לנא.

8 BG לס תנפך.

1 ונעלת הוה אלאפעאל אלמצלעה בעצהא מנסובא אלי פעל אלטאלם
ואנתשם | 6 מכ"י G. | 9 G קולה כל חשך יעני כאשר [גזל] כל חשך טמון | 18 G וקו'
יגל יבול בית פסרתה תדחרגא מן ויגל את האבן (בראשית כ"ט י'). וקד כאן צופר יעלם . . .
חין הלכו כאן מעלהם. . . יגב אן תכשף אלמלאיכה. . . אלי מחאשאתך פאננא לא נסתחל דלך.

ומקצתם שב על עונש האל ית' והנחתו הפעל האחד ושמתי הפעל השני מוסב עליו עד שהיה
הכל מסודר חלק לעומת חלק.

25. ביאור: שמתי למלח שלף מלה מוסתרת והוא חץ (ר' יונה בש' גו ובש' שלף פי'
כי שיעורו שלף נשק ושלף כאן פועל עומד. והראב"ע פי': שלף החץ מהאשפה). — פי' ברק:
המרה האדומה. וכן פי' ר' יונה בש' ברק.

26. פי' הפסוק: וכאשר היה שוסה כל אוצר חשך טמון למצפוניו בעבור זה תאכלהו
אש לא נפח וכאשר היה מרע לשריד באהלו [בעבור זה יגלו יושבי השמים עונו ויושבי הארץ
מתקוממים לו]. — ביאור: אמרו כל חשך ר"ל כאשר גזל כל חשך (ר"ל מטמוני חשך) ואש
לא נפח הוא אש הגיהנם אשר נאמר בו ערוך מאתמול תפתה.

28. ביאור: [נ"א פירשתי יגל לשון גלגל מן ויגל את האבן]. צופר היה יודע שאנשי
המבול וזולתם כאשר גשמדו נתגלגל ממנום עמהם ואבד ובהם אמר נגרות (כלומר כאשר נגררו)
ביום אפו ר"ל הממון עם הרשעים. — כל מה שסיפור צופר בפרשה הזאת רומז בו אל איוב אך
מה שסמך עליו ואשר הוא מענהו הוא אמרו יגלו שמים עונו. הוא אומר לאיוב ראוי הרשע
שהמלאכים יגלו לו עונו וכן יושבי הארץ מתקוממים לו אם כן אל תבקש ממנו איוב שנחמול
עליך כי זה איננו מותר לנו.

29 הִדָּא קִסָּם אֵלֶּאנְסָאן אֵלְטָאֵלִם מִן אֵלְלָה וְנַחֲלָתָה אֵלְמִקּוּלָּהּ
מִן אֵלְטָאִיק:

כא.

1 פִּאֲבִתְרָא אִיּוֹב וּקְאָל: 2 אִסְמְעוּ כְּלָאֲמִי סְמָאֵעָא וַיְכוּן דְּלִךְ עֲזָאכֶם
5 לִי: 3 אַחַתְמִלוּנִי חֲתִי אַתְכֻּלָּם וּבַעַד דְּלִךְ אַהֲזוּ בִי אֵן אִסְתַּחֲקִי:
4 הֵל שְׂכוּאִי לֵאנְסָאן אֲכָר מַעִי פִּמָּא בָּאֵל רוּחִי לֹא תַצְנַר: 5 וְלֹא אֵלִי
וְתוֹחֲשׁוּ וְצִירוּ אֵלִיד עָלֵי אֵלְפִם: 6 וּמַעַּ הִדָּא אֵן דְּכִרְתָּ אִמְרָא דְּהֶשֶׁת
וְאַכְדָּ בְּדִנִי אֵלְתִּקְלָקֵל: 7 מָא בָּאֵל אֵלְטָאֵלְמִין יַחֲיוֹן וְקֹד גִּסְמוּ וְכִתְרָ
מֵאֵלְהֶם: 8 וְנִסְלָהֶם תֵּאֲבֹת בֵּין יִדְיָהֶם מַעֲהֶם וְדִרְאֲרִיָּהֶם בַּחֲצֵרְתָּהֶם:
9 וּבִיּוֹתָהֶם סֵאלְמָהּ מִן אֵלְפֹזַע וְלֹא קִצִּיב אֵלְלָה עָלֵיהֶם בְּמִרְיָן: 10 וְתוֹרָה
אֵן לִקַּח לֶם יִזְלַק וְאֵן וְלִדְתָּ בְּקִרְתָּה לֶם תִּתְבַּל:

יִסְמֹן פִּי אֵלְמִשְׁנָה אֵלְחָאֵמֵל מַעֲוֹבֶרֶת וַיְקוּלוּן לִלְוֵאֵד מִילוּשׁ וּפִילוּשׁ מִתְלָ
תְּפִלַּט פִּרְתּוֹ וְהַמְלִיטָה זָכָר (יִשְׁעִיָּה ס"ו ז').

11 וַיִּפְלְתוּן צְבִיאָנָהֶם כְּאֵלְגָנִם וְאֹלְאִדָּהֶם יִרְקִצּוּן: 12 וַיַּחֲמִלוּן
15 אֵלְדָּהּ וְאֵלְעוֹד וַיִּפְרְחוּן בְּצוֹת אֵלְכִלְיָאֵק: 13 וַיִּפְנוּן אֵיֵאֲמָהֶם פִּי טִיב עִישׁ
וּפִי טִרְפָּהּ יִרְדּוּן אֵלְתִּרֵי בְּגִיר מִרְיָן:

מִקְאֵלָהּ אִיּוֹב הָיָה הִי כִלְהָא מַעֲתֵמֵד עָלֵיהָ וְדִלְךְ אֵנָּה לְמָא רֵאֲהֶם יִבְאֵהֲתוּנָה
בְּאֵנָּה טֵאֵלִם עֲאֲצִי תִרְךְ אֵלְאֲחַתְגָּאֵג עָלֵיהֶם בְּנִפְסָה בִל עֲכֶם עָלֵיהֶם אֵלְמִשְׁאֵלְבָּהּ פִּקְאֵל
אִפְתּוּנִי אַנְתֶּם כִּיף צִרְנָא נְרִי לֵלְטָאֵלְמִין נַעֲמָה וְקִתָּא כְּקִי מְדוּעַ רִשְׁעִים יַחֲיוּ וְקֹדֵר
20 אַנְהֶם לֹא יִנְכְרוּנָה אֵן אֵלְטָאֵלְמִין יִמְהַלּוּן פִּקְאֵל פִּפִּי חָאֵל מֵהִלְתָּהֶם הוּדָא יִתְנַעֲמוּן
פִּהוּדָא כְּאֵן קִצְדָה אֵלִי אֲכָר אֵלְקִצָּהּ.

1 D מִן אֵלְאֵלָה וְנַחֲלָתָה עֲנֵד אֵלְלָה | 4 G פִּאֲנָאֲבָה Q פִּאֲנָאֲבָ | G עֲזָאֵא לִי |
5 G אַחַתְמִלוּנִי | DQ אִפְלָא תַחַתְמִלוּן כְּלָאֲמִי | G תַּהֲזוּ בִי אֵן אִסְתַּחֲקִיקָת | 6 B פִּלְוֵא |
7 G וְאִסְתַּחֲשׁוּ | B דְּהֶשֶׁת מִנָּה | 8 O הוּ מָא בָּאֵל | G וְאִצָּא כִתְרָ מֵאֵלְהֶם | 9 D בֵּין
אִידִיָּהֶם | DO מַעֲהֶם פִּי אֵלְבִלְאֵד | 14 OG וַיִּזְלְוּן צְבִיאָנָהֶם | 15 O אֵלְכִלְיָאֵק אֵלְקִיתָרָ.

17 G מִקְאֵלָהּ אִיּוֹב הָיָה ... אֵלְמִשְׁאֵלְבָּהּ וּקְאֵל פִּאֲפְתּוּנִי אַנְתֶּם כִּיף ... הוּדָא יִנְעִמוּן
פִּהוּדָא... אֵלְקִצָּהּ. תֵּם אֲבִין מָא יַחַתְגָּא מִנְהָא אֵלִי שִׁרְחָ. וּבִרְגַע שְׂאוּל יַחַתּוּ חֲתִי [פִּי] מוֹתָהֶם
לִים תִּשּׁוּל עֵלְלָהֶם פִּיתְעֵדְבוּן.

29. פִּי וְנַחֲלָתָה אִמְרוּ: וְנַחֲלָתוֹ הָאִמּוֹרָה.

3. בְּסוּף הַפְּסוּק הוֹסִיף: אִם רָאוּ אֲנִי לֹזֶה.

9. בְּסוּף הַפְּסוּק הוֹסִיף: בַּחֲלִי.

10. בִּיאוּר: בְּמִשְׁנֵה קוֹרָאִים לְאִשָּׁה חֶרֶה מַעֲוֹבֶרֶת וְהַלִּידָה נִקְרָאת מִילוּשׁ וּפִילוּשׁ כְּמוֹ

תְּפִלַּט פִּרְתּוֹ וְהַמְלִיטָה זָכָר (עֵיין פִּירוּשׁ שְׁבַעִים מִלּוֹת סִימָן ה': עֵבֶר אִשָּׁה מַעֲוֹבֶרֶת).

13. בְּסוּף הַפְּסוּק הוֹסִיף: בִּלָּא חֲלִי. וְכֵן פִּי הָרֵאבִ"ע בִּלָּא עֵינֵינִים. וְהַרְיִיק כְּתָב: וַיֵּא

וּבִרְגַע לְפִי שַׁעַה בִּלָּא חֲלִיִּים אֲרוּכִים.

6—13. בִּיאוּר: מֵאִמֵּר אִיּוֹב כִּלּוֹ רָאוּי לְסִמּוּךְ עָלָיו. וְזֶה כֹּאשֶׁר רָאָה אוֹהֵם אוֹמְרִים

14 פקאלו ללטאיק זל ענא פאן מערפּה טרעך לא נריד: 15 מא אלכאפי חתי נעבדה ומא ננתפע אדא אסתקבלנאה: 16 והודא אלצאלחין לים פי ידהם זיריהם ותקדירה עלי אלטאלמין קד בעד ענהם: 17 פהם יקולון מתי סראג אלטאלמין יכמד ויאתיהם תעסמהם ויקסמהם כמא אלחבאל בגצבה: 18 ויצירון כאלתבן בין ידי אלריח וכאלהשים 5 חמלתה אלזובעה:

היה אלג' פואסיק עלי אלכפאר אולהא הן לא בידם לאנה צדר אולא ויאמרו לאל סור ממנו תם נסק עלי מא צדר בה מה שדי כי נעבדנו יעני אנה לים מוגדר ויקולון הודא נרי צאלחין לא בידם טובם תם נרי טאלחין עצת רשעים רחקה מני אי אנהם לא יומנון באן הודא יכון נפיר קו' ען קום עצאה יחישה (ישעיה ה' 10 י"ט) וקאל גיריהם לא תגיש ותקדים בעדנו הרעה (עמוס ט' י').

19 ואללה יכנו לבניה גלה תם יכאפיה חתי יעלם:

וכאפיהם פשערו אדא פעלו מתל אביהם חסב קו' ואף בעונות אבותם אתם ימקו (ויקרא כ"ו ל"ט).

20 ותנטר עינאה תבארה ומן חמיה אלכאפי ישרב: 21 פמא 15 מראדה לביתה בעדה ועדד שהורה קד גזית: 22 והל יעלם אלאנסאן D 1 ומא אלכאפי | DQ 4 סראג אלפאסקין | D ויקסמה B ויקסמונה | O 5 כמא יקסם אלחבאל B כמא באלחבאל G כמא בחבל | B יכונו כאלתבן | D וכחשים | O 6 אכלתה | D 12 ואללה פהו יכנו | G 15 תברה | D 16 והל יערף.

G 7. ומנסוקה היה אלפואסיק הן לא כמה יהיו כתבן עלי קול אלכפאר לאנה צדר אולא [ויאמרו לאל] תם נסק עלי מא צדר מה שדי יענון אנה לים מוגדר ויקאל הודא נרי צאלחין [לא בידם טובם תם נרי טאלחין] עצת רשעים פי קולון והם מודיין כמה נר אנהם לים יומנון באן הודא יכון נפיר מא קאל קום עצאה ימהר יחישה מעשהו וקאל גיריהם לא תגיש ותקדים | G 13 וקי' אלוה יצפון אדא הם פעלו מתלה חסב ואף בעונות אבותם אתם ימקו.

בפניו שהוא רשע ופושע חדל מהביא ראיה עליהם מנפשו אבל הפך עליהם הדרישה ואמר למדוני אתם איך היה שאנחנו רואים הרשעים בטוב עד זמן מה כאמרו מדוע רשעים יחיו ושיער שהם לא יכזיבוהו באמרו שנותנים הרוחה לרשעים ובעת הרוחה יחיו חיים נעימים וזאת כוונתו עד סוף הפרשה. [בג"א יש עוד: אחר כן אבאר מה שצריך מן הפרשה לביאור. וברגע שאול יחתו אפילו במותם לא יארכו תחלואיהם ואף בזה לא יענשו].

16—18. ביאור: שלשה פסוקים אלה על הכופרים הם אמורים. כי הקדים בראשונה אמרו ויאמרו לאל סור ממנו ואחר כן מחובר אל מה שקודם לו מה שדי כי נעבדנו רצונם לומר שאינו נמצא והם אומרים הנה נראה הצדיקים לא בידם טובם ואחר כן נראה הרשעים עצת רשעים רחקה מני [ג"א ועוד אומרים כעוזרים לרעת זאת כמה נר רשעים] כלומר שהם לא יאמינו שיהיה זה — שתעשה עצת האל היעוצה על הרשעים — כמו שאמר הגביא על האנשים הפושעים ימהר יחישה מעשהו וגביא אחר אמר כמו כן לא תגיש ותקדים בעדנו הרעה. 19. ביאור: יצפון לבניו אונו וישלם להם והם ירעוה כאשר עשו גם הם מעשה אביהם והוא דומה למה שאמר הכתוב ואף בעונות אבותם אתם ימקו.

רִבָּה אֶלְמַעֲרֹפָה וְהוּ מִן אֶלְרַפֵּעַ יַחֲכֵם: 23 בִּאֵן יָמוֹת הָיָא בְּעֵטֶם צַחֲתָה
כָּל חַיּוֹתָה מוֹדֵעַ סָאֵל: 24 וְאוֹדֵאנָה מֵלֵא לִבָּן וְעִשְׂמָמָה תַּחֲסִקִי מִכֹּאֲזָא:
25 וְהָיָא יָמוֹת בְּנַפֶּס מִדָּהּ וְלֹא אָכַל שִׁי מִן אֶלְכִיר: 26 וְגִמִּיעָא עָלֵי
אֶלְתֵּרָאב יִנְצַגְעוֹן וְאֶלְרִמָּה תִּגְמִיחֵם:

6 וְכִרְגִי אֵלֵי בָאב אֶלְיוֹאֲדָה מִן הָיָא אֶלְפִצֵּל מִסְלָה אִיּוֹב לֹאֲצַחֲאָבָה מֵא קוֹלָם
הָיָא וְקִדְרָאן עֲאֲרִצָּהֶם בָּהּ פִּי פִצֵּל יִשְׁלִי אֹהֵלִים לְשׁוֹדְדִים (י"ב ו') וְלִכְנָן לִים עָלֵי
הָיָא אֶלְטִרִיק לֹאֲנָה הִנָּאךְ אֲדָעִי דְעוּי קֹאֵל פִּיהָ אֵין לָלָה אֵין יִנְעִם עָלֵי אֶלְכֹאֲפֵר
חֵם תִּשְׁעָב אֶלְכֹאֲלָם אֵלֵי אֵין אֲתִסֵּעַ חֵם לִמָּא קֹאֵל לָה צוֹפֵר אֵין אֶלְפִסְאֵלִם לֹא בְדִ מִן
אֵין יַעֲקֹב פִּי אֶלְדִּנִּיא וְאֵין אֶלְנָם לֹא בְדִ מִן אֵין יִבְיֹנֹן לָה אֶסְתַּחֲקֹקָה תִּרְךְ אִיּוֹב
10 אֵין יִטְאֲלֵבָהֶם בְּמַתֵּל הָיָא וְקֹאֵל פִּאֲתֵרְכּוֹ קוֹלִי אֲנָא וְדִלֹנִי כִּיף תַּכּוֹן לִלְכֹאֲפֵר נַעֲמָה
סֹאעָה וְאַחֲרָהּ מִדְּוֵעַ רִשְׁעִים יַחֲיוּ חֵם נִרִי צֹאֲלָחָא יָמוֹת בְּנַפֶּס מִדָּהּ וְגִמִּיעָא יָמוֹתָן
פִּאֵן כֹּאֵן אֶלְתֹּאֲב וְאֶלְעֻקָּאב כִּמָּא תַּקּוֹלֹן אֲנַתֶּם פִּי אֶלְדִּנִּיא פִּאֵין יִתְאֲבָן אוּ יַעֲקֹבָאן
וְקִדְרָא מֵאֲתָא מִי יִגִּיד (ל"א) וְהוּא לִקְבֵּרוֹת (ל"ב). פִּעֵן הָיָא אֶלְמִסְלָה אֲנָאָבָה אֶלְיִפּוֹ
כִּמָּא תִּרִי בְּעֵד הָיָא.

15 27 וְכֹאֲנִי עֹאֲלִם אֶפְכֹּאֲרַכֶּם וְהִמְמַכֶּם אֱלֹתֵי תַטְלִמוֹנִי בְּהָא: 28 וְהוּ
אֵין תַּקּוֹלֹן אֵין בֵּית אֶלְנִבִּיל וְאֵין מִסֹּאֲבָן אֶלְטֹאֲלִמִין קִדְרָא סֹאֲוִית בִּינָהֶם:
G 1 פִּי אֶלְרַפֵּעַ | G 2 מוֹדֵעַ וְסָאֵל | O תַּחֲסִיקָא B תַּחֲסִיקִי | 4 O יִנְצַגְעָאן . . .
תִּגְמִיחֵם D תִּגְמִי עֲלֵיהֶם | 15 O פִּלְקֵד עֲלֵמָת | G בֹּאֲפִכֹאֲרַכֶּם | 16 (קִדְרָא סֹאֲוִית בִּינָהֶם)
B חֶסֶר.

G 5 וְעִנִּי זֶה יָמוֹת וְזֶה יָמוֹת הוּא אֶלְמִכְרָג אֵלֵי אֶלְגִּרְץ אֲנָה גּוֹאֲב אִיּוֹב. — וְכִרְגִי אֵלֵי
בָאב אֶלְיוֹאֲדָה מִן הָיָא אֶלְפִצֵּל מִסְלָה אִיּוֹב עֵן נַעֲמָה אֶלְכֹפֵר מֵא קוֹלָם הָיָא וְקִדְרָאן
עֲאֲרִצָּהֶם בְּהָא מִדָּהּ אֶכְרִי קִבֵּל הָיָא פִּי פִצֵּל יִשְׁלִי אֹהֵלִים וְלִכְנָן לִים... פִּי אֶלְדִּנִּיא וְאֵין אֶלְנָם
יִגֵּב עֲלֵיהֶם אֵין יִבְיֹנֹן לָה ... בְּמַתֵּל מֵא תַקֵּדֶם פִּקֹּאֵל אֲתֵרְכּוֹ קוֹלִי אֲנָא וְדִלֹנִי אֲנַתֶּם כִּיף תַּכּוֹן
לִלְכֹאֲפֵר נַעֲמָה סֹאעָה מִדְּוֵעַ רִי יַחֲיוּ חֵם נִרִי צֹאֲלָחִין יָמוֹתוֹ בְּנַפֶּשׁ מִרָה וְגִמִּיעָא יָמוֹתוֹן פִּאֵן
כֹּאֵן... אֲנַתֶּם הוּא מֵא פִּי אֶלְדִּנִּיא פִּאֵין יִתְאֲבָן וְאֵין יַעֲקֹבָן... כִּמָּא תִּרִי.

23. פִּי בְּעֵצִם: בְּעוֹצָצִים וְכֵן פִּי ר' יוֹנָה בִּשְׁ עֵצִם.

24. פִּי עִשְׂמִינִי: גִּידִי צוֹאֲרוֹ.

26. בִּיאֹר: [נ"א: וְשִׁעִם זֶה יָמוֹת וְזֶה יָמוֹת הוּא הַדְּבָר הַיּוֹצֵא אֶל הַכּוֹנוֹה לַחַיּוֹת
מִעֵנָה אִיּוֹב] וְיֹצֵא מִכָּלל זֹאת הַפִּרְשָׁה כְּמוֹן תּוֹסֶפֶת מֵה שֶׁשָּׂאֵל אִיּוֹב אֶת חֲבֵרָיו מִה יֹאמְרוּ עַל
מוֹבֵת הַכּוֹפְרִים. וְכִבֵּר הָיָה מְשִׁיב עֲלֵיהֶם בְּזֶה בְּפִרְשַׁת יִשְׁלִי אֹהֵלִים לְשׁוֹדְדִים אֲבָל הוּא אִינוֹ
עַל זֶה הַדֶּרֶךְ כִּי שֵׁם הַיּוֹצֵא דַּעַת מִלְכּוֹ וְאָמַר שִׁישׁ לֹאֵל לְהִיטִיב לְכּוֹפְרִים וְאַחֵר כֵּן נִתְפַּרְדּוּ
הַדְּבָרִים עַד שֶׁהִרְחִיבוּ. אַחֵר כֵּן כֹּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ צוֹפֵר כִּי הִרְשַׁע לֹא נִמְלֵט מִלְּחַיּוֹת נַעֲנֵשׁ בְּעוֹלָם
הַזֶּה וּשְׂבִנִי אֲדָם לֹא נִמְלֵט מִלְּחַיּוֹת מִבְּיָנִים שֶׁהוּא רָאוּי לְעוֹנֵשׁ עֹזֵב אִיּוֹב הַתּוֹכַחוֹ עִמָּם בְּעִנִּין
זֶה וְאָמַר לָהֶם הִנֵּיחוּ אֶת דְּבָרֵי וְהוֹדוּנִי לְפִי דְּבָרֵיכֶם אֵיךְ יִהְיֶה לְכּוֹפֵר חַיִּים נְעִימִים אִף שֶׁעַתָּה
אַחַת מִדְּוֵעַ רִשְׁעִים יַחֲיוּ. אַחֵר כֵּן אָמַר רּוֹאִים אֲנִיכֶם צָדִיק שִׁיבֹת בְּנַפֶּשׁ מִרָה וְצָדִיק וְרִשָּׁע
יָמוֹתוֹ יִחְדּוּ. וְאִם יֵשׁ גְּמוּלָה וְעוֹנֵשׁ כְּמוֹ שֶׁאֲנִי אֹמְרִים בְּעוֹלָם הַזֶּה אִיָּה גְּמוּלָה אוּ עוֹנֵשׁ אַחֵר
שֶׁכִּבֵּר מִתּוֹ מִי יִגִּיד עַל פְּנֵי דְרָכּוֹ וְגו' וְהוּא לִקְבֵּרוֹת יוֹבֵל וְגו' וְעַל זֹאת הַשְּׂאֵלָה הִשִּׁיב לוֹ
אֶלְיִפּוֹ כֹּאֲשֶׁר תִּרְאֶה אַחֲרָיו זֶה.

28. בְּסוֹף הַפְּסוֹק הוֹסִיף: כִּבֵּר הַשּׁוֹיֵת בִּינָהֶם.

29 אֵלֶם תִּסְאֻלוּ מֵאַרְרֵה אֶלְמִרִיק וְאִי־אֶתְהֵם לֹא תִתְבַּתּוּן: 30 אֲנִי אֵלִי יוֹם
אֶלְתַּעֵס יִצְדָּ אֶלְשִׁרִיר וְאֵלִי יוֹם אֶלְקִי־אִמֶּה יוֹדוּן: 31 פֶּמֶן יִכְבֶּרֶה בַּחֲצֵרְתָּהּ
אִמּוּרָה וְאֶלְדִּי עִמְלָה מִן יִסְלֶמָה אֵלֶיהָ: 32 וְהוּ אֵלִי אֶלְקִבּוֹר יוֹדִי וְעֵלִי
אֶבְדָּאֶסְהָא יִרְאֵבֶט: 33 כֹּאֲן קֵד חִלַּת לֶה גִבְאֵשׁ אֶלּוֹאֲדִי וּוֹרָאֶה כֹּל אֶלְנָאֵם
יִגְרֹ וְאֶלְדִּין קִבְלָה לֹא אֶחֱצָא לֶהֶם:

5

וְאִרְאֵד בַּקּוּלָּה מִתְקוּ לֹו אֶלְלוּם יַעֲנִי אֲנִי אֶלְמִית לְאֻם הִזָּה אֶלְגִּבְאֵשׁ חֲתִי
כֹּאֲנָהָה קֵד חִלַּת לֶה וְשֹׁאכֶת.

34 פִּכִּיף תַּעֲזוּזִי בִּאֶלְהָבָא וְגֹאֲבֵאתְכֶם מִנְסוּבָה אֵלִי אֶלְנִכֶּת:
אֶשְׁתַּקֶּקֶת נִשְׁאֵר מִן שֹׁאֵר בִּשְׁרוֹ (וִיקְרָא י"ח ו').

10

כב.

1 וְאִנְאָב אֶלִּיפוֹ אֶלְתִּימְנִי וְקֹאֵל: 2 אֶבְאֻזָּא אֶלְטֹאִיק יִרְכֵּן אֶלְמֶר
חֲתִי יִרְכֵּן אֶלִּיהֶמָּא אֶלְעֶאֱקֵל:

קִי יִסְכֵּן גִּבְרִי יַעֲנִי הֵל יִצְאָף אֶלְמֶר רַבָּה פִּי מִגִּלְס חֲכָם חֲתִי יִסְכֵּן עֲלִימוֹ
מִשְׁכִּיל יַעֲ חֲתִי יִרְכֵּן אֶלְקֹאֲצִי אֶלְעֶאֱקֵל וְיִסְמַע כֹּל־אֶמְהֶמָּא יוֹמִי בִּקְוִי עֲלִימוֹ אֵלִי
אֵל וְגִבְרִי גִמְיַעָּא.

15

3 וְהֵל לִלְכָּאֶפִי מִרְאֵד פִּי אֲנִי תַּצְלַח אֻו לֶה טַמַּע פִּי אֲנִי תַּצְחַח טַרְקֵךְ:

1 B אֵלֹא חִסְאֻלוֹ | B אֵלִי אֲנִי אֶלְתַּעֵס D אֵלִי אֲנִי יוֹם אֶלְתַּעֵס | D 4 וּוֹרָאֶה יִגְרֹ כֹּכֵל
אֶלְנָאֵם | B 8 אֵלִי אֶלְנִכֶּת | D 11 פִּאֲנָאֲבָה G פִּאֲנָאֲבָה | G 12 עֶאֱקֵל.

6 מִכִּי G. | G 9 נִשְׁאֵר מִן שֹׁאֵר בִּשְׁרוֹ | G 13 מַעֲנִי יִסְכֵּן הֵל יִצְאָפָּא אֶלְמֶר

רַבָּה . . . גִּמְיַעָּא.

29. פִּי תִנְכֵּרוּן: תְּכִירוּן.

30. פִּי לְיוֹם עִבְרוֹת: יוֹם תַּחֲתִית הַמִּתִּים (יוֹם הַדִּין). וְכֵן פִּי יוֹם עִבְרָה (מִשְׁלִי י"א ד').
עֵינִי עוֹד תְּשׁוּבוֹת דּוֹנֵשׁ עַל הַגָּאוֹן סִי קִין וְשֵׁם הַבֵּיא פִּסּוֹק זֶה בֵּין הַפִּסּוֹקִים אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהֶם
יַחֲדִיד וְרִבִּים כְּלוֹמֵר פּוֹעֵל בְּלִשׁוֹן רַבִּים מִחוּבֵּר אֵל פּוֹעֵל בְּלִשׁוֹן יַחֲדִיד (יַחֲשֵׁךְ יוֹבֵל).

31 פִּי יִשְׁלָם: יִשְׁלִים.

33. בִּיאוֹר: רוּצָה בִּאֲמָרוֹ מִתְקוּ לֹו הַדְּבִיקָה רִ"ל שֶׁהִמַּת דְּבִק בְּרִגְבִּים הָאֵלֶּה עַד
שֶׁנִּרְאָה כֹּאֲלוֹ מִתְקוּ לֹו וְעִרְבּוּ עֲלֵיוֹ.

34. פִּי נִשְׁאֵר מַעַל: מִיּוֹחֶסֶת לַמַּעַל. — בִּיאוֹר: גִּזְרֵתִי נִשְׁאֵר מִן שֹׁאֵר בִּשְׁרוֹ. (וְכֵן פִּי)
הַרְיָק: תְּשׁוּבוֹתֵיכֶם קְרוֹב וּמִרַע לַמַּעַל מִן שֹׁאֵר בִּשְׁרוֹ. וְהִרְיָ יוֹנֵה בִּשְׁרֵי שֹׁאֵר הַזְכִּיר תִּרְגוּם הַגָּאוֹן
בְּלִי הַזְכִּיר (שְׁמוֹ).

2. בִּיאוֹר: אֲמָרוֹ יִסְכֵּן גִּבְרִי רִ"ל הָאֶפְשֵׁר שִׁיעֹרֵךְ גִּבְרִי מִשְׁפָּט אֶת אֵל כְּמוֹשֵׁב בֵּית דִּין עַד
שֶׁהִדְיִין הַמִּשְׁכִּיל יֵשֵׁב מוֹל שְׁנֵיהֶם לִשְׁמוֹעַ דְּבָרֵיהֶם. רוּמוֹ בִּאֲמָרוֹ עֲלִימוֹ אֵל אֵל וְגִבְרִי יַחֲדוּ. —
תִּירְגָּם פֶּעַל סָכֵן בְּמִלַּת "רִכֵּן" שֶׁמַּעֲמָה סָמַךְ אוֹ נִשְׁעַן וְלִפִּי זֶה פִּי הַפִּסּוֹק: הִישַׁעֵן הַגִּבְרִי (רִ"ל)
הִישַׁעֵן עַל כַּחוֹ הִיעֲרִבְנוּ לָבוֹ אוֹ הִתְיַצֵּב) מוֹל הָאֵל עַד שִׁישַׁעֵן הַמִּשְׁכִּיל מוֹל שְׁנֵיהֶם. וְכֵן תִּרְגָּם
בַּפִּסּוֹק כֹּ"א הַסָּכֵן נֹא עָמוֹ: "פִּאֲרִכֵּן אֵלֶיהָ" הִשַׁעֵן עֲלֵיו וְקְרוֹב לֹזָה פִּי הִישַׁעֵן הַזְכִּיר הָרִאשִׁי.

דל קול אליפו עלי אן אללה תע' לא ידפע מצרה ולא יגלב מנפעה לנפסה באמרה ונהיה.

4 והל יובכך מן תקואך או בהא יחאכמך: 5 אלא אן שרך כביר ולא אנקצא לדנוכך: 6 מנהא אן תסתרהן אכאך מגאנא ותסלך תיאב 5 קום פיצירון עראה:

הוא מתל קולה יהב חכמתא לחכימין (דניאל ב' כ"א) ולעות מאזני מרמה (עמוס ח' ה').

7 לא תסקי לגבא מא ותמנע אלגאיע אלטעאם: 8 ודו אלדראע אלגאלבה תביח לה אלבלד ואלוגיה תקימה פיה טלמא: 9 וטאלמא 10 כלית אלדראמל פרנא ואדרע אלגאיתאם תזידה צעפא: 10 לדלך חואליך אלפכאך וידהשך אלפוע גפלה: 11 או תבון פי טלאם לא תבצר פיה או קטר אלמא יגטיך: 12 אלא אן אללה פוק שמך אלסמא פאנטר אלי שאן אלכואבב מא ארפעהא: 13 פכיה תקול מא יעלם אלטאיק ותתעגב כיה יקצי מן לזן אלצבאב: 14 ואלגוים תסתר ענה 15 פלא ירי וחגאב אלסמא יסיר דונה: 15 אמדאהב אלדהריין תחפטהא אלתי סלכו רהט אלגל: 16 אלדין אוהצו בגיר וקתהם וכאלנהר

3 B והל יקאבלך | D לאן שרך | D 4 ומנה אן B אןך תסתרהן תוב אכך | O אצחאכך | BG 5 פיצירון עראיא | 10 פראנא | D ודראע אלגאיתאם | 11 O חואליך פכאכא | G אן תבון... וקטר אלמא... | 13 G מא יערף | 14 OD ואלגוים יסתרה.

1 G. ודל מן קי החפץ עלי אנה עז וגל לא ידפע... ונהיה | 6 G. ובגדי ערומים קום יצירון פי אלחאל אלבי וכלך ולעות מאזני מרמה ומה אשבה דלך.

3, ביאור: מאמר אליפו יורה שהאל ית' לא ירחיק חזק מעצמו ולא יקנה תועלת לעצמו בצווי והזהרתו.

6. פי' ובגדי ערומים תפשיט: ותפשיט בגדי אנשים עד שיהיו ערומים. — ביאור: זה כמו אמרו יהב חכמתא לחכימין ולעות מאזני מרמה (עיין מה שכתב ר' יונה בס' הרקמה דף 194, למע דף 317 ואמר שם שעל דברים כאלה אמרו רבותינו נקרא על שם סופו).

8. פי' הפסוק: ואיש זרוע גוברת תחיר לו הארץ ונשוא פנים תעמיד בה בחמס. (ועיין מה שכתב הגאון בפירושו למשלי ב' כ"ב).

14. תרגם חוג "חגאב" כלומר סתר מבדיל ופרגוד וכן תרגם המלה בישועיה מ' כ"ב ובמשלי ח' כ"ז.

15. פי' ארח עולם: דעות מאמיני קדמות העולם. ומה פי' תראב"ע: אורח העולם עם האומרים כן היה העולם ואיננו חדש. פירוש זה הביא הגאון בפירושו לספר יצירה בתחלת ההקדמה וגם תרגם שני הפסוקים מ"ו וט"ז ותרגם תשמר "תחרס" ודרכו "וטאה" ואשר קממו ולא עת "אלדין אכתרומו פי גיר וקת". והוסיף שם פירוש על תרגומו ואמר: קרא הכתוב דעת האנשים האלה בשם אורח עולם בעבור שהם ישימו העולם בלא גבול ולא שיעור והאנשים אשר הלכו בארץ זה נקראו מתי און בעבור שהם חיברו לדעתם ראיות בשלות וגו'. — ועיין עוד מה שכתב הגאון בפירושו למשלי ז' כ"ז.

אנצב אסאסהם: 17 אלקאילון ללמאיק זל ענא ויסתקלון מא יפעל אלמאיק בהם: 18 והו מלא ביותהם לירא ואבעד מנהם מא קדר עלי אלטאלמין אמהאלא: 19 פיראהם אלמסתקימון פיפרחון ואלברי יהו בהם: 20 אן למ תכן אנאמהם קד אנכתמת ובאקיהם אכלה אלנאר:

אלמברו מן הוה אלמקאלה הו אם לא נכחד קימנו ודלך אן איוב סאלהם 5 וקאל מדוע רשעים יחיו (כ"א ז') אנאבה אליפו וקאל אנמא ינעם עליהם נעמא אסתרנא חתי יכון אלאלם אלחאל בהם בעקב נעמא אצעב וקע ואשד וקאלו לה נראך תתוהם אן הוה יכפי עלי אלכאלק כמא יקול אלדוריון אן עבים סתר לו (י"ד). או לעלך למ תשאהר מא קאל [צ"ל חל] בהם אשר קמטו ולא עת (ט"ז). וקולה קימנו יריר קימם וכדלך רחקה [מני (י"ח) יעני רחקה] מהם ומתלה אם תגאל גאל 10 וגו' (רות ד' ד') והדקותי עמים רבים והחרמתי לה' בצעם (מיכה ד' י"ג) ישוב ירחמנו (שם ז' י"ט) פכאן גרץ אלגואב בסו עאקבתהם כקו' ויתרם אכלה אש.

21 פארבן אליה תסלם ובהדה אלאמור יאתיך אלכיר: 22 ואקבל מן אמורה אלשרע וצייר אקואלה פי קלבך: 23 ואן רגעת אלי אלכאפי בנית אד תבעד אלגור מן מנולך: 24 ואנעל מע אלתראב אלחצן 15

OG 2 ואבעד ענהם DQ ואבעד | O אמהאלא להם | O פיראהם אלצאלחון | G 4 אן לא תכון | G ובקאיאם | O אכלת אלנאר | Q 13 פארבן אליה בדאך | O 14 ולאן רגעת Q ולו רגעת | B 15 פי אלתראב G מן אלתראב.

G 5 (בסוף הפרשה) ואלמברו . . . ואשד וקאלו לה פדאך תתוהם אנא יכפי עלי אלכאפי אלכאלק כמא יקולו אלדוריון . . . למ תשאהר מא חל בהם אשר קמטו וקולה קימנו יריר קימם וכדלך רחקה מני יעני רחקה מהם ואלעבראניון יסתעמלון הוה מתל ואם תגאל גאל ואם לא יגאל יכבוש עונותינו וכל חטאתם פכאן גרץ אלגואב סו עקאבתם כקו' ויתרם אכלה אש.

17. פי' ומה יפעל שדי למו: ויולולו במה שיפעל בהם שדי.
18. פי' ועצת רשעים רחקה מני: והרחיק מהם מה שיעץ על הרשעים להאריך להם.
20. תירגם קימנו "אנאמהם" ר"ל יקומם כי במלת אנאם תרגם יקום בדברים י"א ו' ובבראשית ג' ד' וכ"ג (ובשני פסוקים אלה נדפס בטעות "אלנאם" במקום "אלאנאם"). ועל הפי' הזה רמז הראב"ע באמרו: רובי המפרשים אמרו שהוא קימנו בקמץ קסן. וכן פי' הרד"ק בשרש קום: והוא כמו קימנו בצרי רוצה לומר יקומנו. — ביאור: היוצא מהמאמר הזה הוא אמרו אם לא נכחד קימנו וזה שאיוב שאל אותם לאמר מדוע רשעים יחיו ואליפו ענה אותו ואמר לא ייטיב האל לרשעים הלוך והיטיב אלא בעבור שיהיה ענין היסורים שבא אחר טובתם יותר קשה וחזק עליהם. ועוד אמר לו הנך חושב שזה נעלם מהבורא כאשר אמרו בעלי קדמות העולם שהעבים סתר לו וגו' או אפשר שלא תראה מה שנגזר עליהם אשר קמטו ולא עת. ואמרו וקימנו ר"ל קימם (וזה נזכר בתשובות רונש על ר"ס סימן ק"ן) וכן רחקה מני ר"ל רחקה מהם וכן נאמר אם תגאל גאל ואם לא יגאל וגו' ולפי זה כוונת הכאמר לספר רוע אחריתם כאמרו ויתרם אכלה אש.

22. עיין פירוש הגאון למשלי א' ג'.
24—25. ביאור: מעם ושית על עפר בצר והיה שדי בצריך הוא שאומרים לו חבריו

ואעדר כצ'אן אלאודיה דהב אופיר: 25 בל יכון אלכאפי חצנך ומאלך אלטאהר:

מעני ושית על עפר בצר והיה שדי בצריך הו אנהם קאלו לה אן אנת חסבת אלחצון מתל אלחראב ואלדהב מתל אלחנארה ולם תתכל עליהא לכנך תגעל אלכארי חצנך ומאלך אנחת אמורך. 5

26 פאנך חניד תתדלל בין ידיה ותרפע וגהך אליה שאפעא: 27 תשפע ענדה פיסמעך ותסלם נדורך: 28 ותקטע אמרא פיתבת לך ועלי מרקך יספר אלנור: 29 ותעלם אנהם כאנו אתצעו לך וקלת הדיא אקתדאר ואלכאפי אלעינין יגיתה:

יעני אן אצחאכך אלדי למתהם וקלת ענהם גוה ואנהם תעטמו עליך אן לים אלאמר כמא קלת בל תדללו לך הו קו' כי השפילו וגו'. 10

80 ויפלת אלבר' פתפלת כדאך בנקא כפ'ך:

כג.

1 פאגאב איוב וקאל: 2 אליום איצא שכואי מכאלף וקד תקלת צרבתי מע תנהדי:

מרי שיחי אראד בה אנה שכואה פי כל יום יכאלף מא שכאה [פי אמסה]. 15

3 לית אלדי אערפה אנדה ואצל אלי גאיתה:

1 O ואעדרד G ואע' | (ומאלך אלטאהר) G ומלך אלגואהר | 6 O אליה מן אלעיוב | BG 9 ואלצמץ | B יגית | 12 B כפך.

8 G ומעני ושית . . . לכנך תגעל אלכאפי [חצנך] ומאלך אנחת אמורך. |

10 G ואראד בקי' כי השפילו תעלם אן אצחאכך אלדי למתהם וקלת ענהם גוה (sic) אנהם תעטמו עליך לים אלאמר כמא קלת בל תדללו לך כי השפילו. | 15 G מרי שיחי אראד . . . פי אמסה.

אם תחשוב המבצרים כעפר והזהב כאבנים ולא תשען עליהם כי אם תשים שדי מבצריך והונך אז תושע. — עיין פי' הגאון למשלי י"ח ו' ושם פירש שני הפסוקים בלשון קצרה: הנח המבצרים על העפר כבוזה אותם ומאסם ושם שדי מבצריך כמאמין בו. ושם בפירושו לפסוק י"א שב והביא תרגום שני הפסוקים. והרשב"ץ כתב: והיה שדי בצריך רבינו סעדיה ז"ל פי קדש ופי' בצריך לשון מבצר.

20. ביאור: רוצה לומר שחברך אשר גניתם ואמרת עליהם גוה שהם התגאו עליך תדע שהדבר אינו כן אך הם השפילו את עצמם לפניך הוא אמרו כי השפילו וגו'.

2. ביאור: מרי שיחי ר"ל ששיחו בכל יום משונה משיחו של אתמול. (פי' מרי מל' סורר ומורה. ודומה לזה פי' הראב"ע: מורה הוא שיחי כל השיחות כענין עני ישראל מורה מאד וענינו משונה).

3. ביאור: אמרו מי יתן וגו' רומז בו אל האל כי כבר פעמים רבות בקש שיודיענו האל עונו ולא עשה לו זה למען יהיה נסיונו יותר חזק ועל זה אמר אערכה וגו'.

קו' מי יתן ידעתי וגו' ישיר בה אלי אללה לאנָה קד תמנִי מרארא אן
יערפה אללה דנבה ולם יפעל לה דלך לתכון אלמחנָה אקוי פמנהא קאל אערכה
לפניו משפט וגו'.

4 פאצאָף בחצרתה אלחכם ואמלא פֿי מקאבלאת: 5 חתי אעלם
אִי בלאם יגיבני בה ואפהם מא יקול לי: 6 הל בבחרה קוֹה יכאצמני 5
פלים הו פקט אלדי ילזמני:

מעני הברב כח [אן אלחכם] לים במגאלבה ולים ילזמני בקול נצמי פקט בל
במא ינתג מן בין קולנא גמיעא ויכון אך פקט מתל וישאר אך נח (בראשית ו' כ"ג).

7 והנאך בנת אקאבלה מסתקימא חתי אפלת מן מחאכמי אלי
אלגאיה: 8 הודא אדהב שרקא ולים הו וגרבא ולא אפהמה: 10
יעני אִי אתוקע רסלה ומלאיכתה דאימא לתקול לי איש דנבי ענדה פאהרב
שרקא וגרבא פלא אנדה.

9 ואן אכד שמאלא פלא אנשרה ואן עטף ננובא פמא אראה:
10 ממא עלם אִן טריק אלחכם מעי ואנָה קד אמתחנני פכרגת
כאלדהב: 15

יעני אִן הִיא ממא ידלכם אִי נקי כאלדהב.

11 וקד תמסכת רגלי בקדם נביה וחפשת טריקה פמא אמיל מנה:
באשורו קדמה מתל לא תמערד אשוריו (תהלים ל"ז ל"א).

4 B פאצאָף | (מקאבלאת) B אועאפ | 6 O אלזמני | 10 O פלא אפהמא |
13 BDG פלים אנשרה.

1 G וקו' מי יתן ידעתי ישיר בה . . . תמנִי מן רבה מרארא אן יערפה מא דנבה ולם
יפעל . . . פמנהא קאל אדעה מלים | 7 G ומענאה פי הברב הו אן אלחכם לים הו
במגאלבה . . . בל מן בין קולנא גמיעא . . . אך נח | 11 וקו' הן קדם אהלך יעני אִי
אתוקע . . . לתקול לי אי שי דנבי . . . ולא אנדהא | 16 G והודא ממא ידלכם עלי אִי
נקי מתל אלדהב כזהב אצא. | 18 G באשורו מתל תמוך אשורי (תהלים י"ז ה').

6. ביאור: מעם הברב כח וגו' שהמשפט אינו בכח גובר ולא יחיבני במה שאמר בעל
ריבי בלבד אבל במה שיצא מבין דברי שנינו. ואך ענינו בלבד כמו וישאר אך נח.
7. פי' הפסוק: שם הייתי מתוכה עמו ביותר עד שאמלט משופטי לנצח.
8. ביאור: כלומר שאצפה תמיד שלוחיו ומלאכיו שיאמרו לי מה עוני אצלו ואנוס למורח
ולמערכ ולא אמצאתו.

9. תר' עטף במלה הדומה לה בלשון ערב וענינה נטייה וכן פי' ר' יונה בש' עטף.
10. ביאור: ר"ל זה ממה שיורה אתכם שנקי אני כזהב. — עיין מה שכתב הגאון
במאמר ו' מס' או"ד (דף 198) והנפשות הזכות המזוקקות אשר ניצלו תוקרנה ותכובדנה כי
ידע דרך עמדי בחנני כזהב אצא.
11. פי' באשורו: באשורי נביאו. — ביאור: באשורו צעדו כמו לא תמערד אשוריו.

12 ומן וצי"ה קולה לם אברה ואכתר מן רסומי קד אדכרת
 אקואלה: 13 והו פואחד ומן יראד"ה ומא שאת נפסה עמל: 14 ואנ"ה
 ליכמל שרומי ומתלהא כתיר ענדה: 15 לדלך אדהש מן בין ידיה
 וכלמא אתפחם אפזע מנה: 16 ואלטאיק קד ארכי קלבי ואלכאפי
 אדהשני: 17 מא לם אנעטב מן קבל אלטלאם ולא מן בין ידי גמי
 5 אלאפל:

כד.

1 אקול מא באל מן אלכאפי לם יטאלעו אוקאתא ועארפוח לם
 ירו אי"אם ועדה: 2 קום יזיגון אלתכום ויגצבון אלקמוע וירעונהא:
 יתצל קו' גבולות ישיגו באלפסוק אלדי קבלה פיוכן תאליפהמא מדוע משדי
 10 לא נצפנו עתים גבולות ישיגו ותציר אלעכארה לם יטאלעו מן אלכאפי אוקאתא
 ואלנון פי נצפנו ללתפלים.

8 וחמאר אלאיתאם יסוקון ויסתרהנון תור אלארמלה: 4 וימילון
 אלמסאבין מן אלטריק חתי קד אכתבא מנהם צעפא אלבלאד:
 5 כאנ"הם וחוש פי אלבר כרגו אלי צנעתהם מלתמסון אלפריסה

BDG 1 פלים אנטריה | O קד דכרת | B 2 והו ואחד | O 3 שרטי | DO 5 ולא בין
 ידי | B 7 מא מן אלכאפי | BD 8 וקומא יזיגון | G 18 קד אכתבו | D צעפא אלארק |

G 9 ויתצל קו' גבולות ישיגו פי אלפסוק אלדי קבלה פיוכן מן איתלאפהמא מדוע
 משדי לא נצפנו עתים ותציר אלעכארה מא באל אלטאלמין לם יטאלעו מן אלכאפי אוקאתא
 ונצפנו הו נצפו פאלנון תפלים מתל בצפיתנו צפינו (איכה ד' י"ז) וקו' עיניו בגוים תצפינה
 (תהלים ס"ז ז').

12. פי' מחקי: יותר מחקי. — עיין מה שכתב הגאון באו"ד סוף מאמר ה': ואומר
 במצדיקי בני אדם כי חטאיהם לא ישלמו בהרגל כמו שכתוב באשורו אחזה רגלי וגו' צפנתי
 אמרי פיו.

13. עיין מאמר ב' מספר או"ד (דף 88): חפץ הספרים באמרם כי העושה עשה הדברים
 ברברו בצויו או במאמרו או בחפצו או ברצונו כלומר שעשה אותם בכוונה ממנו לא על דרך
 השוא ולא בשגגה ולא בהכרח כאשר אמרו והוא באחד מי ישיבנו ונפשו אותה ויעש. ובפירושו
 לספר יצירה סוף פרק ג' הביא מלת באחד לראיה על אמתת האחדות שאין תבורא נפרד ממנה.

2. ביאור: אמרו גבולות ישיגו יתחבר לפסוק שלפניו ולפי זה יהיה תבורם מדוע משדי
 לא נצפנו עתים גבולות ישיגו ויהיה פירושו לא יראון משדי (בני אדם אשר גבולות ישיגו)
 עתים (בעתים מזומנים). והנון בנצפנו לפיאור הלשון, ופירושו נצפו כמו בצפיתנו צפינו
 בגוים תצפינה.

5. פי' ערבה לו לחם לנערים. הערבה חביבה לחם כלחם לנערים.

ואלבידא להם אלפָה כאלכבו ללצביאן: 6 אלדין יחצדון פי אלחקל
עלפּהם וכרום אלטאלמין יתבבֵּעון:

ינעטף בשדה כלילו עלי אלחוש אלדין חכם אללה באן יאכלון כרום
אלרשעים כקו' ופגשו ציים את איים (ישעיה ל"ד י"ד).

7 פּהם יביתון עראיא בלא לבאם ולא כסוּהּ להם פי אלקָ: 8 מן 5
סיל אלגבאל ירטבון ומן עדם אלכָן קד לאזמו אלצוֹאן: 9 יגצבון
אליתים מן עאדתהם אלנהב ועלי אלצעיקָ וסתרֶהנּון: 10 פימשון
עראיא בלא לבאם ויחמלון אחמארהם גיאעא:

וצף אָהם יחמלון אלצעפא [אלבר] ומע דאך יגיעון ויעצרון להם ומע דאך
יעטֶשוּנָהם ויעירוּנָהם [צ"ל וידעוּנָהם] בין אלסואר לא ידלונָהם אלביות. יצהירו 10
[מן] צהרים.

11 ובין אסוארהם יקילון ויעצרון להם תגארא ומע דלד יעטשון:
12 פדאימא אלהט מן אלקריה ישחקון ונפוס אלצרעי תגוֹת ואללה
לא יצִיר אלספה: 13 והם ממֶן כאנו אדא ורד אלנור כאנָהם לא יתבתון
טרקה ולא יגלסון פי סככה פּיחתשמוה: 15

במורדי אור משתק מן מורד אלדי הו נוול חכי אן אלליל ואלנהאר ענדהם
ואחד יקתלון ויטרקון ויפסקון פיהמא גמיעא.

14 בל פי אלנור יקום אלקאתל מנהם יקתל אלצעיקָ ואלמסכין
ויכון באלליל באלסארק: 15 ועין אלזאני מנהם תרצד אלגלם קאילא
לא תלמחני עין ומוארהֹּ אלזונה יצִיר: 16 ואלסארק מנהם קד נקב פי 20

1 O ואלבר להם | GDQ אלה. | D כאנו אלדין יחצדון | 2 G יתחאבעון | 6 D סיל
אלגבאל | 12 BG ומע דאך | D ומע דא | 13 B ונפס | OG תגית | 15 O ולא יתבתון פי סככה |
18 B פי כל אלנור | O פי אלנהאר | O פיקתל | 20 D עין מחצרי ומוארהֹּ אלזונה יסתר.

3 G וינעטף ... כרום אלרשעים. | 9 G ווצף אָהם ... ומע דאך יגיעוּנָהם ויעצרון ...
יעטֶשוּנָהם וידעוּנָהם פי אלקילולָה בין אלסואר לא ... צהרים | 16 G וחכי אן אלליל
ואלנהאר ענדהם ואחד יקתלון ויפסקון פיהמא גמיעא.

6. ביאור: בשדה כלילו מוסב על הפראים אשר גזר עליהם האל שיאכלו כרום הרשעים
כאמרו ופגשו ציים את איים.

9. פי' משורד ממה שהם רגילים לשודר. וכן פי' הרמ"ק מרוב שור. והרשב"ץ הזכיר
פי' הגאון בלשון זה: משורד לשון השורד שורד.

10--11. ביאור: ספר שהם משיאים העניים את דגנם ועם זה ירעבו והעניים ירכבו
להם יין ועם זה יצמאו ויניחו אותם בעת הצהרים בין החומות ולא יביאום אל הבתים.
יצהירו מן צהרים.

13. ביאור: במורדי אור נגזר מן מורד שהוא ירידה. סיפר שהיום והלילה אצלם אחד
יהרגו ויגנבו ויחטאו בשניהם יחד. (וכן פי' הר"ק בעת שהשמש במורד בעת שקיעתו).

16. בראש הפסוק חוסיף: והגנב מהם.

אלטלאם ביותא כאנת מכתומה נהארא לא יחתשמון אלנור: 17 והם
אגמעין אלנהר ענדהם כאלגבם כדאך יערפון אלנכאל ואלגבם:
18 פמא אסרעה באנה יגרי עלי ונה אלמא חין תדם שיעתהם פי
אלבלאד ולא יולי בהם טריק אלעמארד: 19 אלי מפאזאה דאת חמי
5 וינפר ענהם פיהא מא אלחלג ומא אשקאהם פי אלחרי: 20 ותנסאה
אלקראבאת וכאן אלרמה אסתחלתה פלא ידכר אבדא וינכסר
כאלעוד אלנור:

קולה מתקו רמה הו מתל מתקו לו רגבי נחל (איוב כ"א ל"ג) ויריד בהמא
גמיעא אללזום ואלדואם בקול אלקום אן הוא אלבלד קד חלא לי הו מתל קי
10 אסתחלאני.

21 אלמראעי אלעאקר לא תלד פטלמהא ולא יחסן אלי
אלארמלה:

אומי בקי רועה עקרה אלי אן אלטאלם אגמא יקצר אלי כל צעיף פטלמה
אמא עאקר או ארמלה מא יכפיה שומהן או מא אשבההן.

15 22 ויגאדב אלאגלא בקותה יקום ולא יומן בחיאתה: 23 אן אלדי
יעטיה אלותאק חתי יתכל עינאה עלי גמיע טרקהם: 24 פארפעו מן
ביננא קולכם ען קליל סיפנון ויתמאהנון וכסאיר אלטאלמין ינצמון

1 (לא יחתשמון) G לם תרי | 2 DQ כדאך ערפו | 4 B מפאזא | 5 D אשקאה מן
אלחרי | 6 (אבדא) DQ חסר | 7 G מתל אלעוד | 15 DQ וסול אקאמתה
יקום O וסול מא יקום | 16 O חתי יתוכא | 17 (ינצמון) G ינצמון.

7 G מתקו הו מתל מתקו לו ויריד בהא גמיעא אלזוב (צ"ל אללזום) ואלדואם |
18 ואומי בקי רועה אלי [אן] אלטאלם יקצר כל צעיף פי פלמה אמא עאקר או ארמלה מא
יכפיה שומהם.

18. פי' הפסוק: מה קל הוא כאלו ילך על פני המים כאשר תקולל מחלוקתם (סיעתם)
בארץ ולא יניחום לפנות דרך ארץ נושבת. — עיין מה שכתב הר"ק: רבינו סעדיה פירש לשון
כרמים וזיתים דרך יישוב כי כאשר יראה אדם כרמים יודע כי מקום יישוב הוא על כן קלל
הרשע בארץ שלא יהיה ביישוב עם בני אדם כי אם במדברות.

19. פי' הפסוק: אל צית בעלת חוס וירחקו שם מהם מימי שלג ומה רב עינוים בשאול.
20. פי' ישכחוהו רחם: ישכחוהו הקרובים. — ביאור: אמרו מתקו רמה הוא כמו
מתקו לו רגבי נחל ובשניהם רוצה לומר הדביקות וההתמדה כאשר יאמר העם (בלשון ערב)
הארץ הזאת מתקה לי הוא כאמרו ערבה עלי.

21. ביאור: רמו באמרו רועה עקרה אל מה שהרשע יתכוון לעשוק כל עני עקרה או
אלמנה אשר רוע מזלן לא נעלם מהם או מי שדומה להן.

22—24. פי' הפסוקים: וימושך האבירים בכחו יקום ולא יאמין בחייו שהגותן לו
הבטחון למען ישען עיניו על כל דרכיהם. אם כן הרימו מבינינו דבריהם עוד מעט ואינם והמכו
וכשאר הרשעים יקפצו . . .

וכראם אלסנבלה ינקצפון: 25 ואן לס יכן כדאך פמן יכדבני ויציר
כלאמי לים כמא קלת:

אלגרץ אלדי אברוה מן היה אלמקאלה [אלויארה] עלי כלאם אליפו רמו
מעט (כ"ד). ואנמא נסק אלכלאם חתי אנתהי אלי האהנא פקאל לאליפו אנבתני
באלעאקבה פקלת ויתרם אכלה אש ואנא לס אסאלך ען דלך ואנמא סאלתך פי 5
אלעאגל אכברני כיף ינעם עליהם וימהלון והם מהמא אקאמו כדאך יפסרון פי
אלבלאד [ויקחלון ואנמא אסאלך] הוא עלי מזהבך ואמא אלדי אקולה אנא אן לה
אן יפעל מא ישא וליס דלך במנכר פלא תגיבני באלעאקבה ארפע קולך מעט ואיננו
והמנו ועלי דלך אנאבה בלדר במא סיאתי.

כה.

- 1 ואנאב בלדר אלשוחי וקאל: 2 אלסלטאן ואלפוע מעה והו 10
צאנע אלסלאם פי ארפאעה: 3 והל מוגוד אחצא לכראדיסה ועלי מן
לא יתבת נורה: 4 ומא יחתג אלסאנאן מע אלטאיק ומא יזכו אלמולוד
מן אמראה: 5 הודא חתי אלקמר לא ילמע ולא אלכואכב תצפו
בחצרתה: 6 פכיף אלסאנאן אלדי הו רמה ואבן אדם אלדי הו דוד:
אלמכרג מן מקאלה בלדר היה הו קולה ומה יצדק אנוש עם אל וגו' וכאן
G 1 ומן יציר כלאמי כמא לס אקל | D 10 פאנאבה בלדר אלשוחי וקאל ען דלך 15
בקול מכתצר | D 11 דפעה O ארתפאעה.

3 ואלגרץ אלדי אברוה אלויארה מן איוב עלי כלאם אליפו רמו מעט ואנמא נסק
אלכלאם מן אלאול אלי אלאכר חתי אנתהי ... ואנא לס אסאלך פי אלעאקבה ואנמא סאלתך
פי אלעאגל פאכברני כיף גאו אן ינעם עליהם וימהלחם והם מהמא ... אסאלך הוא ען מזהבך
אנת ואמא אנא אלדי אקול לה אן יפעל מא שא פליס הוא ענדי מנכר פלא תגיבני באלעאקבה
ארפע מן ביננא מעט ואיננו פאנאבה בלדר השוחי עלי דלך בקול מכתצר | 15 ואלמכרג מן
מקאלה בלדר הוא קאל ומה יצדק וכאן מענאה . . . אלי מתל מקאלתה אלדי יחל גמיע
מא נשאהדה מן נעמה אלסאלחין ואלס אלצאלחין . . . וקאל לבלדר אנך לס תאתי בשי הו
קול אלכתאב.

25. ביאור: הכוונה היוצאת מן המאמר הזה המוספת על דברי אליפו הוא אמרו רמו
מעט. ואיוב סדר דבריו עד שהגיע הנה ואמר לאליפו השיבות לי ברוע אחרית הרשע ואמרת
ויתרם אכלה אש ואנכי לא שאלתיך על זאת לא שאלתיך אלא על העולם הזה הגד לי איך
הוא ייטיב להם ויאריך להם וכל עוד שהם עומדים כן ישחיתו בארץ ויהרגו ואני שואלך זה כפי
דעתך. אבל לפי מה שאני אומר שיש לאל לעשות מה שירצה אין זה קשה ולפי זה אל תענני
מעונש העולם הבא הרם דברך עוד מעט ואיננו ועל זה השיבו בלדר במה שיבא אחרי זה.
6. ביאור: היוצא ממאמר בלדר זה הוא אמרו ומה יצדק אנוש עם אל וגו' וענינו הוא
שהמענה על שאלתך אשר שאלת איוב הוא בדבר תלוי בדיעת האל אשר אנחנו לא נעמוד
עליו ולא ידענוהו. וכאשר ראה איוב כי כבר נטה מענה חבריו אל מה שדומה לדבריו ושגם
הם יאמרו כי מה שנראה משובת הרשעים ויסורי הצדיקים הכל תלוי בחכמת הבורא ית'
וידעתו אמץ לבבו ואמר לבלדר לא הבאת מאומה.

מענאה אן גואב מסלתך יא איוב הוה הו אמר פי עלם אללה לא נקף נחן עליה ולא נעלמה. פלמא ראי איוב אן גואבהם קד אל אלי מתל מקאלתה אלדי יחל גמיע מא נשאהרה מן נעם אלטאלחין ואלם אלצאלחין עלי חכמה אלבארי תעי ועלמה קוי קלבה וקאל לבלדר אד לם תאתי בשי.

כו.

5 1 פאגאב איוב וקאל: 2 לעמרי מא אענת מן לא קוה לה ולא אנת דראעא לא עז להא: 3 מא אשרת למן לא חכמה לה ולא עלמתה אלפקה: 4 ולא אנברת אחדא בכלאם ולא חכמה אחדי כרגת מן ענדי:

הוה אלג פואסיק הי גרין הוה אלקצה לחכון גואב בלדר.

10 5 והודא אלשגעא יצרעון מן גואיר אלבחר וסאיר אלעמארה: אדעי איוב האהנא אן אללה יצרע אלגבאברה בנתה כמא ישא פאמסך צופר ען גואבה.

6 מן ענד אלדי אלתרי ענדה עריאן ולא כסוה ללהלאך: 7 אלמאד אלסמא עלי תיה ואלמעלק אלארין לא עלי שי: 8 אלצאר אלמיהא פי גיומה ולא ינשק אלגמאם דונה: 9 אלמאסך וגה אלכרסו ורכם עליה גמאמה: 10 רסם חגאבה עלי וגה אלמא אלי פנא אלנור

5 (לעמרי) O חסר | DQ 6 מא משורתך למן לים לה חכמה ולכתיר אלמערסה אלפלספה | D 7 באלכלאם | G ולא חכמה אחד | O 13 מן ענד אללה | G עריאנא | DB 14 אלצאר אלמא | DQ 15 ולא ינשק אלאענאן | G ואלממסך.

9 G⁴ תם אדעי איוב האהנא . . . פאמסך צופר ען כלאמה.

3. בפסוק זה יש שני תרגומים: א) מה יעצת לאשר אין לו חכמה ולא הודעתו תושיה. ב) מה עצתך לאשר אין לו חכמה ולרב דעת הפילוסופיה. 4. פי' הפסוק: ולא הגדת לאחר מלים ולא חכמה אחת יצאה מסך. 4—2. ביאור: אלה הג' פסוקים הם כוונת זאת הפרשה להיות מענה לבלדר. 5. פי' הפסוק: הנה הגבורים יחוללו (מלשון חלל) מן איי הים ושאר הישוב. — ביאור: איוב טען פה שהאל יפיל פתאם את הגבורים חללים כאשר ירצה ובוה השתיק את צופר מלענות.

6. עיין פי' הגאון למשלי מ"ו י"א. 7. פי' צפון השמים. ופי' על בליטה "לא על דבר" ובפירושו לס' יצירה פ' ד' הלכה ה' ביאר הגאון מדוע לא פי' "על לא-דבר". 9. פי' פרשו צבר.

10. פי' חק חג כאלו נכתב חק חוג (עיין לעיל כ"ב י"ד). — בס' או"ד מאמר א' (דף 55) כתב הגאון: והודיענו עוד כי יש לאור ולחשך תכלית להיות תשובה על העם הזה באמרו עד תכלית אור עם חשך.

מע אלטלאם: 11 ועמד אלסמא תרפרף ותבהת מן זגרתה: 12 בקותה
זגר אלבחר ובפהמה אוהן פתנתה: 13 ובאמרה חסן אלסמאואת
וארדעת ידה אלתנין אלמחיט: 14 הודא הודא בעין אוצאפה פאי שי
מן אלאמור סמע בה ורעב גברותה מן יפהמה:
פאבין בעד הודא במא דא אנאבה אליהוא ען קולה הודא אעני הרפאים 5
פלמא ראי אן צופר קד אמסך אנד מזהבה במקאלה תאניה הו קולה.

כז.

1 ועאוד איוב צרב מתלה פקאל: 2 וחק אלמאיך אלדי אזאל
חכמי ואלכאפי אלדי אמר נפסי: 3 אנה מא דאמת נפסי פי ורוח
אללה פי אנפי: 4 אן תכלמת שפתאי בגור ולסאני לא ידרס ארבא:
תצדירה בהיה יקול וחק אללה מא דמת באקיא לא קלת גור[א] ומעני הסיר 10
משפטי אן איוב כאן חאנמא פימא בין קומה כמא וצף ואשברה מתלעות עול
(כ"ט י"ז) פלמא חלת בה היה אלמציבה זאל חכמה.
5 ואעוד בנפסי אן אזכיכס ואלוי אן אתופי לא אזיל צחתי מן קולי:
מעני לא אסיר תמתי הו באלקול יעני לא אתרך אן אקול [אני] צחית.
6 וקד תשדרת בצלאחי ולא ארכיה כמא לס יבע קלבי מן עמרי: 15
יחרף יביע מפרד.

1 OG תרף | DB ובקותה | 2 O ובקדרתה חסן | 3 BD פאי שיין Q פאי שיין |
4 D ורעם | 7 G⁴ רפע מתלתה וקאל | DQ וחקא אן אלמאיך | 8 D אמא מא דאמת |
9 O לא ידרס אלמכר | 4 G⁴ אבדא | 15 G² G⁴ ולס ארכיה | (כמא) DQ ממא G² חסר |
B יבע D יביע.

5 G⁴ . . . וסאבין בעד הודא במא דא אנאבה אליהוא ען הודא אלקול פלמא ראי
איוב אן צופר קד אמסך אנד מזהבה במקאלה תאניה אז קאל | 10 F תצדירה בקי . . .
ואלג' פואסיק מתצלח חי אל כל עוד אס תדברנה ומעני קולה הסיר משפטי . . . |
14 F ומעני לא אסיר . . . צחית | 16 F ופסרת יחרף יבע מפרדא.

11. עיין פי הגאון לפרק ד' הלכה ה' מספר יצירה.
12. פי רגע: גער.
13. פי נחש בריח: התנין הסובב הוא התלי בחכמת השמים ועיין פי ס"ו פ"א הל' ד'.
14. ביאור: אבאר אחרי זה כמה ענהו אליהוא על מאמרו זה רצוני לומר הרפאים יחוללו וגו'. ואחר שראה איוב ששתק צופר החל לחוות דעתו במאמר שני.
- 4-2. ביאור: הקדים בזה הדבור לומר חי אל בכל עודי לא דברתי עולה. [נ"א וחג' פסוקים מחוברים זה לזה]. וענין הסיר משפטי שאיוב היה שופט בין בני עמו כאשר סיפר ואשברה מתלעות עול וכאשר באה עליו הצרה הזאת סר משפטו.
5. ביאור: לא אסיר ר"ל בדבור כלומר לא אעזב מלומד תם אני.
6. ביאור: יחרף יחרד (או יירא) מלה נפרדת (והראב"ע פי' יקטן לבי כארס שיש לו חרפה).

7 פכיה יכון עדוֹי כטאלם או מקאומי כנאיר:

קוֹ יהי כרשע אויבי הוֹ אכנא מחל כה יעשה אלהים לאויבי דוד (ש"א כ"ה כ"ב).

8 ומא רגא אלדנס אד יטמע והל יסלי אללה נפסה: 9 או צראכה
יסמע אלטאיק אדא חלת בה אלשדֶה: 10 או יתדלל עלי אלכאפי או
5 ידעו אללה פי כל וקת: 11 ואנא אדלכם עלי קדרה אלטאיק ואלדי
ענד אלכאפי לא אכתמה: 12 והודאכם כלכם קד שאהדתם דלך פלם
דא גרורא תגתרון: 13 אן הדא נציב אלדמֶ אלטאלם מן ענד אללה
ונחלה אלדאהבין מן אלכאפי יאכדונהא: 14 אן כתרו בנוה פאלי
אלסיף ודראריה לא תשבע טעאמא: 15 ושרידה באלקתל ידפנון
10 ואראמלה לא יבכין עליהם מן שגלהן במצאייב אכר: 16 ואן צבר פצֶה
כאלתראב והיא מלאבם כאלטין: 17 פיהי דלך ואלצאלה ילבסה
ומאלה אלברי יקסמה: 18 ובני ביתה כאלענכבות ועמל כצא כטל
אלעריש:

ופסרת נוצר כֶּן לאנהמא ב' פי אלמקרא הדא ואלב' כעיר נצורה (ישעיה א' ח')
15 קריה מלצֶה.

19 ואן אנצנע והו גנֶי פליס ינצֶם חתי יפתח עיניה פאדא לים הו:
20 וידרכה אלנכאל כאלמא בסרעה וכאן אלזובעה חמלתה לילא:
21 או ריה אלקבול חמלתה גפלה פמצי אד נקלה מן מוצעה:
וישערהו מחל ואסערם על כל הגוים (זכריה ז' י"ד) פנקלתהם אלי אלאמם.

B 8 והל יסאל אללה מן נפסה G² יסלו | DQ 4 אלקארד | G² 5 ידעו אליה |
O 6 אכתמכמה | G⁴ 8 מן ענד אלכאפי | G⁴ כתר בנוה G² כתר אולדה | D 9 ושרידה
Q ושראידה G⁴ ושרידה | G² G⁴ תכבין | G⁴ 12 יקסמה אלברי | B בותא | O כאלעת
G² G⁴ כאלעש | O כאלסאל G² כאלסאל | OB 13 אלערש | G² 17 ותדרכה | D 18 אדא
ריח | G⁴ אן נקלה.

F 2 וקולה יהי כרשע אויבי כלאם אכנא כקוֹ כה יעשה אלִ לאויבי דוד | 14 מכ"ו F
ובכ"ו O: נצר הוא כֶּן מחל כעיר נצורה | F 19 וישערהו ונקלה מחל ואסערם... אלאמם.

7. ביאור: יהי כרשע אויבי הוא כנוי לשון כמו כה יעשה אלהים לאויבי דוד.
8. פי' יבצע: יאווה ממון. ופי' וכי ישל אלוה נפשו: היבשית האל לנפשו (מלי' שלוח).
15. בסוף הפסוק הוסיף: בעבור שתן טרודות בפגעים אחרים.
18. פי' הפסוק: ובנה ביתו כעכביש וכצל סכה עשה סכת גמא. — ביאור: תירגמתי
נוצר כֶּן כי שנים הם במקרא זה הא' והב' כעיר נצורה (עי' תרגומו לישעיה א' ח' ומה שהעיר
שם עליו המוציא לאור).

19. עיין המאמר העשירי מס' או"ד דף 287.

21. ביאור: וישערהו כמו ואסערם על כל הגוים כלומר העברתים אל העמים.

22 ויטרח עליה מן לא ישפק עליה מן ידה יהרב הרובא: 23 ומן
 יספק עליה כפיה שמאתא ויצפר עליה מן מוצעה תהדדא:
 קו' עלימו כפימו הו מגזו [מקאם עליו כפיו ומתלה ישר יחו פנימו (תהלים
 י"א ז)] אלמעני פניו לאנה פי אללה תעאלי.

כח.

1 אן מוצעא כאן פיה ללפצה מכרג ותצפאה ללדהב: 2 וחדיד
 5 יוכד מן תראבה ונחאם יצב מן חגארתה: 3 געל אנלא אלי חלול
 אלטלאם וכדלך לכל פאן הו מסתבר אלי דאת אלאפל ואלגבם:
 4 ואתגר אלואדי מן חית יגרי פצאר אלמנסיון מן אלרגל אלגריבה קד
 צעפו מן אלנאם ואצטרבו: 5 וארץ כאן מנהא יכרג אלטעאם
 פאנקלבת בדל גמיע דלך פצארת כאלנאר: 6 ומוצע מן חגארתה
 10 אלמהא ומן תראבה אלדהב: 7 וסכה למ יערפהא אלטאיר מתלא ולם
 תלחטהא עין אלחדאה תבאלגא:

שופתו תלמחהא מתל ששופתני השמש (שה"ש א' י"ו).

1 O ומן ידה יהרב הרבא G^2 ומן מן ידה יהרב הרבא | DQ ומן סאפק יספק
 2 G^2 יספק | DQ שמאתא $G^2 G^4$ שמאתא | 5 DQ או | DG^4 מוצע | D מכרגא |
 B ומצפאה | 6 G^2 ינצב | G^2 לחלול אלטלאם פיה | 7 O וכדאך DQ ולדלך | $DOQG^4$
 מסתברי | 8 $G^2 G^4$ יגר | G^4 פצאר אלי אלמנסיון | 9 B ארץ | 10 B ואנקלבת $G^4 G^2$
 אנקלבת | 11 D והי סכה | D לא ... ולא | 12 $ODG^2 G^4$ עין אלחדא Q עין אלגראב.

3 F קו' עלימו כפימו הו מגזו מקאם . . . לאנה אלי אללה עז ונל | 13 F ופס'
 שופתו תלחטה לאנהמא ב' הוא ואלב' שופתו השמש שה"ש.

22—23. פי' הפסוקים: וישלך עליו מי שלא יחמול עליו ואשר מידו ברוח יברח ומי
 שישפוק עליו כפיו שמת לאידו וישרק עליו ממקומו להפחידו. ביאור: אמרו עלימו כפימו הוא
 העברת לשון במקום עליו כפיו וכמוהו ישר יחו פנימו הענין פניו כי באל ית' הוא סדרב.
 (נזכר בתשובות דונש על ר"ם סי' ק"ן).

1—8. פי' הפסוקים: כי יש מקום שהיה בו מוצא לבסוף וזיקקה לזחב. וברזל יוקח
 מעפרו ונחשת תוצק מאבניו. שם קץ (זמן קצוב) לבוא החשך וכן כל מה שיש לו תכלית הוא
 חוקר עד עצם אפל וצלמות. — על פסוק ג' עי' פי' הגאון לס' יצירה פרק ב' הלכה א'.

4. פי' הפסוק: פרי הנחל ממקום שהוא נגר ויהיו הנשכחים מן הרגל הזרה דלים
 מאנוש ונתכלבלו. — עי' פי' הראב"ע: גם יפריץ המקום נחל שהוא גר והענין מוגר כמים
 המוגרים.

5. פי' תחתיה: תחת (כלומר תמורת) כל זה.

7. הוסיף בשני חלקי הפסוק: על דרך משל, על דרך הפלגה. — ביאור: שופתו תביט
 אליה כמו ששופתני השמש.

8 חתי בנו אלסבאע לם יטוהא ולא אלשבל מאל אליהא:

לא עדה תרגי לא סר אי לא מאל.

9 מִדִּי יֵדָה אֵלִי צְלוּדָהָּ וּקְלָב גְּבֹאֲלָהָּ מִן אֲצוּלָהָּ: 10 וּשְׁקֵם
כְּלָגָאֲנָהָּ מִן צוֹאוּיָנָהָּ וּכְלֵי אִמֵּר עֲזִיז קֵד סִבֵּק פִּי עֲלֵמָה: 11 וּמִגִּיץ
5 אֲלֵאֲנָהָר קֵד חִבְסָהָּ וּגְבֹאֲיָהָּ קֵד אֲכַרְגָּהָּ אֵלִי אֲלֵנֹר: 12 וְאַלְחַכְמָה
כְּדָאךְ מִן אֵין תּוֹגֵד וְאִי מוֹצֵעַ פִּיהָ הִיא אֲלִפְהֵם: 13 וְלִם יַעֲלֵם אֲלֵאֲנִסָּאן
קִימְתָּהּ וְלֹא תוֹגֵד פִּי דָאר אֲלֵאֲחִיָּא: 14 וְלוֹ אֲמַכְן אֲלֵגִמֵּר אֵין יִסְאֵל
לְקָאֵל לִים הִי פִי וּכְדִלְךְ אֲלֵבְחֵר לוֹ גָּאז אֵין יִקּוֹל לְקָאֵל לִים הִי עֲנִדִי:
15 וְלֹא יַעֲטִי אֲלֵאֲבֵרִיז בְּדִלְהָּ וְלֹא יוֹזֵן אֲלֵמָאֵל תְּמִנָּה: 16 לֹא תִקָּאֵם
10 בְּפִצּוּץ אֲוִפִּיר וְלֹא בְּאֲלֵבְלוֹר אֲלַעֲזִיז וְאַלְמָהָּ: 17 וְלֹא יִקְאוּמָהָּ אֲלֵדְהָב
פְּכִיף אֲלֵזִנְגָּא וְלֹא בְּדִלְהָּ סֵאִיר אֲנִיָּה אֲלִפּוֹ: 18 וְאַלְמֵרְגָּאן
וְאַלְאִסְתִּבְרָאק לֹא יִדְכְּרָאן בְּאֲוִאֲיָהּ וּמִדִּי אֲלֵחַכְמָה אַעֲזֵ מִן אֲלֵנֹאֲהֵר:
19 לֹא יִקְאוּמָהָּ זִבְרָגֵד אֲלֵחַכְשָׁהּ וּבְאַלְפִצּוּץ אֲלֵנִקְיָהּ לֹא תִקָּאֵם:
20 וְאַלְחַכְמָה כְּדָאךְ מִן אֵין תִּצֵּל אֲלֵינָא וְאִי מוֹצֵעַ פִּיהָ אֲלִפְהֵם:
15 21 וְקֵד כְּפִית מִן עֵין כָּל חִי חֲתִי מִן טֵאִיר אֲלֵסִמָּא אֲנִסְתֵּרֶת: 22 וּכְאֵן
אֵהֵל אֲלֵהֲלָאךְ וְאַלְמֹת יִקּוֹלוֹן בְּאֲדָאֲנָא סִמְעֵנָא כְּבִרְהָּ: 23 לִכְן אֲלֵלָהּ
אֲלַעֲאֵלִם בְּטִרְיָקָהָּ וְהִיא אֲלַעֲאֵרָה בְּמוֹצֵעָהָּ: 24 לֵאנָהּ אֵלִי אֲקָאֲצִי
אֲלֵאֲרִיץ יִלְתַּפֵּת וּמָא תַּחַת גְּמִיעַ אֲלֵסִמָּא יִרְאָהּ: 25 וְקֵד צִנֵּעַ לִלְרִיָּאֵה

$G^2 G^4$ 1 בנו אלסבאע | O יטוהא $G^2 G^4$ יטוה | $G^2 G^4$ ולא אלשבל | BD אליה G^4
עליה | $G^2 G^4$ 4 כְּלָגָאֲנָהּ | B מן צואנהא | 5 (קד II) $B G^2 G^4$ חסר | 8 (לו גאז אן יקול
לקאל) | O יקול G^4 חסר | 9 $D G^4$ ולא תקאם | 11 $O G^2 G^4$ אנא אלפוז | 12 $O G^2 G^4$
ואלאסתברק | (באזאיה) $D Q G^4$ מעהא | 13 B זמרגד | 14 Q היא אלפיה DO אלפיה כה |
15 D מן עיון | (חתי מן) B ומן | 17 B בטרקאה | 18 BQ ומן תחת | O וקד יגעל ללריאה
מיואנא וירחב אלמיהא באלמכיואל.

2 F ופס' לא עדה לם ימיל לאני געלחה תרגי לא סר מתל סורו נא אל בית עבדכם.

8. ביאור: לא עדה תרגום לא סר כלומר לא נשה [נ"א כמו סורו נא אל בית עבדכם].

10. פ' כל יקר ראתה עינו: וכל דבר יקר כבר הקדים בידיעתו.

11 תרגם מבכי במלה אשר תרגם בה נבכי לקמן ל"ח ש"ז ושעמה מקוה מים או

לו מבוע מים.

14. פ' הפסוק: ולו היתה יכולת התהום שישאלו ממנו היה אומר לא בי היא וכן הים

היה אפשר שידבר היה אומר איננה עמדי.

17. פ' וזכויות: וכל שכן הזכויות. והפ' הזה הביא ר' יונה בש' זכך בלי הזכיר

שם הגאון.

18. פ' לא יזכר: לא יזכר כנגדה.

20—28. עיון מה שכתב הגאון על פסוקים אלה בפירושו לס' יצירה פרק א' הלכה א'.

22. פ' אכדון ומות: אנשי אכדון ומות (פ' הראב"ע: הם המתים הקדמונים).

25. ביאור: מלת חזיו אשר תרגמתיה "פקיע" טעמה הענן הנגזר לגזרים ויקרא גם כן

בל"ע "שקאיק" (= גזרים).

וזנא והיא ללמא כילא: 26 ועמל ללממר רסמא וטרק ללפקיע אצואתא:
חזיו אלדי פסרתה פקיעא הו אלסחאב אלמתקטע וקר יקאל אלשקאיק איצא.

27 חנינד ראהא וקצעה והיאהא ואסתבראהא: 28 תם קאל
ללאדמיין אן תקוי אללה הי חכמה ואלזואל ען אלשר פהם איצא:

מעול איוב פי היא אלמקאלה אן היא עלם לא נגדה נחן ולא נצל אליה 5
מן דלך קלב אלכלדאן אלדי פיהא אלכר ואלטעאם ומעאדן אלדחב ואלנחאם
ואלחריד פיצירהא אלמתוקר כמא פעל בסדום הו קי' כי יש לכסף מוצא אלי אכר
אלקצה ולא להא אעני אלחכמה תמן פגשתייהא כמא דכר מן גמיע אלשיא
אלעזיזה בל רד גמיע דלך אלי אללה תע' הו קי' אלחיס הבין דרכה וגעלהא מקאם
חכמה אלאתראע ואלאתראע אלדין לא יעלמהא אלא הו תע' ושבההא איצא 10
באלטבאיע אלדי לא יערף כף טבעת עלי דאך אלא הו אד קאל כי הוא לקצות
הארץ יביט לעשות לרוח משקל וגו' דכר שמים ורוח וארץ ומים אד הי אלענאצר
אלדי לא יעלם אלנאם כף טבעת ולא כף רסמת בל אנמא יסלמון פעלהא
ותדבירהא אליה. — תם אן איוב למא ראי אנה קד קאל מקאלה תאניה ולם יגאובה
אליפו אכר מדהבה במקאלה תאלתה והו קי' ויוסף איוב וגו'. 15

B 1 וזואל.

F 2 ופס' החזיו פקיעא והו אלסחאב אלמתקטע וקר יקאל לה שקאיקא איצא |

F 5 וכאן מעול איוב פי הזה אלמקאלה עלי מא קאל והחכמה מאין תמצא ודלך אנה קד
כאן קדם דכר מא יגריה אללה עז וגל פי עאלמה אן יקלב אלכלדאן אלדי פיהא אלכר
ואלטעאם ומעאדן אלדחב ואלפצה ואלנחאם ואלחריד פצירהא באלנאר מתוקרה כמא פעל
בסדום והו קי' כי יש לכסף מוצא אלי אכר אלקצה פקאל עלי . . . אן היא עלם לא נגדה
כקי' והחכמה מאין תמצא ולים הו איצא יצל אלינא לקי' מאין תבוא ולא להא תמן פגשתייהא
וגמיע מא נסק מן אלחמאן ואלזואהר אלעזיזה. תם רד דלך אגמע אלי אללה אלחיס הבין
דרכה וגעלהא מקאם (פה נפסק כ"י F).

28. ביאור: עיקר הדברים שסמך עליהם איוב במאמר הזה הוא שזאת חכמה אשר לא
נמצאנה אנחנו ולא נגיע אליה וממנה שהפך הארץ אשר בה דגן ולחם ומחצבי הזהב והנחשת
והברזל ושמה לתבערת אש כאשר עשה בסדום הוא אמרו כי יש לכסף מוצא עד סוף הפרשה
ואין לחכמה מחיר שנקנה אותה כאשר זכר מכל הדברים היקרים אבל השיב הכל אל האל
ית' הוא אמרו אלחיס הבין דרכה ושם אותה במקום חכמת הבריאה והעשייה מאין אשר לא
ידע אותן כי אם הוא יתעלה ודמה אותה גם כן בטבעים לא ידע איך הטבעי על זה כי אם
הוא כאמרו כי הוא לקצות הארץ יביט וגו' הזכיר שמים ורוח וארץ ומים כי הם השרשים אשר
לא ידעו בני אדם איך הטבעי ולא איך היה חקם אבל הם ישלימו עשייתם ופקודתם אליו ית'.
[נ"א סמך איוב במאמר זה על מה שאמר והחכמה מאין תמצא והוא שהקדים מה שיעשה
האל ית' וית' בעולמו שיהפך הארצות אשר יש בהן דגן ולחם ומחצבי הזהב והכסף והנחשת
והברזל ושם אותן כמו אש לתבערה כאשר עשה בסדום. ואמר עוד שזאת חכמה לא תמצא
לנו ואינה באה אלינו ואין מחיר שנקנה אותה וכל מה שסידר מן המחירים והפנינים היקרים.
אחר כן השיב כל זה אל האל אלחיס הבין דרכה]. — ענין ד' היסודות בפסוק כ"ד וכ"ה
הביאו גם הראב"ע והר"ק והרמ"ק בפירושיהם. ועי' מה שהשיב הגאון על דברי הטועים בפרשת

כמ.

1 פעאוד איוב צרב מתלה פקאל: 2 מן יצנעני באלשהור
אלקדימה כאי'אם כאן אלאלאה יחפטני: 3 ובתלמיעה סראנה עלי
ראסי וכנת עלי נורה אסיר פי אלטלאם:
אלמעני בחשך והו מכתצר אלכא.

5 4 וכמא כנת פי אי'אם נעמתי ועצבה אלאלאה עלי כבאי: 5 ומא
דאם כאן אלכאפי מעי וגלמאני חואלי: 6 וחין כאן סעי ירחץ פי
אלסמן מתלא ואלצואן יצב לי אקסאם אלדהן שבהא:
בחמה הו מ' בחמאה מכתצר מתל וגם כל שרית ישראל (ד"ה א' י"ב ל"ט)
[מכאן שארית] ותורני (ש"ב כ"ב מ') מכאן ותאורני.

10 7 וכנת אכרג אלי אלמחאל ענד אלמסקקא ופי אלרחאב אהי
מגלסי: 8 וראוני אלאחדאת ואכתבו ואלכחול וקפו או קאמו:
9 ואלרייסא חבסו אלכלאם וצי'רו ידהם עלי פמהם: 10 וצות אלמדברין
קד אכתבו ולסאנהם קד לצק בחנכהם: 11 לאן אדאנהם סמעת בי
פמדחוני ועיונהם ראתני פשהדו לי: 12 באני אפלת צעיפא מגולתא
15 ויתימא ולא מעין לה: 13 ודעוה אלהאלך תאתיני וקלב אלארמלה
ארנן: 14 וקד לבסת אלעדל מתלא ולבסני ושמלני אלחכם כאלממטר
או צניף: 15 וכנת ללאעמי מקאם אלעינין וללאזמן מקאם אלרגלין:
16 ומקאם אלאב לליתאמי ואי חכם לס אעלמה אסתבריתה:

1 B מן יצעני | 13 B לוק | O כאן | 16 D אלחכם ושמלני כממטר | 17 O
וללזמן | 18 (לליתאמי) B ללמסכין.

והחכמה מאין תמצא בכלל ודברי היסודות הנזכרים בה בפרט במאמר א' מס' או"ד (דף 45).
ועוד האריך בזה בפירושו למשלי ל' ג'. ודבר עוד על זכר ד' יסודות בפרשה זאת בפירושו
לס' יצירה פרק א' הלכה א'. ועל פסוק כ"ח עיין בפירושו לס' יצירה במקום הנזכר וס' או"ד
תחלת מאמר ד' (דף 48). — וכאשר ראה איוב שאמר מאמר שני ולא ענהו אליפו חוה דעתו
במאמר שלישי והוא אמרו ויוסף איוב וגו'.

3. ביאור: חשך מעמו בחשך והוא מקוצר בית.

4. פי' חרפי: טובי (וכן פי' הראב"ע: גדולתי בלי דומה כי אם לפי הענין).

6. בשני חלקי הפסוק הוסיף: על דרך משל, על דרך דמיון. — ביאור: בחמה הוא

במקום בחמאה והוא מקוצר כמו וגם כל שרית ישראל במקום שארית ותורני במקום ותאורני.
(נזכר בתשובות דונש על ר"ס סימן קכ"ב).

7. פי' שער: אל מקומות אסיפת העם וכן דרך הגאון לתרגם שער אם אין ענינה שער

ממש עיין דברים י"ב י"ז. משלי ל"א כ"ג ול"א. ופי' עלי קרת אצל הבנין המקורה.

13. עיין פי' הגאון למשלי כ"ד כ"ו.

14. אחר מלת צדק לבשתי הוסיף: על דרך משל. — ועי' פי' הגאון לישעיה ס"א י'.

- 17 וטאלמא כסרת אניאב אלגאיר וטרחת מן אסנאנה אלפריסה:
 18 פקדרת אני לא אתופי אלא מע בלי מנולי וכאלרמל אמיל אלעמר:
 19 ואן ענצרי מנפתח אלי אלמא דאימא ואלטל בית פי זרעי סרמדא:
 20 ואן כרמי גדיד מעי וקוסי בידי תתבדל:

5

אי יתבדל שי בער שי.

- 21 וכאן אלקום יסמעון לי ויצברון ויסכתון למשורתי: 22 ובעד
 בלאמי לא יתנון ועליהם ידך בלאמי: 23 וירגוני באלמטר וכאנהם
 פערן אפואההם לאללקים: 24 ואן צחבת מקאבלתהם לא יומנון ונור
 וגהי לא יוקעון: 25 וכנת אכתאר מן טרקקה מא אגלס פיה ראסא
 10 ואסכן ביניהם כמלך פי כראדיסה והם בין ידי כמן יעאזי אלחזנא:

ל.

- 1 ואלאן צחך מן הו אצגר מני פי אלעמר ומן כנת אוהד פי
 אבאיהם מן אן אגעלהם מע בלאב גנמי:
 יעני אן יכנונו לי רעא.

- 2 תם אקול למא דא לי קדה ידיהם וקד צאע מעהם אלהרם:
 יעני אנהם קד הרמו בלא מערפה.

15

- 3 והם פי עוז וגוע ושום כאנהם פארין מן מפאזה טלמא כאויה
 או מבואה: 4 וקאטפון מלוחא וורק אלשגר ומן אצל אלרתם טעאמהם:
 הו נוע מן אלשגר.

- DQ 2 מע מנולי | 3 (דאימא) DQ חסר | 6 B יסמעון מני | D ובעד מא בלאמי |
 D 8 לא יומנון בי | 9 B טריקהם | O מא כנת אגלס | 11 D מן הם אצגר ... פי בלאב |
 D 14 ידהם ... צאע מנהם | 16 הם פי עוז ופי גוע.

18. פי הפסוק: חשבתי שלא אמות כי אם עם בלות ביתי וכחול (ר"ל חול חים)
 אאריך ימים.

19. בשני חלקי הפסוק הוסיף: תמיד, לעד.

- 20 ביאור: יחליף כלומר יתחלף זה אחר זה. (עיין פי הרי"ק: בכל יום ויום היו
 עושים לי כבוד חדש ולמה כי קשתי בידי תחליף חכמתי ומעשי היו חדשים).
 25. פי הפסוק: הייתי בחר מדרכיהם מה שאשב בו לראש ואשכון ביניהם כמלך
 בגדודיו והם לפני כמו שטנחם אבליים (עיין פי הרי"ק בסוף פרק ב': כמו המלך בנדוד שאין
 חילו רשאין לדבר עד שיפתח כך הייתי אני ביניהם והם היו לפני כאשר אבליים ינחם כמו
 אותם הבאים לנחם האבל שאין להם רשות לדבר עד שיפתח האבל).

1. ביאור: לשית עם כלבי צאני כלומר שיהיו לי לרועים.

2. ביאור: כלומר שהם הזקיני בלא דעת.

3. פי גלמוד: וברוע מול עיין לעיל ג' ז. ופי העורקים ציה כאלו הם בורחים מציה.

4. פי עלי שיח עלי העץ מלשון עלי זית (וכן פי הראב"ע: אפילו עלי השיח שהוא

האילן). — ביאור: רתמים הוא מין מן העצים.

6 ומן דאכל אלבלאד יטרדון ויגלבון עליהם כאלסארק: 6 פהם
פי ארהב אלאודיה יסכנון ופי תקאב אלתראב ואלצכור:
כפים תרגום סלעים.

7 פישבהון אלדין בין אלשג'ר ינהקון ותחת אלהרשף יתערצון:
8 5 פהם דוו אלספה תם דוו לא אסם להם צעפו מן אלבלאד: 9 ואלאן
צרת כלחנהם וכנת להם כלאמא: 10 כרהוני ובעדו עני ומן וגהי לס
יצדו אלבצאק: 11 ולמא חל רבאמי ועדבני ואלרסן מן בין ידי בעת בה:
קר' כי יתרי פתח ישיר אלי אללת תע' אנה חל רבאמה.

12 קאמו ען ימיני כאלעכרש וכלו פיה רגלי וגעלו עלי מחגאת
10 מרקאת תעסהם:
אלעכרש נוע מן אלשוך.

13 ושעתו סכתי מן גיר אן ינתפעון באדאי ולא מעין להם:
14 וכאלתגרה אלואסעה מן אלמא כדאך יאתון או פי מבאן דוו
אלאכוי' יתדחרגון: 15 כדאך תקלב עלי אלנכאל וקד אנכלב כאלריח
15 גמיע נבלי וגאז כאלגים גיאתי: 16 ואלאן פנפסי תתסאפך עלי אד
חאזני אי'אם אלצעף: 17 וכאן עטאמי תקלע מני לילא וערוקי לא
תסכן: 18 ובגהד מן קו'ה אתדרע לבאסי ובמקדאר תוניתי יאזרני:
19 וקד רמאני עלי אלמין חיתי מאתלת אלתראב ואלרמאד: 20 ואן
אסתגלת אליך לס תגבני ואן וקפת ופהמתני: 21 פכאנך תנקלב עלי
חנקא ובעטם ידך תתהדדני: 22 פתחמלני ועלי אלריח תרבבני ותמוגני
בפקה: 23 הו אני ערפת אנך תרדני אלי אלמות הו אלבית אלמעד
לכל חי: 24 ויקינא אנה בלקע לא ימד נאצר פיה ידה והו תעם לים

D 2 ארתאב | O 4 יעתרצון | B 5 דוו ספה | O 9 עלי ימיני | Q כאלעכארש |
B 15 תסתפק | B 17 וכמקדאר | 21 (הו) B חסר.

5. פי' מן גו: מתוך הארץ.
6. ביאור: כפים תרגום סלעים.
7. פי' בין שיחים ינהקו: וידמו לאשר בין העצים ינהקו.
11. ביאור: אמרו כי יתרי פתח רומז אל האל ית' שהוא פתח יתרו.
12. ביאור: עכרש (תרגום פרחח) מין מן הקוצים.
13. פי' להותי יועילו: מבלי שיש להם תועלת בנזקי.
14. פי' הפסוק: וכפרץ רחב מן המים כן יאתיון או במקום שואה התגלגלו.
17. פי' ועורקי במלה דומה בל"ע וכן פי' ר' יונה ב"ש ערק והראב"ע: בל' קדר גידיו.
18. פי' יחפוש: אחטף.
23. פי' בית מועד: הבית המזומן. וכן פי' הראב"ע.
24. פי' הפסוק: ובאמת הוא עי' (ר"ל שממה) לא ישלח בו עוזר ידו והוא איר שאין
להם בו מושיע.

להם פיהא מגית: 25 ואתאלי אן לס אכן אכבי למן דהרה צעב ותהתם
נפסי ללמסבין: 26 אד רגות כירא פאתאני שר וצברת ללנור פאתאני
אפל: 27 ואמעאי תגלי ומא תהדא ממא תלקאני איאם אלצעף:
28 ומצית פי סואד מן גיר שמס וקמת פי אלגוק אגות: 29 וכאני צרת
אכא ללערבד וצאחבא ללנעאם: 30 ואסוד גלדי מן פוק לחמי ועשמי 5
נבר מן אלסמום: 31 וצאר טנבורי חזנא ובדל קיתארי צות בכא:

לא.

- 1 וכנת קד עהדת עהדא מע עיני פמא אלתפת אלי בהכנה:
הי אלנאריה אלחסנה.
- 2 ומא נציב אלאלאה מן אלעלד ונחלה אלכאפי מן אלרפע:
יעני בקולה ומה חלק הלא איד יקול והל יעל אללה נציבא לאלטאלם אלא 10
מתל מא נאלני מן אלתעס ואלתבאר.
- 3 אלא אן אלתעס ללנאיר ואלתבאר לפעלה אלגל: 4 אלא אנה
ירי טרקי וגמיע כטאי יחצי: 5 אן מצית מע דוי אלזור או אסרעת רגלי
אלי אלמכר: 6 אסאל אללה אן יזנני פי מיזאן עדל פאנה יעלם בצחתי:
7 אן מאלת קדמי מן אלטריק או מצי קלבי פי תבע עיני או לזק 15
בכפי שי:
מאום הו מתל מאומה.
- 8 פאדא זרעת פליאכלה גירי ודרארי יסתאצלון: 9 ואן אנכדע
קלבי עלי אמראה או כמנת עלי באב צאחבי בסכבהא: 10 פלתצרד
זוגתי לאכר ויגתו עליהא גירי: 20

B 1 ואותה לי אלם אכן ... ותגתם נפסי | D 3 אלאפל | D וליס תהדא | D 5
ללעראביר B לערביד | 6 חזינא | D 7 עאהרת | O אלכחנה DQ בהכלה | DO 13 דוי
זור | O 15 לצק | 18 (גירי) DO אכר | DB 19 פלתרצד.

25. הוסיף בראש הפסוק: נשבע אני.

30. פי' חרב: "סמום" והוא רוח זלעפות.

1. ביאור: "בהכנה" (תרגום בתולה) היא הנערה היפה.

2. ביאור: ר"ל באמרו ומה חלק וגו' הלא איד וגו' היתן האל חלק לרשע וזלת דמיון

מה שבא עלי מן האיד והנכר (ר"ל השבר).

5. פי' עם שוא: עם אנשי שוא.

7. ביאור: מאום הוא כמו מאומה.

9. בסוף הפסוק הוסיף: בעבורה.

10. פי' תטחן לאחר אשתי: תקרא אשתי לאחר. — ביאור: פעל "צרד" (תרגם תטחן)

יאמר על האשה כשתקרא לאיש ההולך אחריה (ואולי פירשה על דרך משל מקול הטחנה). —

ועיין מה שכתב הגאון במאמר י' מס' אור"ד (על 294).

אלצרף הו אלנאבא מן אלמראא לראעיהא.

11 אנהא פאחשה כמא אנה הו דנב אלספהא: 12 והי נאר תאכל
אלי דאת אלהלאך וגמיע גלתי תסתאצל: 13 אן זהרת פי מחאכמה
עבדי ואמתי אדא כאצמאני: 14 ומא אעמל אדא קאם אלכאפי
5 לחסאבי ואדא טאלבני מא ארד עליה: 15 אליס צאנעי פי אלבטן
צאנעה והיאנא פיה ואחד: 16 ואקסם אן כנת מנעת מן אלמראד
אלפקרא או אשכצת עיני ארמלה: 17 אן אכלת כסרתי וחדוי ולם יאכל
יתים מנהא: 18 אד מן צבאי רבתני אלאוגנאע וכאני מן בטן אמאי
אסאירהא: 19 ואחלק אן כנת ראית האלכא בלא לבאם ולא כסוה
10 ללמסכין: 20 אן לם יבארני עלי דפא צלבה ומן גז כרפאני יתדפא:
21 ואן כנת הרבת עלי יתים ידי עלי אני ארי פי אלמחאל עוני:
22 פלתקע כתפי מן אלמנכב ותנכסר דראעי מן אלקצבה: 23 ממא
יפועני תעם אלטאיק וחמלתה לא אטיק: 24 ואן כנת צירת אלדהב
תבלאני ולא קלת ען אלגוהר מיתאקי: 25 ואן פרחת אדא כתר מאלי
15 ואדא נאלת ידי מנה כבירא: 26 ואן ראית שמסא ילמע או קמרא והו
מאר עזיזא: 27 פאנכדע קלבי פי אלסתר ובאם פמי ידי אנלאלא לה:
אמא מא חני מן קי אם אראה אור ויפת פה צפה מא יפעל אלצאכיון אדא
הם ראו אלשמם ואלקמר פי נצף אלשהר אלאלו והו יקר הולך באסו ידהם
פעטמה.

20 28 פלינלני איצא עקאב דנב אלספהא אן גחדת אלאלאה מן
עלזה: 29 ואחלק אן כנת פרחת בוכם שאניי או טהרת עליה אדא
D 2 פאנהא Q לאנהא | B 3 כאצמוני | 5 (אליס) D אלא אן | (פי אלבטן) D פי
אלסמא | 6 (פיה) D פי בטן Q פי רחם | O אלוואחד | O ואקסמת | D אן מנעת . . .
ואן אשכצת | BO 9 אסירהא | B אן ראית | 10 (כסוה) D לבאם | DQ 10 גז כרפאני
O גז כבאשי | O לא אציר אלדהב | 14 אן אלגוהר | D או פרחת | D 16 כתירא |
18 בכי אלצביאן (= הנערים ותקנתי לפי הענין) | B 20 פהל ינאלני D פלינאלני |
O עקאב בדנב.

11. פי עון פלילים: עון הנבלים. וכן פי עון פלילי בפסוק כ"ח.
16. בראש הפסוק הוסיף: נשבע אני. וכן בראש פסוק י"ט ובראש פסוק כ"ט.
18. פי הפסוק: כי מנעורי גדלוני הכאבים וכאלו מבטן אמי אלך עמהם (עיין תשובות
דונש על ר"ס ס" ד: וגם פירש גדלני כאב כמו כאב שהוא חולי . . . וזה חרבן לשון).
20. פי אם לא ברכוני חלציו: אם לא ברך אותי על התחמם חלציו.
26. פי אור: שמש. וכן פי הראכ"ע.
27. פי ותשק ידי למו פי: וישק פי את ידי לכבדו. — ביאור: מה שסיפור באמרו
אם אראה אור ויפת הוא סיפור מה שיעשו הצבאיים (עובדי הכוכבים והמזלות) כשיראו השמש
והירח בחצי החדש הראשון והוא יקר הולך הם נושקים ידיהם ובזה יכבדוהו.
28. פי גם הוא עון פלילי: ימצאני גם כן עונש עון הנבלים.

נאלה שר: 80 בל לם אדע לסאני אן יכטי פיסאל אלסכ לנפסה:
 31 ואן לם יכן רהט כבאי וגיראני יקולון מן יעטינא מן לחמה נאכלה
 ולא נשבע: 32 ואנא אקול פי אלסוק לא יבית גריב ומצאריעי אפתחהא
 ללציף: 33 ואנ כנת גמית גרמי כסאיר אלנאס או דפנת פי מלאביי
 דנבי: 34 אן ארהב אלגמהור אלכתיר ואזרא אלעשאיר ידעירני פסכת 5
 ולא אכרג אלבאב כופא: 35 פמן יעטיני מן יסמע לי ולית יגיבני
 אלכאפי בחדיי ויכון דו כצמתי קד כתב כתאבא: 36 אן לם אחמלה
 עלי מנכבי ואתזין בה כאלתיגאן: 37 ועדד כמאי אנעלה מדברא לי
 וכאחד אלמדברין אקרבה:

10 צרפת אנידנו מן נגיד.

88 ואן צרכת ארצי עלי וגמיע אהל אתלאמהא יבכון: 89 אן
 אכלת קואהא בלא תמן וכיבת נפס אצחאבהא: 40 פבדל אלחנטה
 יכרג לי שוך ובדל אלשעיר זואן תם כלאס איוב:

נמע איוב פי היא אלפצל עיון אלצאלחאת פחכי אנה פעלהא ועיון אלכבאיר
 אלמנכרה וכתירא מן צגארהא וחכי אנה תרכהא ולם יגיבה ען דלך בלדר ולמא מצי 15
 לה גי מקאלאת ואלקום ממסכון חכס עליהם אלכתאב באלאנקטאע פקאל [תמו
 דברי איוב].

לב.

1 ואנקטע האולא תלאתה אלנאס מן מגאובה איוב אד הו

B 3 אלגריב | D 4 ללאציאף | B פי כבאי | D 6 מן יסמעני | 8 (מדברא) DQ

מכברא | (לי) B אלי O חסר | D 12 או כלרת נפס צאחבתהא.

32. הקדים בראש הפסוק: ואני אומר. פי לאורח: לאורח.

33. פי כאדם: כשאר בני אדם (הראב"ע: כדרך בני אדם). ופי בחבו: במחבואי, וכן

פי הראב"ע: כמו חבי כמעט רגע.

34. בסוף הפסוק הוסיף מיראה.

85. פי הן תוי שדי יענני: ומי יחן ויענני שדי בגבולי. (ודונש בתשובותיו על ר"ס

סיי קנ"ב הזכיר פי זה בזה בלשון הן תוי תאוי. ובלי ספק גזר הגאון מלת תוי מלשון והתאוייתם
 לכס במדבר ל"ד ו' ושם תרגם גם כן בלשון חד הוא גבול בל"ע).

37. ביאור: פירשתי אנידנו מן נגיד (אשימנו נגיד).

38. פי תלמיה אנשי תלמיה.

40. ביאור: אסף איוב בפרק זה עיקרי המעשים הטובים וסיפר שהוא עשה אותם

ועיקרי העבירות החמורות המאוסות והרבה מן הקלות וסיפר שסר מהם, ולא ענהו בלדר על זה
 וכאשר עברו לו שלשה מאמרים והאנשים שותקים מלענותו דן עליהם הכתוב בהפסקת דבריהם
 ואמר תמו דברי איוב.

5—1. ביאור: אחר כן פתח אליהוא לדבר ואמר גי מאמרים כנגד הגי אשר שכתו

מלאמרם אליפו ובלדר וצופר ואחר כן אמר מאמר רביעי להתחיל בו ואמר בו שאיוב לא יוכל
 להשיב עליו. והדבר היה כן ולא השיבו. ובכל זאת לא נמנע מדבר בכל אחד מהשלשה

צאלח ענד נפסה: 2 פאשתד עליהם נצב אליהוא בן ברכאל אלבוזי מן עשירה רם אמא עלי איוב פאשתד גצבה עלי מא זכי נפסה אכתר מן רבה: 3 ואמא עלי תלאתה אצחאבה פאשתד גצבה עלי מא לם יגדו גואבא ועלי מא טלמו איוב: 4 ואליהוא אנתטר איוב בכלאם אד הם 5 אסן מנה פי אלעמר: 5 פלמא ראי אליהוא אנה לים גואב מן קול האולא אלתלאתה אלאנאם פאשתד גצבה:

תם אפתתח פקאל ג' מקאלאת [כאזא] אלני אלתי אנקטע ענהא אליפו ובלדר ועופר תם קאל מקאלה ראבעה אבתרא יועם פיהא אן איוב לם ימנה אלאערתאן עליה פיה וכאן כדלך ולם יעתרץ ומע דלך פלם תערם אלני מקאלאת מן אן יצף 10 פי כל ואחרה מנהא אלתעויץ אלדי הו מדהבה ומעתמדה כמא קדמת פי צדר אלכתאב ועלי מא סנשרח פי מוצעה: אלמקאלה אלול.

6 פאבתרא אליהוא בן ברכאל אלבוזי וקאל אני צגיר פי אלסן ואנתם כהול לדלך פרקת ותלופת אן אכברכם בעלמי: 7 קדרת אן דוי אלאעמאר יתכלמון ודוי כתרה אלסנין יערפון אלחכמה: 8 פאדא 16 בהא רוח פי אלאנסאן ודאך אן יכון אמר אלאלאה יפהמהם: 9 פלים כל כתירי אלעמר יתחכמון ולא כל אלשיוץ יפהמון אלחכם: 10 לדלך קלת אסמעו לי חתי אכבר בפהמי אנא איצא: 11 הודא קד צברת לכלאמכם ואנצת אלי אפהאמכם חתי נאהיתם אלכלאם: 12 וענדכם אתפהם פאדא לים לאיוב מקאבל ולא מגיבה עלי אקואלה מנכם: 13 20 אלא באן תקולון קד וגדנא חכמה בה אלטאיק ידפעה לא אלנאם: 14 והו פלם יצאפני אלכלאם ופי אקאוילכם לא יגוז אן אגאובה: 15 חתי אנדק אלקום ולם יגיבו זיאדה ואנתקל ענהם אלכלאם: 16 פלמא צברת אלי אן לם יתכלמו ואלי אן וקפו פלם יגיבו זיאדה: 17 אבתדי אנא איצא בקסמי ואכבר במערפתי: 18 פאני ממא אמתלאת 25 כלאמא ציק עלי ראי פי בטני: 19 וצאר בטני בה מתלא ככמר לם

4 D ואליהוא מנתפר איוב פי אלכלאם אד הו | 6 (האולא) B חסר | 12 O פאגאב |

D צגיר אלסן | 14 D פאדא בהם | 16 D כל אלאשיאך | 17 D אסמעוני | 18 D וענכם | 20 DQ אלטאיק בה | 21 BD יצאפני | 24 D בקסמי B בקצמי | D מן מא אמתלית | 25 DQ פי קלבי.

המאמרים על התשלום אשר הוא דעתו והשטה שהוא סומך עליה כאשר הקדמתי בפתיחת הספר וכפי מה שנבאר במקומו. המאמר הראשון.

9 - 8. פי הפסוק: וכאשר יש בהם (בימים ורוב שנים) רוח באנוש זה הוא בעבור שדבר האל יבינם. לפי זה לא כל רבי השנים יחכמו ולא כל הזקנים יבינו המשפט. 18. פי הפסוק: כי ממה שמלאתי מלים הציקתני דעתי בבטני. 19. פי הנה בטני כיון לא יפתח: והיה בזה בטני על דרך משל כיון אשר לא נפתח לחיות לו הרוחה.

יפתח פיתנפם או באקואף גדר תתשקק: 20 פאתכלם חתי אתפרג
ואפתח שפתי ואגאובכם: 21 ולא אחאבי אחדא ולא אכני אדמיא
אגלאלא לה: 22 כמא לם אעתד קט אנ אכניה בל ען קליל מן פעלי
הדא יקבלני צאנעי.

לג.

1 ולכן אסמע יא אויב כלאמי ואנצת לגמיעה: 2 הודא קד פתחת 5
פמי ותכלם לסאני פי חנכי: 3 ועלי מסתקים קלבי אקואלי ושפתי
במערפה נקייה תכלמת: 4 רוח חכמה אללה צנעתני כדאך אמר
אלכאפי יחייני בה: 5 פאן אסתטעת פרד עלי או צאפפני או אנתצב
בין ידי: 6 הודא אנא עלי קדרך פי אלטאקה אד מן אלטין גבלת אנא 10
איצא: 7 והודא היבתי לא תהולך וגברי לים יתקל עליך: 8 אמא מא
קלתה בחצרתני וסמעת צות בלאמך בה: 9 מן אני זכי בלא גרם וסאדג
ולא דנב לי: 10 ואנמא יגד עלי אלענת ויחסבני לה באגצא:

קד עלמת אנ אויב קאל אלא אנה לא דנב לה כמא שרח פי פצל מי יתנני 15
(כ"ט ב') אלי אכרה וקאל איצא ותורישני עונות נעורי (י"ג כ") פמנהא קאל אליהוא
אנך קלת הן תנאות עלי ימצא וקאל איצא למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך
(י"ג כ"ד) ואמא ישם בסד וגו' פהו פצית מן קולה (י"ג כ") וכדא קאל לה אליהוא
אנת קלת ישם בסד וגו'.

20 11 ויציר עלי אלמצאד רגלי ויחפש גמיע סבלי:

פאנאבה אליהוא ען הדא וקאל מחאל [אן] יענתך או יטלמך ואלדליל עלי
לך קולה [הן זאת וגו'].

BD 3 אעתאד | D 7 כדאך יאמר | D 19 אלמצאר Q אלמאצר.

21. בסוף הפסוק הוסיף: לכבודו.

22. פי' הפסוק: כאשר לא הסכנתי לכנותו אבל כמעט מעשותי זה יקחני עושני. ועיין
פי' הגאון למשלי י' ל"ב (ידעון רצון).

4. פי' הפסוק: רוח חכמת האל עשתני כן יחייני דבר שדי.

6. פי' לאל: ביכולת (מלשון לאל ידו). ופי' קרצתי נגבלתי (כלומר נוצרתי). ובפי'
השבעים מלות סי' ע"ח פי' קרץ מצפון (ירמיה מ"ו כ') מלשון המשנה (יומא ג' ד') התמיד
נקרץ. אבל מה שזכר עוד שם מחומר קורצתי היא בלי ספק הוספה מיד אחר ולא מיד הגאון.

7. פי' ואכפני: וכפיתני (מלשון כופין אותו עד שיאמר רוצה אני).

10. ביאור: כבר ידעת שאויב אמר בראשונה שאין לו עון כאשר באר בפרשת מי
יתנני עד סופו ואמר עוד ותורישני עונות נעורי ועליהם אמר אליהוא אתה אמרת הן תנאות
עלי ימצא. ואמר אויב גם כן למה פניך תסתיר ותחשבני לאויב לך. אבל ישם בסד רגלי הוא
ברור בדברי אויב וכן אמר לו אליהוא אתה אמרת ישם בסד וגו'.

11. ביאור: ואליהוא השיבו על זה ואמר שקר הוא שיתאנה הוא לך או יעשוק אותך
והראיה על זה אמרו הן זאת וגו'.

12 פאנך לס תצדק פי דלך אד קדרה אללה אבתר מן אלאנסאן:

פהו לא ירגוהם ולא יכאפהם וסיקולה לה פי מקאלתה אלתאניה (לד.) פי הדא אלבאב ז' חגג נשרחהא פי מוצעהא ולכנָה אנמלהא האהנא בקו' כי ירבה אלוה מאנוש.

13 ומא באלך כאצמתה פקלת אנה לא יגיב אלעבד עלי כל בלאמה: 14 אעלם אן אלטאיק אנמא יתכלם ואחדה ולא יחתאג אן יטהר אלתאניה: 15 פי מנאם או רויה אלליל פי וקוע אלסבאת עלי אלנאם ונומהם עלי מצאנעהם:

10 תם אנאבה אליהוא פי הדא אלג' פואסיק ען מקאלתה אלאולי אלתי קאל פיהא הרפאים יחוללו (כ"ו ה') אנה יצרע אלשנעא ואלנבאברה בנתה ואצאף אלי דלך קולה אם יחפץ לריב עמו (ט' ג') פקאל לה מדוע אליו ריבות אעלם אנה תע' אשרף ואעז מן אן ינאוב אלאנסאן עלי בלאמה כלמא כלמא בל אנמא חקה אן יכאטבה ואחדה לא תאניה ולו כאנת פי חלם לוגב אמתתאל מא פיהא כקו' בחלום חיוון לילה פכיה [פי] אליקטא פדלך מא אנאבה אליהוא פי הדין אלבאבין.

15 16 חייניד יתקדם אלי קום ויכתם עליהם רבאמהם:

פסרת או יגלה יתקדם אליהם עלי מא וגדת הדא אללפסא אין מא כאנת דאך כקו' וה' גלה את און שמואל (ש"א ט' ט"ו) וקול בועז ואני אמרתי אנלה את אונך (רות ד' ד') וקו' יהונתן וגליתו את אונך (ש"א כ' י"ב).

17 ליזיל אלאדמ' מן פעלה אלסו ואקתדאר כל אמר יגמיה:

20 18 פאן הו פעל דלך צד נפסה ען אלהלאך וחיותה ען אלמרור פי אלטרד: 19 וקד יעטה איצא באונאע עלי מצנעה ופי כתרה עטאמה

D 5 פקלת לה | DOQ עלי בלאמה | B 15 תכתם | B 20 פאן יפעל D פהו אן פעל | D 21 פוק מצנעה | B וכתרה עטאמה.

12 ביאור: ואם כן האל לא יקוה לבני אדם ולא יירא מהם ועוד יאמר לו זה במאמרו השני. בשער הזה יש שבע ראיות נכבד אותן במקומן. ואולם הוא כללם כאן באמרו כי ירבה אלוה מאנוש.

14. פי' הפסוק: דע כי האל לא ידבר כי אם אחת ולא יצטרך שיראה פעם שנית.

15-18. ביאור: אחר כן ענה לו אליהוא בג' פסוקים אלה על מאמרו הראשון אשר אמר בו הרפאים יחוללו שהוא יפיל חללים פתאום הגבורים וחיבר אל זה אמרו אם יחפץ לריב לא יענגו אחת מני אלה ואמר לו מדוע אליו ריבות דע שהוא ית' נעלה ונכבד מאשר יענה לאדם על דבריו מלה במלה אבל אין חקו כי אם לדבר אליו אחת לא שנית ואפילו אם בא לו הדבור בחלום חייב לעשות מה שאמר לו כאמרו בחלום חיוון לילה וכל שכן בחקין. וזה הוא מה שענה אליהו בשני שערים אלה. — ועי' מה שכתב הגאון בהקדמתו לס' או"ד (דף 16).

16. ביאור: פירשתי אז יגלה און אנשים יקדים אליהם לפי מה שמצאתי הלשון הזה בכל מקום שנמצא בזה הענין כאמרו וה' גלה את און שמואל ומה שאמר בועז ואני אמרתי אנלה אונך ומה שאמר יהונתן וגליתו את אונך.

17. פי' הפסוק: להסיר אדם ממעשהו הרע וגאות כל גבר יכסה.

18. בראש הפסוק הוסיף: ואם הוא עשה זה. פי' שלא ישלוחו וכן למטה ל"ו י"ב.

אלצלה: 20 חתי תסנך נפסה אלטעאם ואלמאכל אלמשתהא:
 21 ויפני גל לחמה מן אן ינטר ותנכרד עטאמה חתי לא תרי: 22 פאדא
 קרבת נפסה מן אלהלאך וחיאטה מן אלאמאטה: 23 ואן כאן לה עמל
 צאלח ואחד מן אלף פהו כמלאך יתרגם ענה ויכבר ען אלאדמי
 באסתקאמה: 24 פאן אללה ירופה ויקול האכמא צדה ען ורוד אלהלאך 5
 קד וגדת לה דלך דיה: 25 וירכין בדנה אכתר מן אלצבי כאנה ירגע
 אלי איאם שבאבה: 26 וקד ישפע אלי אללה פירצי ענה וינטר אלי
 וגהה בחטא מקאם גלבה קום ויכאפי דלך אלאנסאן בצלאחה: 27 והו
 יסתקבל אלנאם ויקול קד אכטאת ואלסהל פקד שושתה ומא כאן
 ינבגי לי דלך: 28 פאדא פעל דלך פקד פדא נפסה מן אלהלאך וצארת 10
 חיותה תנטר אלנור: 29 והודא אלטאיק יפעל הדח אלכלתין
 ותאלתהמא מע אלמר:

קאל אליהוא פי אלתעויין ופי הדי אלפצל אן נעמה אללה פי דאר אלאנרה
 עלי ג' אצרב והי אלתי נתם עליהא וקאל פעמים שלש עם גבר אלאול תאיב יתוב
 אליה בעד זגר מנה לה כקו' אז יגלה און אנשים להסיר אדם (פ' י"ז ו"ח) פאן לס 15
 תבק לה חסנה בעד תובתה פאנה ינעם עליה תפצל אקו' יחשך נפשו (י"ט) אז

1 (תסנך) B תעאף | (ואלמאכל) DO חסר | 2 (מן אן ינטר) B חסר | BD 4 כמלך |

5 OD במסתקימה | B צדוה | 6 DQ דיה דמה | (וירכין) D וירחק | (בדנה) DQ לחמה O
 בשרה | D אלצבא ... אלי צבאיה | 7 Q אלי שבאבה | 11 D תנטר אלי אלנור | 12 B ותאלתהמא.

13 G⁴ עלי ג' צרוב והי אלתי נתם . . . ינעם עליה תפצל אקו' צארת אלחובה
 נפסהא טאעה בהא קאל יחשך נפשו ולם יחד אן כאן מקאמה אז לים לה עמל באקי ואנטא
 יתפצל אללה עליה באלנעמה אז לים יגוז אן יעריה . . . ישר על אנשים וגו' פאן אללה
 יגאזיה עליה צלאחה כמא קאל פדה נפשו מעבור בשחת ופצח פי הדא אלכתאב באור תראה
 לאן להדא אלעכד עמל צאלח. ואלתאלת יולכה אללה . . . פעמף עלי הדח אלג' בקולי
 לחשיב נפשו וגו' (80) ופצח פיהא באכתר מן חניך אז קאל לאור באור החיים . . . גמע
 חיים ואור נפיר מא וצף האהנא.

21. פי' ושפו ישתחקו ובפי' ע' מלות ס' פ"ט פירש המלה מלשון הבריותא גוי ששפה
 ע"ז וכן פירשה ר' יונה בשרש שפה.

22. פי' מלאך מליץ: מעשה טוב והוא כמלאך מליץ עליו.

24. ויאמר: ויאמר במשפטו.

25. פי' רשפש: רך. וכן פי' הראב"ע.

26. פי' וירא פניו בתרועה: ויביטו אל פניו בכבוד במקום תרועת העם.

27. פי' ישר על אנשים: יבא לקראת אנשים וכן פי' ר' יונה ב"ש שור.

28. בראש הפסוק הוסיף: וכאשר עשה זה.

29. ביאור: אמר אליהוא בתשלום ובהישירת החסד שטובת האל בעולם הבא על שלשה

דרכים והם שחתם עליהם ואמר פעמים שלש עם גבר. הראשון כשישוב אליו האדם בתשובה
 אחר שגער בו האל כאמרו אז יגלה און אנשים וגו' ואף על פי שלא תשאר לו זכות אחרי

לים יגזו אן יעריה מנהא ומן אלעקאב גמיעא. ואלתאני צאלח ישמע אלי אללה
פיניבה קאל פיה יעתר אל אלוה (פ' כ"ו) והו ענד נפסה דליל לא יתעשם בל יקול
אנא לאטי מדנב בקו' ישר על אנשים וגו' (פ' כ"ז) ופצה בהדא אלכתאב (צ"ל אלכאב)
בעמל צאלח להדא אלעבר לקולה באור תראה (פ' כ"ח). ואלתאלת עבר יולמה אללה
באמראין ואונאע קאל פיה והוכח במכאוב (פ' י"ט) ואתסע פי הדא אלכאב וקדמה
עלי מא הו פי אלחרתיב קבלה לאן אלחארתה אלתי חרתת ואלסכב אלדי הם פיה
יבוצון הו הדא פעטף עלי הדא אלג בקולה להשיב נפשו.

80 ופיהא ירד נפסה מן אלהלאך ויצי לה בנור אלחיוה:

פצה פי הדא אלפסוק באכתר מן דינך אף קאל לאור באור החיים ואכבר פיה
10 באן אללה יעזין הדא אלעבר עלי מא אבלאה ולו לס תוגר לה חסנה מן אלף פכיף
אן כאן פעלה אנמע צאלחא והדא אללאור אלדי דכרה פי אלצרבין אלאכרין הו תואב
אלצאלחין אלדי קאל פיה אור ורוע לצדיק (תהלים צ"ח י"א) ואיצא כי עמך מקור
חיים באורך נראה אור (שם ל"ו י') גמע חיים ואור עלי מא וצף האהנא.

81 פאצג יא איוב ואסמע מני ואמסך חתי אתכלם: 32 פאן יכן
15 לך כלאם מוגור פרד עלי ותכלם בה פאני אריד צלאחדך: 88 ואן לא
פאסמע מני ואמסך חתי אעלמד חכמה:

הם נאב ען אליפו ומא אנקטע ען גואב איוב ען מקאלתה אלתאניא [אף קאל
ויען אליהוא וגו'].

B 15 ואלא פאסמע D ואן לס פאסמע.

G⁴ 18 הם נאב ען אליפו . . . ויען אליהוא.

תשובתו בכל זאת ייטיב לו האל בחסדו. כאמור יחשך נפשו וגו' [נ"א כי התשובה בעצמה
היתה כעבודת האל ובה אמר יחשך נפשו וגו' אף אם אין לו מעשה טוב נשאר לגמול עליו
כי האל בחסדו יתן לו טובתו] כי לא יתכן שיניחחו ערום מן הטובה ומן העונש יחדו. והשני
כשועתר צדיק אל האל ויענהו ואמר בו יעתר אל אלוה וגו' והוא בעיניו נקלה לא יתנאה כי
אם אומר אני חוטא ועושה עון כאמרו ישר על אנשים [נ"א והאל ישלם לו צדקתו כאשר אמר
פרה נפשו וגו'] ובשער הזה ברר לשונו ואמר כי לעבד זה יש מעשים טובים באמרו באור תראה.
והשלישי כשיוסרהו האל בחללים ומכאובים אמר בהם והוכח במכאוב והרחיב לרבה בשער הזה
והקדימו על השער הקודם לו במדרגה כי המעשה שהיה (מעשה איוב) והסבה אשר בעבורה
הם מעמיקים לחקור בזה היו. ואל זה השלישי חיבר אמרו להשיב נפשו מני שחת וגו'.

30. ביאור: בפסוק זה הוא מברר לשונו יותר מבשני השערים האחרים כי אמר לאור
באור החיים והגיד בו שהאל יתן לעבד זה תשלומים על מה שנסחו ואפילו לא תמצא לו זכות
אחד מני אלף כל שכן אם היה כל מעשהו בצדקה, והאור הזה אשר הזכיר בשני הדרכים הוא
גמול הצדיקים אשר אמר בו אור זרוע לצדיק ועוד כי עמך מקור חיים באורך נראה אור קבץ
חיים ואור כמו שהוא מבואר שם. — ועיין מה שכתב הגאון בתחלת מאמר ה' מס' או"ד (דף
167): ואחר כן התבאר לי כי הזכויות כשירבו לנפש תוך ותאיר כמ"ש וחיתו באור תראה לאור
באור החיים.

33. ביאור: אחרי כן דבר תחת אליפו ולא נפסק מלענות לאיוב על מאמרו השני זה
אמרו ויען אליהוא וגו'.

לד.

1 פאנאב אליהוא וקאל: 2 איהא אלחכמא אסמעו כלאמי ויא
עלמא אנצתו לי:

אלאליק באן יכון סעני אליהוא פי מא צדר שמעו חכמים מלי הו אן איוב
באן קד קאל פי מקאלתה אלחאניא אן חכמא נעמא אללה עלי עבאדה ואילאמה
להם לא ילחקהא אלנאטקון ולא ירכונהא ואנמא הו אלמנפרד בהא כקו' והחכמה 5
מאין תבוא (כ"ח ב') תם קאל אלהים הבין דרכה (כ"ח ב"ג) פקאל לה אליהוא הווא
אנאדי אלחכמא ואלעלמא חתי יערפונך אנהם קד לחקו הוה אלחכמא ואררכוהא
הו קו' בי און וכו'.

3 לאן אלסמע ימתחן אלכלאם כמא ידוק אלחנך אלטעאם:
4 נכתאר לנא חכמא נערף בה מא אלאצלח מן כלאמנא: 5 ודלך אן 10
איוב קאל קד זכות ואלטאיק אזאל חכמי: 6 ומע זואל חכמי אקצר
ען עויץ וסדמי מרנף בלא דנב:

הוה אלפסקין גואב למא באן איוב קד צדר פי מקאלתה אלחאניא חי אל
הסיר משפטי (כ"ז ב') תם לם ינכר אליהוא עלי איוב קולה אן אללה אזאל חכמה
אלדי באן אד' באן [פי חק'] אללה אן יפעל הוה ואנמא אנכר עליה קולה 15
אן אללה אזאל חכמה וליס יעוצה עלי דלך שיא פי אלאזרה בל יקצר בה פי דלך
כקו' על משפטי אכזב ויתצרף מן וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו (ישעיה נ"ח י"א)
אלדי הו תקציר ואנה איצא לים עלי סיה סלפת מנה לקו' בלי פשע פצאר אלפעל
כאלעבת אד' הו לא למא מצי ולא למא יאתי ואלחכים מעאד מן אלעבת.

D 9 אלסמע כמא ימתחן . . . וכמא ידוק | O 10 בין כלאמנא | D 12 פי
עויץ | (מרנף) G⁴ מוצף.

2. ביאור: הענין הראוי במה שהקדים אליהוא שמעו חכמים מלי הוא שאיוב אמר
במאמרו השני שחכמת הטבת האל לעבדיו ויסורו אותם לא ישיגו אותה המדברים ולא יבינוה
והוא מתבודד בה כאמרו והחכמה מאין תבוא ואחרי כן אמר אלהים הבין דרכה ועל זה אמר
לו אליהוא הנה אקרא לחכמים וליודעים למען יודיעוך שהם כבר השיגו החכמה הזאת והבינו
אותה הוא אמרו כי און וגו'.

4. פי מה טוב: מה היותר טוב מדברינו. — עיין מה שכתב הגאון בהקדמתו לס'
או"ד (דף 21): ואמרו החסידים קצתם לקצתם משפט נבחרה לנו נדעה כינינו מה טוב וכאשר
יש לחמשת האנשים בזה רוצה לומר איוב וחבריו מאמרים נרחבים.

6. פי על משפטי אכזב: ועם סור משפטו אחר תמורתו.

5—6. ביאור: שני הפסוקים האלה הם תשובה על מה שהקדים איוב במאמרו השני חי אל
הסיר משפטי ואליהוא אינו מוכיח את איוב על מה שאמר כי האל הסיר משפטו (ר"ל גדולת
שופט) שהיה בו כי זה ברשות האל לעשותו אבל הוא מוכיחו על אמרו שהאל הסיר משפטו
ולא יתן לו תמורתו מאומה בעולם הבא כי אם יחסירו אותה כאמרו על משפטי אם אכזב
ומלת אכזב היא מן וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו שענינו חסרון. ועוד על מה שאמר איוב

7 פאָ רגל מתל איוב ישרב אלהו מתלא כשרב אלמא:
8 ותטרק ליצחב פעלה אלגל וימצי מע דוי אלטלם: 9 אד קאל לא
ירבח אלמר אנ יעוצה אללה:
[פסרת] ברצותו תעוצא מתל אז תרצה הארץ (ויקרא כ"ו ל"ד) מן אלופא
5 ואלתעוין.

10 לדלך יא דוי אלעלם אסמעו מני אנ אלטאיק מעאד מן אלטלם
ואלכאפי מן אלגור:
יריר בהדא מא אראד בקולה שמעו חכמים מלי (ב').

11 בל פעל אלאדמי יכאפיה בה וכסביל אלמר יוגדה: 12 ומן
10 אלחק איצא אן אלטאיק לא יטלם ואלכאפי לא יעוג אלחכם: 13 ומן
וכלה עלי אלארץ ומן בסבבה ציר אלדניא באסרהא:
יתצל קו מי פקר עליו במא קבלה והו ושדי לא יעות משפט פוצל בה מא
בערה וקאל אנה לא יעוג חכם מן בסבבה כלק אלדניא כלאה ומן לו צרף אליה
באלה להלך.

14 פכיו יצרף אליה באלה והו רוחה ונסמתה אליה יצמהא: 15
15 פיתופי גמיע אלבשריין ואלאדמי ירגע אלי אלתרעב: 16 ואן פהמת
פאסמע הדא ואנצת צות כלאמי פיהא: 17 כיו יכון שאני אלחכם יגבר
אמרה או אלעדל אלכביר תפלג עליה: 18 איקאל ללמך פאגר או
ללסכי טאלם: 19 אלדי לא יחאבי אלרוסא ולא יתבת אלסכי בחצרה
20 אלפקיר אד גמיעהם צניעתה:

אורד עליה פי הדא אלפואסיק סבע חגז פי נפי אלגור גי מנהא אצול וד'
פרוע. פאמא אלג' אצול פהי אלדי גמעהא פי פסוק ואחר וקאל אשר לא נשא פני
2 B אלי צאחב פאעלה אלגל D לאצחאב פ' אלגל | 9 (בה) D חסר | B ומע
אלחק | 15 (יצרף) O יציר | (יצמהא) B יצמתה | 16 (גמיע) G⁴ חסר | 17 (צות) G⁴ חסר |
(פיהא) B בה | 19 G⁴ לם יחאב . . . ולם יתבת.

שהחסרון הזה אינו על חובה שקדמה מאתו וזה אמרו בלי פשע ולפי זה היה הטעשה דבר בלי
טעם כי איננו לא בעבור מה שעבר ולא בעבור מה שיבוא אבל החכם חלילה לו מדבר בלי טעם.
7. בתרגומו הוסיף: על דרך משל.

9. ביאור: פירשתי ברצותו בלשון תת תמורה כמו אז תרצה הארץ שהוא מענין תשלום
ותמורה. — שם תרגם הגאון תרצה "תסתופי" ר"ל תשלם.

10. ביאור: רצה בזה מה שרצה באמרו שמעו חכמים מלי.
13. ביאור: אמרו מי פקר עליו מתחבר אל מה שלפניו ושדי לא יעות משפט ויחובר
עמו מה שאחריו [אם ישים אליו]. אמר אליהוא שדי לא יעות משפט מי שבגללו ברא העולם
הזה כלו ומי שיאבד אם ישים אליו לבו.

17—19. ביאור: שם לפניו באלה הפסוקים שבע ראיות על הרחקת העול מאל שלש
מהן שרשים וארבע ענפים. והשרשים השלשה הם אשר קבעם בפסוק אחד ואמר אשר לא
נשא פני שרים כי מי שנושא פנים לא יעשה זה אלא בעבור שלשה דברים הא' מהם היראה

שרים לאן אלדי יחאבי לא יכון אלא לגי אמור ודי אלכוף ואלהיבה [קאל פני שרים]
 ואלתאני אלרגבה קאל ולא נכר שוע לפני דל ואלגי אלנהל וינשוי תחת ולא נכר
 שוע ואלבארי תעי פמחאשי ען גמיע דלך. וכאן קד קדם קבלה ד' חגג אגר אלאולי
 האף שונא משפט יחבש יעני אן אלזאיר ושאני אלחכם לא תנזבר אמורה ולא
 תחבת כקו' לא יכון אדם ברשע (משלי י"ב ג') ואלתאני' ואם צדיק כביר תרשיע 5
 יעני אן אמורה תעי לא ימכן אן יטען עליה פיה ואלגי האמר למלך בליעל מן
 אלמחאל אן יסתחק אלמלך מן הו פאגר ואנמא יכון דלך תגלכא פי מא בין
 אלנאם. ואלר' רשע אל נדיבים לאן אלנרבה הי אעטא אלשי פוק אלאסתחקאק
 פלא יקאל ללמעטי שי אנה מתבדע וקד בקי עליה מן ופא אלחק שי פהזה אלו
 וגוה אלתי געלהא אליהוא חגגא ללתעדיל. 10

20 פמנהם מן ימות טרפה פי נצף אלליל יהתז קום פיגוזון ויזילון
 אלאגלא בגיר קדרה מנהם: 21 ממא עלמה עלי טריק כל אמר וגמיע
 בטאה ינטרהא: 22 ולים טלאם ולא גבם ינסתר הנאך פעלה אלגלא:
 23 כמא אנה לים שי איצא יציר עלי אמר ימכנה אלמסיר אלי אלמאיך
 פי אלחכם: 24 ירוע אלאגלא בלא נהאיה ויוקף אכרין מכאנהם: 15
 25 לדלך ממא יתבת אעמאלהם יקלב זמאנהם פינכפצון: 26 ופי מכאן
 אלמאלמין קד ספקהם פי מוצע אלשאמתין: 27 דלך עלי מא זאלו מן
 טאעתה ולם יעקלו שיא מן סירה: 28 ווצל אליה צראך אלפקיר
 וסמע צראך אלצעפא: 29 והו אדא יקרר קומא מן יגלבהם ואן חגב
 רחמתה ענהם מן יראהא דאך באלסוא עלי אדמי פראד או אמא: 20
 30 בלאף אלמלך אלאדמי אלמראי ואוהאק אלשעוב: 31 וללה אן

11 G⁴ ויזאלון | 14 (איצא) B חסר | (ימכנה) OQG⁴ ימנעה | 15 Q יורע |
 16 B וקלב | 17 Q אלשאמתין אלנאפרין | 18 Q ויצל אליה . . . ויסמע | 19 B הודא
 יקרר | 20 (אדמי) Q חסר | וללה יקול.

והאימה על זה אמר פני שרים והשני החמדה על זה אמר ולא נכר שוע לפני דל והשלישי
 חסרון דעת והוא נכלל באמרו ולא נכר שוע והבורא ית' חלילה לו מכל אלה. וכבר הקדים
 לפני זה ארבע ראיות אחרות. הראשונה האף שונא משפט יחבש ר"ל שהמעול ושונא המשפט
 לא יחבשו דבריו ולא יתקיימו כאמרו לא יכון אדם ברשע. והשנית ואם צדיק כביר תרשיע ר"ל
 שדבריו יתעלה אי אפשר להוציא דבה עליו בעבורם. והשלישית האמר למלך בליעל מן השקר
 הוא שיהיה ראוי למלכות מי שהוא בליעל ולא יהיה זה אלא בהתגברו בין בני אדם. והרביעית
 רשע אל נדיבים כי הנדבה היא תת דבר למעלה ממה שראוי לתתו ולא יאמר על מי שנותן
 דבר מתנדב אם נשאר עליו דבר ממה שהוא חייב לתתו. אלה השבעה פנים ששם אותם
 אליהוא ראיות לצדוק הדין (ועיין מה שכתב הגאון בשער ו' מס' א"ר דף 197). — פי' שוע
 נדיב לב והפי' הזה הביא דונש בתשובותיו סי' ע"ח: שוע הוא הנדיב לב כדכתיב ולכילי לא
 יאמר שוע.

20. פי' רגע מותו: יש מהם מי שימות רגע. ופי' לא ביד: בלא יכולת מהם.
 28. פי' הפסוק: כמו שאין דבר עוד שישים על איש אשר בו יוכל לחלוק אל אל במשפט.
 25. פי' הפסוק: לכן ממה שיכיר טעשיהם יהפך זמנם וישפלו.
 30. פי' ממלך אדם: משונה ממלך בשר ודם.

יקול קד חמלת כלקי פלא אהלכתהם: ³² פמן גיר אן אעלם אנת דלני פאן כנת פעלת גורא לא אעאודה: ³³ ובעד הל מן ענדך יכמלהא חין תזהר פי שי ותזעם אַנְך אלדי תכתאר לא אנא פמא ערפתה תכלם בה:

⁵ קאל אליהוא ה'ה אלני פואסיק רד[א] עלי מא כאן איוב יטן אנה לא עויץ עלי אלאלאם אלמחרתה פי אלעבד לא עלי דנב והי כי אל אל האמר בלעדי אחזה המעמד ומענאהמא (צ"ל ומענאהא) אן ללה אן ידבר כלקה באיה אלמצאלח שא פאדא שא אן ינעם עליהם נעמה תעויץ בעד אילאם פלים להם אן יקולון כל ינעם עלינא אבתרא בלא אלם ופי דלך קאל אליהוא בלעדי אחזה אתה הורני יעני אני ¹⁰ קד אקמת נפסי מחתנא ללה פאן יכון ההנא באב קד גפי עני פדלני עליה ואן אכון אנא קד אחתגנת בשי הו תגור לם אער אלאן אחתג בה. ואלגרין פי קולה המעמד ישלמנה הו תדביר אלעאלם קאל לה הל אנת אלמכתאר לתדבירה חתי תצרף שיא מא אן כאן ענדך מערפה בולך פקל. אנשי וגו'.

³⁴ אנא אעלם אן דוי אלעלם יקולון לי צדק ואלרגל אלחכים ¹⁵ יקבל מני: ³⁵ ואמא איוב פלים במערפה יקול דלך וכלאמה פיה לים במעקול: ³⁶ ולו שא מן ישא אן ימתחן איוב אלי אלגאיה פי אלרד עלי דוי אלגל: ³⁷ לכאן יזיד עלי כמיתה דנבא חסבך פיה מא הו ביננא ויכתר אקואלה עלי אלטאיק:

מעני קולה אבי יבחן איוב הו אן איוב קד צאק בה דרגא פי קבול מא יחאנה ²⁰ אלמוחדון פכין לו כאן הו אלמתולי אלמחאנה ללמלחדין ואלרד עליהם אלדין הם אנשי און כאן אלאמר בה אציק ואצעב כל כאן יתצוף עליה אן יוסיף על חטאתו פשע. תם קאל אליהוא מקאלה תאלתה אנאב איוב פיהא ען מקאלתה אלתאלתה אלתי הי מי יתנני (כ"ט ב') אלתי אנקטע פיהא בלדד פקאל.

15 (דלך) BO חסר | (פיה) B חסר | OB 16 ולו שא מנשיי | Q 17 לכאן אלאן

יזיד | OB לכן.

31—33. ביאור: אמר אליהוא הג' הפסוקים האלה להשיב על מה שהיה איוב חושב שאין תשלום על היסורים ההם בעבד מבלי עון. וענינם שברשות האל להנהיג ברואיו באיזה תיקון שירצה ואם ירצה שיושיב להם הסבת תמורה אחר יסרו אותם אין להם לומר נרצה שיושיב לנו תחלה בלי יסורין. ובוזה אמר אליהוא בלעדי אחזה אתה הורני ר"ל אנכי כבר השתדלתי להביא ראיות לאל ואם יש פה שער שנעלם ממני הורני עליו ואם הייתי מביא ראיה מדבר שהוא עול לא אשוב עתה להביא ממנו ראיה. והכוונה באמרו המעמד ישלמנה הוא הנהגת העולם אמר לו אליהוא האתה הוא הבוחר הנהגתו עד שתגור על דבר אם יש לך בו ידיעה דברה.

34. פי' אנשי לבב ואמרו לי: אני ידעתי שאנשי לבב ואמרו לי צדק. 35—37. פי' הפסוקים: ולן רצה מי שרצה לבחון את איוב ער נצח בהשיב על אנשי און היה מוסיף על חטאתו פשע די לך בו מה שהוא בינינו וירבה אמרים לאל. — ביאור: ענין אמרו אבי יבחן הוא שאיוב כבר בא במצוק בשמעו מה שיביאו עליו ראיה המאמינים וכל שכן שיבא במצוק ושיקשה לו אם היה מוטל עליו להשיב בראיות על הכופרים אשר הם אנשי

לה.

1 ואבתדא אליהוא וקאל: 2 הל הדא קול תחסבה חכמא אַנך תקול אנא אעדל מן אלטאיק: 3 אן תקול אִי רבח לי מן צלאחי ומא אנתפע מן תרך כמִיתִי: 4 אנא ארדִּי עליך בלאמא ועלי אצחאבך מעך:

קאל אליהוא הדא אלפסוק גואבא למא כנא קדמנאה פי צדר הדא אלכתאב מן אלמקאלתין אלתין אחרהמא קול איוב והו אן אללה יסער וישקי כִּיף שא לא 5 עלִי לִדְלֵךְ נִיר מִרְאדָה ואלאכרי אלתי כאן יקולהא אצחאבה והו אן אללה לא יולם עבאדה אלא עלי ולל סלף מנהם וגמיעא נטו כדלך קוֹ אליהוא לאיוב אני אשיבך מלין.

5 אקול אלתפת אלי אלסמא ואנטרהא ואלמח אלשואהק כִּיף הי אשמך מנך: 6 פאן אכטאת מא תפעל בה ואן כתרתי דנובך מא תצנע 10 > בה: 7 וכדלך אן צלחת מא אלדי תעמיה או מא יאכד מן ירך עלי כל האל: 8 אנמא יצר מלאחך לאנסאן מתלך וינפע צלאחך לאדמִי מתלך: 9 ואעלם אנה מן כתרִה מא יצרך אלמגשומון ויגִוִתון מן דראע מן הו אכתר מנהם: 10 ולם יקל אין אללה צאנענא אלמלזמנא 15 תמגידה עלי מִרְ אלליל: 11 אלמעלמנא אכתר מן בהאים אלארץ מן טאיר אלסמא יחכמנא: 12 כדאך הם יצרִבון הנאך מן קבל אקתדאר מן הם אשר מנהם פלא יגיבהם:

Q 1 פאגאב | B הל הווי קול חסבתה חכמא אַנך | O 11 יאכדה | DQ 12

וכדלך ינפע | Q לאדמִי בשבהך | Q 15 הו אכתר מנהם תאידא | DQ צאנענא סנא | BO 18 מן הו אשר.

און ולא עוד אלא שיש לחוש כי יוסיף על חטאתו פשע. אחרי כן אמר אליהוא מאמר שלישי שענה בו לאיוב על מאמרו השלישי אשר הוא מי יתנני והוא אשר שבת בלדר מלענות עליו ואמר.

4. ביאור: אמר אליהוא את הפסוק הזה לתשובה על שני המאמרים שהקדמנום בפתיחת הספר הזה האחר מהם מה שאמר איוב והוא שהאל יצליח ויצער איך שירצה אין סבה לזה זולתי חפצו והאחר מה שאמרו חבריו והוא שהאל לא יסר עבדיו אלא על פשעים שקדמו מהם וכלם שגגו בדעתם וכן אמר אליהוא לאיוב אני אשיבך מלים וגו'.

7. הוסיף בסוף הפסוק: על כל פנים והוא נמשך לפסוק שאחריו: (8) לא יזיק רשעך כי אם לאיש כמודך ולא תועיל צדקתך כי אם לכן אדם כמודך.

9. פי' הפסוק: ודע שהוא מרב מה שיועקו העשוקים וישועו מזרוע רבים מהם. ועיין מה שכתב הגאון בסוף מאמר ה' מס' או"ד: ורוב העשוקים יותר קשה כי עושק אלף איש באלף וזו יותר קשה משיעשק בהם חמש מאות איש כמ"ש מרוב ע' יזעיקו.

10. פי' נותן זמירות בלילה: המחייבנו לזמר לו על עבור הלילה. ודונש בתשובותיו סי' כ"ד הביא מירש הגאון וז"ל: עשה נותן זמירות בלילה שהוא הקב"ה שעשה את הכל והם מזמרים לו.

12. פי' הפסוק: כן יצעקו שם מפני גאון רעים מהם ולא יענה אותם.

12-5. ביאור: אמר הבט שמים וגו' אם צדקת וגו' בעבור מה ששמע מדברי איוב ותארו את עצמו בתכלית הצדקה. אמר לו אין ראוי שתתפאר לפני אלהיך כי צדקתך לא

קו' הבט שמים אם חטאת אם צדקת קאל דלך למא סמעה מן כלאם איוב
ווצפה נפסה בנאי' אלצלחה פקאל לה לים ינבני אן תתעשם בין ידי רבך לאן
צלחך לים ינפעה הו ואנמא ינפעך אנת וכדלך לא יצרה כטאוך בל אנמא יצרך פי
נפסך פעאתבה בהדא עלי מא חכאה פי מקאלתה אלתאלתה מן כי אמלט עני משוע
5 (כ"ט י"ב) אלי אבר אלפצל ופי קו' מי יתן לי (ל"א ל"ה) קאל לה לים כל מן
תמני אן יסמע מנה סמע מנה לאן האהנא קומא יטלמון גירחם פאדאהם טלטו פי
אנפסהם לם יסמע אללה מנהם בקו' מרוב עשוקים יזעיקו שם יצעקו ולא יענה וכמא
כאן האהנא קום לא יסמע מנהם עקאבא להם כאן האהנא קום לא יסמע [מנהם]
מחנה להם לאנה עדל לא גור ענדה לקו' אך שוא וגו'.

10 13 אמא אלזור פאן אלטאיק לא יסמעה סמאע תצויב ואלכאפי
לא יראה ראי תגויז: 14 פאן קלת אנך לא תרי דלך פהאכמני בין ידיה
ואצבר עלי אלגואב: 15 ואלאן פאנמא איוב לים ירי דלך לאנה עדד
מצאיבה ולם יעלם אן ראחתהא כתירה גדא:

פצח ען אלעויץ פי היא אלפצל בקו' ועתה כי אין יעני איוב אנה אנמא
15 עדד אלאמה וונעה ואנר ינרב נפסה ויסתגית ולו עלם אן ראחתה כבירה לצבר עלי
מא נאלה.

16 פמנהא צאר איוב יתכלם פאה באלהבא ויכתר כלאמה בגיר
מערפה:

תם אבתרא אליהוא במקאלה ראבעה וועם אן איוב לא גואב לה עליהא
20 ולדלך אבתרא פיהא ויוסף לאן אלאואיל כאנת [פי] חק גואב גי מקאלת איוב והיה
זיאה עליהא.

O 11 רויא תגויז | D אן קלת אנת.

תועיל לו ואיננה מועילה כי אם לך וכן לא תזיק לו חטאתך כי איננה מזקת כי אם אותך בעצמך
והוכיחו בזה על מה שאמר במאמרו השלישי מן כי אמלט עני משוע עד סוף הפרק ובאמרו
מי יתן לי שומע לי. אמר לו אליהוא לא כל מי שיאווה שישמענו לו שומעין לו כי יש אנשים
העושקים זולתם והנה הם עשקו את עצמם והאל לא ישמע להם כאמרו מרוב עשוקים יזעיקו
שם יצעקו ולא יענה. וכאשר יש שם אנשים אשר לא ישמענו להם לענשם כן יש אנשים שלא
ישמענו להם לנסותם כי הוא צדיק אין עול אצלו לאמרו אך שוא וגו'.

18. פי' הפסוק: אך השוא לא ישמענו האל שמיעת הישרה (ר"ל כאלו ישר בעיניו)
ולא יראנו ראית התרה (כאלו התירו).

14. פי' הפסוק: ואם תאמר שאתה לא תראה זה דין (התוכח) עמי לפניו ותוחיל לתשובתו.
15. פי' הפסוק: ועתה אינו רואה זה כי הוא פקד (מנה) יסוריו ולא ידע כי הנפשו
מהם רב מאוד. — ביאור: בזאת הפרשה חוה דעתו הברורה בהטבת תמורה באמרו ועתה כי
אין וגו' רוצה לומר שאיוב מנה יסוריו ומכאוביו והחל לזעוק על עצמו ולשוע ואלו ידע
שמנוחתו (בעולם הבא) רבה מאד היה סובל את מה שבא עליו. — פי' פש כמו שהביא
הראב"ע בשם יש אומרים: מלשון מנוחה והוא חסר נון מן וינפש והענין בשביל שאין לו דעת
לאיוב פקד אפו ולא ידע כי מנוחת שכרו הרבה.

16. ביאור: אחרי כן החל אליהוא מאמר רביעי ואמר שאין לאיוב מענה עליו ובעבור
זה החל בו ויוסף כי מאמרו הראשונים היו במשפט מענה על שלשה מאמרי איוב אבל זה
תוספת עליהם.

לו.

1 תם זאד אליהוא וקאל: 2 ארקב לי קלילא חתי אכברך באן
 קד בקי ללה עליך כלאם: 3 ארפע שני אלי בעיד ואעמי צאנעי אלעדל
 באלאקראר: 4 ועלי חקיקה אן כלאמי לים בבאטל ואני מעך צחיח
 אלמערפה: 5 אעלם אן אלטאיק כביר ולא יזהד פי כלקה והו כתייר
 קוה אלעלם: 6 ולא יחיי שאלמא עלי אבאחתה דלך וחכם אלצעפא 5
 יעמיהם: 7 ולא ינקן מן אלצאלח ענאיתה ולא מן אלמלוך פי
 אלכראסי כל יגלסהם ללאבד פישמכון: 8 ואן אסתחקו אן יכונו
 מאסורין באלאגלאל ויעלקו בחבאל אלעדאב: 9 פאנה יכברהם
 בפעלהם ובדנובהם אד יתגברון:

10 אַמסע פי הדיה אלמקאלה פי באב אלמעוין כתיירא וקדם קבל דלך קולה פי 10
 אלתואב ואלעקאב ואלאגלאל וקבול אלתובא והו קולה לא יגרע באב אלתואב ואם
 אסורים אלעקאב ויגר להם אלאגלאל.

10 ויתקדם אליהם פי אלאדב ויקול להם אן ירגעו מן גלהם:
 11 פאן הם סמעו ואטאעו פאנהם יפנון אַאמהם פי כיר וסניהם פי
 נעים: 12 ואן לס יסמעו פי אלבעת ימרו ויתופו בגיר שעור בה: 15
 18 ואלדנסו אלקלב יצרון אלגצב ולא יסתגיתון ממא אסרהם דלך:
 14 ונפוסהם תמות פי האל אלצבא וחיותהם פי האל אלמגאנה:
 קו בקדשים יעני סן אלעציאן וקד ישא אללה כתר עמר אלעצאא.

15 וממא סבילה אן יכלין אלצעיק מן צעפה לדלך יתקדם

1 Q פעאור אליהוא | B פאן בקי | O 2 אלי בעד | B 3 ואנא מעך |

4 (כתייר) O כביר | BD 8 פי אלאגלאל | BD ויעלקון | O 13 פי האל אלאדב | BD

ירגעון | BD 15 יסמעון . . . ימרון ויתופון | 17 (תמות) B תסתופי.

8. הוסיף בסוף הפסוק: בהודאה.

4. פי תמים דעות עמד: וכי אני עמד תמים דעה. עיין מה שכתב הגאון בסוף מאמר

ב' מס' או"ד (דף 109).

5. פי הן אל כביר לא ימאס: דע כי האל כביר ולא ימאס ברואיו.

6. אחר לא יחיה רשע הוסיף: אף על פי שהתיר זה (ר"ל שהתיר האל טובת הרשעים).

8. פי ואם אסורים: ואם ראויים הם להיות אסורים.

9. ביאור: במאמר הזה הרחיב לדבר הרבה על הטבת התמורה והקדים לדבר על
 הנמול והעונש והאזהרה והתשובה. פסוק לא יגרע הוא שער התשובה ואם אסורים העונש ויגר
 להם האזהרה.

14. פי בנוער: בענין הנעורים. ופי בקדשים: בענין הזמה. — ביאור: אמרו בקדשים

ר"ל שנות הפשע. ופעמים שיחפץ האל להרבות ימי חיי הפושעים.

15. פי הפסוק: וממא שדרכו לחלץ עני מעניו לכן יגלה אזנם בלחץ.

אליהם אלצנמ: 16 ואנמא אזאחך מן אלציק אלי אלסעה לא ציק פי מוצעהא וודע כואנך ממלו דסמא:

קאל לאיוב אן אללה אנמא אלמך קצר אן ייחך וינקלך מן אלציק אלי דאר סעה לא ציק פיהא ינעם עליך פיהא ויציר מאידתך מלאי דסם. ופסרת הסיתך אזאחך 6 מתל קו' [פי] יהושפט ויסיתם אלהים ממנו (ד"ה ב' י"ח ל"א) ולקב אלחואב בדלך מתל קו' וחתעננ בדשן נפשכם (ישעיה נ"ה ב').

17 ואנת קד אכמלת דין אלטאלמין וחכמהם וקצאהם אלדי ידעמונהא:

אי קד תאבעת אלכפאר ואלטאלמין עלי מזהבהם תגור חכמה ועלי אנך למ 10 תפצה בה. תם קאל לה.

18 אנמא אלחמיה אן יוחך אלי כפאיה לא תמילך ענהא כל דיה:

קאל לה אנמא אלשקא ואלבלא ואלחמיה הי עקאב אללה אלדי לא ייחך מנה כל מקדאר ולא כל דיה כקו' אח לא פדה יפדה איש (תהלים מ"ט ח') ויקר פדיון נפשם (שם מ"ט ט') הוא הו אלחמיה ואמא אלם אלדניא אלעוין עליה תואב 15 פי אלחמה פלים הי חמיה ולא מציבה לאנה ענר אלנעים מקאם אלחלם.

19 איצאפה סכאך פי וקת אלצר לא ולא כל תאייד קודה: 20 ולא תתשוף עלי מר אלליל אן ידכל שעבא מכאנך פי אלמך: 21 אחרר לא תול אלי אלגל פאנך תכתאר דלך מן עדאבך:

קאל לה לא תתמני אן ידכל גירך פי הוא אלאלם מכאנך פאנך קד תכתאר 20 דלך ממא אנת פיה מן אלעדאב הו קו' אל תשאף השמר פלא תפעל פאנך אנמא תתמני אן יכוננו פי אלנעמה דונך. ופסרת הלילה עלי מר אלליל מתל בקר עלי מר אלנהר.

B 1 ואמא אזאחך | O אלי סעה | 2 (וודע) B ווצע | 11 (יוחך) BD ייחך | B אלי כפאך ולא תמילהא ענהא | O תמיל ענך | BD 16 איצאפה | B 17 פי אלמך | (תול) B תויל | O 18 פאנך לא תכתאר.

16. ביאור: אמר לאיוב: לא יסרך האל אלא למען יסיתך ויעבירך מן הצר אל בית המרחב אשר אין בו מצוקה ולמען ישים שלחנך מלא דשן. ופירשתי הסיתך העבירך כאשר אמר ביהושפט ויסיתם אלהים ממנו. וקרא גמול העולם הבא דשן כאמרו וחתעננ בדשן נפשכם. 17. ביאור: כלומר כבר הלכת אחר הכופרים והרשעים ועל פי דעתם תרשיע דינו אע"פ שלא דברת בזה בלשון ברור ואחר כן אמר לו.

18. ביאור: אמר לו הצרה והרעה והחמה אינה כי אם עונש האל אשר לא יעבירך ממנו כל שיעור וכל כפר כאמרו אח לא פדה יפדה איש ויקר פדיון נפשם. והעונש הזה הוא חמה אבל יסורי העולם הזה אשר תמורתם ינתן לו גמול בעולם הבא אינם חמה ולא רעה כי הם אצל הטוב לכל במקום החסד. (עיין פי' הגאון למשלי ו' ל"ה).

19. פי' הפסוק: היערוך אליו שוער (כלומר נדבותך) בעת צר לא וגם לא כל מאמץ כח.

20. פי' הפסוק: ואל תשאף אל עבור הלילה אם יביא עם תחתיד ביסודיך.

20—21. ביאור: אמר לו לא תתאוה שיבוא וזולתך ביסורים האלה תחתך כי אתה

22 ואעלם אִן אלטאיק ימנע בקוֹתה וּמִן מַתְלָה דאֵל עלי אלכיר:
 28 וּמִן דא אפתקד עליה אמורה וּמִן קאל לה אִנְךָ פִּעֲלַת גּוֹרָא: 24 פִּאדְכֵר
 לנא אן תכֹּתֵר פִּעֲלָה כמא וּצִפָּה אלנאס: 25 וּרָאָה כֹל אֱלֹאדִמִּין
 ואלתפת אליה אלאנסאן מִן זמאן בעיד: 26 יעֲלִמוּן אִן אלטאיק כֹּתִיר
 אלוֹצֵף פּוֹק מא נעלם וְלִים לה סנֹן פִּתְחָצִי או תסתברִי: 27 וּמִן אִיאָתָה 5
 אִנָּה קד יִנְקֵץ נקט אלמא עֵן קום אלדי יִצְפִי אלמטר בכֹּאֲרָה: 28 אלדי
 תהטלה אלשוואהק ותדֹרֵךְ בה עלי אלנאס אלכֹּתִיר: 29 ואִיצָא אן אִטְהֵר
 בסט אלגים כאן תטלילה כאויא:

קולה תשוואות סכתו יריד בה אִנָּה אן אִטְהֵר גִּימָא כאן כאויא פִּאֲרָנָא לא
 10 מטר פִּיה פִּאֲרָמָא הוּ כִּדְבִי נְקִי נְשִׂאִים וְרוּחַ וְנִשְׁמַם אִין (משלי כ"ה י"ד).

30 ואִדָּא בסט עליה סגלה גִּמִּי אֲצוּל אלבֹּחֵר מַתְלָא:

מעני ושרשי הים כסה יעני (אן) בה אלגים ואן כאן פִּיה מטר אמר אלסחאב
 אִלָּא תפִּרְנָה עלי אלבֹּחֵר וּסְאֲחֵלָה אלדי הוּ לה כאלאצל חִית לא יִנְתַּפֵּעַ ואלסגל פִּהוּ
 אלמטר. חֵם אֲכָבֵר כאן הוּא בסבב עמל ידיהם אִדְ קאל.

31 לאִנָּה בהא יִדִּין אלשעוב ויעֲמִידֵהם טעאמא בכֹּתֵרָה: 32 ועלי 15
 אעמאלהם קד מנע סגלהם ואמר פִּיהם במפאגִי בחרב:

פִּי קִי על כפִּים אֲצִמָּאר ומענאה על מַעֲשֵׂה נִפְיִם מַתְלֵ קִי קבצו פִּארור
 (יואל ב' ו') מענאה קבצו שחור פִּארור (אִדְ דֵּל עלי צִמִּירָה כאמסאכָה גִּירָה נִצֵּב
 שאמִי?).

3 (לנא) O חסר | O וּצִפּוּה | 4 (אלאנסאן) O כל אנסאן Q אלנאס | D מן זמאן
 אלבעד | B תחצי | B 6 אִנָּה יִנְקֵץ | (אלדי) B חסר | O יִצְפִי יִצִּיג אלמטר | B אלתי
 תהטלהא | 8 (כאן) O כִּיף | O 15 לאִנָּה בה.

תבחר בזה ממה שאתה בו מן העונש. לא תעשה כן כי בזה תתאוה שיהיו בנעימים בלתיך.
 ופירשתי הלילה עבור הלילה כמו בקר עבור היום.

22. פִּי מורה: מורה לטוב.

24. פִּי אשר שוררו: כאשר ספרוהו.

25. פִּי מרחוק: מזמן רחוק. ועיין מה שכתב בס' או"ד מאמר א' (דף 36).

26. פִּי הפסוק: ידעו שהאל שגיא ספור למעלה ממה שגדע ואין לו שנים שיספרו

או יחקרו.

27. הקדים בראש הפסוק: ומאותותיו הוא.

29. פִּי הפסוק: עוד אם יראה מפרשי עב היתה סכתו ריקה. — ביאור: אמרו תשוואות

סכתו רוצה בו—שבהראותו ענן הוא ריק אין בו מטר ואם כן הוא ענן שקר כאמרו נשיאים ורוח
 וגשם אין.

30. בסוף הפסוק הוסיף: על דרך משל. — ביאור: ענין שרשי הים כסה רצונו לומר
 הענין ואף אם יש בו מטר צוה האל לענן שלא יריק אותו על הים ועל חופו שהוא לו כשרש
 באשר אין לים במטר תועלת. ומלת „סגל" (שתרגם בה אור) הוא המטר (עיין לקמן בהערות
 ל"ז י"א) אחרי כן הגיד שזה הוא בגלל מעשה ידיהם.

32. פִּי הפסוק: ועל מעשיהם כבר מנע את מטרם וצוה בס המפגיע כלומר החרב. —

88 תלבריהם ענה אצחאבה ומואשיהם מע אלצאעד מן נבאתהם:

קו' יגיד עליו רעו יעני אצחאב אלסיף והו אלגוע ואלובא ואלסבאע לקו' חרב ורעב וחיה רעה ודבר (יחזקאל י"ד כ"א) תם קאל וכמא תנאלהם אלד' בדלך תנאל בהאימהם ונבאתהם פאמא אלבהאים פהו מקנה ואלנבאת פהו עולה והוא נפיר קו' הנה אפי וחמתי נתכת אל המקום הזה על האדם ועל הבהמה ועל עץ השרה ועל פרי האדמה (ירמיה ו' ב').

לז.

1 חתי תזעג קלובהם לדלך וכאנא תנתתר מן מוצעהא:

אשאר בהוא אלקול אלי קלובהם בקו' תעה לכבי פלצות בעתתני (ישעיה כ"א ד') והו מצרופ אלי אלקום אלמזכורין ואשתקקת ויתר מן אתרו עפיה (דניאל 10 ד' י"א) אלדי הו אנתתרו.

2 יקול להם אסמעו סמאעא ברנזו צותה ודרם מן קולה יכרג: 8 ומן תחת גמיע אלסמא יראה ונורה עלי אקטאר אלארין: 4 ובעדה יזאר צות אכר וירעבהם בצות אקתדארה ולא יותר פיהם אלא סמע צותה:

15 פסרת יעקבם אתר מן צאי לך בעקבי הצאן (שה"ש א' ח') אלדי הו אתר פפסרתה תאתירא.

5 ויעלמון אן אלטאיק ירעב בצותה פי אעגובאת אנא צאנע אלכבאיר פוק מא נעלם:

DB 1 אצחאבהם D אלצואעד | 7 D תנתר B תנבתר | 12 O אקטאב.

ביאור: באמרו על כפים יש הסחר וענינו על מעשה כפים כאמרו קבצו פארור ענינו קבצו שחור פארור.

38. ביאור: אמרו יגיד עליו רעו רצונו לומר רעי החרב והם הרעב והדבר והחיה לאמרו חרב רעב וחיה רעה ודבר שלחתי. אחר כן אמר וכאשר יבואו הארבעה עליהם כן יבואו על בהמתם ועל צמחם. כי הבהמה הוא מקנה והצמח הוא עולה וזה דומה לאמרו הנה אפי וחמתי נתכת אל המקום הזה וגו'.

1. פי' הפסוק: (והוא דבק אל שלפניו): עד שיחרדו לבותם על זאת וכאלו הם סרים ממקומם. — ביאור: באמרו ויתר ממקומו רמזו אל לבותם כאמרו תעה לכבי והוא מושב אל האנשים הנזכרים. וגזרתי ויתר מן אתרו עפיה.

2. בראש הפסוק הקדים: הוא אומר להם. ופי' הגה למוד כלומר הגיון לב.

3. פי' ישרהו: יראהו כאלו נאמר ישורוהו. — הראב"ע הביא פי' הגאון על פסוק זה: והגאון ר' סעדיה אמר כי על המקום ידבר.

4. פי' הפסוק: ואחריו ישאג קול אחר ויפחידם בקול גאונו ולא יעשה בהם רושם כאשר נשמע קולו. — ביאור: פירשתי יעקבם בלשון עשיית רושם מן צאי לך בעקבי הצאן אשר ענינו רושם רגלי הצאן.

5. פי' הפסוק: וידעו שהאל ירעם בקולו בנפלאות שהוא עושה גדולות למעלה ממה שנדע: — ביאור: ספר שני ספורים בדבר המטר האחד במניעתו והשני בהורדתו ואמר בכל

ויצף צפחין פי אמר אלמטר אחדהא פי מנעה ואלאכרי פי תנוילה קאל פי כל ואחרד ולא נדע אלא־לֹה הן אל שניא ולא נדע (ליו כיו) ואלב עשה גדולות ולא נדע ואקתצר עלי אלמטר מן סאיר אעגובאת אללה תע' לתאתירה פי אלד' רואיר אלמחיסה כמא קד דברת פי קול אליפו (ה' י').

6 ומנדהא אן יקול ללתלג צר אלי בלד קום וגית אלמטר אלמרסל⁵ תם גיות אמטאר עזה:

קו' כי לשלג יאמר וגו' הו אִלֵּל מא יוקע אללה מן תלונגם וגשם מטר הו אלעאם תם אמטר להם לא־עֵה הו קולה וגשם מטרות עזו והו עז ושרף להם כמא קד יכון פי אוקאת שתי מטר תטהר מעה אעלאם.

7 ויכתם ביד כל אנסאן מנהם פיערף כל אמר עמלה:

פי קו' ביד כל אדם יחתום אראר אנה יערפהם אעמאלהם וצלחהם ויחתום הו מקאם קו' ישלם וימלא ויכ[א]פיהם [באן] אמר אלמכאע ואלמוזיאא ואלדואער חתי תכנס פי מואצעהא כקו' ותבא חיה וגו'.

8 ויאמר פתדכל אלוהוש ענהם פי מכמנהא ותסכן פי מוטנהא:

9 ותאתי אלזואבע מן כדורהא ואלקך מן סיולהא: 10 ויצנע אלגליד מן 15 אמרה ווסע אלמא פי אלמציק:

זכר ההנא גמיע חואיגהם אן יתאבעהם וימדדהם בהא סופה וקרה וקרה ומים ואמא חדר ומזרים פהו מא פי קדרה אללה תע' מן אלאחדאת נטיר קו' מוצא רוח מאוצרותיו (תהלים קליה ז') לים יעני אף תם כזאין יכון פיהא אלריח וגירהא ולא שי פי דלך סוי קדרה אללה תע'.

20

11 וינקי איצא תקל אלגים ויבדד אלענן סגלה:

D 5 בלאד | 6 (תם) B חסר | 14 O וידכל אלוהוש | 15 B ויצע אלגליד | Q 16 פי

אלמצאיק BO פי מצבה | D 21 אנתקאל אלגים ותבדד אלאענאן.

אחד מהם ולא נדע הראשון הן אל שגיא ולא נדע והשני עושה גדולות ולא נדע ולא הזכיר מכל נפלאות האל ית' כי אם המטר בעבור שהוא עושה רשם בארבע עגולי היסודות הסובבים כאשר כבר זכרתי בדברי אליפו.

6. ביאור: אמרו כי לשלג וגו' הוא ראשית מה שיווריד להם האל מאוצרות השלג וגשם מטר הוא המטר בכלל ואחר כן המטיר להם בפרט הוא אמרו וגשם מטרות עזו והוא עז וכבוד להם כאשר יהיה בזמנים שונים מטר אשר יראו עמו אותות. — ופירוש אחר על כי לשלג יאמר הוה ארץ עיין בפ' הגאון לס' יצירה פרק ד' הלכה ו'.

7. ביאור: באמרו ביד כל אדם יחתם רצה לומר שהוא יודיעם מעשיהם וצדקתם. ויחתום הוא במקום ישלם וימלא כלומר ישלם להם כאשר יצוה לחיה רעה ולדברים המזיקים והמבהילים עד שיכנסו אל מקומותם כאמרו ותבא חיה וגו'.

10 - 9. ביאור: זכר הגה כל צרכיהם שיוספיק להם ויעזרם בהם סופה וקרה וקרה ומים. אבל חדר ומזרים הוא מה שיש ביכולת האל ית' לחדש אותם דומה לאמרו מוצא רוח מאוצרותיו אין רצונו לומר שיש שם אוצרות אשר בהם הרוחות וזולתם ואין בזה מאומה בלתי יכולת האל ית'.

11. פי' הפסוק: וינקה גם כן מרח (כובד) העב ויפיץ הענן מטר. — ביאור: באמרו

אומי בקו' אף ברי אלי נקא אלג' בעד אנקטאע אלמטר פאנ'ה אסלם
ללאנסאם ואעדס ללאמראן.

12 והו פי אלמחיט מתקלב בלמפה לפעלה כל מא יאמרהם עלי
וגה אלעמארה מן אלארץ: 13 אמא לאדב או לאסתחקאק בלדה או
5 לפצל יוגדהם:

נעל אלמטר עלי ג' אקסאם אמא לנקמה קאל פיהא אם לשבט ודלך כמא
כאן פי עצר שמואל הלא קציר חטים היום (שמואל א' י"ב י"ז) ואמא באסתחקאק
קאל פיה אם לארצו מתל ונתתי מטר ארצכם בעתו (דברים י"א י"ד) ואמא לתפצל
קאל פיה לחסד נטיר מא פעל פי עצר אחאב ויהי עד כה ועד כה (מלכים א' י"ח מ"ה).
10 14 פאנצת דלך יא איוב קף ותפהם אעגובאת אלטאיק:
15 אתעלם כיה יציר אללה דלך עלי קום ויטהר להם סגל ענאנה:
אלערב תסמי אלסחאב אלענאן.

16 או תערף תסקיף אלגמאם ומעה אעגובאת אלצחיה אלמערפה:
קולה אלאול התדע ינצרף אלי תנויל אלמטר וקולה אלב' התדע ינצרף אלי
15 מנע אלמטר.

17 כמא תעלם אן תיאבך האמיה אדא קרת אלארץ מן ריח
אלגנוב: 18 פהל תעלם מעה כיה גלד אלסמא כמראיא מפרגה:
19 פערפנא מא נקול לה מן חית לא נצאפפה מן קבל אלטלאם:
קאל לה אן כאן ענרך חנה לים משלמה קלהא חתי נכאטבה בהא הו קר
20 הודיענו וגו' תם קאל והל בלגת נמיע אוצאפה.

O 3 לפעלה פי כל | 11 (דלך) B עליך | D 13 או תערף כיה | QD חסקים
B חסקים | B 16 כמא אן תיאבך | B 17 גלדת אלסמאאת.

אף ברי הוא רומז לנקיון האויר אחר הפסק המטר כי הוא יותר שלם לגופות ויותר חסר
מהחללים. — ודונש בתשובותיו על הגאון סימן נ"ב כתם ואמר כי יפיץ ענן אורו אינו מלשון
אור בלתי הוא לבדו בכל המקרא ואין לו דומה. וכן פירש הגאון מלת אור גם לעיל ל"ו ל'
ובישעיה י"ח ד' ועיין ר' יונה בשרש אור ופ"י הראב"ע לאיוב ל"ו ל'.

13. ביאור: שם המטר על שלשה חלקים או לנקם ובו אמר אם לשבט וזה כמטר
שהיה בזמן שמואל הלא קציר חטים היום וגו'. או במה שראוי ובו אמר אם לארצו כמו ונתתי
מטר ארצכם בעתו. או לחסד דומה למה שנעשה בזמן אחאב ויהי עד כה ועד כה וגו'.
15. פי הפסוק: התדע איך ישים אלוה זאת על האנשים ויראה להם מטר עננו. —
ביאור: הערב קורים הענן ענאן.
15—16. ביאור: אמרו התדע הראשון שב על הורדת המטר ואמרו התדע השני שב
על מניעת המטר.

17—18. פי הפסוקים: כמו שתדע אשר בגדיך חמים כאשר שקטה הארץ מרוח הדרום
התדע עמו איך הרקיע השמים כמראות מוצקות.
19. ביאור: אמר לו אם יש אצלך ראייה שאינה חשוכה אמור אותה למען נערכנה אליו.
אחר כן אמר ההגעת אל כל תארו.

20 והל ינקצי מא יקץ ענה אדא תכלמת ומן קאל מן אלנאם אן
וצפה יפני:

ומן ועם אן תסביחה יפני הו קי' כי יבלע פהו מקאם [יכלה?].

21 פהו אלנאן כמן לא ירי נורא הו ואצח פי אלשוואהק בעד מא
מרת אלריאח פאצחתהא.⁵

ותטהרם הו מתל וכעצם השמים לטהר (שמות כ"ד י') אלדי הו צחו. תם תכלם
פי אלמערפה אנהא אכתסאב יסתכרנה אלעאקל מן עלם אלחואם כמא יסתכרנ
אלדהב מן אלמעאדן הו קי'.

22 וכמא יותי באלדהב מן מעאדנה כדאך תסתכרנ אלמערפה
באן אללה אלמכוף אלבהא: 23 ואלכאפי לא נגד וצף כתרה קדרתה¹⁰
ומע דאך פלא יצפה אלחכם לכתרה עדלה:

קי' שדי לא מצאנוהו יעני אן אלנאם לם ילחקו ולם יבלגו כל אוצאפה. תם
תם עלי אן אלעלמא אלדין לם ירו כתירא מן אלנאם פי מרתבהם יקרון לה עז וגל
ויכאפונה הו קולה.

24 לדלך יכאפונה אלנאם לא יראה גמיע אלחכמא:¹⁵

פסמע איוב הוה אלכלאם ואמסך עליה ולם ירד עלי אליהוא בשי פכאן
אמסאכה הוה יחתמל וגהין אמא אן יכון אמסאך אמתחאן (...). פלדלך כאטבה אללה
עז וגל ליסתדעיה אלאקראר בכלאם אליהוא ואלרגוע ען והמה ופנה אלדין כאנו
כמא ניר אנה לם יפצח בולך לילא יסתצעפון אלנאם צבר איוב ולקד תאול איוב
דלך ואנתהל פי אן יעלמה אללה לם אבלאה פי קולה הודיעני על מה תריבני (י' ב')²⁰

D 6 אלריח | D 11 לא יוגד | B 16 ולא יראה.

20. פי' הפסוק: חקך למה שיספר עליו כאשר אדבר ומי מן האנשים אמר כי ספורו
יכלה. — ביאור: ומי חשב ששבחו יכלה הוא אמרו כי יבלע והוא במקום יכלה או יאבד.

21. פי' הפסוק: והוא עתה כמי שלא יראה אור והוא בהיר בשחקים אחר שעברו
הרוחות וטהרום. — ביאור: ותטהרם הוא כמו וכעצם השמים לטהר אשר הוא בהירות. ואחר
כן דבר בדעת שהיא קנין יוציאהו המשכיל מדיעת החמשה חושים כמו שיוציאו את הזהב
מן המחצבים.

22. פי' הפסוק: וכמו שיביאו הזהב ממחצביו (מצפוניו) כן יוציאו הדעת שהאל הוא
הנורא בחודו.

23. ביאור: אמרו שדי לא מצאנוהו רוצה לומר שבני אדם לא ישיגו ולא ימצאו כל
תאריז. אחר כן חתם באמרו שהחכמים אשר לא יראו הרבה אנשים במעלתם יקראו לו ית' וית'
וייראוהו הוא אמרו לכן יראוהו.

24. ביאור: כששמע איוב המאמר הזה שתק ולא השיב על אליהוא במאומת. ושתיקתו
זאת סובלת שני טעמים או שהיא שתיקת נסיון.... ובעבור זה דבר אליו האל ית' לבקש ממנו
שיודה לדבריו אליהוא וישוב מן שגגתו ומחשבתו שהיו חסא רק שלא אמר זה בדרך מכואר פן
יאמרו בני אדם על איוב שהיה חלש בסבלו. וכבר ביאר איוב זה בהשתדלו לבקש מאל
שיודיענו למה יסר אותנו באמרו הודיעני על מה תריבני ועוד מי יתן ידעתי ואמצאהו אדעה

ואיצא מי יתן ידעתי (כ"ג ג') אדעה מלין יענני (כ"ג ה') פלם יערפה. פארא תצפחנא
 כתירא מן אנבאר אלאלין וגרנא כל מן אבלאה תע' בשי סאל רבה אן לם
 אחל בה דלך פאן אלמר יכון מנקסמא חנינ' ודלך אן אלמולם אן כאן אולם
 באסתחקאק בין אללה תע' לה דלך וקאל לה הו'א בסו עמלך בקו' והיה כי תאמרו
 5 תחת מה עשה ה' אלהינו לנו את כל אלה (ירמיה ה' י"ט) ואיצא והיה כי תגיד לעם
 הזה וגו' ואמרת אליהם על אשר עזבו אבותיכם אותי (שם מז י') ואן כאן אלמולם
 ממתחנא לם יבין לה דלך לילא יצעף ענד אלנאם צברה כמא עלמנא אן משה
 למא אבלאה בסיאס' ת"ר אלף ואחתמאל גהלהם ונמאהם [פסאל רבה] למה הרעת
 לעבדך (במדבר י"א י"א) לם יגבה ען דלך כל קאל לה שיא אכר והו'אספה לי שבעים
 10 איש (שם י"א ט"ז) וכמא סאלה ען אלבלא אלדי אשקי בה ישראל תאני' בטלב
 אלחבן פי מצר אד קאל פרעון לא תאסיפון לתת תבן לעם (שמות ה' ז') וכאנת
 רסאל' אללה הי אלסבב פי דלך אלשקא לקו' כי נרפים הם (שם ה' ח') פקאל משה
 ה' למה הרעות לעם הזה ומאז באתי אל פרעה (שם ה' כ"ב) פלם יגבה ען דלך כל
 קאל לה שיא אכר עתה תראה אשר אעשה לפרעה (שם ו' א'). פנדלך כאן איוב למא
 15 סאל רבה אן יערפה סבב מא לחקה אנאבה בשי אכר לים הו' אלדי סאלה ענה
 ודלך מנה תע' אחרי צפאת אלחכמ'. וקדמת דלך לאנ' כתיר מא יתסאול אלנאם
 ויקולון מא פי הו'א אלקול מן אלגואב עלי מא סאל איוב פי מא תקדם פועעת הו'א
 אצלא יסתרשר בה פי גואבה הו'א. תם גבדתי בשרח ניץ קול אללה תע' ויען וגו'.

לח.

1 תם אנאב אללה איוב מן ריח אלעאצף פקאל לה: 2 מן דא
 20 מתלך מטלם אלחכמ' בכלאם גיר מערפה: 3 פאן אמכנך. אן תשדך
 חקויך פערפניה אדא סאלתך: 4 ואין כנת חין אססת אלארץ אנכר
 D 20 פהו אן אמכנך.

מלים יענני אך האל לא הודיעו. וכאשר חפשו הרבה מהגדות הקדמונים מצאנו שכל מי שיסרו האל
 בדבר ושאל סאלהיו למה הביא עליו זה אז הדבר מתחלק וזה שאם נתיסר המיוסר במה שראוי
 לו הודיעו האל ית' ואמר לו זה היה ברוע מעשיך כאמרו והיה כי תאמרו תחת מה וגו' ועוד
 והיה כי תגיד לעם הזה וגו' ואם נתיסר על דרך נסיון לא הודיעו האל את זאת פן יחלש בעיני
 בני אדם סבלו. כמו שידענו שכאשר יסר האל את משה בהנהגת שש מאות אלף ובשאת
 סבלותם וחטאותם ושאל את אלהיו למה הרעות לעבדך לא ענהו על זה אלא אמר לו דבר
 אחר והוא אספה לי שבעים איש. וכאשר שאל אותו על הרעה אשר ענה בה בני ישראל שנית
 במצרים כי אמר פרעה לא תאסיפון לתת תבן לעם ושליחות האל אל פרעה היתה סבת הרעה
 הזאת לאמרו כי נרפים אתם ומשה אמר אדני למה הרעות לעם הזה וגו' לא ענהו על זה אלא
 אמר לו דבר אחר עתה תראה אשר אעשה לפרעה. וכן איוב כאשר שאל את אלהיו שידיענו
 סבת יסוריו ענהו בדבר אחר איננו הדבר ששאלו עליו וזה ממנו ית' אחר תארי החכמה.
 והקדמתי זה בעבור שבני אדם ירבו לשאול זה מזה ואומרים מה מענה יש במאמר הזה על
 מה ששאל איוב במה שקדם ושמתו זה ליסוד למען ידריכך במענהו זה. אחר כן נחל לבאר
 דברי האל ית' ויען וגו'.

2. אחר מי זה הוסיף מלת כמוד.

3. פי' הפסוק: ואם תוכל לאזור חלצית הודיעני כי אשאלך.

בדלך אן ערפתה ופהמתה: 5 מן דא ציר מסאחתהא מתלי אן ערפתה
או מן מד עליהא אלתר שביה בי: 6 ומא לעלך אן תעלם עלי מא דא
אטבעת קואעדהא או מן אלקי הגר זאוויתהא:

וגדת ה'ה אלג' פואסיק תיכר אצלוא ואחרא מן ג' אצול זכרהא פי ה'ה
אלקצה' והי אלללק ואלללק ואלללק. פאמא אלללק סהו אלאחראע ואלאחראע קאל 5
פיהא א'לא ביסדי ארץ מי שם ממדיה על מה אדניה ומא גרי ה'ה אלמגרי וסאדכר
כל ואחר פי מוצעה.

7 ומא עסאך אן תעלם ברנין גמיעהם ככואכב אלזמאן אדא גלב
גמיע אלמלאיכה: 8 או מן ס'ג אלבחר כאנ'ה במצאריע אדא תצדר
ליכרג מן אלחציץ: 9 כמא צירת אלגמאם לבאסה ואלצבאב צמאדה: 10
10 וכמרת עליה שרוטי ואני צירת לה נגרא ומצאריע: 11 כמא קלת
לה אלי האהנא תאתי ולא תזיד והאהנא תצעף קדרה' אמואגך:

קד קדמת וגה אלחכמה' פי אצראף איוב אלי גיר אלמעני אלדי הו גואבה עלי
אלחקיקה' תם נקול פי ה'ה אלמעאני אלדי תחד'י אללה בהא איוב לים אלקצר בהא
לה וחרה כל גמיע אלללק קצרהם בדלך וה'ה אלאימאאת לו לם ינץ עליהא 15
אלכתאב לכאן אלעקל יקצי באץ פאעל ה'ה אלאשיא הו אלקדים תעאלי פכיה ולם
יקנעה דלך חתי געלהא נצא מנצוצא.

12 והל שאהדת פי איאמך מא אמרת בה אלנור ומא ערפת
אלסואד מוצעה: 18 או תפהם אלקדרה' עלי אמסאך אכנאף אלארץ
חתי ינפץ מנה אלטאלמון: 14 פהי תתקלב כטין אלכאתם והם מנתצבון 20

B 2 ומא עסאך אן תעלם | O 8 ברנין גמיע כואכב אלזמאן | DO 11 שרטי |
D נגורא B נגרא | D 18 עלי איאמך | B 20 אלטאלמון מנהא | D פתקלב.

5. שתי פעמים הוסיף בפסוק מלת כמוני.

6. בראש הפסוק הוסיף מלות מה אפשר שתדע. — עיין מה שכתב הגאון על מלות
אבן פנתה בפירושו לס' יצירה פרק ג' תחלת הלכה ד'. ועל מלת אדניה תחלת הלכה ו'.
4-6. ביאור: מצאתי ג' פסוקים אלה וזכרים שרש אחד מן הג' שרשים אשר זכרם
בפרשה הזאת והם הברואה והטבע והפרנסה. והברואה היא ההוצאה מאין והחידוש אמר בה
בראשונה ביסדי ארץ מי שם ממדיה על מה אדניה ומה שהולך על זה הדרך. ואני עתיד לזכור
כל אחד במקומו.

7. פי' הפסוק: ומה אפשר לך שתדע ברננת כלם ככוכבי הזמן כאשר הריעו כל
המלאכים. עיין פירוש הגאון לס' יצירה פרק ג' סוף הלכה ה'.

11. פי' ישית בגאון גליך: יחלש גאון ג'. (אולי מלשון נשחתה גבורתם). — ביאור: כבר
הקדמתי מה היתה עונת חכמת האל בהפליגו את איוב אל זולת הענין אשר הוא המענה
באמת. אחר כן נאמר שאלה הענינים אשר התחרה בהם האל את איוב אין הכוונה בהם לו
לבדו כי אם לכל בני אדם ואלה הרמיוות אילו לא נכתבו במקרא היה השכל דן עליהם
שהעושה הדברים האלה הוא קדמונו של עולם יתעלה אבל הוא לא הספיק בזה אלא שמו
כתוב מבואר.

12. פי' הפסוק: הראית מימך מה שצויתי בו האור ומה שהודעתי השחר מקומה.

18. פי' לאחוז: או תדע היכולת לאחוז.

14. עיין מה שכתב הגאון בסוף מאמר ה' מס' אר"ד: וסברו כי אמרו תתהפך על הנפש

עליהם כִּאֲנֵהֶם לְבֹאֵם לְהָא: 15 וְכִי־יִמְנַע מִן אֲלֹטְאֵלִמִין נֹרֶהֶם
וְאֵלֶדְרָאֵעַ אֲלֶרְפִיעָה תִּנְכַּמֶּר: 16 וְהֵל דְּכָלֵת וּקְתָא אֵלִי מְגִיץ אֲלִבְחָר או
סֶרֶת פִּי נִהְיִיה אֲלִגְמֶר: 17 או אֲנִכְשָׁף לָךְ אֲבֹאֵב אֲלִמֹת או רֵאִית
אֲבֹאֵב אֲלִגְבִּים: 18 וְהֵל תִּפְהֶמֶת אוֹסַע אֲלֵאֲרִיץ פֶּאֶכְבֶּר בְּדִלְךָ אֵן עֶרְפֶּת
5 שִׁיא מִנֵּה: 19 וּפִי אִי מִרְיָק יִסְכֵּן פִּיה אֲלִנֹר תֵּאֲבֹתָא וְאֲלִטְלֵאֵם אִין
מוֹצֵעָה דֵּאִימָא:

הָיָא אֲלִקּוּל פִּי מוֹאֲקַע אֲלִנֹר וַיִּנְבְּנִי אֵן נִשְׂרַח דִּלְךָ וְנִקּוּל אֵן אֲלֵאֲשַׁכְּאֵל
אֲלֵהֲנֶרְסִיָּה אֲלִתִּי אֲכֶרְגַתְהָא אֲלִמַּחֵן וְאֲלֵאֲרִצְאָר אֲשֶׁהֲרַת אֵן דֵּאִירָהּ מִסִּיר אֲלִשְׁמֶם
מֵאִילָה עֵן אֲפִיק דֵּאִירָהּ אֲלֵעֲמָאֲרָה וְלִדְלָךְ יִזְגֵּד לְהָא אֲבֹרָא פִּי כָּל אֲקִלִים מִיל אֵלִי
10 נִהְיִיה אֲלִגְנוֹב אֲלֵא אֲנֵהָא לֹא יִשְׁךְ פִּי אֵן דֵּאִירַתְהָא תִּקְאָבֵל דִּוְאִיר אֲכֶר מִן סִטַּח עֲמָאֲרָה.
וּקְךָ עֲלִמַת מַע דִּלְךָ אֵן אֲלִקְטָב אֲלִשְׁמָאֲלִי אֲלִדִּי הוּא אֲחֵדִי אֲלִנְקִשְׁתִּין אֲלִתֵּאֲבֹתִין
כָּל מֵא אֲרַחֲפַע וּקְרַב מִן סִמַת אֲלִרָאֵם וְאֵד מִקְדָּאֲר זִיִּרָהּ אֲלִנֵּהָאֲר עֲלִי אֲלִלִיל פִּי
אֲלִצִיף וְאֲלִלִיל עֲלִי אֲלִנֵּהָאֲר פִּי אֲלִשְׁתָּא פִּיגֵב מִן דִּלְךָ אֵן אֲלִקְטָב אֲדֵא הוּא כִּלְג צִי
גִוּוֹא אֲלִדִּי הִי בִּמְקִדָּאֲר רִבַּע אֲלִפְלָךְ חֲתִי יִסְאֲמַת אֲלִרוּס יִצִיר מִדָּאֲר אֲלִשְׁמֶם פִּי דִּלְךָ
15 אֲלִאֲקִלִים כִּמְדָּאֲר אֲלִרָחָא כִּלְאִפֵּא לְמִדָּאֲרָהָא פִּי אֲקִאֲלִים אֲלֵעֲמָאֲרָה אֲלִתִּי הוּא כִּמְדָּאֲר
אֲלִחֲנָאֲנָה (?) פִּיִּיִּי כִּאֲנַת אֲלִשְׁמֶם פִּי אֲלִבְלוֹג אֲלִשְׁמָאֲלִיָּה כִּאֲנַת אֲבֹרָא טֵאֲהֲרָהּ פִּיק
דִּלְךָ אֲלִאֲקִלִים. וְאֵדֵא כִּאֲנַת פִּי אֲלִבְלוֹג אֲלִנְנוֹבִיָּה כִּאֲנַת אֲבֹרָא כִּפִּיָּה תַּחַת דִּלְךָ
אֲלִאֲקִלִים פִּתְצִיר אֲלִסְנָהּ הִנָּךְ יוֹמָא וְאֲחֵדֵא נִהָאֲרָא ו' אֲשֶׁהֲר וְלִילָהּ ו' אֲשֶׁהֲר פִּעֵן
הָיָא אֲלִמַּכְאֵן אֲעִנִי מִקָּאֵם אֲלִשְׁמֶם ו' אֲשֶׁהֲר וְאֲלִטְלֵאֵם ו' אֲשֶׁהֲר קָאֵל אִיזֵה הִדְרָךְ
20 יִשְׁכֵּן אֹר וְגו'.

BD 1 לבאסא | B פימנע | B 3 הל אנכשא.

ואמרו זה מורה שהיא מתהפכת באדם ובבהמה תמיד ולא הבינו הפתאים שהוא לא נאמר כי
אם על הארץ מפני שהקדים לפניו לאחזו בכנפות הארץ ועליה אמר שהיא מתהפכת ברשעים
[על יד הרעות] כחמר חותם והם דבקים לה כאלו הם לבושה לא יוכלו להעתק ממנה עד
שתשלם גזרת האל בהם.

19. הוסיף שתי פעמים בפסוק מלות נצח ותמיד. — ביאור: במקומות שיפול עליהם
האור ידבר וצריך שנבאר זה ונאמר שהצורות ההנרסיות אשר הוציאו הבחינות וההבטות
הראו שעיגול מהלך השמש נוטה מאופק עיגול הישוב ובעבור זה תמצא לה לעולם בכל אקלים
נטייה אל פני הדרום אלא שבלי ספק שעיגולו מקביל מול עיגולים אחרים משטח הישוב. וכבר
ידעת עם זה שהקוטב הצפוני שהוא אחת משתי הנקודות הקיימות כל מה שהוא יגשא ויקרב
אל נקודת גובה השמים אשר מעל הראש נוסף שיעור תוספת היום על הלילה בקיץ והלילה
על היום בסתיו וראוי מפני זה כאשר הגיע הקוטב לחשעים חלקים שהם בשיעור רובע הגלגל
עד שבא בגובה השמים אשר מעל הראש יהיה סבוב השמש באקלים ההוא כסבוב הריחים
משונה מסיבובו באקלימי הישוב. וכאשר יהיה השמש בקצה הצפון יהיה לעולם נראה ממעל
לאקלים ההוא וכאשר יהיה בקצה הדרום יהיה תמיד נעלם מתחת לאקלים ההוא ואם כן תהיה
השנה שם יום אחד ששה חדשים יום וששה חדשים לילה ועל המקום הזה כלומר מקום עמוד
אור השמש ששה חדשים והחשך ששה חדשים אמר איזה הדרך ישכן אור וגו'. (קצור פירוש
זה הביא הראב"ע בשם הגאון. והרשב"ץ הביאו בקיצור הלשון אשר מצא בפי הראב"ע:
והגאון פי איזה הדרך ישכון אור על מקום שיש בארץ שהוא כלו אור חוץ מיום אחד והפך
הדבר ומקום שיחיה שם האור חצי שנה. והחלק הראשון מלשון זה [מקום שיש בארץ . . .
והפך הדבר] שאינו נמצא בכיאוורנו נמצא בפי הגאון לס' יצירה פרק א' הל' ד' עיין שם).

5

1

10

1

15

20

2

٢

33 ומא עסאך אן תעלם מן רסום אלסמא או תציר מן אחכאמה
פי אלארין: 34 או לעלך תרפע לאלגים צותך חתי קטר אלמא יגמיר:
35 והל תבעת באלברוק פידהבון ויקולון לך לכיד: 36 מן דא גירי געל
אלותאק ללחכמה או מן אעמי אלמזכרף אלפיהם:

5 תחדא אללה איוב באלחכמה כיף טבעת פי אלחיואן וכיף צארת מותוק בהא
בקוי מי שת בטוחות חכמה וכיף מסכנהא אלקלב ושכוי הו אלמזכרף אעני אלקלב
דא אלזואטר.

87 ומן יעד מא פי אלשואהק בחכמה או יסכב מן אלסמא בללא:
38 ואין כנת אד אנצב אלטרבאב אלי אלמרכז ואלגבאש תלתזק: 39 והל
10 תציד ללבו פריסה ובטון אלצראגמה תמלא: 40 אדא אנכפצו פי
אוסאנהם וגלסו פי אלטלאל מכמנא: 41 ומן דא יהי לאלגראב זאדה
אד אולאדה כאנהם אלי אלטאיק יגותון ויצלון מן עדם אלטעאם.

הוא אלכאב אלחאלת מן אלג' אצול אלמזכורה פי אלרוק יצף פיהא אקוי
מא פי אלבהאים אלי אצעה מא פי אלחיואן בקוי ליש גבור בבהמה (משלי ל' ל')
16 וקאל מי יכין לעורב צידו ופוק הדה אלזואצאף אפעאל והי קהר אלטבאע מן דלך
אלבחר אלא יגרק בקוי ויסך בדלתים ים (ליח ח').

למ.

1 ומא עסאך אן תעלם מן ולאד ועול אלצכור או תחפץ מן טלק
אלאיאיל: 2 והל תחצי שהורהא פתכמלהא חתי תעלם וקת ולאדהא:

B 1 או תציר רסומה | B 2 בצותך | O 9 תלתצק | B 10 לאללבו | Q 17 מן
וקת ולאד | B תחפץ טלק.

33. פי הפסוק: ומה אפשר לך לדעת מחקות השמים או לשים ממשפטיו בארץ. —
בפי השבעים מלות סי' ע"ח כתב הגאון: משטרו המוציא שטר חוב.

36. פי הפסוק: מי בלעדי שת הבטחון לחכמה או מי נתן ללב המצוייר בינה. —
ביאור: התחרה האל את איוב בחכמה איך נטבעה בחי ואיך היתה שיכסחו בה ואיך היה
משכנה הלב. ושכוי הוא המצוייר (במשלי כ"ה י"א תרגם הגאון מלת משכיות מזכרפאת ר"ל
ציורים נאים ועוד עיין תרגומו על ויקרא כ"ו א' וישעיה ב' ט"ז) רצוני לומר הלב בעל ההגיונות
(עיין דברי ר' יונה בש' שכה ופי' הראב"ע לשכוי).

87. פי הפסוק: מי יספר מה שיש בשחקים בחכמה או ישכיב (כלומר ישפוך) מן
השמים לחות. (פי' ישכב מלשון שכבת הטל וכן פי' ר' יונה בש' שכב).

38. בראש הפסוק הוסיף איפה היית. ופי' מוצק „מרכו" (וכן פי' הראב"ע: היא הנקודה).
41—39. ביאור: זה השער השלישי מן השלשה השרשים הנזכרים ר"ל בפרנסה יספר
בו החזק שבבהמות עד החלש שבבעלי חיים כאמרו ליש גבור בבהמה ואמר מי יכין לעורב.
ולמעלה מתספורים האלה יש פעולות [האל] והם התגברו על הטבע ומתן שהוא מכרית הים
שלא ישטוף היבשה כאמרו ויסך בדלתים ים.

- 8 וכיף תגלו פתפסך אולאדהא בעד מא תטלק מכאצהא: 4 וכיף ינקהון בנוהא ותתרבי פי אלבר ותכרג פלא תעוד אליהא:
- מן בעץ אללאק אלחיואן אן אלאיאיל אלתי ארא ולדת תנאף עלי אולאדהא אן תתרכהא ותהרב פתפסך בעץ אעצאיהם חתי תלני אלי אלמקאם פי מוצעהא כקו תכרענה ילדיהן תפלחנה פארא אשפו כרגו ולם יעודו כקו יצאו ולא שבו למו. 5
- 6 ומן דא סואי ארסל אלוחש חרא ואסאראת אלערבד מן חללהא: 6 במא צירת אלבידא מנולה ומסכנה אלסככה: 7 ויצחק בגמהור קריה וגלבאת אלגלואז לא יסמע: 8 וירום מן אלגבאל מרעאה וורא כל כצרה ילתמס: 9 והל ישא אלרים כדמתך או יבית עלי מעלפך: 10 והל תעקדה אלי תלם במקאט או יכרב אלאעמאק וראך: 10
- 11 והל תתק בה אן קותה כתירה ותתרך עליה כסבך: 12 והל תאמנה פי אן ירד עליך זרעך או יגמע בידרך: 13 והל תערף כיף כנף אלמרננין נאחצה בהם או ריש אלחדאה ואלכאזי: 14 ומן אלטאיר מן תתרך עלי אלארץ ביצהא ותסכן אלחראב גהלא: 15 ותנסי אן אלארגל תטאהא וחיואן אלצחרא ידוסהא: 16 ותקסא בניהא כאנהם לים להא 15 ולא תפזע אן יציר תעבה אלי אלפרג: 17 וכאן אללה קד אנסאהא אלחכמה ולם יקסם להא שיא מן אלפהם: 18 ווקת תרתפע פי אלרפע פהי תצחק באלפרם וראכבה: 19 והל תעטי אלפרם אלגברוה או תלבם ענקה אלרעב: 20 והל תתירה כאלגראד ופי צהילה אלבהא ואלהיבה: 21 וכאנה יחפר אלאעמאק ויסר בקותה ויכרג תלקא 20

1 DQO 1 פתפסך | 2 BD ינקהון | B 6 ויתרכון | B אלערביר D אלערבאיר |

7 O חללה | D 8 וירום אלגבאל | D 10 במיקאט | B 11 תאמן בה | 12 (פי) B חסר |

D יגמע בדרך B בדרך | 13 O אלמרננין | B מן יתרך | Q 14 ותסכן ביצהא עלי אלחראב | O 15 ותקסו | D 16 אלפרג | D 17 ארתפאע.

4. פי יחלמו „ינקהון“ כלומר יעמדו מחלים או ירפאו וכן תרגם בישעיה ל"ח מ"ז

ותחלימי ואנקחי.

4—1. ביאור: הזכיר מקצת טבע בעלי חיים והוא שהאילות מיראתן שילדיהן יעזבו אותן ויברחו להם פורקות קצת איברי ילדיהן עד שיעמדו במעונותן ואם נרפאו יצאו ולא ישובו. (ועיין פי הראב"ע: ותפלחנה ילדיהן כדי שלא יוזו ממקומם . . . ואחר כך יתרפאו).

8. פי יתור יבקש. ודונש בתשובותיו סי' ל"ח כתב: ואמר בפתרון יתור הרים מרעהו כגון ויתורו את ארץ כנען.

13. פי הפסוק: התדע איך כנף המרננים (העופות) מגביהה אותם או אבר הדאה והנץ וגם הראב"ע פי נעלסה נפרשה. והגאון תרגם חסידה ונוצה כאשר תרגם בויקרא י"א ודברים י"ד שמות העופות דאה (דיה) ונץ.

14. פי הפסוק: ויש מן העוף שתעזב על הארץ ביציה ותחמם העפר מבלי דעת.

21. פי יחפר: כאלו הוא חופר. ודונש בתשובותיו סי' ק"ן הביא יחפרו בעמק וישיש בין הפסוקים של יחיד ורבים (רבים במקום יחיד).

אלסלאח: 22 יצחק באלפוע ולא ידער ולא ירגע מן בין ידי אלסיף:
 23 ועליה תרנן אלגעבה ולהיב אלמברזין ואלמזראק: 24 ובארתעאש
 ורגז יקצד אלארץ ולא יצדק בצות אלבוק פרחא: 25 והו אלי אלבוק
 יקול הדא אלתאכִי ומן בעיד ישתם אלהרב ורעב אלוסא וגלבתהם:
 26 והל מן פהמך ירִיש אלבאזי או יבסמ אנחתהא אלי אלגנוב: 27 או
 באמרך ישמך אלנסר או ירפע וכרה: 28 פיסכן אלצכר ויסתנד עלי סך
 אלצכר וכהפה: 29 ומן תם יכתסב טעאמא ועינאה תלתפת אלי אלבעד:
 30 ופראכה תסתרט אלדס טבעא ואין כאנת אלצרעי פהו תם:

זכר סבח[אנה] ההנא מן גמלה אפעאלה בעצא מן רסום אלדואב ואעלמה
 10 אן לים ההנא לא מבתדעא או טאבעא או ראזקא או קאהרא סואה וקאל פהל ימכנך
 את תגיבני עלי שיי מנהא וקולה פי אלאול ואשאלך והודיעני (ליח ג') לם יען
 אן איוב ימכנה אן יגיב פיה כמא שא בל יגיב באלתסלים לה ולמא ורד עליה הדא
 אלכטאב תוהם אן אלאצלח הו אן ימסך ולא ילפֶשׁ כשי וטך אנה [יפעל] בראך
 מן פעל מן הו מסלם אליה פאחתאג אלי כטאב תאני יערפה אן אלכלאם הו אצלח
 15 לזלך קאל אלכטאב ויען ה' את איוב.

מ.

1 תם אנאב אללה איוב קאילא: 2 הל אלכצומה מע אלכאפי מן
 אלאדב פקד ינבני ללמסתקבל אללה אן יגיב ענהא:

1 O יצחק מכאן אלפוע B י בגמהור אלקרא (עיין פסוק ז) | D ומן קבל אלסיף לא
 חרגע B ולא יסתכרג מן גלבאת אלמקחצי (פסוק ז) | 2 O תרן | D ואלמזאריק | O והו
 בארתעאש | Q בארתגאז ורעש | 4 B יקול הדא אנת אכִי.

24. פי' יגמא ארץ: יכוון הארץ, מלשון מגמת פניהם קדימה (חבקוק א' ט') עיין ר'
 יונה בסוף שרש גמא. — בסוף הפסוק הוסיף בשמחה.
 25. פי' בדי שופר יאמר האח: והוא אל השופר יאמר זה האחות (עיין תרגום הגאון
 לישעיה מ"ד מ"ז).

28. פי' ויתלונן: וישען.

30. אחר יעלעו דם הוסיף: בדרך טבעם. — ביאור: הזכיר ישתבח כאן מכלל פעולותיו
 קצת משפטי הבהמות והודיע את איוב שאין פה מבלעדי האל בורא או שובע בשבע או מפרנס או
 מתגבר ואמר לו התוכל לענות לי על דבר מהם. ומה שאמר בתחלה ואשאלך והודיעני לא רצה
 לומר שאיוב יוכל לענות בזה כמו שירצה כי אם שיענה לו בהשלמת עצמו אליו. וכאשר בא
 אליו דבור השם חשב איוב בנפשו שהיותר טוב הוא שישתוק ולא יבטא מאומה וסבר שהוא
 עושה בזה מעשה מי שהוא משלים עצמו לאל. על כן הוצרך אל דבור שני להודיע שיותר
 טוב הוא לפרש בדברים. וכעבור זה אמר הכתוב ויען ה' את איוב.

2 פי' הרב עם שדי יסור כמו שהוא בלשון הראב"ע: הדרך מוסר הוא שיריב אדם עם
 שדי. — ביאור: אמרו יענה רוצה בו אלה השאלות אשר קדם זכרם והודיעו האל שהדבור טוב
 מהשתיקה וכאשר שמע איוב זה אמר דברים טובלים שני ענינים ואמר.

קו' יעננה יריר בה הוזה אלמסאיל אלמקדס זכרהא וערפה אן אלכלאם
אצלח מן אלסכות פלמא סמע איוב דלך תכלם כלאמא מחתמלא מעניין וקאל.

8 פאגאב איוב רבא וקאל: 4 אנני לאהון מן אן אראדך פלדלך
קד געלט ידי עלי פמי: 5 ומהמא תכלמת ואחדה פאנני לא אעאוד
תאנייה: 5

למא אן כאן היא אלכלאם מן איוב כלאמא מחתמלא ללתגור ואלתעדיל
ללה תע' ואננה מא דאם תאבתא עליהא פהו מקים עלי תגור אלקצא באיהאם
אלסאמעין דלך פקאל אלב' ויען ה'.

6 תם אנאב אללה איוב מן ריח עאצף וקאל לה: 7 אן אמבנך
אן תשדד הקוין פערפני אדא סאלתך שיא: 10
מעני היא אלפצל הו מתל אלאול ודלך אן אללה תע' תחדי איוב בכלקין
אחרמא בר' ואלאזר בחר'.

8 וכיף תפסך חכמי באלאיהאם או תשלמני חתי תזכו: 9 ואן
כאן לך סלמאן כאלטאיק או מתלה תרעב בצות: 10 פתזין באלקדרה
ואלשמך ואלבם אלבהא ואלבהגה: 11 ובד עבראת גצבך ואנטר כל
15 מקתדר וצעה: 12 ואנטר כל מקתדר ואהזמה ודק אלטאלמין פי
מכאנהם: 13 ואדפנהם פי אלתרעב אנמעין ואחבם וגוההם פי אלדפון:
14 ואנא איצא אשכרך אדא אנאתתך ימינך: 15 הודא בעין אלבהאים
אלדי צנעתה מעך יאבל אלחשיש מתל אלבקר:
20 מן הנא אלו פי וצף אלללק אלבר'.

16 הודא קותה פי חקויה ומנאלה פי סרתה:
מן שורך אנן הסהר (שה"ש ד' ג').

17 ויקעי דנבה מתל ארזה וערוק אפלאדה תתשעב: 18 ועטאמה

Q 4 עלי פאי | O בואתרה | B 9 מן אלעאצף Q מן ריח אלעאצף |

B 13 באלאוהאם תשלמני | Q 15 כל דו מקדרה | B 17 פי אלדפאין | 23 (מתל) B בן.

5. פי' הפסוק: ואף על פי שדברתי אחת לא אוסיף שנית. — ביאור: ולפי שהיו הדברים
האלה מאיוב סובלים ענין העול וענין הצדוק לאל ית' וכל עוד שהוא עומד על דברים אלה
הוא מתקיים בדעתו כפי מה שיחשבו השומעים אותם לחת עול למשפט האל לפיכך דבר
האלהים שנית אליו.

7. ביאור: ענין הפרשה הזאת הוא כמו הראשונה והוא שהאל ית' התחרה את איוב
בשתי בריות האחת של יבשה והשנית של ים.

15. ביאור: מכאן החל לספר הבריאה של יבשה. — פי' בהמות קצת (אחת) הבהמות.

16. ביאור: בשרירי בטנו מן שורך אנן הסהר.

17. פי' יחפץ: יעמיד (וכן פי' הראב"ע).

18. פי' הפסוק: ועצמיו כקשי הנחשת וכנטל הכרזל. פי' אפיקי קושי וכן לקמן מ"א

ז. ולעיל י"ב כ"א פי' אפיקים הקשים.

כצלאבֿה אלנהאם וכרזאנֿה אלחדיד: 19 הו אֵל מא לֵלך אללה מן
אלבהאים צאנעה הו אלדי יקֿדם סיפה לא גירה: 20 ודאך אן אלגבאל
תחמל לה אלדא וגמיע חיואן אלצחרא תלעב פיהא: 21 ותחת
אלמטֿלֿה ינצנע ופי סתר קצב ווחל: 22 פתטֿלֿלה אלמטֿלֿאת בטֿלה
5 ותחיש בה גרב אלואדי: 23 והו יטטלם אלנהר ולא יחפו ויתק אדא
תצדר אלארדֿן אלי פיהא:
יעשוק כנאיה ען שרבה לה.

24 פמן דא בבצרה יאכלֿה או באוהאקה יתקב אנפה:
והיה צפֿה אלחיואן אלבחרֿי.

25 והל תטיק אן תגֿדב אלמלתוי בצנֿארה או תהוי לסאנה בחבל:
26 או תצֿיר פי אנפה אלברדי או תתקב כֿדה באלשוך: 27 חתי כאנֿה
יכתֿר אליך אלתחנֿן או יכלמך בלין: 28 וכאנֿה יעהד מעך עהדא או
תאכֿדה עבדא ללדהר: 29 או כאנֿך תלעב בה כאלעצפור או פי מקאט
תעקדה לצביאנך:

15 יעני אֵנֿה כֿדאך ענד אללה תעֿי כאלעצפור אלדי ילעב בה אלצביאן.
30 חתי יתולֿם עליה אלאצחאב ויקסמונה בין אלתגֿאר:
מתל כנעניה נכבדי ארץ (ישעיה כ"ג ח').

31 והל תכמל פי אלטֿלֿאל גלדה חתי יציר ראסה יטלל אלסמך:
32 פאנת אן צֿירת עליה כפֿך לם תעד אן תדכֿר אלחרב בפֿיך:

Q 1 וכרזאנֿה | 2 (צאנעה) BQ חסר | 3 (אלדא) Q אלגדא | 4 B אלמטֿאללה |
B אלמטֿאלאת | 5 B ויחיש | O אלאנהאר | 10 (תגֿדב) Q חמד | 11 (כאנֿה)
B חסר | 12 יכתֿר אלתחנֿן אליך | 13 (או בֿי) B חסר | 19 B צירת אליה.

19. פי הפסוק: הוא הראשון כמה שברא האל מן הבהמות עושהו הוא אשר יגיש
חרבו לא זולתו. עיין מה שכתב הגאון במאמר א' מס' או"ד: מלת ראשית דרכו מורה על
ענין תחלת הברואה כי כמוה נאמר בגדול שבבהמות הוא ראשית דרכי אל.
20. פי בול הרים ישאו לו: והוא שההרים ישאו לו היכול (במלת אדא חרגס הגאון
בכל מקום מלת יבול עיין ההערה לתרגומו ויקרא כ"ד ד'), וכן הביא דונש בתשובותיו על הגאון
ס' קנ"ב כי בול הרים ישאו לו יבול.
21. פי צאליים: צללים (עיין הראב"ע).
22. ביאור: יעשוק כנוי לשתייתו לנהר.
24. בראש הפסוק הוסיף: מי זה — ביאור: וזה (מפסוק כ"ה) סיפור החיה של ים.
29. ביאור: רוצה לומר שהוא אצל האל ית' כצפור אשר ישחקו בו הנערים.
30. ביאור: כנענים כמו כנעניה נכבדי ארץ.
31. פי בשכות כאלו נכתב בסכות. פי הפסוק: התשלים בסכות עורו עד שיהיה ראשו
מצל (מלשון צל) לרגלים.
32. פי הפסוק: ואתה אם שמת עליו כפך לא תוסיף לזכור המלחמה בפֿיך.

מא.

1 ולקד אכדבה רגאה מן מן אנה ירחל אלי חצרתה:
יוטל תרגי נסע.

2 פאדא כאן לא צארי יטיק אן יתירה פמן דא אלדי ינתצב בין ידיה: 8 ומן סאבקני פכאפיתה אד גמיע מא תחת אלסמא פהו לי: 4 ולא אמסך ענה ולא ען כלאמה אלכביר ונזול מצאפה: 5 מן דא 5 יכשף וגהה ען לבאסה או ידכל פי מ' רסנה: 6 ומן דא פתח מצאריע וגהה ואלהיבה חואלי אסנאנה: 7 ולהא קדרה כצלאבה אלטרסא ולהא אנגלאק כאלכאתם אלציק: 8 ואדא תקדם בעצהא אלי בעץ לם ידכל אלהוא בינהמא מן אנצמאמהמא: 9 ואדא אלתזק בעצה בבעץ תעלקת ולם תתפרק: 10 וכאן עמאסה ילמע מנה אלנור וכאן עינאה כלוחאת 10 אלפגר: 11 וכאן מן פיה אלפלאל תדהב וכשעאע אלנאר תתפלל: 12 וכאן אלדכאן יכרג מן מנכריה כקדר תגלי או קמקם: 13 וכאן נפסה גמר תסמע ולהיב יכרג מן פיה: 14 ואלעז יתבת פי ענקת ובין ידיה תהתף אלשגאעה: 15 ואעכאן גסמה קד תלזקת וכאנה מצבוב עליה פלם ימיל: 16 וקלבה מצבוב כאלחגר או כאלרחא אלספלי: 17 ומן חמלתה יחדר אלמטיקון ומן מכאסרתה יתכאטון: 18 וא' סוף אדרכה לם יקם בה ולא טברזין וזאנה ודכום: 19 יחסב אלחדיד כאלתבן ואלנחאם כאלעוד אלנכר: 20 ולא תהרבה בנו אלקום

1 (מן מן) B חסר | 8 (פאדא) B חסר | O בין ידי | 4 B מן סבקני כאפיתה | 5 B ולו אמסך | 6 B ומן פתח מצאריע | 7 (קדרה) B קרה | 9 O בינהא | B אנצמאמהא O אנצמאמהא | 10 D לוחאת | 12 (אלדכאן) O אלעאן | D מנכרה... יגלו | 13 (גמר) B נאר | D יסמע | DQ ואלעז יבית | 14 (תהתף) DOQ תתבת | 15 B פלא ימיל Q פלן ימיל | 17 B אדרכתה לא יקום | 18 B ולא יתרכה.

1. פי' הפסוק: הן הכזיב תוחלתו את החושב שיסע אל מראיו. — ביאור: יוטל תרגום נסע.
2. פי' אכזר: כלב מלומד לצודר חיות.
4. פי' הפסוק: ולא אחריש מדבר עליו (פי' בדיו כמו לעיל ל"ט כ"ה בדיו) ולא על דבריו הגדולים וחנות העורך אליו (או מערכותיו).
7. פי' הפסוק: ולהם (לשנים) גאווה כקשי המגן (עיין לעיל מ' י"ח) ולהם סגירה כותחם הצר.
14. פי' תרוץ דאבה: תקרא הגבורה.

והנארה אלמקלאע אנקלבת ענדה כאלקש: 21 ושביה בה איצא יחסב
אלנבל ויצחק בארתעאש אלמזאריק: 22 ודונה אלחואד כאלנזף
וירתפד באלדהב מקאם אלטין:
חדורי אלחריד וכל שי האד.

23 ויגלי אלקער מתל אלקדר ויציר אלבחר כאלאבזאר: 24 ווראה
תצי אלסכך ויחסב אלגמר כאנה ביאי:
לקב אלביאי בשיבה.

25 ולים עלי אלתרוב מתל סלטאנה והו מעמול לילא ינדק
בסרעה: 26 והו ינשר אלי כתיר מן אלשאמכין והו כאלמלך עלי גמיע
10 בני אלסבאע:

יכון אלתחדיו לאיוב בהדין אלנסמין אלעטימין ארדאעא לה ולנמיע אלנאם
ותעריפהם אנהם אצעה מן כתיר מן אלחיואן. ואלגרין אלמברז מן קול אללה תע'
היא הו מא קאל לאיוב האף תפר משפט וגו' יעני מהמא אנך אנת מקים
עלי היא אלגואב אלמעלק פאנת תאבת עלי תגוריו ועלי תוכיה נפסך. תכון תמרה
15 היא אלקול הו אן יקול איוב בין ידי רבה כלאמא פציחא יעלמה מן סמעה אנה
אקראר באן אללה עז וגל אלעדל אלדי לא יגור ואן אלחסלים אליה ואנב לאנה
מא יעמל בעבאדה אלא אלאלאצלה. פפעל איוב כדאך וקאל קולא פציחא יפהמה
אלסאמעון כמא אמרה אללה תע' ואראד מנה פקאל.

מב.

1 פאנאב איוב רבה וקאל: 2 אנא אעלם אנך תקדר עלי אלכל

1 (ענדה) B לה | O ושביה באלקש | 5 (אלבחר) O אלסדא | QD כאלאבזאר
B כדו אלאבזאר | 6 B מוסיף אחר מלת ביאי: ויקול יקצד אלגמר פי היא. | QD 19
אנך קאדר.

22. ביאור: חדורי חברול וכל דבר חד. — בפ' השבעים מלות ס' ע"ו כתב הגאון:
חדורי חרש או שהיה בו חרוד והחרוד מכריעו (מ' כלים ד' א').
23. בהערות אשר בגליון כ"י רואן מספר השרשים לר' יונה הערבי נכתב: מרקחה
אמר בו ר' סעדיה אלאבזאר.
24. ביאור: כנה הלובן בשם שיבה.

25—26. פ' הפסוקים: אין על עפר כמו ממשלתי והוא עשוי לבלתי יחת במהרה.
והוא יביט אל הרבה מן הגבוהים והוא כמלך על כל בני שחק. — ביאור: התחרות האל את
איוב בשני גופי חיות גדולות אלה הוא להוכיח אותו וכל בני אדם ולהודיעם שהם חלשים
מהרבה בעלי חיים. והכוונה היוצאת ממאמר האל ית' הוא מה שאמר לאיוב האף תפר
משפט וגו' רוצה לומר כל עוד שאתה מתקיים במענה התלוי הזה אתה מחזיק בתת לי עול
ובצדק נפשך. ופרי המאמר הזה יהיה שואמר איוב לפני אלהיו דברים מבוארים שכל מי
ששומעם ידע שהם הודאה בחיות האל ית' צדיק אשר לא יעול ושחייב האדם להשלים עצמו
אליו כי הוא איננו עושה בעבדיו אלא היותר טוב להם. ואיוב עשה כן ואמר דבר מבואר
וביטתו השומעים כאשר צוהו האל ית' וכאשר חפץ ממנו.

ולא יפותך תקדיר: ³ ומן דא מתלי כפית ענה אלהכמה בגיר מערפה
לדלך אזכרת במא לם אפהמה ובמא כפי עני ולם אעלמה: ⁴ פאסמע
אלאן חתי אכלמך ואנא אלאולי אסאלך פתערפני: ⁵ וקד כנת אסמע
בקדרתך כברא ואלאן פקד ראיתהא נטרא: ⁶ לדלך אזדהד פימא כנת
אקול ואתעאזי עלי אלתראב ואלרמאד:

5

נמע איוב פי הדא אלפצל גמיע מא יחתאג אליה מנה ואקד עלי נפסה
באלעגו וקלה אלמערפה באלוקוף עלי לשף תדביר אלחכים תע' ואמורה לאנה נאדם
עלי מא מצי לקולה על כן אמאם ונחמתי ואנה יסלם אלי אללה ויתעזי עלי נפסה
אלדי הו עפר ואפר תם קאל ויהי אחר הדברים וגו'.

⁷ וכאן בעד מא כאטב אללה איוב בהדא אלכלאם אן אללה
קאל לאליפו אלתימני קד אשתד גצבי עליך ועלי אצחאבך אד לם
תקולו בחצרתיו אלצואב פי עבדי איוב:

הדא ירגע אלי מא סמע מנהם מן אלתקריע במא קאלו לה הלא רעתך רבה
וגו' כי תחבל אחיך חנם לא מים עיף תשקה (כ"ב ה') ומא מאתל דלך.

⁸ ואלאן פכדו סבעה תיראן וסבעה כבאש ואמצו אלי עבדי ¹⁵
איוב חתי תקרבונהא קראבין ענכם ותסאלו איוב עבדי יצלי ענכם
פאנה לולא אני אשפעה ללא אחל בכם סאקטה אד לם תקולו
בחצרתיו אלצואב פי עבדי איוב:

למא כאן נטאהם לים הו אלי אללה עז וגל ואנמא הו עלי איוב געל אללה
סבב גפראנהם מסלה איוב ואסתגפארה ולדלך קאל ואיוב עבדי יתפלל עליכם פפעל ²⁰
נמיעהם במא אמר תע' וקבל עזרהם ואשפע להם.

⁹ פמצי אליפו אלתימני ובלדד אלשווחי וצופר אלנעמתי ועמלו

B 3 ואנא אלאן אסאלך פערפני | 12 (אלצואב) B צואבא | 22 (ועמלו) B וצנעו.

3. פי' מי זה מעלים עצה: ומי זה כמוני נעלמה ממנו עצה.

6. פי' אמאם: אמאם במה שהייתי אומר.

6—1. ביאור: קבץ איוב בפרשה הזאת כל מה שהיה נצרך אליו והודה על עצמו
שהוא אינו יכול ושדעתו חסרה להבין דקות הנהגת החכם ית' ודרכיו כי הוא מתחרט על מה
שעבר לאמרו על כן אמאם ונחמתי ושהוא ישלים את עצמו לאל וינחם על עצמו שהוא
עפר ואפר.

7. ביאור: זה שב אל מה ששמע מהם מדבריו גערה לאיוב כמו שאמרו לו הלא רעתך
רבה כי תחבל אחיך חנם לא מים עיף תשקה ומה שדומה לזה.

8. ביאור: לפי שלא היה חמאם אל האל ית' כי אמר אל איוב שם האל לסבת כפרתם
בקשת איוב ושאלתו ממנו סליחה ולזה אמר ואיוב עבדי יתפלל עליכם. וכלם עשו כאשר צוה
ית' ואיוב קבל התנצלותם והתפלל בעדם.

9. ביאור: שם האל ית' טובה לאיוב ולרעיו בעולם הזה לפני הגמול הנכבד אשר בעולם

כמא אמרהם אללה ואשפע אללה איוב: 10 ואללה רד עלי איוב רדה
חין דעי לאצחאבה פזאדה אללה צעף גמיע מאלה:

נעל אללה תעי נעמא לאיוב ואצחאבה פי אלדניא קבל גזיל אלתואב אלדי
פי אלאכרה וכתב אכבארהם ונעלהא אעטבארא לגמיע אלכלק חתי יצברו עלי
5 אלאלאם אדא חלת בהם ולא יסאדעו אלי תגויר אלקצא בל יסלמו אלי אללה תעי
אלתדביר ואלחכמא פסבחהן אלקדים אלחכים תעי וחבארך לא אלאה סואה.

11 ואקבל אליה גמיע אקרביאיה וקראבאתה ואצדקאה אלקדמא
ואכלו מעה טעאמא פי מנזלה ותוגעו לה ועזזה עלי גמיע אלבלא
אלדי אחלה אללה בה ואעטאה כל אמר קשיטה ושנף דהב דכרא:
12 ואללה בארך לאיוב פי אכר עמרה אכתר מן אולה פצאר לה
ארבעה עשר אלף ראם מן אלגנם וסתה אלף מן אלגמאל ואלף פדאן
מן אלבקר ואלף אתאן: 13 וצאר לה סבעה בנין ותלאת בנאת:
14 וסמי אלואלי ימימה ואלתאניה קציעה ואלתאלתה קרן הפוך:
15 ומא וגד נסא חסאן מתל בנאת איוב פי גמיע אלבלאד ואעטאהן
16 אביהן נחלה פי וסט אכותהן: 17 תם עאש איוב בעד דלך מאיה
וארבעין סנה חתי ראי בניה ובני בניה ארבעה אנאל: 17 תם מאת
איוב שיכא טויל אלעמר:

D 1 תם אשפע B ואשפע אללה איוב פיהם. | B ואללה קבל טובה איוב בעד מא אקר
ותצרע ען אצחאבה פאעאן אללה איוב עלי גמיע מא כאן לה צעפא | B 7 וגאו אליה גמיע
אכותה ואקרביאיה וגמיע עארפיה אולא . . . ותחזו לה ועאווה עלי גמיע אלבליה אלתי
אחלה אללה בה ודפעו אליה כל אמר כלעה ואחדה ושנף דהב ואחר | B 10 פבארך
אללה פי אכרה איוב . . . וכאן לה . . . וסתה אלף גמל ואלף צמד מן אלבקר . . . |
B 12 וכאן לה | B 13 פאסמי אלואחדה | B ולא וגד נסא חסאן פי אלבלד מתל בנאת
איוב . . . נחלה מא בין אכותהן | B 15 ועאש איוב בעד הוא . . . וראי . . . | B 16 ומאת
איוב . . . קד שבע מן אלעמר.

הבא והכתיב הגדותם ושם אותן מוסר לכל בני אדם עד שיסבלו היסורים כשיבאו עליהם ולא
ימהרו לעול הדין אלא ישלימו לאלהים ההנהגה והחכמה. ושבת לחקדמן והחכם יתעלה ויתברך
אין אלהים זולתו.

ספריה ע"ש הרמב"ם
תל"אב"ב

תקון שגיאות ומעיות הדפוס.

אשר העיר עליהם הח' ר' מאיר למברט.

דף	שורה	
7	6	במקום בא"ה צ"ל פא"הא.
21	1	אחר מלת יותקהם צריך להוסיף: מתל"א.
22	16	במקום ולא צ"ל מא.
24	1	במקום וחמלהא צ"ל יחמלהא.
32	4	במקום לא צ"ל למ.
—	12	במקום סרע צ"ל עסר.
49	7	במקום מתלה צ"ל מתל"א.
62	5	אחר מלת התי צ"ל לחם.
88	13	במקום דוי צ"ל דוי.
91	4	במקום ואג צ"ל ואן.
109	21	במקום 16 צ"ל 15.
—		בהערות שורה 7 מתחת במקום יקראו צ"ל יודו.
110	2	במקום כתירא צ"ל כתירא.
115	16	במקום תעבה צ"ל תעבהא.
118	6	במקום פיהא צ"ל פיה.

ספריה ע"ש הרמב"ם
תל-אביב

Aussi ai-je raconté ce que je ne comprenais pas, ce qui m'était caché et que j'ignorais. — 4. Écoute donc maintenant, j'agirai pour le mieux pour que je te parle moi en t'interrogeant, et tu m'instruiras. — 5. J'entendais parler de ta puissance, et maintenant je l'ai vue de mes yeux. — 6. C'est pourquoi je rejette ce que je disais, et je me console de moi-même, qui suis poussière et cendre. — 7. Après que Dieu eut adressé à Job ces discours, Dieu dit à Éliphez le Témânite : Ma colère s'est enflammée contre toi et contre tes compagnons, parce qu'en ma présence vous n'avez pas dit la vérité sur mon serviteur Job. — 8. Et maintenant, prenez sept taureaux et sept bœufs, et allez vers mon serviteur Job, afin de les offrir en sacrifices pour vous, et de demander à Job mon serviteur qu'il prie pour vous ; car, si je n'acceptais pas son intercession, je n'absoudrais pas vos propos insoutenables, parce qu'en ma présence vous n'avez pas dit la vérité sur mon serviteur Job. » — 9. Éliphez le Témânite, Bildad le Schouhite et Sophar le Naamatite allèrent et firent ce que Dieu leur avait ordonné, et Dieu accepta l'intercession de Job. — 10. Et Dieu rendit à Job ce qu'il avait possédé, lorsqu'il pria pour ses compagnons, et Dieu lui ajouta encore le double de toute sa fortune. — 11. Tous ses proches, hommes et femmes, et tous ses anciens amis se rendirent auprès de lui, firent un repas avec lui dans sa maison, s'affligèrent pour lui et lui adressèrent leurs condoléances pour toutes les épreuves que Dieu lui avait envoyées, et lui donnèrent chacun en souvenir une *gesita* et une boucle d'or. — 12. Et Dieu bénit Job dans la fin de sa vie plus qu'au début ; il eut quatorze mille têtes de moutons, six mille chameaux, mille paires de bœufs et mille ânesses. — 13. Il eut sept fils et trois filles. — 14. Il appela la première *Yemîma*, la seconde *Qesia* et la troisième *Qérén happoukh*. — 15. Il ne se trouva pas de femmes aussi belles que les filles de Job dans tous les pays, et leur père leur assigna un héritage au milieu de leurs frères. — 16. Ensuite Job vécut après cela cent quarante ans, en sorte qu'il vit ses enfants et ses petits-enfants pendant quatre générations. — 17. Puis Job mourut vieux et avancé en âge.

unes s'avancent vers les autres, l'air ne pénètre pas entre elles, tant elles sont unies! — 9. Lorsque les unes s'adaptent aux autres, elles se joignent et ne se séparent pas. — 10. Son éternuement semble faire briller la lumière, et l'on dirait que ses yeux ressemblent aux lueurs de l'aurore. — 11. Les torches semblent sortir de sa bouche et s'échapper comme les rayons du feu. — 12. La fumée semble sortir de ses deux narines, comme d'une chaudière bouillante ou d'un flacon. — 13. Son souffle paraît avoir des émanations de charbons ardents, et une flamme sort de sa bouche. — 14. La force réside dans son cou, et la bravoure est proclamée devant lui. — 15. Les plis charnus de son corps se sont attachés; son corps est sur lui comme une masse et ne fléchit pas. — 16. Son cœur est massif comme la pierre ou comme la meule inférieure. — 17. Les puissants ont peur de son attaque et ils évitent d'être brisés par lui. — 18. Tout glaive qui l'atteint, il ne le laisse pas subsister, non plus qu'aucun javelot de poids, qu'aucune massue. — 19. Il considère le fer comme la paille et l'airain comme le bois pourri. — 20. Les fils de l'arc ne le font pas fuir et les pierres de la fronde tournent devant lui comme les fétus. — 21. C'est de la même façon qu'il considère aussi le dard, et il se rit du fracas des lances. — 22. Sous lui, les épées tranchantes sont comme de l'argile, et il s'appuie sur l'or comme sur du limon. — 23. Il fait bouillonner le gouffre comme la chaudière, et il transforme la mer en cassolette. — 24. Derrière lui les sillages brillent et il considère l'abîme comme une masse blanche. — 25. Il n'y a pas de domination sur la terre comme la sienne, créé qu'il est pour ne pas être écrasé rapidement. — 26. Il regarde en face nombre d'êtres élevés, et il semble être comme le roi par rapport à tous les fils des animaux féroces.

XLII

1. Job répondit à son Maître en disant: — 2. Je sais que tu peux tout, et qu'aucune décision ne t'échappe. — 3. A qui donc la sagesse a-t-elle été cachée comme à moi, qui ne sais rien?

tent leur tribut, tandis qu'y jouent tous les animaux du désert. — 21. Il se couche sous la hutte, dans le secret des roseaux et des bourniers. — 22. Les huttes lui fournissent de l'ombre, et les saules du torrent l'environnent. — 23. Il fait violence au fleuve et ne s'effraie pas; il a confiance, quand le Jourdain monte vers sa gueule. — 24. Qui donc le prendra par les yeux ou lui percera le nez à l'aide de filets? — 25. Es-tu capable de tirer le monstre replié avec un hameçon, ou abaisseras-tu sa langue avec une corde? — 26. Ou mettras-tu dans son nez le jonc, ou perceras-tu sa joue avec l'épine, — 27. au point qu'il semble t'adresser de nombreuses supplications ou te parler avec douceur, — 28. ou qu'il semble faire un traité avec toi ou que tu le prennes comme esclave pour toujours, — 29. ou que tu sembles jouer avec lui comme avec l'oiseau, ou l'attacher avec des fils pour tes jeunes garçons; — 30. afin que les compagnons en fassent un repas et le partagent entre les marchands? — 31. Est-ce toi qui achèveras sa peau dans les huttes, en sorte que sa tête abrite d'ombre le poisson? — 32. Toi, si tu mets ta main sur lui, tu ne pourras plus de ta bouche mentionner aucune guerre.

XLI

1. Certes a été déçu dans son espoir quiconque s'est imaginé qu'il se rendrait en sa présence. — 2. Puisque personne n'est assez hardi pour le débusquer, qui donc se posera devant lui? — 3. Celui qui a voulu me devancer, je l'ai rétribué; car tout ce qui est sous les cieux est à moi. — 4. Je ne me tairai ni devant lui, ni devant son langage orgueilleux, ni devant le flot de ses arguments. — 5. Qui donc enlèvera (au monstre) ce qui recouvre sa face ou interviendra pour rouler sa bride? — 6. Qui donc a ouvert les battants de sa face, tandis que la terreur est autour de ses dents? — 7. Elles ont une puissance comme la dureté des boucliers; elles se ferment comme le sceau étroit. — 8. Lorsque les

essor, ou élève son nid dans les hauteurs? — 28. Il habite le rocher, il s'appuie sur la dent du rocher et sur sa caverne. — 29. De là, il gagne pour lui-même une nourriture; ses yeux se portent au loin. — 30. Ses petits sucent le sang par nature. Partout où sont les corps gisants, là il est.

XL

1. Puis Dieu répondit à Job en disant : — 2. La dispute avec Celui qui se suffit est-elle chose honnête? Il convient parfois à celui qui est en face de Dieu de répondre à ses questions : — 3. Alors Job répondit à son Maître et dit : — 4. Certes, je suis trop humble pour te répliquer. C'est pourquoi je me suis mis la main sur la bouche. — 5. Tout en ayant parlé une fois, je ne recommencerai pas une seconde. — 6. Puis Dieu répondit à Job du vent de la tempête et lui dit : — 7. Si tu peux ceindre tes deux reins, renseigne-moi quand je t'interrogerai sur un point. — 8. Comment annulerais-tu mon jugement par tes insinuations, ou m'accuserais-tu d'injustice pour t'innocenter? — 9. Si tu as une autorité comme celle du Tout-Puissant et si tu as une voix redoutable comme la sienne, — 10. orne-toi de la puissance et de la majesté, revêts-toi de l'éclat et de la magnificence ; — 11. manifeste les accès de ta colère, regarde tout orgueilleux et humilie-le ; — 12. regarde tout orgueilleux et dompte-le, écrase les méchants en leur place ; — 13. enfouis-les tous dans la poussière, et emprisonne leurs faces dans les tombeaux ; — 14. et alors, moi aussi je t'adresserai des actions de grâce, alors que ta droite te secourra. — 15. Voici l'un des animaux que j'ai créés avec toi ; il mange l'herbe comme les bœufs. — 16. Voici que sa force est dans ses deux reins et son pouvoir dans son nombril. — 17. Il fléchit sa queue comme un cèdre, et les nerfs de ses cuisses s'entrelacent. — 18. Ses os ont la dureté de l'airain et la solidité du fer. — 19. Il est la première créature de Dieu parmi les animaux ; c'est son auteur et aucun autre qui lui fournit son glaive. — 20. En effet, les montagnes lui appor-

leurs petits, qui grandissent alors dans la plaine, partent et ne reviennent plus vers elles? — 5. Quel autre que moi a lancé la bête sauvage en liberté, et les liens d'un tel animal, qui les a déliés, — 6. de même que j'ai fait du désert sa maison, et de la terre salée sa demeure? — 7. Elle se rit du peuple de toute ville, et n'entend pas les cris du cornac. — 8. Elle cherche son pâturage dans les montagnes et elle y poursuit tout ce qui est vert. — 9. Le buffle veut-il te servir, ou passe-t-il la nuit près de ton râtelier? — 10. L'attaches-tu au sillon par une corde ou herse-t-il les vallées derrière toi? — 11. Te fies-tu à lui, parce que sa force est grande, et lui abandonnes-tu ton profit? — 12. Comptes-tu sur lui pour qu'il te rapporte ton grain, ou recueille le blé de ton aire? — 13. Sais-tu comment l'aile des oiseaux chanteurs les élève, ou les plumes du milan et du faucon? — 14. Il est des oiseaux qui abandonnent sur la terre leurs œufs et qui chauffent le sable par sottise, — 15. oubliant que les pieds les fouleront et que les bêtes du désert les écraseront. — 16. Ils traitent durement leurs petits comme s'ils n'étaient pas à eux, et ne craignent pas que leur peine soit stérile. — 17. Il semble que Dieu leur ait fait oublier la sagesse, et ne leur ait donné aucune part dans l'intelligence, — 18. et que, du moment où ils s'élèvent dans les hauteurs, ils se rient du cheval et de son cavalier. — 19. Est-ce toi qui donnes au cheval la vigueur ou qui revêts son cou de la terreur? — 20. Le fais-tu bondir comme la sauterelle? Dans son hennissement il y a l'éclat et la majesté. — 21. Il semble creuser les vallées; il se réjouit de sa force et sort à la rencontre des armes. — 22. Il se rit de la crainte et ne tremble pas; il ne recule pas devant l'épée. — 23. Sur lui résonnent le carquois, étincellent la hache d'armes et le javelot. — 24. C'est avec frémissement et agitation qu'il frappe la terre, et il ne croit pas au son de la trompette, tant il en est joyeux! — 25. Il dit à la trompette : Fraternisons. De loin il flaire la guerre, la terreur des chefs et leurs cris. — 26. Est-ce par ton intelligence que le faucon se couvre de plumes, ou qu'il étend ses ailes vers le sud? — 27. Ou bien est-ce par ton ordre que l'aigle prend son

nuage d'où sort la foudre? — 26. Parfois il pleut sur une terre sans hommes, dans un désert vide de mortels, — 27. et la solitude ou la terre désolée se sature d'eau, et les herbes du fourrage y poussent. — 28. La pluie a-t-elle un père, ou qui a engendré les gouttes de la rosée? — 29. Du sein de qui la glace est-elle sortie et les rafales du ciel, qui les a engendrées? — 30. Comment l'eau est-elle devenue épaisse comme la pierre et la face de l'abîme coagulée? — 31. Est-ce toi qui attaches les étoiles des Pléiades ou qui délies les chaînes de l'Orion? — 32. Fais-tu sortir les astres dans leurs temps et conduis-tu ensemble les filles de l'Ourse? — 33. Que peux-tu savoir des lois du ciel, peux-tu régler ses influences sur la terre? — 34. Ou élèves-tu peut-être ta voix vers les nuages, pour que les ondées te couvrent? — 35. Envoies-tu les éclairs pour qu'ils partent et qu'ils te disent : A ta disposition? — 36. Quel autre que moi a établi la confiance dans la sagesse ou qui a donné à l'homme frivole l'intelligence? — 37. Qui énumère ce qui est dans les nuages avec justesse ou verse du ciel de l'humidité? — 38. Où étais-tu, quand la poussière a été coulée dans le mortier, les mottes de terre étant agglutinées? — 39. Est-ce toi qui chasses une proie pour le lion et qui remplis les ventres des lions, — 40. quand ils sont couchés dans leurs tanières et accroupis en embuscade dans les taillis? — 41. Et qui donc prépare au corbeau sa pâture, alors que ses petits semblent demander secours au Tout-Puissant et errent faute de nourriture?

XXXIX

1. Que peux-tu savoir sur l'enfantement des chamois des rochers, ou observer sur la délivrance des biches? — 2. Comptes-tu pour elles les mois, afin qu'elles les accomplissent, en sorte que tu saches le moment où elles mettent bas? — 3. Comment s'agenouillent-elles pour désarticuler leurs petits, après qu'elles ont subi les douleurs de l'enfantement? — 4. Comment guérissent

la terre? Informe-nous-en, si tu le sais et si tu le comprends. — 5. Qui donc en a réglé la mesure comme moi, si tu le sais? ou qui, me ressemblant, a étendu sur elle le cordeau? — 6. Sais-tu peut-être sur quoi ses bases ont été établies, ou qui a jeté sa pierre angulaire? — 7. Es-tu capable, comme les astres du temps, de connaître les voix de tous les anges lorsqu'ils les font retentir? — 8. Ou qui a mis à la mer une barrière, comme des battants de porte, lorsqu'elle s'avance pour sortir de son lit, — 9. de même que je lui ai donné les nuages pour vêtements et les brumes pour langes, — 10. que j'ai rompu contre elle mes conditions et que je lui ai imposé des verroux et des battants, — 11. en lui disant : Tu iras jusqu'ici et pas plus loin, et ici s'affaiblira la puissance de tes vagues? — 12. T'es-tu vu, dans ta vie, donner un ordre à la lumière et faire connaître à l'obscurité son endroit? — 13. Ou comprends-tu le pouvoir de saisir les coins de la terre, de manière à en secouer les méchants, — 14. alors qu'elle se transforme comme l'argile du sceau, qu'ils s'y dressent comme s'ils lui étaient une parure? — 15. Et comment leur lumière est-elle refusée aux méchants, comment le bras déjà levé est-il brisé? — 16. Es-tu jamais entré jusqu'aux sources de la mer, ou es-tu parvenu à la limite de l'abîme? — 17. Ou bien les portes de la mort se sont-elles découvertes à toi, ou as-tu vu les portes des ténèbres? — 18. As-tu examiné les étendues de la terre? Raconte-le, si tu en sais quelque chose. — 19. Dans quel chemin la lumière réside-t-elle d'une manière stable, et où est l'endroit de l'obscurité continue, — 20. si tu la saisis jusqu'à sa frontière ou si tu comprends les sentiers de ses demeures? — 21. Sais-tu que tu es engendré, et le nombre de tes jours sera-t-il considérable? — 22. Es-tu jamais entré dans les trésors de la neige, ou as-tu vu les trésors de la grêle, — 23. que j'ai réservée pour un temps de malheur, pour un jour de guerre et de lutte? — 24. Dans quel chemin la lumière se divise-t-elle, ou le lever de soleil se répand-il sur la terre? — 25. Qui donc, en dehors de moi, a distribué des rigoles pour l'inondation et a frayé la voie aux grondements du

C'est lui aussi qui allège le poids des nuages, quand les nuées dispersent le trop-plein de leurs seaux, — 12. et que, par sa grâce, elles se meuvent dans tous les sens, afin d'accomplir tous les ordres qu'il leur donne sur la surface habitée de la terre, — 13. soit pour châtier, soit pour accorder à un pays ce qu'il mérite, soit pour favoriser certains hommes. — 14. Écoute cela, ô Job, arrête-toi et tu comprendras les merveilles du Tout-Puissant. — 15. Sais-tu comment Dieu réserve ce bienfait à quelques-uns et leur fait apparaître le seau rempli de son nuage? — 16. Ou sais-tu comment les nuages sont disposés en voûte, connais-tu comme lui les merveilles de Celui qui a la science parfaite, — 17. ainsi que tu sais que tes vêtements sont chauds quand la terre est délivrée du vent du sud? — 18. Sais-tu comme lui comment l'enveloppe du ciel ressemble à des miroirs de métal fondu? — 19. Fais-nous donc savoir ce que nous pourrions lui dire, de telle sorte que nous n'entrions pas en lutte avec lui, étant dans les ténèbres? — 20. Ce qu'on rapporte de Dieu sera-t-il épuisé, quand j'aurai parlé? Celui d'entre les hommes qui dit que sa louange peut prendre fin — 21. ressemble à celui qui ne voit pas une lumière briller dans les nuages, après que les vents ont passé et l'ont éclaircie. — 22. De même que l'on tire l'or des mines, de même on extrait la notion que c'est Dieu qui est redoutable dans sa splendeur. — 23. Celui qui se suffit, nous ne pouvons décrire les effets nombreux de sa puissance; et, de plus, il n'affaiblit pas le droit, tant sa justice est grande! — 24. C'est pourquoi les hommes le craindront, c'est pourquoi aucun des sages ne le verra.

XXXVIII

1. Ensuite Dieu répondit à Job du vent de la tempête et lui dit : — 2. Qui donc comme toi obscurcit la sagesse par une parole dénuée de savoir? — 3. Si tu peux ceindre tes reins, apprends-nous-le quand je t'interrogerai. — 4. Où étais-tu quand j'ai fondé

vapeur purifie la pluie, — 28. que les nuages élevés versent en torrents et répandent sur les hommes nombreux. — 29. Et aussi, lorsque Dieu fait paraître l'étendue des nuages, il rend leur ombre vide d'eau ; — 30. et, lorsqu'il fait couler largement leur seau plein, il couvre, en quelque sorte, les profondeurs de la mer. — 31. Car c'est par là qu'il juge les nations et qu'il leur fournit de la nourriture en abondance. — 32. C'est à cause de leurs actions qu'il a retenu loin d'eux les seaux pleins et qu'il a commandé contre eux un agresseur qui tire subitement l'épée. — 33. Ceux qui manient les épées leur en donnent des nouvelles, ainsi qu'à leurs bestiaux, ainsi qu'à celles de leurs plantes qui montent.

XXXVII

1. C'est au point que leurs cœurs en tremblent, comme s'ils étaient tirés violemment hors de leurs places. — 2. Elihou leur dit : Écoutez attentivement le fracas de sa voix, et de sa parole sortira un enseignement. — 3. On le voit sous tout le ciel, et sa lumière brille sur les régions de la terre. — 4. Et ensuite une autre voix gronde, il les effraie par sa voix puissante, mais sans que les méchants soient impressionnés, alors que sa voix se fait entendre. — 5. Ils sauront que le Tout-Puissant fait trembler par sa voix au milieu de merveilles ; il accomplit de grandes œuvres au-dessus de ce que nous savons. — 6. Par exemple, il dit à la neige : Va dans le pays de tel et tel peuple, ainsi que les ondées de la pluie déversée. Puis tombent les ondées de ses pluies bien-faisantes. — 7. Il met le sceau sur la main de chacun d'entre eux ; et chacun reconnaît ses actions. — 8. Il ordonne, et les bêtes sauvages se retirent loin d'eux pour rentrer dans leurs gîtes, et demeurent dans leurs tanières ; — 9. les tourbillons arrivent de leurs séjours et le froid de leurs torrents. — 10. Il produit la glace par sa volonté, l'étendue des eaux étant resserrée. — 11.

l'éternité et ils sont élevés. — 8. Et, s'ils méritent d'être chargés de chaînes et d'être liés avec les cordes du châtimement, — 9. il leur fait connaître leurs actes et les péchés qu'ils ont commis par orgueil; — 10. il leur adresse une réprimande et leur dit de renoncer à leur iniquité. — 11. S'ils écoutent et se soumettent, ils finiront leurs jours dans le bonheur, et leurs années dans les délices. — 12. S'ils n'écoutent pas, ils passeront par l'insomnie et succomberont sans en avoir conscience. — 13. Ceux qui ont le cœur souillé provoquent la colère de Dieu et n'implorent pas son secours contre les chaînes que cette souillure leur a rivées; — 14. leurs âmes meurent au temps de la jeunesse et leur vie se consume dans la frivolité. — 15. Comme il a coutume de délivrer le malheureux de son malheur, c'est pourquoi il vient aux affligés. — 16. Toi aussi, il t'aura retiré de la détresse pour t'amener à l'aisance dans laquelle il n'y a pas place pour la détresse et aura laissé ta table remplie de mets succulents. — 17. Et pourtant, tu avais suivi jusqu'au bout les opinions des méchants, leur jugement et leur décision qui leur servent d'appui. — 18. La colère divine se manifeste en t'entraînant à une rétribution dont aucune rançon ne pourra te libérer. — 19. Est-ce que ta générosité entrera en ligne avec Dieu au moment du malheur? Non, ni aucun déploiement de puissance. — 20. Ne souhaite pas durant la nuit que Dieu fasse entrer une tribu à ta place dans ta douleur. — 21. Prends garde, ne te tourne pas vers la haine, car tu préfères ce châtimement d'autrui au tien. — 22. Sache que le Tout-Puissant est inattaquable dans sa force. Qui, comme lui, enseigne le bien? — 23. Qui a-t-il chargé d'examiner ses actes, et qui lui a dit : Tu as commis une injustice? — 24. Songe donc à nous exalter son œuvre, telle que les hommes l'ont décrite, — 25. telle que tous les humains l'ont vue et que les mortels l'ont observée depuis un temps lointain. — 26. Ils savent que le Tout-Puissant a bien des attributs supérieurs à ce que nous connaissons, et que ses années ne peuvent être comptées, ni scrutées. — 27. Parmi ses miracles, il retire à certaines gens la goutte d'eau, dont la

pêches, qu'est-ce que tu lui fais? Si tes crimes se multiplient, quel dommage lui causes-tu? — 7. Et de même, si tu es juste, qu'est-ce que tu lui donnes, ou bien, en tout cas, que recevra-t-il de ta main? — 8. Ta méchanceté ne peut nuire qu'à un homme comme toi, et ta vertu ne saurait être utile qu'à un mortel comme toi. — 9. Sache que bien souvent les opprimés crient et implorent du secours contre le bras de ceux qui sont plus nombreux qu'eux, — 10. et qu'ils n'ont pas dit : Où est Dieu notre créateur qui nous oblige à chanter ses louanges durant la nuit, — 11. qui nous rend plus instruits que les animaux de la terre et plus sages que les oiseaux du ciel? — 12. Ils crient ainsi là-bas à cause de la tyrannie de ceux qui sont encore plus méchants qu'eux et Dieu ne les exauce pas. — 13. La fausseté, le Tout-Puissant ne l'écoute pas pour l'approuver, et Celui qui se suffit ne la voit pas d'un regard qui l'autorise. — 14. Si tu dis que tu ne vois pas cela, cite-moi devant lui et attends sa réponse. — 15. Et maintenant, si Job ne voit pas cela, c'est qu'il a énuméré ses malheurs, sans savoir que le soulagement en sera très abondant. — 16. Donc, c'est à cause de ses malheurs que la bouche de Job prononçait des paroles vaines, et multipliait ses discours ignorants.

XXXVI

1. Elihou dit encore : — 2. Patiente encore un peu, pour que je t'informe qu'il est resté à Dieu quelque chose à dire contre toi. — 3. J'élèverai ma pensée au loin et je rendrai justice à mon Créateur par ma déclaration. — 4. En vérité, mes paroles ne sont pas vaines, et je te montrerai une science sûre. — 5. Sache que le Tout-Puissant est grand et ne dédaigne pas ses créatures, et qu'étendue est la force de sa science. — 6. Il ne laisse vivre aucun méchant par tolérance pour sa conduite, il accorde la justice aux faibles. — 7. Il ne diminue pas sa sollicitude pour les justes, ni pour les rois sur leurs trônes; mais il les y asseoit pour

sont abaissés; — 26. il les frappe à l'endroit où se trouvent les méchants, au lieu où sont les diffamateurs, — 27. parce qu'ils ont cessé de lui obéir et qu'ils n'ont rien compris de ses voies, — 28. et que le cri du pauvre lui est parvenu et qu'il a entendu le cri des malheureux. — 29. Lorsqu'il accorde la tranquillité à des hommes, qui les troublera? Et lorsqu'il leur cache sa miséricorde, qui la verra? Ceci pour un homme seul aussi bien que pour une nation, — 30. contrairement à la royauté hypocrite de l'homme, et aux embûches des nations. — 31. Dieu peut dire : J'ai supporté mes créatures et je ne les ai pas fait périr. — 32. Donc, pour ce que j'ignore, dirige-moi toi-même; si j'ai commis une injustice, je ne la renouvellerai plus. — 33. Ensuite, est-ce d'après ton avis que Dieu en finira, alors que tu dédaignes une chose et que tu prétends que c'est à toi et non pas à moi? Dis donc ce que tu sais. — 34. Moi, je suis assuré que les hommes sensés diront de moi : Il a dit vrai, et que les gens sages m'écouteront. — 35. Mais Job ne parle pas ainsi en connaissance de cause et ses discours en cela ne sont pas conformes à la raison. — 36. Et, si Celui qui veut voulait éprouver Job jusqu'au fond, en lui imposant de répondre aux pervers, — 37. Job ajouterait à ses péchés une faute — ce qui se passe entre nous ne te suffit-il pas à cet égard? — et il multiplierait encore ses paroles contre le Tout-Puissant.

XXXV

1. Elihou prit encore la parole et dit : — 2. Est-ce là une parole que tu considères comme légitime, quand tu dis : Je suis plus juste que le Tout-Puissant; — 3. et quand tu dis : Quel profit ai-je de ma vertu et à quoi me sert de renoncer à mon péché? — 4. Moi, je vais te répondre et à tes amis en même temps. — 5. Je dis : Tourne-toi vers le ciel et regarde-le; contemple les nuées, à quel point elles sont plus hautes que toi. — 6. Si tu

En effet, Job a dit : Je suis innocent, et le Tout-Puissant m'a dénié la justice ; — 6. et, en même temps qu'il m'a dénié la justice, je suis frustré d'une compensation et ma flèche me blesse sans que j'aie péché. — 7. Mais quel est l'homme qui, comme Job, boit en quelque sorte la raillerie, comme on boit l'eau ; — 8. qui s'est mis en route pour s'associer aux malfaiteurs et marcher avec les criminels, — 9. puisqu'il a dit : L'homme ne gagne pas de compensation avec Dieu ? — 10. Écoutez-moi donc, ô hommes de science ; le Tout-Puissant est un refuge contre l'iniquité, Celui qui se suffit contre l'injustice. — 11. Il rétribue chacun selon ses œuvres, et il donne à l'homme selon la route qu'il a suivie. — 12. Il est également vrai que le Tout-Puissant ne commet point d'injustice et que Celui qui se suffit ne fausse pas le bon droit. — 13. Qui l'a chargé du gouvernement de la terre et qui a été la cause pour laquelle il a fait exister l'univers tout entier ? — 14. Comment alors tournerait-il contre l'homme son attention, afin de recueillir son âme et son souffle, — 15. de sorte que tous les êtres de chair mourussent, et que l'être humain retournât à la poussière ? — 16. Si tu as de la raison, entends ceci, prête l'oreille au son de ma parole : — 17. Comment un ennemi de la justice pourrait-il faire prévaloir ses ordres, ou bien vaincras-tu le Juste, le Puissant ? — 18. Peut-on nommer le roi : scélérat, ou celui qui est généreux : méchant ? — 19. Lui, il ne flatte pas les grands, n'affermir pas le riche en présence du pauvre ; car eux tous sont son œuvre. — 20. Tel d'entre eux meurt subitement ; au milieu de la nuit, des gens s'agitent tumultueusement, puis ils passent ; ils font disparaître les nobles, sans que ce soit par leur propre force. — 21. Car Dieu connaît le chemin de tout homme, il observe tous ses pas. — 22. Il n'y a ni obscurité, ni ténèbres où puissent se cacher les malfaiteurs. — 23. De même qu'il n'accorde à l'homme rien qui lui rende possible de se présenter en justice avec le Tout-Puissant, — 24. il inspire une terreur sans fin aux plus considérables et il établit d'autres à leur place. — 25. Ainsi, connaissant bien leurs actions, il bouleverse leur sort et ils

dans l'abandon. — 19. Parfois aussi Dieu avertit l'homme sur sa couche par des souffrances et par l'enflure dans la plupart de ses os, — 20. au point qu'il ne digère plus la nourriture, ni les mets appétissants, — 21. et que la graisse de sa chair disparaît aux regards, que ses os sont limés et cessent d'être visibles. — 22. Mais, lorsqu'il est près de périr et que sa vie est sur le point d'être livrée au trépas, — 23. s'il y a en sa faveur une seule bonne action entre mille, elle est comme un ange qui plaide pour lui et proclame la droiture de l'être humain; — 24. car Dieu le prend en pitié et prononce l'arrêt suivant : Empêche-le de descendre dans la tombe, dans cette action j'ai trouvé sa rançon. — 25. Son corps devient plus souple que celui de l'adolescent, comme s'il revenait aux jours de sa jeunesse. — 26. Quelquefois enfin l'homme implore Dieu, qui lui accorde sa grâce et regarde sa face avec faveur au milieu du tumulte du monde, et le rétribue pour sa vertu. — 27. Cet homme, de son côté, se tourne vers les assistants et dit : J'ai péché et j'ai dérangé ce qui était droit; et c'est ce que je n'aurais pas dû faire. — 28. En parlant ainsi, il a racheté sa personne de la tombe, et sa vie est arrivée à voir la lumière. — 29. Voici les deux manières dont agit le Tout-Puissant, et la troisième dont il se sert également avec l'homme, — 30. pour le ramener de la perdition et l'éclairer de la lumière de la vie. — 31. Sois attentif, Job; écoute-moi, garde le silence afin que je parle. — 32. Si tu trouves des paroles, donne-moi la réplique, prononce-les, car je voudrais te savoir juste; — 33. autrement, écoute-moi, tais-toi pour que je t'enseigne la sagesse.

XXXIV

1. Elihou reprit et dit : — 2. Sages, écoutez mes paroles; sava-
vants, prêtez-moi l'oreille; — 3. car l'oreille discerne les paroles,
comme le palais goûte les mets. — 4. Choisissons-nous un tribu-
nal qui nous fera savoir lequel de nos discours est le meilleur. — 5.

— 21. Je ne veux avoir égard à personne, ni flatter qui que ce soit pour lui faire honneur ; — 22. car je n'ai jamais eu l'habitude de flatter et, pour peu que je le fasse, mon créateur me ferait comparaître devant lui.

XXXIII

1. Mais entends, ô Job, mes paroles, et écoute-les toutes. — 2. Voici que j'ai déjà ouvert ma bouche, et que ma langue a parlé dans mon palais. — 3. Mes discours rendent la droiture de mon cœur, mes lèvres expriment une science pure. — 4. Le souffle de la sagesse de Dieu m'a créé, de même Celui qui se suffit me fera vivre par son ordre. — 5. Donc, si tu le peux, réfute-moi ou oppose-moi tes arguments ou dresse-toi devant moi. — 6. Me voici ton égal pour la force, puisque moi aussi j'ai été pétri de l'argile. — 7. La peur de moi ne saurait donc t'effrayer, ni ma puissance peser sur toi. — 8. Quant à ce que tu as dit en ma présence et à tes paroles dont j'ai entendu le son, — 9. à savoir : Je suis pur, exempt de faute, innocent, sans iniquité ; — 10. seulement Dieu invente contre moi des péchés et me considère comme son ennemi ; — 11. il a mis mes pieds dans les ceps, il observe tous mes pas, — 12. en cela, tu n'as pas eu raison, car la puissance de Dieu est plus grande que celle de l'homme. — 13. Pourquoi es-tu entré en lutte avec lui en disant : Dieu ne répond pas à son serviteur, quoi qu'il dise ? — 14. Sache que le Tout-Puissant ne parle qu'une fois, et qu'il n'a pas besoin de se révéler une seconde fois. — 15. Dans un songe ou dans une vision nocturne, lorsqu'un profond sommeil tombe sur les hommes, et qu'ils dorment sur leurs couches, — 16. c'est alors qu'il se présente à certaines personnes et scelle ses liens avec elles, — 17. pour éloigner l'homme des mauvaises actions et pour étouffer l'orgueil chez tous. — 18. Car, en se soumettant ainsi, l'homme sauve son âme de la perdition et épargne à sa vie de se passer

que son Maître; — 3. contre ses trois amis, parce qu'ils n'avaient pas trouvé de réponse et parce qu'ils avaient déclaré Job coupable. — 4. Elihou avait attendu pour parler à Job, les autres étant plus âgés que lui. — 5. Mais, voyant que des paroles de ces trois hommes il n'était pas sorti de réponse, Elihou fut saisi de colère. — 6. Alors Elihou, fils de Barakel, le Bouzite commença et dit : Je suis jeune d'années, et vous êtes dans l'extrême vieillesse; c'est pourquoi j'ai tremblé et j'ai craint de vous exposer ma science. — 7. Je supposais que les hommes âgés parleraient, et que ceux qui ont des années nombreuses feraient connaître la sagesse. — 8. Mais elle est un esprit mis dans l'homme, c'est-à-dire que l'ordre de Dieu lui donne l'intelligence; — 9. donc ce ne sont pas toujours ceux qui ont longtemps vécu qui se montrent sages, ce ne sont pas toujours les vieillards qui comprennent la justice. — 10. C'est pourquoi je dis : Écoutez-moi pour que j'expose ma manière de voir. — 11. Eh bien, j'ai été attentif à vos discours, j'ai prêté l'oreille à vos raisonnements, jusqu'à ce que vous eussiez terminé vos discours. — 12. Après de vous je voulais m'instruire, mais nul de vous n'a su combattre Job, nul de vous n'a répondu à ses paroles, — 13. à moins que vous ne disiez : Nous avons trouvé de la sagesse en lui; le Tout-Puissant pourra le repousser, mais non les hommes. — 14. Job ne m'ayant pas adressé de discours, je ne pouvais pas lui répondre tant que vous parliez, — 15. jusqu'à ce que les gens eussent été abattus et n'eussent plus répondu, que la parole leur eût été enlevée. — 16. Comme j'ai patienté jusqu'à ce que personne ne parlât plus, jusqu'à ce qu'on s'arrêtât et qu'on ne fournît plus de nouvelle réponse, — 17. je commencerai, moi aussi, pour ma part; je vais exposer ce que je sais. — 18. Car, étant rempli de ce que j'ai à dire, mon opinion m'opprime dans mon sein, — 19. et mon sein est ainsi devenu en quelque sorte comme du vin qu'on n'a pas ouvert et qui déborde, ou comme des outres nouvelles qui se fendent. — 20. Je veux donc parler pour me soulager, ouvrir mes lèvres et vous répondre.

châtiment réservé au péché des insensés m'atteigne, puisque j'aurai renié la suprématie de Dieu. — 29. Je le jure; je ne me suis pas réjoui du dommage de mon ennemi, je n'ai pas non plus triomphé de lui lorsqu'un malheur l'a frappé; — 30. bien plus, je n'ai pas laissé ma langue pécher et demander le blâme contre sa personne. — 31. Certes, les gens de ma tente et mes voisins disaient : Qui nous donnera de sa chair pour que nous la dévorions sans en être rassasiés? — 32. tandis que moi je disais : Aucun étranger ne passera la nuit sur la place publique, et j'ouvrirai à l'hôte les battants de ma porte. — 33. Je n'ai pas, comme les autres hommes, dissimulé mes fautes ni enfoui mes péchés dans mes cachettes. — 34. Je ne m'effrayais pas de la grande foule, je ne redoutais pas le mépris des tribus au point de garder le silence et je ne sortais pas vers la porte par peur. — 35. Mais qui me donnera quelqu'un qui m'entende? Puisse Celui qui se suffit me répondre dans les limites que j'ai tracées, tandis que mon adversaire aura rédigé sa cédule! — 36. (Je jure) que je la porterai sur mes épaules, que je m'en ornerai comme d'une couronne; — 37. que je la prendrai pour diriger le nombre de mes pas, que je l'approcherai de moi, comme l'un de mes chefs. — 38. Si la terre crie contre moi, si tous les gens qui en creusent les sillons pleurent; — 39. si j'en ai mangé les produits sans en payer le prix, et si j'ai frustré le désir de ses possesseurs, — 40. qu'au lieu de froment naissent pour moi des épines, au lieu d'orge l'ivraie.

Ici finissent les discours de Job.

XXXII

1. Et ces trois hommes cessèrent de répondre à Job, puisqu'il était juste à ses propres yeux. — 2. Alors la colère d'Elihou, fils de Barakel, le Bouzite, de la tribu de Ram, s'enflamma contre eux : contre Job sa colère s'enflamma, parce qu'il se croyait plus juste

intégrité. — 7. Si mon pied s'est détourné de la bonne voie, si mon cœur a suivi mes yeux, si quelque chose est resté attaché à mes mains, — 8. qu'un autre mange ce que j'ai semé, que mes rejetons soient déracinés! — 9. Si mon cœur s'est laissé séduire par une femme ou bien si à cause d'elle je me suis mis en embuscade à la porte de mon prochain, — 10. que ma femme s'abandonne à un autre et qu'un autre s'accroupisse sur elle! — 11. Car, ce serait une abomination, de même que c'est là le péché des insensés. — 12. Ce serait un feu qui dévorerait jusqu'à l'anéantissement et qui déracinerait tous mes revenus. — 13. Si je dédaigne de me présenter en justice avec mon esclave et ma servante dans leurs contestations avec moi, — 14. que ferai-je, alors que Celui qui se suffit se lèvera pour me demander des comptes et, s'il m'interroge, que lui répondrai-je? — 15. Celui qui m'a fait dans le sein de ma mère n'a-t-il pas fait l'esclave aussi? N'est-ce pas le même qui nous a formés? — 16. Je le jure; si j'ai refusé aux pauvres ce qu'ils désiraient ou si j'ai fait languir les yeux de la veuve; — 17. si j'ai mangé seul mon morceau de pain, sans que l'orphelin en eût sa part, — 18. car, dès ma jeunesse, les souffrances d'autrui ont fait mon éducation, et je les ai pour ainsi dire vécues dès le sein de ma mère; — 19. je le jure; si j'ai vu un malheureux sans vêtement, un pauvre sans couverture, — 20. sans qu'il me bénît pour avoir réchauffé ses reins, sans qu'il se réchauffât par les toisons de mes agneaux; — 21. et si j'ai levé la main contre l'orphelin, en trouvant de l'appui dans les cités, — 22. qu'alors mon épaule tombe de l'omoplate, que mon avant-bras soit arraché de l'humérus. — 23. Car le châtement de Dieu m'aurait effrayé, et je n'aurais pas pu le supporter. — 24. (Je le jure); si j'ai fait de l'or mon appui, si j'ai appelé les pierres précieuses l'objet de ma confiance; — 25. si je me suis réjoui lorsque mon argent s'est augmenté, et que ma main avait acquis une grande fortune; — 26. si j'ai vu un soleil briller ou une lune passer avec majesté; — 27. si mon cœur s'est laissé séduire en secret et si ma bouche a baisé ma main pour les honorer, — 28. que le

vêtement et il me serre de même que ma tunique. — 19. Dieu m'a lancé dans la boue, au point que je ressemble à la poussière et à la cendre. — 20. Si je te demande du secours, tu ne me réponds pas et, si je reste debout et que tu me comprennes, — 21. c'est comme si tu te tournais contre moi dans une colère violente, comme si tu me menaçais de la puissance de ta main, — 22. que tu me portais et me faisais monter sur le vent et me ballottais par une doctrine — 23. telle que j'ai su que tu me ramènes à la mort, au rendez-vous de tout vivant. — 24. Et certes, ce rendez-vous est une terre inculte où personne n'étend la main pour aider, et c'est un lieu de calamité où personne ne peut secourir. — 25. Je jure que je pleurais sur ceux dont le sort était dur et que mon âme était émue pour le pauvre. — 26. Alors que j'espérais le bien, le malheur m'est échu; j'attendais la lumière, les ténèbres sont venues. — 27. Mes entrailles bouillonnent sans se reposer, parce que les jours de malheur m'ont atteint. — 28. J'ai marché dans une obscurité sans soleil, je me suis levé dans l'assemblée pour demander du secours. — 29. Comme si j'étais devenu un frère de la vipère et un compagnon de l'autruche, — 30. ma peau s'est noircie par dessus ma chair, et mes os se sont cariés par suite du vent brûlant. — 31. Ma guitare s'est changée en deuil, et à la place de mon luth on a entendu des sons de pleurs.

XXXI

1. J'avais conclu un pacte avec mes yeux : je ne regarderai plus une jeune fille. — 2. Quelle part Dieu donne-t-il d'en haut, et quel sort Celui qui se suffit accorde-t-il du haut du ciel? — 3. La calamité n'est-elle pas pour l'injuste et la ruine pour ceux qui commettent l'iniquité? — 4. Ne regarde-t-il pas mes voies, et ne compte-t-il pas mes pas? — 5. Si j'ai marché avec les menteurs et hâté mes pieds vers la fraude, — 6. je demande à Dieu qu'il me pèse dans une balance juste, et il reconnaîtra mon

XXX

1. Et maintenant je suis la risée d'hommes plus jeunes que moi, dont je dédaignais de placer les pères avec les chiens de mon troupeau. — 2. Puis je disais : A quoi m'aurait servi la force de leurs mains, puisque chez eux l'extrême vieillesse est inutile ? — 3. Et ils sont dans le besoin, la faim et l'adversité comme s'ils s'étaient échappés d'un désert sombre, vide ou ruiné, — 4. cueillant l'herbe salée et des feuilles d'arbres, se nourrissant de racines de genêt. — 5. Ils sont chassés de l'intérieur des pays, on crie après eux comme après le voleur ; — 6. ils demeurent alors dans les vallées les plus effrayantes, dans les trous du sol et les rochers ; — 7. ils ressemblent aux animaux qui braient entre les arbres et parmi les ronces, avançant d'un pas incertain ; — 8. ils sont des insensés, puis des gens sans nom, trop misérables pour avoir un pays. — 9. Maintenant je suis devenu comme leur chanson et je leur suis un sujet de discours. — 10. Ils m'ont en horreur et s'éloignent de moi, et ils n'épargnent pas les crachats à mon visage. — 11. Lorsque Dieu a dénoué mon lien et m'a châtié, et qu'il a retiré le frein de devant moi, — 12. ils se sont levés à ma droite comme des épines, et ils y ont fait entrer mes pieds ; ils ont tracé contre moi les lignes de leurs chemins de ruine. — 13. Ils ont mis le désordre dans mon sentier, sans que mon dommage leur profitât, leur fût utile. — 14. Comme une large brèche pour l'eau, ainsi ils viennent, ils se précipitent ainsi que l'ouragan des déserts. — 15. C'est ainsi que les châtiments se sont renversés sur moi, et c'est ainsi que toute ma noblesse a été chassée comme par un coup de vent, et que mon salut a passé comme un nuage. — 16. Et maintenant mon âme se répand en plaintes, puisque les jours de malheur m'ont saisi. — 17. Pendant la nuit mes os sont arrachés, et mes nerfs ne trouvent point de repos. — 18. Par un effort suprême, j'endosse mon

d'huile? — 7. Quand je sortais vers les quartiers voisins de la voûte et que je prenais mon siège sur la place publique, — 8. à ma vue, les jeunes gens se dérobaient, les vieillards se tenaient debout ou se levaient; — 9. les chefs retenaient leurs paroles et posaient leur main sur leur bouche; — 10. la voix des chefs était éteinte et leur langue attachée à leur palais, — 11. car leurs oreilles m'écoutaient et ils me louaient; leurs yeux me voyaient et ils rendaient témoignage en ma faveur, — 12. parce que je sauvais tout pauvre qui me suppliait et tout orphelin sans appui; — 13. que l'appel lancé par celui qui allait périr venait à moi et que je réjouissais le cœur de la veuve; — 14. que je m'habillais pour ainsi dire de l'équité devenue mon vêtement, et que la justice m'enveloppait comme un manteau ou un turban; — 15. qu'à l'aveugle je remplaçais les yeux et au perclus les pieds, — 16. que j'étais le père des orphelins, et que j'examinais toute cause que je ne connaissais pas. — 17. Jadis je brisais les canines de l'injuste, et j'arrachais la proie de ses dents. — 18. Je supposais que je n'expirerais que lorsque ma demeure serait usée et que je prolongerais ma vie comme le sable, — 19. que ma racine serait toujours ouverte à l'eau, que la rosée séjournerait éternellement dans ma plantation, — 20. que mon honneur se renouvellerait avec moi et que mon arc se relayerait dans mes mains. — 21. Le peuple m'écoutait et patientait et se taisait dans l'attente de mon conseil. — 22. Lorsque j'avais parlé, il ne répliquait pas et ma parole coulait abondamment sur lui. — 23. Il espérait en moi comme en la pluie, et comme s'il avait la bouche béante dans l'attente de l'averse d'automne; — 24. lorsque je souriais devant eux, ils n'y croyaient pas, et n'en respectaient pas moins la lumière de ma face; — 25. je choisissais parmi leurs voies celle où je pouvais me mettre en avant, je trônais comme un roi à la tête de ses troupes, et ils étaient devant moi comme devant celui qui console les affligés.

— 15. On ne l'achète pas avec l'or pur, et la richesse n'égale pas son prix; — 16. les chatons d'Ophir ne sauraient lui être comparés, ni le béryl précieux, ni le saphir; — 17. il n'y a pas rivalité entre elle et l'or, à plus forte raison entre elle et le verre; on ne l'échange point contre tous les vases de vermeil; — 18. on ne mentionne pas à côté d'elle les coraux et le brocart, et l'extension de la sagesse vaut mieux que les perles; — 19. la topaze d'Éthiopie n'a pas sa valeur, on ne la compare pas avec l'or pur. — 20. Une telle sagesse, où en trouve-t-on l'origine? A quel endroit existe cette intelligence? — 21. Elle a été cachée aux yeux de tous les vivants, elle a été dérobée aux oiseaux du ciel. — 22. Les habitants du gouffre et de la mort semblent dire : De nos oreilles, nous en avons entendu parler, — 23. mais c'est Dieu qui en connaît la voie, et c'est lui qui en sait l'endroit; — 24. car il voit jusqu'aux confins de la terre, il aperçoit tout ce qui est sous le ciel. — 25. Il a fait une balance pour le vent et il a fixé une mesure pour l'eau. — 26. Il a prescrit une règle à la pluie, il a frayé un chemin aux grondements du nuage d'où sort la foudre. — 27. C'est alors qu'il l'a vue et qu'il l'a révélée, qu'il l'a préparée et qu'il l'a scrutée. — 28. Puis il a dit aux hommes : La crainte de Dieu, voilà de la sagesse; fuir le mal est aussi de l'intelligence.

XXIX

1. Job reprit encore sa parabole et dit : — 2. Qui me rendra tel que j'étais dans les mois anciens, comme aux jours où Dieu veillait sur moi, — 3. où il faisait briller sa lampe sur ma tête, et où, à sa lumière, je marchais dans les ténèbres; — 4. tel que j'étais aux jours de mon bonheur, lorsque la protection de Dieu planait sur ma tente; — 5. quand Celui qui se suffit était encore avec moi, et que mes serviteurs m'entouraient; — 6. lorsque mes pas se baignaient pour ainsi dire dans le beurre, et que le rocher semblait faire couler pour moi des ruisseaux

XXV

1. Alors Bildad le Schouhite prit la parole, et dit : — 2. L'empire et la terreur lui appartiennent, et il fait la paix dans sa hauteur. — 3. Y a-t-il un nombre à ses bataillons, et sur qui sa lumière ne se fixe-t-elle pas ? — 4. Quelle lutte l'homme peut-il engager avec Dieu ? Comment serait-il pur, lui qui est né d'une femme ? — 5. Voici que la lune même ne brille pas, et que les étoiles ne sont pas claires en sa présence ; — 6. combien plus l'homme qui est pourriture, le fils de l'homme qui est un ver !

XXVI

1. Alors Job prit la parole et dit : — 2. Par ma vie, tu n'as pas secouru celui qui n'a pas de force, et tu n'as pas soutenu un bras qui est sans puissance ; — 3. tu n'as pas conseillé celui qui manque de sagesse, et tu ne lui as pas enseigné la science ; — 4. tu n'as appris à personne à parler, et aucune sagesse n'est sortie de toi. — 5. Voici que les braves sont terrassés dans les îles de la mer et dans le reste du monde habité — 6. par Celui pour qui la tombe est à nu et la mort sans voile ; — 7. qui étend le ciel sur un abîme et qui suspend la terre sur le néant ; — 8. qui renferme les eaux dans ses nuages, sans que les nues se déchirent sous elles ; — 9. qui maintient la face du trône et y assemble sa nuée. — 10. Il a tracé son rideau sur la surface de l'eau jusqu'à la disparition de la lumière ainsi que des ténèbres. — 11. Les colonnes du ciel s'ébranlent et s'étonnent à sa menace. — 12. Par sa puissance il a effrayé la mer, et par sa sagesse il en a affaibli l'agitation. — 13. Par son ordre les cieux se sont embellis et sa main a fait trembler le Dragon circulaire. — 14. Voici quelques-uns de ses attributs. Mais qu'a-t-on entendu de ce qui le concerne et qui comprend la terreur de sa puissance ?

més, — 11. passent l'heure de midi entre leurs murs, foulent leurs pressoirs tout en souffrant de la soif. — 12. On entend constamment dans les villes les habitants gémir, et les victimes appeler au secours. Or, Dieu n'amène pas la sottise. — 13. Et ces gens sont de ceux qui, lorsque la lumière (du jour) baisse, ne semblent ni connaître les voies de Dieu, ni se reposer dans ses sentiers pour le respecter ; — 14. mais, pendant le jour, l'assassin se lève et tue le faible et le pauvre et, pendant la nuit, il imite le voleur. — 15. L'œil d'un autre, de l'adultère, épie le crépuscule, disant : Nul œil ne m'apercevra, et il s'arrange pour rester caché aux faces. — 16. Un autre, le voleur pénètre pendant l'obscurité dans des maisons qui étaient scellées dans la journée. Ces gens n'ont pas égard à la lumière — 17. et, pour eux tous, le jour est considéré comme les ténèbres ; ils connaîtront tous la punition avec les ténèbres. — 18. Et combien sera-t-elle rapide ! elle semblera courir sur la surface de l'eau, lorsque leur bande sera réprouvée dans le pays, et qu'aucun chemin dans la terre habitée ne les ramènera, — 19. jusqu'à ce qu'ils arrivent à un désert brûlant, où l'eau de la neige leur fera défaut. Combien seront-ils malheureux dans la tombe ! — 20. Les plus proches parents oublieront (le méchant) et la pourriture semblera lui être douce, jamais on ne se souviendra plus de lui et son iniquité sera brisée comme le bois ! — 21. Car il fraie avec la femme stérile qui ne peut enfanter ; il lui fait tort et ne fait pas de bien à la veuve. — 22. Il lutte de force avec les nobles, il se lève sans être sûr de sa vie. — 23. Certes, Celui qui lui donne la confiance, en sorte qu'il soit assuré, a les yeux ouverts sur toutes leurs voies. — 24. Débarrassez-vous donc de vos discours ! Bientôt ceux-là disparaîtront et seront affaiblis comme les autres méchants, et, ainsi que la tête des épis, ils seront coupés. — 25. S'il n'en est pas ainsi, qui me démentira et répondra à ma parole : Ce que tu dis n'est pas ?

car il sait que la voie de la justice est de mon côté, et que de l'épreuve qu'il m'a fait subir, je suis sorti pur comme l'or. — 11. Mon pied s'est attaché au pas de son prophète; je me suis maintenu dans sa voie sans dévier. — 12. Je ne me suis point écarté de l'ordre qu'il a donné; plus que de mes propres desseins, je me suis souvenu de ses paroles. — 13. Lui, il est unique; qui peut lui résister? Ce que son âme a voulu, il le fait, — 14. et certes, il accomplira ses décisions à mon égard; il en a pris beaucoup de semblables. — 15. C'est pourquoi je suis effrayé devant lui et, toutes les fois que je réfléchis, c'est par lui que je suis saisi de terreur. — 16. Et le Tout-Puissant a amolli mon cœur, et Celui qui se suffit m'a consterné, — 17. alors que je n'ai pas péri devant les ténèbres, et que l'obscurité n'a pas tout effacé devant moi.

XXIV

1. Je dirai : Pourquoi n'a-t-on pas aperçu les heures assignées par Celui qui se suffit, et pourquoi ceux qui le connaissent n'ont-ils pas vu les jours annoncés — 2. pour les gens qui déplacent les bornes, et font paître le troupeau qu'ils ont enlevé, — 3. qui poussent devant eux l'âne des orphelins, et prennent en gage le bœuf de la veuve, — 4. qui détournent les pauvres de leur chemin, et obligent les faibles du pays à se cacher devant eux, — 5. comme s'ils étaient dans le désert des bêtes sauvages, sorties pour leur œuvre en cherchant une proie et à qui la steppe est aussi familière que le pain aux enfants, — 6. qui moissonnent dans les champs leur fourrage et s'attachent aux vergers des scélérats? — 7. Leurs victimes passent la nuit sans vêtements et sans couverture pendant le froid, — 8. sont trempées par le torrent des montagnes et ont fréquenté le rocher faute d'abri. — 9. Ceux qui sont accoutumés au pillage violentent l'orphelin, et prennent des gages aux pauvres, — 10. qui marchent nus sans vêtements, portent leurs gerbes en restant affa-

et l'innocent se moquera d'eux, — 20. à moins que leurs personnes n'aient disparu, et que le feu n'ait consumé leur postérité. — 21. Donc, appuie-toi sur Dieu, et tu seras sauvé, par là te viendra le bonheur. — 22. Accepte les prescriptions qu'il te fait, et place ses paroles dans ton cœur. — 23. Si tu reviens à Celui qui se suffit, tu seras rétabli, en éloignant l'iniquité de ta demeure. — 24. Mets au niveau du sol la forteresse, et compte comme les cailloux des torrents l'or d'Ophir. — 25. Par contre, que Celui qui se suffit soit ta forteresse et ta fortune visible ; — 26. car alors tu te délecteras en lui et tu lèveras ta face vers lui pour l'implorer. — 27. Tu l'imploreras et il t'exaucera, et tu t'acquitteras de tes vœux. — 28. Tu décideras une chose, et elle te réussira ; sur tes chemins brillera la lumière. — 29. Et tu sauras que (tes amis) se sont abaissés devant toi, eux dont tu as dit : Voici de l'orgueil ! (Dieu) secourt celui qui a les yeux baissés, — 30. et il sauve l'innocent ; toi de même, tu seras sauvé par la pureté de tes mains.

XXIII

1. Alors Job prit la parole et dit : — 2. Aujourd'hui aussi ma plainte est en révolte et le coup qui me frappe s'est aggravé avec mon gémissement. — 3. Si seulement je pouvais trouver celui que je connais et arriver à son séjour ! — 4. Alors j'exposerais devant lui ma cause et je remplirais ma bouche d'arguments, — 5. en sorte que je susse quelle sera sa réponse, et que je compris ce qu'il me dira. — 6. Est-ce par la grandeur de sa force qu'il lutte avec moi ? Ce n'est pas lui seul qui s'acharne contre moi. — 7. Là, je me poserais devant lui en homme juste, de manière à échapper pour toujours à mon adversaire. — 8. Mais voici que je vais à l'orient et il n'y est point, à l'occident et je ne l'aperçois pas ; — 9. s'il occupe le nord, je ne le vois pas, et s'il se tourne vers le sud, je ne le découvre pas ; — 10.

XXII

1. Alors Élip haz le Témanite prit la parole, et dit : — 2. Est-ce que l'homme peut se tenir en face du Tout-Puissant pour qu'un (juge) intelligent se dresse devant tous deux? — 3. Celui qui se suffit désire-t-il que tu sois juste, ou a-t-il intérêt à ce que tu perfectionnes ta conduite? — 4. Est-ce qu'il te réprimandera pour ta piété ou te citera pour elle en justice? — 5. Certes ta méchanceté était grande et tes méfaits étaient innombrables. — 6. Par exemple, tu demandais sans raison un gage à ton frère et tu dépouillais de leurs vêtements les gens en sorte qu'ils restaient nus. — 7. Tu ne donnais point à boire à l'homme épuisé; à l'affamé tu refusais la nourriture. — 8. À l'homme au bras puissant tu abandonnais la terre, et tu y soutenais par injustice l'homme considérable. — 9. Jadis tu renvoyais les veuves les mains vides, et tu rendais plus faibles les bras des orphelins. — 10. Voilà pourquoi les pièges t'entourent, et des terreurs subites t'épouvantent. — 11. Ou bien tu seras dans l'obscurité sans rien voir, ou bien l'averse d'eau te couvrira. — 12. Dieu n'est-il pas dans les hauteurs du ciel? Regarde la situation des astres, combien elle est élevée! — 13. Comment donc peux-tu dire : Que saura le Tout-Puissant? Comment t'étonnes-tu qu'il juge à travers les ténèbres, — 14. parce que les nuées le couvrent et qu'il ne voit pas, et que le rideau du ciel se meut au-dessous de lui? — 15. Gardes-tu les opinions des partisans de l'éternité (du monde), qu'ont suivies les hommes d'iniquité? — 16. Ils furent emportés avant le temps, et leurs fondements s'écoulèrent comme le torrent. — 17. Ils disaient au Tout-Puissant : Laisse-nous! et dédaignaient les bienfaits de Celui qui se suffit. — 18. C'est cependant lui qui avait rempli leurs maisons de biens et, leur accordant un répit, avait éloigné d'eux le décret lancé contre les méchants. — 19. Les justes les verront et se réjouiront

tes voies. — 15. Qu'est-ce que Celui qui se suffit, pour que nous le servions? Quel profit aurons-nous en nous adressant à lui? — 16. Et voici que les justes n'ont pas leur bonheur entre leurs mains et son décret contre les méchants est éloigné d'eux. — 17. Car ils disent: Quand s'éteindra la lampe des méchants? Quand la ruine les atteindra-t-elle et recevront-ils une part de la colère divine, ainsi qu'on répartit les lots? — 18. Quand deviendront-ils semblables à la paille chassée par le vent, au chaume emporté par le tourbillon? — 19. Dieu réserve-t-il aux enfants du méchant sa vengeance? C'est lui que Dieu doit punir pour qu'il sache, — 20. pour que ses yeux voient sa ruine et qu'il boive la colère de Celui qui se suffit. — 21. Mais que peut-il désirer pour sa maison après lui, alors que le nombre de ses mois lui a été dévolu? — 22. L'homme enseignera-t-il la science à Dieu qui décide d'en haut? — 23. Qu'un tel meure dans la force de sa santé après avoir passé toute sa vie en parfaite tranquillité, — 24. ses baquets étant remplis de lait, et ses membres trempés de moelle; — 25. et que tel autre meure dans l'amertume de son âme, et sans avoir goûté aucun bien; — 26. tous deux sont couchés ensemble dans la poussière, et la pourriture les couvre tous deux. — 27. Il semble que je connaisse vos pensées et les opinions par lesquelles vous m'accablez, — 28. à savoir que vous dites: Où est la maison de l'homme généreux et où sont les demeures des méchants? Tu les as rendues égales entre elles. — 29. N'avez-vous pas interrogé ceux qui passent sur la route et n'avez-vous pas reconnu comme vraies leurs indications? — 30. Certes, jusqu'au jour de la ruine le méchant est épargné, et on le pourvoit jusqu'au jour de la résurrection. — 31. Maintenant, qui lui exposera en face sa conduite, qui le rétribuera pour ce qu'il a fait? — 32. Car lui, il est amené, pourvu de tout, vers les tombeaux et l'on veille sur leurs mausolées, — 33. comme si les mottes de la vallée lui étaient douces; tout le monde est entraîné après lui et ceux qui l'ont précédé sont innombrables. — 34. Comment donc m'offrez-vous des consolations vaines, quand vos réponses sont parentes de la mauvaise foi.

terreur tombera sur lui. — 26. Et, parce qu'il pillait dans l'obscurité tout trésor pour l'enfouir dans ses magasins, c'est pourquoi il sera dévoré par le feu (de la géhenne) que personne n'attise; et, parce qu'il maltraitait l'homme qui se réfugiait dans sa tente, — 27. c'est pourquoi ceux qui habitent les cieux révéleront son péché et les habitants de la terre se lèveront contre lui. — 28. Les produits de sa demeure seront précipités comme (les biens) qui furent entraînés au jour de la colère (divine). — 29. Telle est la part que Dieu réserve à l'homme méchant; c'est là l'héritage qui lui est assigné par le Tout-Puissant.

XXI

1. Alors Job commença et dit : — 2. Écoutez, écoutez mes paroles, et que cela soit votre manière de me consoler. — 2. Permettez-moi de vous parler et, quand j'aurai parlé, vous vous moquerez de moi, si je le mérite. — 3. Est-ce que ma plainte s'adresse à un autre homme qui soit avec moi? Pourquoi ma patience ne serait-elle pas à bout? — 4. Tournez-vous vers moi et soyez stupéfaits; mettez la main sur votre bouche. — 5. Et avec cela, quand je me rappelle une chose, je m'en effraie, et un tremblement saisit mon corps. — 7. Pourquoi les méchants vivent-ils, deviennent-ils gros et gras et leur richesse augmente-t-elle? — 8. Leur race subsiste devant eux, en même temps qu'eux, et leurs rejetons restent sous leurs yeux. — 9. Leurs maisons sont à l'abri de la crainte, et la verge de Dieu ne leur inflige pas de maladies. — 10. Leur taureau dans la saillie ne glisse pas, leur vache n'avorte pas en vélant. — 11. Ils laissent aller leurs garçons comme les troupeaux, et bondir leurs enfants. — 12. Ils portent le tambourin et le luth et se réjouissent au son de la flûte. — 13. Ils passent leurs jours dans une vie de plaisirs, en un clin d'œil ils descendent dans la tombe sans maladie. — 14. Pourtant ils ont dit au Tout-Puissant : Laisse-nous! nous ne voulons pas connaître

jours, de sorte que celui qui le regardait dira : Où est-il? — 8. Il s'envole comme le rêve, et on ne le trouve plus, il est agité comme de visions nocturnes. — 9. Et lorsqu'un œil se porte vers lui, il ne le retrouve plus, et ne l'aperçoit plus à son endroit. — 10. De même que ses enfants opprimaient les pauvres, et que ses mains ramassaient ses rapines, — 11. ainsi, pendant que ses membres sont pleins de la force de sa jeunesse, elle sera couchée avec lui dans la poussière. — 12. Et puisque, le mal étant agréable à sa bouche, il le cache sous sa langue pour le posséder exclusivement, — 13. qu'il le ménage et ne l'abandonne pas, qu'il le retient à son palais pour ne pas en parler, — 14. c'est pourquoi cette nourriture se transformera dans ses entrailles, comme si le fiel des serpents tachetés était dans son corps. — 15. Et comme il a avalé du bien défendu, ainsi il le vomira, Dieu même l'arrachera de son ventre, — 16. comme s'il suçait le venin des vipères, ou comme si la langue des aspics le tuait. — 17. Et il ne verra ni courants, ni fleuves, ni ruisseaux de ce qui est agréable comme le miel et le beurre. — 18. Et, comme il amassait le gain défendu, il ne l'avalera pas et, de même qu'il s'empressait à prendre le bien d'autrui, il n'en jouira pas. — 19. De même qu'il a opprimé ses semblables de manière à les laisser pauvres, de même il ne construira pas la maison qu'il a ravie. — 20. Et, de même que les pauvres n'ont pas connu la tranquillité dans leurs seins à cause de lui, de même ils ne se sauveront pas, en dépit de leurs espérances. — 21. Et, parce qu'il ne leur sera pas resté un débris de nourriture, son bien à lui ne durera pas, — 22. et, lorsque sa portion sera remplie, il sera dans la détresse et subira la peine de tous les malheureux qu'il a réduits à la misère. — 23. De même qu'il s'était proposé de se remplir le ventre de choses défendues, de même (Dieu) enverra contre lui la violence de sa colère, comme s'il faisait pleuvoir sur lui son attaque. — 24. S'il s'enfuit devant l'arme de fer, l'arc d'airain à son tour le frappera, — 25. et une flèche sera retirée et sortira de son dos, une matière jaune s'échappera de sa bile, et la

m'ont pris en horreur, et ceux que j'aimais se sont tournés contre moi. — 20. Mes os se sont attachés à ma peau, même la chair de mes dents s'est échappée de moi. — 21. Ayez pitié de moi, soyez miséricordieux, ô mes compagnons ! car le malheur envoyé par Dieu m'a envahi. — 22. Pourquoi me poursuivez-vous comme ces gens-là et êtes-vous insatiables de ma chair ? — 23. Si dès maintenant mes paroles étaient écrites ! Si seulement elles étaient tracées dans le livre ! — 24. Si, avec un stylet de fer ou de plomb, elles étaient gravées dans le roc pour toujours, — 25. afin que je sache que mes amis subsisteront, et qu'une génération postérieure apparaîtra après eux sur la terre ! — 26. Après que ma peau sera pourrie, mon histoire sera transmise et, par les maladies de mon corps, je montrerai la puissance de Dieu, — 27. comme je me vois moi-même et comme mes yeux me contemplent, non ceux d'un autre, au point que mes regards perçants pénètrent dans mon sein. — 28. Mais si vous dites : Que convient-il de poursuivre pour toi ? Quel principe de discours avons-nous trouvé chez toi, pour que nous l'enregistrions ? — 29. Prenez garde du glaive, car la colère qu'attirent les péchés, c'est le glaive de Dieu, afin que vous sachiez que le jugement de Dieu est juste.

XX

1. Alors Sophar le Naamatite répondit en disant : — 2. Certes, mes réflexions m'apprennent que c'est à cause de mon silence — 3. que j'ai dû entendre une remontrance qui est une honte pour moi, et ma raison me fournit un avis — 4. en ces termes : Ce que tu as su de tout temps, depuis que l'homme a été placé sur la terre, — 5. c'est que le cri de joie des scélérats ne va pas loin, et que la gaieté de l'hypocrite ne dure qu'un clin d'œil. — 6. Si même sa puissance peut monter jusqu'au ciel, et sa tête atteindre les nuages, — 7. lorsqu'il disparaîtra, il périra pour tou-

postérité dans son peuple, ni survivant dans sa demeure. — 20. Les générations dernières ont été stupéfaites de son malheur et les premières en ont frémi. — 21. Certes, tel est l'état des demeures des méchants, et telle est la destinée de celui qui n'a pas connu le Tout-Puissant.

XIX

1. Job répondit en disant : — 2. Jusqu'à quand chagrinez-vous mon âme, et m'affligerez-vous par vos discours? — 3. Voici dix fois que vous m'insultez et que vous n'avez pas honte de me calomnier. — 4. Si vraiment j'avais erré, mon erreur demeurerait auprès de moi seul. — 5. De quel droit me traitez-vous avec insolence et me reprochez-vous mon indignité? — 6. Sachez donc maintenant que Dieu m'a détourné de ma voie, enveloppé dans un de ses filets, — 7. comme si je criais injustement, en sorte qu'on n'eût pas à me répondre, ou comme si je demandais du secours, sans y avoir droit. — 8. (Dieu) m'a barré le chemin pour m'empêcher de passer, il a couvert mes sentiers de ténèbres. — 9. Il m'a dépouillé de mon honneur, et a enlevé la couronne de ma tête. — 10. Il a démolì ce qui m'entourait, jusqu'à ce que je fusse parti, et a arraché comme le bois mon espérance. — 11. Sa colère s'est enflammée contre moi, et il semble m'avoir mis au rang de ses ennemis. — 12. Ses escadrons réunis viennent, déblayent leurs chemins contre moi, et cernent de tous côtés ma tente. — 13. Il a éloigné de moi mes frères; mes connaissances m'ont évité. — 14. Mes proches se sont retirés, et mes compagnons m'ont oublié. — 15. Même mes clients et mes servantes m'ont considéré comme un étranger; j'ai été un inconnu pour eux. — 16. J'appelle mon serviteur, et il ne me répond pas jusqu'à ce que je le supplie de ma bouche. — 17. Ma personne est devenue étrangère à ma femme, et les fils de mes entrailles ne m'ont plus affectionné. — 18. Les jeunes gens mêmes me dédaignent et, lorsque je les quitte, ils parlent de moi. — 19. Tous mes intimes

déjà descendue dans la tombe, ou bien elle est allée se fixer (quelque part) sur la terre.

XVIII

1. Bildad le Schoubite répondit en disant : — 2. Quand donc mettrez-vous fin aux discours, quand réfléchirez-vous, pour que nous parlions? — 3. Pourquoi avons-nous été considérés comme des bêtes et avons-nous été bouchés à vos yeux? — 4. O toi qui te déchires toi-même dans ta colère, faut-il qu'à cause de toi la terre soit abandonnée et que le rocher soit transporté hors de son endroit? — 5. Oui, la lumière des méchants s'éteindra et les étincelles de son feu ne brilleront plus. — 6. De même que la lumière s'obscurcira dans sa tente, de même sa lampe s'éteindra pour lui. — 7. Ses pas se rétréciront parce que les forces lui manqueront, et ses desseins le pousseront à sa perte, — 8. comme si ses pieds étaient pris dans des rêts ou bien comme s'il marchait sur un filet, — 9. comme si le piège l'avait saisi au talon et l'avait arrêté avec son réseau, — 10. avec ses cordes enfouies dans la terre et ses liens cachés sur la route. — 11. Tout autour de lui les épouvantes lui surviendront, au point qu'elles le feront chanceler sur ses pieds. — 12. Son enfant souffrira la faim. La perdition établie sur son flanc — 13. mangera les membres de son corps et les prodromes de la mort consumeront ses membres. — 14. L'objet de sa confiance sera arraché de sa tente, et on le conduira vers le chef des terreurs. — 15. Celles-ci demeureront dans sa tente en place de la nourriture qui lui est due et le soufre sera répandu sur sa demeure. — 16. En bas, ses racines se dessècheront ; en haut, ses produits seront coupés. — 17. Sa mémoire disparaîtra de la terre, il n'aura plus de nom sur les places publiques. — 18. On le poussera de la lumière aux ténèbres et on le bannira du monde. — 19. Il n'aura ni lignée ni

haut! — 20. O mes juges et mes compagnons, mon œil a été éclairé par l'espoir en Dieu. — 21. Comment l'homme se mettrait-il en face de Dieu pour discuter comme il se met à discuter avec son prochain? — 22. Voici que des années peu nombreuses viendront et que je marcherai sur un chemin où je ne reviendrai pas.

XVII

1. Ma vie a été détruite, mes jours ont été écrémés, les tombes sont devenues mon désir, — 2. car des gens moqueurs sont avec moi, et je passe ma nuit à réfuter leurs paroles. — 3. Et lorsque je dis à l'un d'eux : Porte-toi garant pour moi, il ne s'en trouve pas un seul qui me frappe dans la main. — 4. C'est comme si tu avais fermé leurs cœurs à la raison; aussi n'élèveras-tu pas — 5. celui qui hypocritement adresse à ses amis des paroles artificieuses, et tu affaibliras les yeux de ses enfants; — 6. car il a fait de moi la fable des nations et je suis devenu pour les différentes contrées comme le tambourin. — 7. Mes yeux mêmes se sont éteints par la douleur et mes membres sont tous devenus comme l'ombre. — 8. Les justes s'indignent des actes que ceux-là commettent et l'innocent attaque l'hypocrite; — 9. le juste persévère dans sa voie, et celui dont les mains sont pures redouble de vaillance. — 10. Mais, parce que vous êtes allés et venus et que je n'ai pas trouvé parmi vous un sage, — 11. mes jours ont passé; mes projets se sont brisés, et même les liens de mon cœur, — 12. parce que (mes adversaires) transforment la nuit en jour par l'insomnie et que (chez eux) la lumière se rapproche de l'obscurité par le vertige. — 13. Si j'espère une demeure, la tombe est ma maison, et dans les ténèbres j'ai étendu ma couche. — 14. J'ai dit au néant : Tu es mon père; ou bien à la vermine : Tu es ma mère ou ma sœur. — 15. Où est donc celui qui voit mon espérance ou qui entrevoit mon espérance? — 16. Ou bien elle est

XVI

1. Job répondit en disant : — 2. J'ai entendu bien des discours semblables; vous êtes tous de faux consolateurs. — 3. Ce discours vain aura-t-il une fin? quel résultat en tires-tu pour qu'il te serve de réponse? — 4. Moi, certes, je pourrais parler comme vous; mais si vos personnes étaient dans cet état à ma place, je composerais sur vous des discours vrais, je hocherais la tête sur votre sort en signe de tristesse; — 5. je vous soutiendrais par ma parole jusqu'à ce que mon langage fût presque épuisé. — 6. J'en suis arrivé au point que, lorsque je parle, ma douleur ne diminue pas, et si je m'arrête, elle ne me quitte pas. — 7. Mais maintenant (mon adversaire) m'a épuisé, il a affligé toute ma société. — 8. Il m'a brisé comme s'il était un témoin à charge et, quand je niais, il s'est levé contre moi pour témoigner à ma face. — 9, Dans sa colère, il m'a déchiré et anéanti, il a serré les dents contre moi; mon ennemi s'est mis à aiguïser son regard vers moi. — 10. On a ouvert la bouche contre moi, ignominieusement on m'a frappé les joues, tous me traitent insolemment, — 11. puisque le Tout-Puissant me livre aux désirs de l'injuste et me précipite sous la domination des méchants. — 12. Je vivais en paix et il m'a brisé; il m'a pris par la nuque et m'a mis en pièces; il s'est servi de moi comme d'une cible. — 13. Ses flèches m'entourent, il perce mes reins sans pitié, il répand mon fiel à terre. — 14. Il fait en moi brèche sur brèche, il me court sus comme un guerrier, — 15. au point que j'ai cousu un cilice sur ma peau, que j'ai enfoncé dans la poussière ma tête. — 16. Mon visage a jauni de pleurs et l'obscurité a voilé mes pupilles, — 17. bien qu'il n'y ait eu aucune iniquité dans mes mains et que ma prière ait été pure. — 18. Mais, si cela était, ô ma terre, ne couvre pas mes méfaits et que mon cri de douleur n'arrive nulle part, — 19. maintenant surtout que j'ai mon témoin au ciel et mon garant là-

Dieu ne se fie pour ainsi dire pas en ses saints et que les habitants du ciel ne sont pas pars devant lui. — 16. A plus forte raison l'être abominable, le révolté, un homme qui boit l'iniquité comme de l'eau! — 17. Écoute-moi, car je veux t'instruire et raconter ce que j'ai vu, — 18. ce que les sages rapportent, ne cachant pas ce que leurs pères leur ont transmis. — 19. A ceux-là seuls doit être remis le pays, et nul étranger ne doit passer parmi eux. — 20. L'impie est abattu durant toute sa vie, et pendant le nombre d'années réservées au tyran — 21. le bruit de la terreur est à ses oreilles et, au moment de la paix, le pillage le surprend. — 22. Il croit à peine avoir échappé aux ténèbres que déjà le glaive se montre à lui. — 23. Il erre pour chercher où est le pain, jusqu'à ce qu'il sache que dans sa demeure des jours sombres lui ont été préparés. — 24. La misère et la détresse l'atteignent, puis l'entourent comme la sphère éthérée entoure le globe. — 25. Car il a étendu la main contre les amis du Tout-Puissant et il s'enorgueillit contre Celui qui se suffit, — 26. en courant contre lui avec un cou puissant, avec les dos épais de ses boucliers. — 27. Il a couvert son visage de sa graisse et son embonpoint a formé des plis sur ses flancs. — 28. C'est pourquoi il habitera des villes détruites, des demeures qui n'ont pas été peuplées, parce qu'elles étaient destinées à devenir des tas de pierres, — 29. Lui, il ne s'enrichira pas, ou bien sa fortune ne durera pas, ou bien sa parole ne descendra pas sur la terre. — 30. Il ne sortira pas des ténèbres et ses rejetons seront desséchés par la flamme, de sorte qu'elle emportera rapidement le souffle de sa bouche. — 31. On voit que l'homme égaré ne se fie pas à ce qui est juste, mais que la fausseté lui en tient lieu. — 32. C'est pourquoi il sera abattu avant son temps, et la branche de son palmier ne sera pas abreuvée. — 33. Pareil à la vigne, il laissera tomber son verjus, et jettera sa fleur comme l'olivier. — 34. Car la bande des hypocrites est maudite, et le feu consume les hommes corrompus, — 35. qui méditaient le mal et engendraient l'iniquité, et dont le cœur préparait la tromperie.

— 18. Mais la montagne branlante s'écroule, et le rocher est transporté hors de sa place, — 19. en sorte que les eaux en broient les pierres, submergent les plantes qui s'y trouvaient et la poussière de son terrain; ainsi tu détruis l'espérance de l'homme, — 20. parce que tu le fais parvenir au terme et il disparaît, puis tu altères son visage et tu le rejettes. — 21. Si ses enfants sont nombreux, il ne le sait pas, s'ils sont peu nombreux, il ne s'en aperçoit pas; — 22. seulement son corps le fait souffrir, et c'est sur lui-même que s'attriste son âme.

XV

1. Eliphaz le Thémánite répondit en disant : — 2. Un sage débite-t-il une science qui est fausse ou remplit-il son cœur de ce qui ressemble au vent de l'est? — 3. Ou bien réprimande-t-il par un langage qui ne profite pas et par des paroles qui n'ont pas d'utilité? — 4. Toi aussi, tu détruis la piété et tu diminues l'effusion devant le Tout-Puissant. — 5. Puisque ton langage révèle ton iniquité et que tu choisis le parler des méchants, — 6. c'est ta parole, et non moi, qui te condamne, ton propre langage témoigne contre toi. — 7. Es-tu donc né le premier des hommes? As-tu été enfanté avant les collines? — 8. Est-ce que tu perçois les secrets de Dieu? Et retranches-tu de la sagesse pour la tirer à toi? — 9. Que sais-tu que nous ne sachions, que comprends-tu que nous ne possédions? — 10. Nous avons aussi parmi nous des hommes aux cheveux blancs, des vieillards et des gens plus riches en années que ton père. — 11. Fais-tu donc peu de cas de la menace du Tout-Puissant? ou est-ce une chose qui t'est cachée, — 12. pour que ton cœur ne s'émeuve pas, et que tes yeux ne s'en occupent pas, — 13. alors que tu tournes ta colère contre le Tout-Puissant et que tu fais sortir de ta bouche un discours blâmable. — 14. Qu'est-ce que l'homme pour qu'il soit pur, pour que le fils de la femme soit juste? — 15. Voici que

XIV

1. l'homme, né de la femme, qui vit peu et est souvent troublé ;
— 2. ou il ressemble à une fleur qui est éclosée et a été brisée ; ou
il fuit comme l'ombre et ne s'arrête pas. — 3. Et à un tel être tu
as appliqué ton attention ou c'est mon pareil que tu amènes en
justice avec toi ! — 4. Soit qu'il meure, alors qu'il place le pur à
côté de l'impur sans les distinguer, — 5. ou que sa vie soit tran-
chée, ou bien enfin qu'il termine le nombre des mois que tu lui
avais assignés, tu lui as posé des bornes qu'il ne peut pas dépas-
ser. — 6. Détourne-toi de lui pour qu'il arrive à son terme et qu'il
finisse, comme le mercenaire, sa journée — 7. Car l'arbre a encore
de l'espérance ; parfois il est coupé, puis il reverdit et ses reje-
tons ne s'arrêtent pas. — 8. Si même sa racine a vieilli dans la
terre et que sa tige est presque morte dans le sol, — 9. dès qu'il
sent l'eau, il repousse, et ses branches s'étendent comme un
plant nouveau. — 10. Mais l'homme, lorsqu'il meurt, est en-
gourdi ; quand l'homme expire, où en est-il ? — 11. De même
que l'eau disparaît de la mer et que le fleuve se tarit et se des-
sèche, — 12. de même l'homme, une fois couché dans la tombe,
est hors d'état de se relever, et jusqu'à ce que le ciel soit usé,
nul ne pourra se réveiller et sortir de son sommeil. — 13. Oh ! si
je pouvais être enfermé dans la tombe, pour qu'elle me cachât
jusqu'à ce que ta colère se fût retirée de moi, et que tu me fixasses
un terme où tu te souviendrais de moi ? — 14. Bien que je m'étonne
que l'homme après sa mort puisse revivre, moi, pendant la durée
des jours de ma faction, je patiente en attendant mon départ. —
15. Lorsque tu m'appelleras, je te répondrai, tu accorderas à celui
qui est ton ouvrage ce qu'il désire ardemment. — 16. Pourquoi
donc comptes-tu maintenant mes pas et ne réserves-tu pas un
moment pour ma faute, — 17. comme si mes péchés étaient scellés
dans une bourse et comme si tu t'attachais à rechercher ma faute ?

se joue des hommes; — 10. ou qu'il vous blâmât de ce qu'en secret vous montrez de la partialité? — 11. Est-ce que son attaque ne vous effraiera pas et sa terreur ne tombera-t-elle pas sur vous? — 12. au point que votre souvenir ressemblera à la cendre et que vos dos seront comme des dos d'argile. — 13. Laissez-moi pour que je parle moi-même! M'advienne que pourra! — 14. Pourquoi donc mordrais-je (ainsi) ma chair de mes dents tant je souffre, et mettrais-je de frayeur mon âme dans ma main? — 15. Quand même il me tuerait, j'espérerais en lui, et en toute affaire, c'est à lui que je m'adresserais, — 16. et il serait encore pour moi un sauveur, puisque l'hypocrite n'est pas admis en sa présence. — 17. Écoutez bien ma parole et que mon discours pénètre dans vos oreilles. — 18. Certes maintenant, si je plaiderais devant la justice, je sais que je serais innocenté. — 19. Mais si c'était lui qui me combattait, ou bien alors je me tairais et je mourrais, — 20. ou bien je dirais : Deux choses, ne me les impose pas en cette affaire, afin que je ne sois pas privé de ta miséricorde : — 21. Éloigne de moi tes coups et que tes terreurs ne m'épouvantent plus. — 22. Puis invite-moi à t'obéir, et je te répondrai, ou je t'invoquerai et tu me répondras. — 23. Combien de fautes et de péchés ai-je à mon compte? Fais-moi connaître mon crime et mon péché, pour que je me soumette. — 24. Ne me voile pas ta miséricorde et ne me considère pas comme ton ennemi. — 25. Veux-tu effrayer celui qui est comme une feuille emportée ou poursuivre celui qui ressemble à une paille desséchée, — 25. puisque tu inscris contre moi ma désobéissance, que tu me châties pour les fautes de ma jeunesse, — 27. que tu places mes pieds dans les ceps, que tu observes toutes mes démarches et que tu marques les pas de mes pieds. — 28. Il est semblable à la pourriture qui consume ou à un vêtement qu'a rongé la teigne,

Parfois il arrête les eaux et elles tarissent, parfois il les lâche et elles bouleversent la terre. — 16. Il a la force et la doctrine, il connaît celui qui erre et se trompe. — 17. Par son arrêt, il fait marcher les conseillers dépouillés et se moque des juges. — 18. Il a délié les liens dont se servaient les rois et a attaché en place une corde à leurs reins. — 19. Il fait marcher les prêtres dépouillés et altère (la situation) des puissants. — 20. Il ôte la parole aux plus exercés et enlève la sagesse aux vieillards. — 21. Il déverse le mépris sur les nobles et il a relâché les ceintures des forts. — 22. Il révèle des choses plus profondes que les ténèbres et produit à la lumière les abîmes sombres. — 23. Il grandit les nations et les perd ensuite; il développe les peuples, puis les dirige. — 24. Il ôte la science aux chefs des habitants du pays, au point qu'il les égare dans un désert sans chemin, — 25. et qu'ils tâtonnent dans l'obscurité sans lumière; il les fait errer comme l'homme ivre.

XIII

1. Eh bien! mon œil a vu tout cela, mon oreille l'a entendu et compris. — 2. Ce que vous savez, moi aussi je le savais, et rien ne m'a manqué de ce que vous possédez. — 3. Mais j'interrogerai Celui qui se suffit, et je veux me mettre en face du Tout-Puissant. — 4. Quant à vous, vous êtes les interprètes du mensonge, vous êtes tous les médecins de l'absurdité. — 5. Que n'avez-vous gardé le silence? Cela eût passé pour de la sagesse de votre part! — 6. Écoutez, ô gens, ma réprimande, et soyez attentifs à la discussion que j'engage contre vous. — 7. Voulez-vous attribuer au Tout-Puissant l'iniquité, ou lui parler avec ruse? — 8. Ou a-t-il besoin que vous le favorisiez ou que vous preniez parti pour lui? — 9. Seriez-vous rassurés s'il vous examinait et qu'il trouvât que vous vous jouez de lui comme on

— 19. Tu t'y reposeras, et nul ne te troublera, bien des personnes te solliciteront. — 20. Et les yeux des méchants regarderont fixement, tout refuge étant perdu pour eux, leur espoir étant une déception de l'âme.

XII

1. Job répondit en disant : — 2. En vérité vous êtes tout un peuple, et avec vous se perdra la science. — 3. Cependant, j'ai autant de savoir que vous, et rien de ce que vous avez ne m'a fait défaut, et, d'ailleurs, à qui n'arrive-t-il pas aussi bien — 4. de voir que celui qui mérite d'être exaucé par Dieu lorsqu'il l'invoque, est tourné en dérision par son prochain, que l'on se moque de l'homme pieux et intègre, — 5. que la torche (de la piété) est méprisée par les gens puissants et sûrs d'eux-mêmes, quand ils voient ceux dont le pied est destiné à glisser dans une situation inverse. — 6. En effet, les tentes des pillards sont en sécurité, et il y a des lieux sûrs pour ceux qui excitent la colère du Tout-Puissant, pour ceux qui apportent leurs idoles dans leurs mains. — 7. S'il était possible d'interroger les animaux, ils t'instruiraient, et les oiseaux du ciel, ils te renseigneraient, — 8. ou bien, si tu pouvais t'entretenir avec les bêtes féroces de la terre, elles t'instruiraient; avec les poissons de la mer, ils te le raconteraient; — 9. car, parmi eux tous, qui ne sait que la puissance de Dieu a fait ces choses, — 10. lui dans la main duquel est l'âme de tout vivant et le souffle du corps de tout homme? — 11. Certes, comme l'ouïe examine la parole et comme le palais goûte la nourriture, — 12. ainsi la sagesse se trouve chez les vieillards, et la raison chez ceux dont la vie était longue. — 13. Ils savent que Dieu a la sagesse et la force, qu'il a la prudence et la raison. — 14. Parfois il démolit une chose et elle n'est pas reconstruite, il enferme un homme et on ne lui ouvre pas. — 15.

XI

1. Sôphar le Naamatite répondit en disant : — 2. Est-ce que celui qui prodigue les paroles restera sans réponse, ou bien l'homme de faconde triomphera-t-il pour cela? — 3. Est-ce que les humains se tairont devant toi, au point que tu te moques d'eux, sans que personne te confonde, — 4. et que tu dises : « Mon discours est pur et pour toi je suis innocent? » — 5. Mais je voudrais que Dieu te parlât, et commençât à discourir avec toi. — 6. Alors il te communiquerait les secrets de la sagesse ; car la doctrine en est bien des fois supérieure à celle que tu exposes, et alors tu saurais que Dieu ne fait que te demander le compte de ta faute. — 7. Trouveras-tu le fond de la sagesse de Dieu, ou bien atteindras-tu l'extrémité de la puissance de Celui qui se suffit? — 8. Et ce qui est plus haut que le ciel, qu'y feras-tu? Ce qui est plus profond que la tombe, qu'en sais-tu, — 9. ce dont la mesure est plus longue que la terre et plus large que la mer? — 10. Et Lui, s'il fait passer ou s'il arrête, ou s'il rassemble, qui l'en empêchera? — 11. Car il connaît les hommes pervers, et voit les gens iniques, qui ne sont pas soupçonnés. — 12. Tel homme se pare de la sagesse, et ce même homme est semblable à un ânon sauvage, lorsqu'il vient au monde. — 13. Mais, si tu améliores ton cœur et que tu étendes tes mains vers lui, — 14. si tu éloignes de ta main toute iniquité, et que tu ne laisses habiter dans ta tente aucune injustice. — 15. alors tu lèveras une face sans tache et si tu es dans la gêne, tu ne craindras pas ; — 16. tu arriveras à oublier tes souffrances, tu t'en souviendras comme d'une eau qui a passé devant toi. — 17. Ta vie durera plus que la lumière du midi, ou plutôt après avoir lui, tu deviendras comme l'aurore. — 18. Et tu auras confiance, parce qu'il y aura de l'espoir pour toi, et, lorsque tu te construiras une maison, tu y coucheras en sécurité.

de ne pas te montrer comme faisant réussir le dessein des coupables. — 4. Ta vue est-elle donc comme celle des mortels ou bien regardes-tu comme regardent les hommes? — 5. Ou bien ton existence est-elle comme les jours des mortels, ou ta durée est-elle comme la vie de l'homme, — 6. pour que tu recherches ma faute à la hâte et que tu t'enquières de mon péché, — 7. bien que tu saches que je n'ai pas renié ma foi et que personne ne peut être sauvé de ta main? — 8. Tes coups m'ont affligé et pressé, ils m'ont entouré, puis ils m'ont perdu. — 9. Souviens-toi, ô mon maître, que tu m'as façonné comme de l'argile et que tu me ramèneras à la poussière. — 10. Ne me couleras-tu pas comme le lait et ne me coaguleras-tu pas comme le fromage? — 11. Tu me revêtiras de peau et de chair, tu me couvriras d'os et de nerfs. — 12. Tu m'as prodigué la vie et la grâce, et ta providence a conservé mon souffle. — 13. Mais ces choses-là, tu les as réservées dans ta science : et je sais qu'elles sont chez toi. — 14. Si je commets des péchés, tu les gardes contre moi et tu ne m'absous pas de mes fautes. — 15. Malheur à moi, si j'ai été créant! et si je suis innocent, je n'oserai pas encore lever la tête, car je suis plein de honte et je contemple ma misère. — 16. Avec puissance, tu me pourchasses comme le lionceau, et tu me demandes encore des comptes. — 17. Tu renouvelles tes témoins en face de moi et tu redoubles mes souffrances passagères ou durables. — 18. Dans quel intérêt m'as-tu fait sortir du sein maternel? Je serais mort et aucun œil ne m'aurait vu. — 19. Je serais comme si je n'eusse jamais été, ou j'aurais été porté du sein au tombeau. — 20. Mes jours ne sont-ils pas peu nombreux et limités? Laisse-moi donc pour que je me réjouisse un peu, — 21. avant que je parte sans retour vers une terre sombre et ténébreuse, — 22. une terre perdue, pareille aux ténèbres, obscure et sans ordre, où le plein jour ressemble à la nuit.

n'en ai pas conscience, tant je suis dégoûté de la vie. — 22. Et je dis : « C'est tout un ! » C'est pourquoi j'ai affirmé : « L'innocent et le méchant, il appartient à Dieu de les faire périr, — 23. soit qu'il amène un fléau qui tue soudain en sorte que la récompense des justes devient une dérision; — 24 ou bien qu'un pays soit livré aux mains d'un tyran qui y couvre la face des juges ; si ce n'est point par ces moyens, par quoi serait-ce? — 25. Mes jours ont été plus rapides qu'un courrier; ils sont terminés, et il semble que je n'y aie jamais vu de bonheur. — 26. Ils ont passé ainsi que les vaisseaux dans leur temps, ou comme l'aigle qui s'abat sur sa nourriture. — 27. Si je dis : Je veux oublier mes plaintes, laisser mon ressentiment et me réjouir, — 28. je crains toutes mes douleurs et je sais que tu ne m'absoudras pas. — 29. Si moi j'ai renié (Dieu), pourquoi donc me fatiguerais-je en vain? — 30. Si même je me lavais avec l'eau de neige ou que je nettoyasse mes mains par une lessive, — 31. alors encore tu me plongerais dans le châtement, au point que mes vêtements sembleraient me prendre en dégoût. — 32. Car Dieu n'est pas un homme comme moi pour que je lui réponde ou pour que nous comparaissons ensemble en justice. — 33. Il n'existe pas entre nous d'arbitre qui pose sa main à la fois sur nous deux, — 34. pour que Dieu détourne sa verge de moi et que ses terreurs ne m'épouvantent plus. — 35. Alors je parlerais sans le craindre, puisque je ne suis pas tel devant moi-même.

X

1. Mon âme s'est dégoûtée de la vie; je vais donc me renouveler ma plainte et l'exhaler dans l'amertume de mon âme. — 2. Et je dirai à Dieu : Ne me place pas parmi les coupables, fais-moi savoir pourquoi tu es mon adversaire, — 3. puisqu'il convient à ta bonté de ne pas opprimer, de ne pas repousser ta créature et

IX

1. Job répondit en disant : — 2. En vérité, je sais qu'il en est ainsi et quels arguments l'homme peut-il apporter devant le Tout-Puissant? — 3. S'il se décide à lutter contre Dieu, il ne pourra pas lui répondre une fois sur mille. — 4. Car Dieu est sage par la science et puissant par la force; qui donc l'aura bravé et aura été épargné par lui? — 5. C'est lui qui transporte les gens des montagnes à leur insu, en sorte qu'il les bouleverse dans sa colère, — 6. qui fait bondir hors de sa place la terre, dont les colonnes sont ébranlées; — 7. qui donne ordre au disque du soleil, pour qu'il ne se lève pas, qui met un sceau sur les étoiles, — 8. qui, à lui seul, étend le ciel et dompte les vagues de la mer, — 9. qui a créé les constellations de l'Ourse, de l'Orion, des Pléiades et des régions cachées du midi, — 10. qui fait les choses grandes à l'infini, les merveilles sans nombre. — 11. Voici que sa puissance dirigeante passe devant moi et je ne la vois pas entièrement; elle disparaît sans que je la comprenne. — 12. Voici qu'il décide une chose. Qui lui résisterait et qui lui dirait : « Que fais-tu ? » — 13. Il est Dieu; rien ne peut repousser sa colère, sous lui se sont courbés les fauteurs de troubles. — 14. Et comment moi, lui répondrais-je, comment me déciderais-je à lui adresser la parole, — 15. moi qui, si j'avais raison, ne le dirais pas, qui, plutôt, implorerais la grâce de mon juge! — 16. Si je l'invoquais et qu'il me répondît, je ne serais pas encore sûr qu'il eût écouté ma voix parce que je le mérite. — 17. C'est lui qui dans l'ouragan me fait souffrir et qui a multiplié mes douleurs gratuitement; — 18, qui ne me laisse pas reprendre haleine, car il multiplie pour moi les amertumes. — 19. S'agit-il de force et de puissance : les voilà! s'agit-il de droit, qui m'assignera? — 20. Car si j'emploie quelque argument, ma parole me condamnera; même si je suis innocent, elle me sera pénible. — 21. Si je suis innocent, je

tes fils ont péché contre lui, il les a livrés aux mains de leurs fautes. — 5. Mais si tu as recours au Tout-Puissant, et que tu supplies Celui qui se suffit; — 6. si tu es pur et intègre, il le proclamera maintenant en ta faveur et te récompensera pour l'excellence de ta vertu; — 7. tu seras petit à ton début et à ta fin tu t'accroîtras beaucoup, — 8. Bien plus, toi, informe-toi des générations premières et examine à fond l'histoire de leurs pères; — 9. car nous sommes nés d'hier, nous ne les connaissons pas et nos jours sont comme l'ombre sur la terre. — 10. Ne sont-ce pas eux qui t'instruiront et te parleront, qui tireront de leurs intelligences les discours? — 11. Le papyrus grandit-il sans bourbier? le poireau croît-il sans eau? — 12. Tant qu'il est dans sa saison, on ne le cueille pas; mais avant toutes les herbes il se dessèche. — 13. Tel est le sort de tous ceux qui oublient le Tout-Puissant et l'espérance de l'hypocrite périra, — 14. lui dont la confiance est une traînée de poussière au soleil et dont l'assurance est une toile d'araignée. — 15. S'il s'appuie sur sa maison, elle ne tient pas; s'il la saisit, elle ne reste pas debout. — 16. Mais l'homme pieux est comme un rameau qui reste frais en face du soleil, et, dans ses jardins, ses rejetons s'étendent. — 17. Sur l'amas de pierres ses racines s'entrelacent et elles pénètrent jusqu'à l'intérieur du roc. — 18. Lui, rien ne le ferait disparaître de sa place, pour qu'elle semblât le renier et lui dire : Je ne t'ai jamais vu. — 19. Lui, il se réjouit de son sort et du sol lui pousse une autre génération. — 20. Ainsi le Tout-Puissant ne rejette pas l'homme pieux et ne soutient pas la main des méchants. — 21. Aie donc patience jusqu'à ce qu'il remplisse ta bouche d'allégresse et tes lèvres de jubilation, — 22. que tes ennemis soient couverts de honte et que les tentes des pervers disparaissent.

rance. — 7. Souviens-toi (ô Dieu!) que ma vie est perdue et que mon œil ne reverra plus de bonheur. — 8. L'œil de celui qui me regardera ne m'apercevra plus et, tandis qu'où il me regardera, j'aurai disparu. — 9. Et comme le nuage disparaît et passe, ainsi celui qui descend dans la tombe ne remonte pas; — 10. Il ne retourne plus à sa maison, sa demeure ne le reconnaît plus. — 11. Pour moi, je ne retiendrai pas ma parole, je parlerai dans l'angoisse de mon esprit et je me plaindrai dans l'amertume de mon âme. — 12. Suis-je une mer ou un monstre marin pour que tu m'imposes une surveillance? — 13. Quand je me dis : Mon lit va me soulager, ma couche me fera supporter ma plainte, — 14. tu m'épouvantes par les songes et tu m'effraies par les visions, — 15. au point que mon âme préfère l'étouffement et que je souhaite la mort de plein gré. — 16. Je suis dégoûté et je ne voudrais pas vivre toujours; finis-en avec moi. Certes mes jours sont comme des atomes de poussière. — 17. Qu'est-ce que l'homme, pour que tu l'honores et que tu portes sur lui ton attention, — 18. pour que tu l'éprouves chaque matin et pour que tu l'examines à chaque moment? — 19. Combien de temps te refuseras-tu à écarter de moi la souffrance et à me laisser le loisir d'avalier ma salive? — 20. Et, si j'ai péché, que te fais-je à toi, ô gardien de l'homme? Ne fais donc pas de moi ta cible; car je me deviendrais un fardeau à moi-même. — 21. Pourquoi ne remets-tu pas mon péché et ne pardonnas-tu pas ma faute? Car maintenant je serais couché dans la terre, on me chercherait et on ne me trouverait pas.

VIII

1. Bildad le Schouhite répondit en disant : — 2. Jusqu'à quand prononceras-tu ces paroles, et ta bouche préférera-t-elle de graves erreurs? — 3. Est-ce que le Tout-Puissant fausse la justice? ou bien Celui qui se suffit trouble-t-il l'équité? — 4. Si

été déçus dans l'objet de leur confiance et, lorsqu'ils l'ont atteint, ils ont été confondus. — 21. Certes, maintenant vous qui étiez sans crainte vous en êtes venus à trembler et à craindre. — 22. Ai-je semblé vous dire : « Donnez-moi quelque chose, assistez-moi de votre fortune; — 23. sauvez-moi de la main de l'ennemi, rachetez-moi de la main des scélérats? » — 24. Montrez-moi que je vous l'aie dit, pour que je cesse de vous blâmer; expliquez-moi en quoi j'ai erré. — 25. Combien sont éloquentes les paroles justes ! Mais quel est l'avertissement de ce genre que l'un de vous m'adresse? — 26. Considérez-vous toute parole comme un avertissement et comme un avis les discours désespérants? — 27. Ou vous accorderez-vous contre un orphelin et vous repaîtrez-vous de votre ami? — 28. Maintenant appliquez-vous, examinez mes paroles, et, si j'ai menti en votre présence, — 29. opposez-moi une réfutation qui ne soit pas inique, ou revenez à ma parole, si elle est vraie. — 30. Se trouve-t-il de l'iniquité dans mon langage, ou ma parole n'a-t-elle pas fait comprendre mes malheurs?

VII

1. L'homme sur la terre n'est-il pas comme une armée en expédition et sa vie n'est-elle pas comme les jours du mercenaire, — 2. ou n'est-il pas comme un esclave qui aspire après l'ombre et comme un mercenaire qui attend son salaire? — 3. Ainsi me sont échus des mois perdus et des nuits de misère m'ont été assignées. — 4. Quand je suis couché, je dis : « Quand me lèverai-je? » et la nuit se prolongeant, je suis excédé d'insomnie jusqu'au matin. — 5. Mon corps s'est revêtu de pourriture et une croûte terreuse s'y est attachée au point que ma peau a été endolorie et a fondu. — 6. Mes jours s'en sont allés plus vite que la navette du tisserand, et la plus grande partie en a disparu vide d'espé-

VI

1. Job répondit en disant : — 2. Si ma douleur était pesée, et que mon malheur fût mis dans une balance qui le porterait avec son équivalent, — 3. le poids serait maintenant plus lourd que les sables de la mer; voilà pourquoi ma parole est déprimée. — 4. Car les flèches de Celui qui se suffit sont sur moi; mon esprit en boit le venin et les terreurs de Dieu sont rangées en bataille contre moi. — 5. Est-ce que l'âne sauvage braie en présence de l'herbe? Est-ce que le bœuf mugit lorsqu'il a du fourrage? — 6. Mange-t-on un mets cru sans sel, ou bien l'albumine des œufs a-t-elle du goût? — 7. Ainsi mon âme s'est refusée à toucher à ma nourriture, car ces deux choses-là valent autant. — 8. Puisse quelqu'un exaucer ma demande et Dieu m'accorder ce que j'espère, — 9. soit que Dieu persiste à me faire souffrir et déchaîne son malheur sur moi pour me transpercer, — 10. ou bien que j'obtienne de quoi me consoler, afin que je le loue en l'invoquant, sans réserve; car je n'ai jamais renié les paroles du Saint. — 11. Quelle est donc ma force pour que je patiente et quel est mon terme pour que je montre de la longanimité, — 12. ma force fût-elle comme la force des pierres ou mon corps comme l'airain? — 13. Penses-tu que je ne trouve pas d'aide en moi et que la doctrine m'ait délaissé — 14. pour aller vers celui qui refuse à son prochain la grâce et abandonne la crainte de Celui qui se suffit? — 15. Ce sont mes frères qui m'ont trahi comme un torrent qui s'est précipité, comme un débordement de fleuves qui ont passé, — 16. noircis par les glaçons, disparaissant sous la neige, — 17. qui au temps où ils se refroidissent se congèlent et lorsqu'ils s'échauffent se déplacent de leur endroit. — 18. Ils se détournent en suivant leurs chemins, entrent dans le désert et se perdent. — 20. C'est ainsi que mes frères se sont détournés vers les routes de Témân et ont espéré en les chemins de Saba; — 21. ils ont

pour pratiquer la piété. Or, tu vois ceux qui méritent le châ-
timent du feu élever haut leur vol; — 8. mais moi, j'implorerai
le Tout-Puissant et j'adresserai ma parole à Dieu, — 9. qui fait
de grandes choses sans fin et des merveilles sans nombre, — 10.
qui fait descendre la pluie sur la face de la terre et qui envoie
l'eau sur la face des plaines; — 11. qui relève ainsi les abaissés
et protège les faibles par son secours; — 12. qui rompt les des-
seins des perfides, afin que leurs mains n'atteignent pas ce à
quoi ils appliquent leur doctrine; — 13. qui enlace dans leur
perfidie ceux qui se donnent pour sages, le conseil des astu-
cieux étant devenu insensé. — 14. Alors, pendant le jour, ils
rencontrent des ténèbres et ils tâtonnent en plein midi comme
dans la nuit. — 15. Dieu a protégé les faibles contre leurs bouches
qui ressemblent au glaive et a sauvé le pauvre de la main du
puissant. — 16. Alors l'espérance est revenue aux malheureux
et les gens d'iniquité ont eu la bouche fermée. — 17. Heureux
donc tout homme que Dieu avertit! Aussi ne dédaigne pas la
leçon de Celui qui se suffit — 18. Car il blesse et panse la
blessure; parfois il frappe et ses mains guérissent. — 19. Dans
bien des malheurs, il te délivrera et, dans le plus grave, aucun
mal ne te touchera. — 20. Dans la famine, il te sauvera de la mort
et dans la guerre, du glaive. — 21. Lorsque les peuples déborde-
ront, tu en seras à l'abri, et tu ne craindras pas le pillage lorsqu'il
arrivera; — 22. Bien plus tu riras du pillage et de la famine et tu
ne redouteras point les bêtes sauvages de la terre; — 23. tu auras
un pacte même avec les pierres de la plaine et les animaux de la
terre vivront en paix avec toi. — 24. Lorsque tu t'informeras des
nouvelles de ta demeure, elle sera en paix et lorsque tu cherche-
ras les gens de ton habitation, pas un seul ne te manquera. — 25.
Tu sauras que ta postérité est nombreuse, que tes rejetons sont
comme l'herbe de ta terre. — 26. Et tu entreras dans le tombeau
usé par l'âge, comme entrent les gerbes en leur temps. — 27.
Ce sont là des choses que nous avons éprouvées. Elles sont
ainsi : donc écoute-les et tu les sauras.

proie et des petits de la lionne qui se répandent contre eux. — 12. Chez moi une parole a été recueillie, et mon ouïe en a perçu quelque chose, — 13. un fantôme m'étant apparu dans une vision nocturne, au moment où le sommeil profond tombe sur les hommes. — 14. Alors une terreur et un tremblement me saisirent et la plupart de mes os en furent affaiblis. — 15. Un souffle passait sur ma face et faisait dresser le poil de mon corps. — 16. Le fantôme s'arrêtait et je ne reconnaissais pas ses traits; c'était une image devant mes yeux, je gardais le silence et j'entendais sa voix : — 17. « L'homme serait-il plus juste que Dieu? Le mortel serait-il plus pur que son Créateur? » — 18. Certes, Dieu n'accorde pas sa confiance à ceux qu'il approche de lui, et à ses anges il ne donne pas d'éclat. — 19. A plus forte raison les habitants de maisons d'argile, eux qui ont leurs fondations dans la poussière, seront-ils broyés devant les constellations, — 20. eux qui entre leur matin et leur soir sont brisés et qui périssent sans arriver jusqu'au bout. — 21. Leur supériorité a été emportée avec eux et parfois ils meurent autrement que par la sagesse de la nature.

V

1. O toi! appelle! trouveras-tu quelqu'un qui réponde à ta parole? A quels élus t'adresseras-tu pour cela? — 2. Mais c'est le sot que tue la douleur et c'est l'homme déçu que le châtiment fait mourir. — 3. Et moi j'ai vu un sot pousser des racines, et, soudain, j'ai pénétré dans sa demeure; — 4. et voici que sa destinée était que ses enfants fussent écartés du salut et abaissés dans les cités sans que personne les sauvât. — 5. Quant à lui, il mange son blé, étant affamé, et le prend d'entre les ronces, la soif ayant épuisé sa force. — 6. Car rien ne sort de la terre par iniquité et rien ne germe du sol par tromperie, — 7. parce que l'homme est né

la tranquillité et n'ont plus entendu la voix d'un géôlier. — 19. Le petit et le grand sont là, et l'esclave y est affranchi de son maître. — 20. Pourquoi (Dieu) donne-t-il la lumière aux malheureux et la vie à ceux dont les âmes sont pleines d'amertume, — 21. qui attendent la mort sans qu'elle vienne et qui creusent pour elle des fosses, — 22. qui, dans leur tristesse, se réjouissent et jubilent lorsqu'ils trouvent la tombe? — 23. (Qu'il les donne) à l'homme dont les affaires sont fermées (au malheur) et entourées par Dieu comme d'une haie! — 24. Certes, avant de manger viennent mes soupirs, et lorsque je bois, mon rugissement éclate. — 25. Ce que j'avais redouté m'est arrivé et ce dont je m'étais gardé m'a atteint. — 26. Il me semble n'avoir eu ni consolation, ni repos, ni tranquillité, lorsque le malheur est arrivé.

IV

1. Alors Eliphaz le Thémânite répondit en disant : — 2. Es-tu impuissant devant l'épreuve au point de dire : « Qui pourrait reténir ses paroles ? » — 3. Voici que tu corrigeais bien des hommes et que tu fortifiais les mains relâchées ; — 4. ta parole relevait celui qui chancelait et tu raffermissais les genoux vacillants ; — 5. et maintenant, lorsque des événements semblables te surviennent, tu faiblis et, lorsqu'ils t'atteignent, tu restes stupéfait. — 6. Ta piété ne fait-elle pas ta confiance ? Ton espérance n'est-elle pas dans l'intégrité de ta conduite ? — 7. Rappelons-nous donc maintenant si jamais un innocent a péri, si des justes ont été exterminés, — 8. comme nous avons vu ceux qui préparent l'iniquité et qui sèment l'erreur en recueillir la moisson. — 9. Par le courroux de Dieu ils périssent et par le souffle de sa colère ils sont anéantis, — 10. ou bien par le rugissement d'un lion et la voix d'un lionceau, par les dents des lions qui les mordent, — 11. par (l'attaque) d'un lion mourant faute de

— 10. Ne l'as-tu pas protégé, lui, sa famille et tout ce qui lui appartient? N'as-tu pas veillé sur lui et ne l'as-tu pas béni dans l'œuvre de ses mains? Ne s'est-il pas enrichi dans le pays par son bétail? — 11. Mais étends ta main et touche à l'un de ses biens, (et vois) s'il ne te fera pas de reproches et s'il ne te reniera pas. » — 12. Dieu lui répondit : « Voici tout ce qui lui appartient livré à ta volonté, seulement n'exerce pas ta volonté contre lui-même. Ensuite l'adversaire sortit de devant Dieu. — 13. Or, un jour que ses fils et ses filles mangeaient de la nourriture et buvaient du vin dans la demeure de leur frère aîné, — 14. voici qu'un messenger vint trouver Job et lui dit : « Les bœufs étaient occupés à labourer et les ânesses paissaient à côté d'eux, — 15. quand des Sabéens fondirent sur eux, les enlevèrent, tuèrent les gardiens par l'épée. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 16. Il parlait encore, lorsqu'un autre arriva et dit : « Un feu est tombé du ciel, a incendié les troupeaux et les gardiens et les a consumés. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 17. Il parlait encore, qu'un autre arriva et dit : « Les Chaldéens ont formé trois bandes, se sont jetés sur les chameaux et les ont enlevés; ils ont tué les gardiens par l'épée. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 18. Pendant qu'il parlait, un autre arriva et dit : « Tes fils et tes filles prenaient de la nourriture et buvaient du vin chez leur frère aîné; — 19. voilà qu'un grand vent est survenu du côté du désert, il a atteint les quatre coins de la maison, qui s'est écroulée sur les jeunes gens et les a tués. Seul j'ai échappé pour te l'annoncer. » — 20. Job se leva, déchira son manteau, coupa des cheveux de sa tête et se jeta à terre en se prosternant. — 21. Puis il dit : « Nu je suis sorti du sein de ma mère, et nu je retournerai au tombeau. Dieu a donné et Dieu a pris; que le nom de Dieu soit béni! » — 22. Après tous ces événements, Job ne pécha point et ne proféra aucun blasphème contre son Maître.

VERSION FRANÇAISE DE JOB

I

1. Il y avait dans le pays d'Ous un homme dont le nom était Job. Cet homme était intègre, droit, craignant Dieu, s'éloignant du mal. — 2. Il lui naquit sept fils et trois filles. — 3. Son bétail comprenait sept mille têtes de moutons, trois mille chameaux, cinq cents paires de bœufs, cinq cents ânesses, avec un très grand nombre de serviteurs, et cet homme était plus puissant que tous les fils de l'Orient. — 4. Ses fils allaient et organisaient un festin chaque jour chez l'un d'eux; et ils envoyaient inviter leurs trois sœurs à manger et à boire avec eux. — 5. Chaque fois que les jours des festins étaient terminés, Job envoyait purifier ses fils : il se levait de bon matin et offrait des holocaustes selon leur nombre à tous, car il disait : « Peut-être que mes fils ont péché et ont blasphémé contre Dieu dans leurs âmes. » Ainsi faisait Job de tout temps. — 6. Un jour que les amis de Dieu étaient venus se placer devant lui, l'adversaire de Job se présenta avec eux. — 7. Dieu lui dit alors pour entrer en matière : « D'où viens-tu ? » Il répondit et dit : « De faire une tournée dans ce pays et de m'y promener. » — 8. Et Dieu lui dit : « As-tu porté ton attention sur mon serviteur Job, car il n'y a pas dans le pays d'homme comme lui, intègre, droit, craignant Dieu, s'éloignant du mal. » — 9. Il répondit : « Est-ce gratuitement que Job craint son Maître ? »

formément à la réponse] de l'ami qui l'a précédé. Ainsi, lorsque Job prononce un discours et qu'il entend ensuite la réponse d'Eliphaz, il ne se peut pas que ses allégations dans son second discours soient tout à fait les mêmes qu'il avait formulées dans son premier discours, puisque ces premières allégations il les avait formulées avant d'avoir entendu le discours d'Eliphaz ; il convient donc que ces secondes allégations, formulées après qu'il a entendu le discours d'Eliphaz, ajoutent quelque chose à ce qu'a dit Eliphaz. Il est de même impossible que la pensée exprimée par Bildad dans son discours soit la même qui a été exprimée par Eliphaz dans le sien, parce que la réponse d'Eliphaz doit se rapporter au premier discours de Job, tandis que celle de Bildad doit correspondre au second discours de Job. Je coordonnerai les autres discours d'après cette règle. Pareillement pour les trois discours que Job a prononcés et auxquels n'ont pas répliqué ses amis, Sophar, qui s'est arrêté le premier, Eliphaz et Bildad, discours qui ont été suivis des quatre d'Elihou : j'ai été obligé de signaler, dans chaque discours prononcé par Job, les trois versets qui en constituent le but, et de les mettre en face d'un ou de plusieurs versets tirés des paroles d'Elihou, qui forment ainsi une réponse parfaite. De la sorte, le premier discours d'Elihou est une réponse au premier discours de Job, le second (d'Elihou) au second (de Job) et le troisième au troisième. Et le quatrième (discours d'Elihou) reste en plus, sans qu'aucun des quatre personnages ait pu le réfuter. De même j'expliquerai le sens des trois [discours de Dieu]...

Tu verras dans cet ouvrage la solution des obscurités de ce livre, l'éclaircissement du discours de chacun des personnages, en sorte que chacun d'eux réponde à l'orateur précédent, et l'exposé des cas où il faudra avoir recours aux exemples de métaphores dans le langage, ou d'arguments rationnels ou d'autres textes clairs ou de traditions authentiques des prophètes, tout cela brièvement pour qu'il n'y ait pas de longueurs fatigantes, et c'est à Dieu que je demande secours.

mination des versets qui sont le but spécial de chaque discours a échappé à beaucoup de monde, parce que les paroles ont été multipliées et délayées, au point que les phrases accessoires qui doivent embellir le début (d'un morceau), en étendre la fin et en remplir le milieu couvrent les phrases qui forment l'objet même de ce morceau. Cinquièmement : quels sont les enseignements renfermés dans le discours de Dieu — qu'il soit béni et exalté ! — et quel en est l'enchaînement. On a été tellement troublé par ce livre qu'il a entraîné beaucoup de gens à nombre d'erreurs diverses. Ce livre donc, qui avait été destiné par le Sage à améliorer ses serviteurs, a failli les perdre. J'en ai été inquiet, et je me suis imposé d'interpréter ce livre, en suivant les trois principes à l'aide desquels on interprète tous les livres de Dieu, à savoir : les données de l'argumentation rationnelle ; l'usage de la langue des gens parmi lesquels le livre a été écrit, et les traditions qui ont été garanties à nos docteurs par leurs anciens, les prophètes de Dieu — qu'il soit exalté ! — (Ces principes) doivent être appliqués d'après une gradation fixe et je dirai : Dans toute traduction vient en première ligne le sens courant des mots du livre interprété, à moins que ce sens courant ne soit impossible rationnellement ou qu'il soit repoussé par les traditions. Ce qui vient en second ordre, c'est le sens figuré usité dans la nation. Il convient que l'interprète y ramène certains mots exprimant une idée contraire à la raison ou à la tradition ou à l'une des deux. L'explication métaphorique devra être judicieuse, de sorte qu'on la trouve admissible et qu'on ne la rejette pas, comme je l'ai indiqué et même largement expliqué dans l'Introduction au commentaire de la Thora.

C'est d'après ces prémisses que je traiterai les paroles (du livre) : je ferai ressortir dans chaque discours de Job et de ses amis les versets [essentiels au milieu de ceux] qui ne sont que remplissage dans le morceau et qui enveloppent une thèse, soit pour embellir le début, soit pour en étendre la fin. J'expliquerai toutes les réponses de chacun des interlocuteurs [con-

Job (XLII, 7) ». Mais Dieu n'a pas blâmé Elihou ; au contraire, il a conclu son discours à Job dans le même sens que Elihou, ce qui était donner raison à celui-ci. En outre, Elihou avait commencé son discours en disant qu'il réfuterait tout le monde, comme il avait dit à Job : « Je te répondrai par un discours à toi et à tes amis avec toi (xxxv, 4) » ; puis il a prononcé quatre discours sans que personne pût répliquer. La conclusion fut donc telle qu'il l'avait voulue.

Le Sage, — qu'il soit glorifié ! — nous a écrit l'histoire de Job et de ses amis et nous l'a proposée comme exemple pour nous fournir un enseignement et nous disposer à la piété, en sorte que nous sachions que, lorsque les douleurs et les malheurs nous atteignent, ils rentrent dans l'un des deux cas suivants : ou bien ils ont pour cause des péchés antérieurs, et alors ils sont nommés punition ; dans ce cas il convient que nous recherchions ces péchés, que nous corrigions nos actes et que nous cessions d'être négligents, comme il est dit : « Scrutons nos voies et examinons-les et retournons vers Dieu (*Eccl.*, III, 40) » ; ou bien les malheurs sont une épreuve que le Sage nous envoie afin que nous la supportions avec résignation et qu'il nous en récompense. Nous ne devons attribuer, dans les deux cas, aucune injustice au Créateur, mais nous devons reconnaître la vérité de l'attribut qu'il s'est appliqué à lui-même dans son livre : « Dieu au milieu de cette ville est juste, Il ne commet pas d'injustice (*Soph.*, III, 5) ». Pour cette raison ce livre a été nommé « Livre de la Justification ».

L'auteur du commentaire dit : J'ai trouvé beaucoup de gens de la nation qui regardent ce livre d'un œil clos, et qui, en beaucoup de points, éprouvent de la difficulté à le traduire et à l'interpréter. Premièrement : qui était le Satan, que disait-il et comment se conduisait-il ? Deuxièmement : (pourquoi) des souffrances ont-elles été infligées à Job, le prophète, bien qu'il fût attesté qu'il était parfait et droit ? Troisièmement : comment se passa la discussion entre Job, ses amis et Elihou ? que prétendait chacun d'eux, et de quelle manière se répondaient-ils et se répliquaient-ils les uns aux autres ? Quatrièmement : la déter-

de tes frères, etc. Tu ne donnais point à boire à l'homme épuisé, etc. Voilà pourquoi des pièges t'entourent, etc. Ou bien tu seras dans l'obscurité où tu ne verras pas, etc. (xxii, 5-11) », et des passages semblables en grand nombre. Ce qui les porta à cette opinion, c'est que leur intelligence estimait que le Créateur — que ses noms soient sanctifiés! — est équitable et ne fait pas d'injustice. En voyant ensuite Job affligé de douleurs, ils déclarèrent que Job ne l'aurait pas été s'il ne l'avait mérité par un péché antérieur. De notre temps, il y a des hommes qui tiennent de tels discours, qui adoptent ces opinions et qui ignorent l'opinion préférable, la troisième, celle d'Elihou, savoir que Dieu — qu'il soit célébré et exalté! — fait parvenir parfois son serviteur au bonheur par l'un de trois moyens. Le premier, c'est le repentir qui suit un péché commis auparavant, ainsi qu'Elihou a dit : « Pour éloigner l'homme d'une mauvaise action, etc. En faisant cela, il sauve son âme de la perdition, etc. (xxxiii, 17) ». Le second moyen, ce sont les bonnes actions accomplies par le serviteur, fussent-elles même en petit nombre, comme Elihou a dit : « S'il a à son compte une bonne action sur mille, elle est pour lui comme un ange qui plaide pour lui, etc. », et ensuite : « En faisant cela, il sauve déjà son âme de la perdition et sa vie verra la lumière (xxxiii, 23 et 28) ». Le troisième moyen, ce sont les épreuves et les afflictions que Dieu lui a imposées et qu'il a supportées avec résignation, comme Elihou a dit : « Par là il détourne son âme de la perdition et pour l'éclairer par la lumière de la vie (xxxiii, 30) ».

J'expliquerai d'une manière complète ces idées dans ce livre, et je n'ai fait ici que les mentionner par avance. Cette opinion d'Elihou est imposée par la saine raison et par la démonstration juste. C'est pourquoi Dieu a donné tort à Job en disant : « Est-ce que tu voudrais casser mon jugement? (xl, 8) », et à Eliphaz, Bildad et Sophar, en disant à Eliphaz : « Ma colère est enflammée contre toi et tes deux amis, car vous n'avez jamais rien dit de juste sur moi en ce qui concerne mon serviteur

Eliphaz dit : « L'homme sera-t-il plus juste que Dieu ? (iv, 17) » ; Bildad dit : « Est-ce que Dieu fausse la justice et le Tout-Puisant fausse-t-il l'équité ? (viii, 3) » ; Sophar dit : « Car il connaît les hommes pervers (ii, 11) » ; enfin Elihou dit : « C'est pourquoi vous, hommes de cœur, écoutez-moi ; loin du Tout-Puisant, toute injustice ! (xxxiv, 10) ». Mais la discussion entre ces hommes ne porte que sur les trois autres opinions. Job disait : Le Sage peut faire souffrir son serviteur, bien que celui-ci n'ait commis aucun péché, il le fait selon sa volonté puisqu'il est son maître et cela ne peut être nommé une injustice, comme il l'exprime clairement en disant : « Voici qu'il décide une chose. Qui lui résisterait et qui lui dirait : Que fais-tu ? (ix, 12) ». Ce qui portait Job à émettre cette opinion, c'est qu'il avait conscience d'être vertueux et que pourtant il avait été affligé de ces souffrances. Il se pourrait à l'inverse que Dieu fît du bien à l'infidèle, et que la cause en fût également dans sa volonté, comme il dit : « Les tentes des pillards sont en sécurité (xii, 6) » ; Eliphaz, Bildad et Sophar disaient tous : Dieu ne fait souffrir que l'infidèle, c'est-à-dire celui qui refuse de le servir, ou bien le pervers, c'est-à-dire celui qui commet des péchés graves qui lui ont été défendus, ou bien le pécheur, c'est-à-dire celui qui se rend coupable de péchés légers. Dans ce sens, Eliphaz dit : « Rappelle-nous donc si jamais un innocent a péri, etc., comme j'ai vu périr ceux qui préparent l'iniquité, etc. Ils périssent par le souffle de sa colère, etc. (iv, 7-9) ». Bildad dit : « Le papyrus grandit-il sans borbier ? etc. Pendant qu'il est dans sa saison, on ne le coupe pas, etc. Tel est le sort de tous ceux qui oublient Dieu (viii, 11-13) ». Sophar dit : « Les yeux des méchants regarderont fixement (xi, 20) ». Mais aucun d'eux n'admet de quelque manière que ce soit que Dieu envoie des souffrances à un serviteur pieux et tous disent à Job : S'il n'y avait pas de péchés que tu eusses commis, Dieu ne t'aurait pas frappé de ces malheurs, comme (Eliphaz) lui dit : « Ta méchanceté n'est-elle pas grande, etc. Ainsi tu prenais gratuitement un gage

(*Deut.*, VIII, 5) ». Le sage d'entre les hommes agit parfois de la même manière. Le troisième degré, c'est l'état d'épreuve et d'examen. Lorsque Dieu sait que son serviteur pieux supportera avec résignation la souffrance qu'il lui envoie et persévéra dans sa piété, il la lui impose afin de le récompenser et de le favoriser pour sa résignation. Ce genre est encore de la bonté et de la bienfaisance, puisque Dieu fait obtenir à son serviteur un bonheur durable, comme il est dit : « Heureux l'homme que tu châties, ô Dieu, et que tu instruis par ta loi, afin de le reposer des jours de malheur, jusqu'à ce qu'un abîme se creuse pour le méchant (*Ps.*, xciv, 12, 13) ».

Cette souffrance peut atteindre la fortune, le corps ou l'âme. Dieu nous a donc retracé l'histoire d'un homme pieux qu'il a mis à l'épreuve, qui a supporté cette épreuve avec résignation et qui a remercié Dieu. Aussi Dieu lui a-t-il promis un bonheur durable dans l'autre monde et s'est-il empressé de lui accorder dans ce monde ce qui devait lui confirmer cette espérance. C'est l'histoire de Job, le prophète, que la paix soit sur lui !

Ensuite, Dieu sachant que les réflexions qui se présentent à l'esprit des hommes, lorsque des souffrances leur arrivent, ont été, dans le cours du temps, de quatre sortes, comme cela eut lieu à l'époque de Job, il a trouvé nécessaire de nous mettre (l'histoire de Job) par écrit, afin que nous en tirions une leçon et que nous choissions parmi ces réflexions le point de vue préférable, que nous le déclarions obligatoire et que nous écartions tous les autres. Dieu nous a donc fait connaître l'histoire des malheurs et des épreuves de Job, ses discours et les discours de ses amis, les allégations de chacun d'eux et la réfutation que leur opposa Elihou. Il s'est proposé de nous révéler ce qui se passe dans le cœur des hommes, lorsqu'ils sont peu résignés à l'épreuve. Aucune de ces cinq personnes ne prétend imputer une injustice au Créateur, et tous lui déniaient tout genre d'injustice. Ainsi Job dit : « Certes, je sais qu'il en est ainsi et comment l'homme pourrait-il avoir raison contre le Tout-Puissant ? (*ix*, 2) » ;

trois degrés. Dans le premier on instruit et on exerce la raison, car bien que ces actes soient douloureux pour les êtres intelligents à cause de la peine, de la fatigue et de l'application de la pensée, ce n'en est pas moins un bien pour eux. Là-dessus l'Écriture dit : « Ne dédaigne pas, ô mon fils, les leçons de Dieu, et ne sois pas lassé de ses avertissements (*Proverbes*, III, 11) ». L'Écriture compare Dieu au père qui éduque son fils en le grondant, en le frappant et en lui infligeant beaucoup de souffrances, afin de le former à l'obéissance et à la sagesse, comme il est dit plus loin : « Car Dieu avertit celui qu'il aime, agissant à son égard comme le père trouve bon d'agir envers son fils (*ibid.*, III, 12) ». De même, l'expérience montre que le sage se fatigue par des veilles, par la peine qu'il se donne de lire des livres et par l'emploi des réflexions et du discernement pour parvenir à les comprendre, sans se laisser rebuter par rien, comme le prophète a dit : « Par suite de ses souffrances il verra (la récompense) et en sera rassasié; et par son intelligence il proclamera l'innocence du juste. Tel est le rôle de mon prophète à l'égard de la foule (*Isaïe*, LIII, 11) ». Dans le deuxième degré l'homme subit la punition. Lorsque le serviteur a commis une faute pour laquelle il mérite d'être puni, c'est un effet de la bonté du Miséricordieux — qu'il soit glorifié et exalté! — et de sa sollicitude pour son serviteur de lui causer une douleur quelconque qui efface ses mauvaises actions en entier ou en partie. Alors cette douleur est nommée épuration et, tout en étant une punition, elle doit être considérée comme un bienfait, puisqu'elle détourne le serviteur de la récidive et fait disparaître son passé; c'est à ce sujet qu'il est dit : « J'ai châtié avec la verge leur péché et par des tourments leurs fautes, mais je ne détournerai pas de lui ma bonté (*Ps.*, LXXXIX, 33, 34) ». L'expérience montre que le père fait parfois absorber à son fils les boissons les plus amères et les remèdes les plus désagréables pour le délivrer de ses maladies et pour améliorer la qualité de son tempérament. Au sujet de cette comparaison, Dieu dit : « Tu sauras dans ton cœur que, de même que l'homme corrige son fils, ainsi l'Éternel ton dieu te corrige

habiter les êtres raisonnables pour leur être utile. A ce sujet le prophète dit : « Car je sais que ta bonté est établie éternellement et que ta fidélité durera aussi longtemps que subsisteront les cieux (*Ps.*, LXXXIX, 3) ». De même, la vie qu'il accorde aux créatures et toute la bonne direction qu'il leur imprime et par laquelle il les conduit sont entièrement une grâce et un bienfait, comme a dit le prophète : « Tu m'as accordé la vie et la grâce; ta sollicitude a conservé mon souffle (*Job*, x, 12) ». De même, les ordres et les défenses que Dieu a donnés aux hommes, soit en accordant à leur intelligence la faculté d'approuver ou de désapprouver, soit en leur faisant des communications et des révélations, tout cela est grâce et bienfait, comme il est dit : « Il aime l'équité et la justice, et sa bonté embrasse le monde (*Ps.*, XXXIII, 5) », parole qui se rapporte au témoignage de l'intelligence. Puis il est dit : « O Dieu! comme ta bonté embrasse le monde, enseigne-moi tes prescriptions (*ib.*, XIX, 64) », (parole) qui s'applique à ce qu'on apprend par la révélation véridique. Tout cela est appelé *bonté*. Même arriver à chanter, à glorifier et à louer Dieu de ce qu'il a créé et à le remercier de ses bienfaits, tout cela est nommé *bonté*, comme il est dit : « Ils remercient Dieu de sa bonté et de ses merveilles à l'égard des hommes (*ibid.*, CVII, 8) ». Les douleurs, les maladies et les souffrances que Dieu a fait exister dans le monde sont encore un bienfait et un avantage pour les hommes, (car ils les amènent) à craindre son châtiment et à redouter sa vengeance, comme il est dit : « Et Dieu a agi de manière à ce qu'on le craigne (*Eccl.*, III, 15) ». Donc Dieu — qu'il soit élevé! — leur a fait ressentir les douleurs pour que, une fois qu'ils en sont délivrés, ils reconnaissent sa bonté et sa grâce, comme le prophète a dit : « Car ta bonté a été grande envers moi, et tu as sauvé mon âme de la tombe qui est en bas (*ibid.*, LXXXVI, 13) ». Ce qui est vrai des douleurs que l'on ressent sans qu'elles affectent le corps, l'est également des douleurs qui le touchent, à savoir que le Créateur n'en afflige son serviteur que pour son amélioration et pour son bien. Celui-ci alors passe par

limite extrême de ce que peuvent atteindre les sens des êtres raisonnables, Dieu dit : « Comme les cieux sont élevés au-dessus de la terre, ainsi mes voies sont élevées au-dessus des vôtres et mes pensées au-dessus de vos pensées (*Is.*, xlv, 9) ». Car, bien que les sens aperçoivent le ciel et la terre comme étant rapprochés l'un de l'autre, la raison prouve qu'il y a entre eux une grande distance. Ceux qui ont examiné et calculé (cette distance) ont assuré que la partie de la sphère la plus rapprochée de la terre est à plus de seize fois la totalité du diamètre de la terre, c'est-à-dire de la ligne qui en coupe la circonférence en deux moitiés; mais la partie extrême de la sphère que le sens peut percevoir (est à une distance qui) dépasse plusieurs milliers de fois la mesure mentionnée. Or, si le Sage — qu'il soit béni et exalté ! — a dit que sa voie, en ce qui concerne la bonté et la grâce, est plus élevée et plus haute que la générosité et la bienfaisance des créatures, autant que les cieux sont élevés au-dessus de la terre, ce n'est pas qu'il soit allé jusqu'au bout en arrivant à cette limite, mais il n'a fait cette comparaison que parce que les sens des hommes ne parviennent pas à saisir une hauteur plus grande que celle-là. Il a dit de la même manière : « Comme les cieux sont élevés au-dessus de la terre, etc., comme l'orient est éloigné de l'occident, etc. » (*Ps.*, ciii, 11-12). Ce qui confirme cette (explication) de la manière la plus claire, c'est la parole du prophète : « Car ta bonté est plus grande en élévation que les cieux et ta grâce l'est plus que les nuées (*Ib.*, cviii, 5) ». Le prophète nous enseigne que la mesure de la bienfaisance et de la bonté du Créateur est plus élevée que les cieux et plus haute que les nuées, dans une proportion qui ne peut être atteinte ni comprise. Louange donc au Tout-Puissant qui n'a nulles limites à son autorité, dont la bonté et la grâce sont plus élevées que les sphères, plus étendues que le monde et qui est infini !

Ce qui est évident, c'est que le fait d'avoir donné l'existence aux créatures après qu'elles n'avaient pas été constituées la grâce la plus forte, puisque (Dieu) a créé le monde entier et y a fait

TRADUCTION DU LIVRE DE JOB

En ton nom, ô Miséricordieux ! Ceci est la traduction du Livre de la Justification, qui est attribué à Job, tel que l'a traduit le chef de l'Académie, notre guide et maître Saadia, le chef de l'École de Mahasia — que l'esprit de Dieu lui donne le repos !

INTRODUCTION DU LIVRE

L'auteur commence en disant : Béni soit Dieu, le dieu d'Israël, qui a précédé tous les commencements, qui restera après toutes les fins, qui crée et forme, qui ramène et ressuscite, qui mérite la louange et la reconnaissance pour sa grâce générale et pour sa bienfaisance universelle.

Après cela, je dirai : Bien que l'idée de la bonté et de la bienfaisance ne puisse pas être divisée en elle-même, c'est-à-dire que, rare ou fréquente, la bonté mérite d'être considérée comme telle, d'une manière absolue, elle se divise néanmoins sous les rapports de la quantité et de la qualité. Ainsi, la bonté des créatures a une mesure, qui atteint son terme lorsque les créatures disparaissent, comme Celui à qui appartient la gloire a dit dans son livre : « Une voix dit : Proclame ! et je dis : Que dois-je proclamer ? Toute la chair est comme de l'herbe, toute sa bonté est comme la fleur des champs (*Is.*, XL, 6) ». Mais la bonté de l'Éternel — qu'il soit glorifié et exalté ! — est infinie, puisqu'elle lui est inhérente, et la bonté et la bienfaisance divines n'ont ni limite ni terme. En voulant marquer avec toute la force possible la

tudes le désignent et auquel profiterait maintenant la version hébraïque publiée à Saint-Pétersbourg en 1896-1897, avec des notes érudites d'Albert Harkavy ¹.

Enfin, si la « première partie », relative à l'*Histoire de la Palestine*, a seule paru, Joseph Derenbourg avait réuni sur des fiches couvertes d'une écriture microscopique, les résultats géographiques qu'il avait recueillis par une lecture attentive et un dépouillement soigneux des deux Talmuds. Je puis assurer que bien des identifications inédites, bien des faits inconnus solidement établis dorment sur ces cartons, dont la teneur mériterait d'être rendue publique, même après les travaux sur le même sujet de MM. Neubauer ² et Hildesheimer ³. Il y a eu un petit nombre de fiches égarées et, je le déplore, parmi les plus développées. Les autres appartiennent maintenant à la Bibliothèque de l'Université de Paris, où elles sont mises à la disposition des travailleurs. Ce serait un des vœux les plus chers au cœur de mon père que réaliserait la mise en œuvre de ces matériaux abandonnés dans une Géographie de la Palestine d'après les Talmuds et les autres sources rabbiniques.

Paris, ce 29 juillet 1900, 5e anniversaire de la mort de mon père.

HARTWIG DERENBOURG.

1. Les notes finales XII-XV (p. 475-484) ont été omises, je ne sais pour-quoi, dans la version hébraïque.

2. *La Géographie du Talmud*, Paris, 1868.

3. *Beiträge zur Geographie Palästinas*, Berlin, 1886.

usure. Il avait rompu définitivement avec les sciences musulmanes ¹, mais, sur le terrain des études juives, il espérait bâtir encore, comme si un avenir lointain lui permettait les projets de longue haleine. La révision et le développement de son article *Talmud* dans l'*Encyclopédie des Sciences religieuses* de Lichtenberger ² étaient destinés à remplir le tome cinquième de l'*Annuaire de la Société des Études juives*. Le tome n'a jamais paru, mais je me rappelle qu'il y a eu un commencement d'exécution et même d'impression. A la fin de 1892, une reproduction par le procédé anastatique de l'*Essai sur l'histoire et la géographie de la Palestine* (Paris, 1867) avait été résolue, le nouveau tirage devant être accompagné d'additions, de corrections et d'un index réclamé par tous ceux qui ont à consulter ce beau livre. Je possède les travaux préparatoires poussés fort avant ³ et le manuscrit de l'index rédigé par mon collègue et ami, M. Israël Lévi. C'est à lui que je voudrais confier ce travail pour lequel ses apti-

1. Mon père se demandait parfois en quelles mains tomberaient son annotation et son commentaire du Livre des définitions (*Kitāb at-ta'rifāt*), par Al-Djurdjāni. L'édition de Flügel (Leipzig, 1845) l'avait fait renoncer à l'édition critique qu'il préparait avec une traduction française, dont les premières pages ont été imprimées (j'ai sous les yeux une épreuve des p. 1-8). Les matériaux considérables que Joseph Derenbourg avait rassemblés ne seront pas perdus, je l'espère, pour nos études et je les offre à qui saura les employer. Sur ces vieilles histoires, voir J. Mohl, *Vingt-sept ans d'histoire des études orientales* (Paris, 1879-1880), I, p. 16-17, 217-218.

2. XII, p. 1007-1036. Je signale à cette occasion un petit manuel bien commode : M. Mielziner, *Introduction to the Talmud* (Cincinnati and Chicago, 1894).

3. Jusqu'à la page 421 sur 486 dont se compose le volume, plus quelques notes marginales dans l'exemplaire de travail que je conserve pieusement.

nous avons mené à bien la tâche que nous nous étions imposée et, si notre tome troisième n'a paru qu'en janvier 1896, quelques mois après que mon père s'était éteint à Ems, le 29 juillet 1895, il ne faut pas imputer ce retard à la rédaction achevée depuis longtemps, mais aux tâtonnements et aux hésitations des survivants.

Non seulement la traduction française d'Isaïe était terminée à cette époque, mais celle de Job, qui devait continuer la même collaboration entre le père et le fils, avait atteint la fin du chapitre xxxi. Je me suis efforcé de la compléter dans l'esprit dans lequel elle avait été conçue. Notre objectif était, comme pour Isaïe, la fidélité à la conception et à la rédaction de Saadia, sans aucune préoccupation de les mettre d'accord avec notre intelligence du texte hébraïque. C'est son interprétation et non la nôtre que nous avons essayé de rendre accessible à ceux qui, sans savoir l'arabe, ne veulent cependant pas ignorer complètement un chapitre important dans l'histoire de l'exégèse juive de l'Ancien Testament.

Si les circonstances permettent de mettre sur le métier d'autres tomes après les volumes I, III, V, VI et IX de la collection, c'est encore la mémoire de Joseph Derenbourg que nous nous efforcerons d'honorer, en nous inspirant de ses intentions, de sa méthode, du plan qu'il avait tracé. En dehors de sa collaboration si féconde et si variée à la *Revue des Études juives*, mon père, dans ses dernières années, avait concentré sur Saadia toute la vigueur de son esprit resté jusqu'au bout sans défaillance et sans

remplir les longues journées de Joseph Derenbourg. Jusqu'en 1889, ses yeux, épuisés par le travail, avaient encore des lueurs. Nous remplissions alors ensemble les intervalles inoccupés de son temps par l'étude en commun des inscriptions himyarites et sabéennes destinées au *Corpus inscriptionum semiticarum*. Pour le premier fascicule tout entier¹, mon père a pu encore relire les épreuves, contrôler les traductions et les commentaires par l'examen personnel des estampages et des photographies, s'associer à tous les travaux préparatoires, grâce auxquels cette vaste publication a pu être inaugurée².

Mais, les ténèbres devenant chaque jour plus profondes, il fallut chercher un nouvel emploi pour ces heures de loisir que mon père désirait consacrer avec moi à ce qu'il appelait un délassement studieux. C'est ainsi que nous fûmes amenés à entreprendre la version française du Livre d'Isaïe, non pas d'après le texte hébraïque, mais d'après la paraphrase arabe de Saadia. Quelle déception nous avons souvent éprouvée, lorsque la poésie des plus beaux passages était, de propos délibéré, soumise à la torture par un système d'explications trop logiques et trop raisonnées! L'original a eu bien de la peine à défendre quelques restes de ses couleurs affaiblies ou disparues sous la couche uniformément grise qui lui a été appliquée par Saadia. Tout en unissant nos protestations contre ces prophéties si différentes de celles que nous admirions,

1. Paris, 1889.

2. Le fascicule troisième a paru en janvier 1900.

III

Le présent volume, consacré au Job de Saadia, est le dernier ouvrage qui émane directement de mon vénéré père, qui porte sa signature comme une garantie dont nous nous prévalons. Sa cécité, de plus en plus implacable à mesure qu'il avançait en âge, l'avait contraint, pour la satisfaction de ses besoins intellectuels, de plus en plus impérieux chez l'octogénaire, à recruter un véritable corps de secrétaires. Le doyen de ces collaborateurs était notre excellent ami Louis Bank qui prêtait à mon père, en s'effaçant derrière lui avec pleine abnégation de soi-même, son concours de talmudiste consommé¹. Les études judéo-arabes étaient représentées dans cet état-major d'élite par deux jeunes, MM. Mayer Lambert, professeur au Séminaire israélite de Paris, un fervent de Saadia², et Isaac Broydé qui consacre son activité scientifique aux œuvres philosophiques de Baḥyāh³.

Ces trois auxiliaires précieux, renforcés de volontaires zélés et de lecteurs non orientalistes, ne suffisaient pas à

1. La *Revue des Études juives* de 1899 contient de L. Bank, maintenant émancipé, mais vieilli et malade, deux excellents articles : *Rabbi Zeira et Rab Zeira* (XXXVIII, p. 47-63) et *Les gens subtils de Poumbedita* (XXXIX, p. 191-198).

2. Voir plus haut, p. viii, note 1. M. Lambert partage avec moi la direction de la publication entreprise par mon père. Pour l'achèvement du volume actuel, il m'a puissamment aidé de sa bonne volonté et de sa compétence.

3. *Les réflexions sur l'âme*, par Bahya ben Joseph ibn Pakouda, traduites de l'arabe en hébreu, précédées d'un résumé et accompagnées de notes par Isaac Broydé. Paris, 1896. Voir aussi l'Introduction à mon édition du *Fakhrî* (Paris, 1895), p. 38.

אלמברז מן הדה אלקצה חתי יציר גואבא לאיוב הו קול
 אליפז כל ימי רשע הוא מתחולל אלי אכר אלפצל. ודלך
 אן איוב זעם אן גמיע אלנאם קד שאהד כאפרא מנעמא
 עליה פאכדבה אליפז פי הדה אלקול וקאל הדה מחאל לא
 תדעי אנך שאהדת מא לם נשאהדה נחן הו קו' מה
 ידעת ולא נדע. וליס וחדנא בל גמיע אלחכמא יקולון אן
 הדה לא יכון הו קולה אשר חכמים יגידו. פאלדי שאהדנא
 נחן וסאיר אלחכמא הו בעכס מא קלתה אנת וחו אן
 אלכאפר לא יזאל מול דהרה מתכופא מתעוסא מנצרעא
 מן סכט אללה לקולה כל ימי רשע הוא מתחולל ומצירה אלי
 אלנאר לקולה אש אכלה אהלי שחד פי אכר אלקצה.

היוצא מהפרשה הזאת עד שתהיה תשובה לאיוב הוא מאמר אליפז כל
 ימי רשע הוא מתחולל עד סוף הפרק וזה שאיוב חשב שכל אדם ראה
 כופר וטוב לו והכזיבו אליפז במאמר זה ואמר זה בטל הוא אל תאמר
 שראית מה שלא ראיתו אנהנו הוא אכזרו מה ידעת ולא נדע. ולא אנהנו
 לבדנו כי אם כל החכמים כולם יאמרו שזה אינו הוא אמרו אשר חכמים
 יגידו. ואם כן מה שראינו אנהנו ושאר החכמים הוא בהפך מה שאמרת
 אתה והוא שהכופר כל ימי חייו לא יחדל כוהיות מתירא מוצמר ומתחולל
 מחרון האל כפי מה שאמר כל ימי רשע הוא מתחולל ומבואו לגיהנם
 כפי מה שאמר אש אכלה אהלי שחד בסוף הפרשה.

אלמכרג מן מקאלה איוב הדה הו קולה על לא חמס
 בכפי ודלך אנה למא ראהם קד אחאלוה עלי עלם אללה
 חין אחתג בבלוי אלמומן תם כדבוה חין אחתג בנעמה
 אלכאפר קאל פי נפסה אנמא אמכנהם הדה חית אן אחתגגת
 בגירי פקאלו לי הדה לא תעלמה פאחתג חינויד בנפסה קאל
 הודא אנא תקי נקי וקד נאלני מא תשאהדונה פלולא אן אללה
 יפעל מא שא וליס דלך גור[א] לם יצבני הדה אלבלא.

היוצא ממאמר איוב זה הוא אמרו על לא חמס בכפי וזה שאחרי
 שראה אותם שהשיבוהו בידועת האל כאשר הביא ראיה ברעת הבאמון
 ואחריו כן הכזיבוהו כאשר הביא ראיה מסיבת הכופר אמר בנפשיו זה לא
 אפשר להם רק לפי שהבאתי ראיה מוחלטת ועל כן אמרו לי לא תדע את
 זה לפיכך הביא ראיה מעצמו אמר הנה אנכי תם ונקי וכבר בא עלי מה
 שתראו ולולא שהאל יעשה ביה שירצה יאין זה עול לא היתה מוצאת
 אותי הרעה הזאת.

En dehors des trois manuscrits dont John Cohn n'avait peut-être pas tiré parti autant que le réclamait une édition critique, M. W. Bacher a eu à sa disposition un manuscrit copié dans le Yémen, que Joseph Derenbourg avait reçu de Jérusalem par l'entremise de M. Nissîm Béhâr et qui contenait, presque en entier, le texte hébraïque de Job, avec la version arabe de Saadia. De plus, à l'instigation de mon père, M. Ad. Neubauer avait envoyé à son confrère les photographies de neuf feuillets isolés provenant de la *Genizâh* du Caire et acquis par la Bibliothèque Bodléienne. On peut lire dans l'introduction hébraïque de M. Bacher une description détaillée des feuillets qui lui ont été ainsi communiqués.

Une surprise nous était réservée, non point par ces nouveaux venus dans la mise au point du texte, mais par leur ancêtre, le manuscrit Hunter 541 d'Oxford, celui dont les ressources paraissaient épuisées par les examens successifs d'Ewald, de Cohn, de Bacher. On se rappelle qu'au moins trois commentaires sur Job y sont enchevêtrés et que, dans ce fouillis, il n'est pas toujours facile de rendre à chacun ce qui est à chacun. Or, M. Bacher, alors que son enquête était close, y retrouva, en octobre 1899, deux morceaux inédits du commentaire de Saadia sur Job, morceaux qu'il avait attribués d'abord à Ibn Schiquitilla. Nous les reproduisons ici, avec une version hébraïque due à M. Bacher auquel nous en laissons tout l'honneur :

que nous sachions ce qui précède¹ : לרהבתה אִיָּאָהּ פּיפּעַל כּוּתֵּל דִּלְךָ : וּרְבִּי אֶלְעָאֲלָמוּן תִּסְבֵּחַ וְתִקְדָּשׁ פְּהוּ אֱלֹהִים לֹא יִגִּידָהּ שִׁי וְהוּ גִיר בּוֹחֲתָאָּ פִירָגֵב וְגִיר כּוּגֵלוֹב פִּירָהֵב בֵּל הוּ גֵאֲלֵב אֲלֵכֵל וְקִאֲהֲרִהּ וְחִאֲגֵהּ אֲלֵכֵל אֱלִיהּ אֲגִבּוּעִין — L. 10 : ועָלֵל est remplacé par le plus simple וְגַעַל. — L. 12 : A אֶלְאֲרִדָּה en tête du fol. 1 v° est substitué אֶלְאֲרִדָּה. — L. 14 : L'imprimé porte וְנִאֲכֵד et notre ms. וְ. — L. 16 : כִּבֵּר précède בַּעַ ; sans la copule וְ. — L. 17 : נִסְבָּה corrigé נִסְבָּה ajouté par M. Bacher. Le fol. 1 est terminé par le mot שִׁי, tandis que le fol. 2 r° commence par עלי כְּתִיר (p. 7, l. 6). — L. 7 : le ms. donne les leçons justes וְאֶלְאֲמִנָּא et à la fin de la ligne וְהָשִׁי. — L. 8 : Après הוּ, on lit dans le ms. : אֶלְקִצֵּד אֶלְמִקְצִיד וְאֶלְאֲמִנָּא : — L. 9 : Après וְהָשִׁי, notre nouveau manuscrit vient à notre secours par le passage suivant : הוּ : לְאִיּוֹב בַּאֲ הוּ : וְכֹא אֶלְעִלָּהּ בִּינְהָא וּבִין גִּוָּאֵב אִיּוֹב בִּין יְדֵי רַבָּהּ פִּלְבָּא רֵאִית אֱלֹהִי (אֶלְכִּמְסָה = צִרּוֹב בִּין אֶלְמִעֲאִנִּי אֶתְהַצֵּת עָלֵי כְּתִיר בִּין אֶלְנָאֵם חֲתִי נִסְבָּה כְּתִיר מִנְהֵם אִיּוֹב וְגִירָה אֱלִי פִנּוֹן אֶלְךָ. Au verso du feuillet 2, je signale par rapport à la page 7, l. 12, וְהוּ au lieu de וְהוּ ; l. 14, אֶרְבָּב au lieu de אֶרְבָּב ; l. 15, פִּאֲקוּל au lieu de וְאֶקוּל ; l'insertion de אֶלְאֶעַל entre אֶן et אֶלְאֶקְדָּם ; l. 16, celle de עֵנֵד אֶהֱלָה entre אֶלְמִפְכֵּר et אֶלְלָהֵם ; après אֶן la leçon אֶלְמִשְׁתִּיר ; enfin à la l. 17, וְאֶלְמִסְתַּעֲמֵל au lieu de אֶלְמִסְתַּעֲמֵל. Le dernier mot du fragment est אֱלִיהּ à la l. 18. Cette trouvaille permet d'en espérer et d'en présager d'autres. La préface de Saadia paraît avoir été sans cesse remaniée, soit par son auteur, soit par les copistes lettrés qui en prenaient à leur aise avec un texte profane en lui infligeant leurs retouches.

1. Excepté le point sur le ה suffixe dans לרהבתה et dans קאהרה, tous les autres signes ont été ajoutés par moi.

133 (n° 2484 de Neubauer, *Catalogue*), l'autre appartenant à la Bibliothèque Royale de Berlin, où il est coté n° 1203 dans le Catalogue des manuscrits hébreux, par Steinschneider.

Si John Cohn est sévère pour son prédécesseur, celui-ci a été vengé par M. Wilhelm Bacher, auquel mon père avait confié le mandat de rééditer Job. Ai-je besoin de dire combien ce choix était heureux? La présente édition en fournit la démonstration évidente. Un pas décisif en avant a été fait avec des ressources plus abondantes et une science mieux assurée. M. Bacher a eu conscience de sa supériorité et peut-être ne s'est-il pas exprimé avec assez de ménagements sur l'effort loyal précédemment tenté vers le mieux par un savant modeste dans des conditions moins favorables. L'omission voulue de l'Introduction est en tout cas une lacune regrettable dans la publication de John Cohn. Une copie de l'Introduction faite par Salomon Fuchs à Oxford et la comparaison d'un fragment qui en contient la fin ont mis M. Bacher en mesure de combler cette lacune.

Depuis qu'il y a plus d'un an M. Bacher a terminé sa tâche, un troisième fragment de l'Introduction est apparu parmi les débris de la *Genîzâh* du Caire parvenus à Paris et acquis par M. le Baron Edmond de Rothschild. Voici quelques extraits d'après une copie de M. Mayer Lambert, que j'ai collationnée avec lui sur l'original. Avant לַבַּיִת, dernier mot dans ce volume de la page 4, l. 8, le premier des deux feuillets qui constituent ce fragment porte, sans

II

La traduction arabe du Livre de Job par Saadia ou, comme celui-ci l'appelle, du « Livre de la Justification, qui est attribué à Job », et le commentaire dont il l'a accompagnée ont été dès 1844 l'objet d'une publication considérable, bien que partielle, d'après le manuscrit d'Oxford Hunter 511 (Neubauer, *Catalogue*, n° 125). Ce fut mon illustre professeur, Heinrich Ewald, qui, après les travaux préparatoires de Salomon Munk, introduisit ce nouvel élément dans l'histoire de l'exégèse biblique. Son essai¹, pour imparfait qu'il soit, représente une étape. Ne disposant que d'un manuscrit, Ewald n'a pas toujours discerné la part qui revenait à chacun des auteurs dont les commentaires y sont entremêlés².

Un progrès sérieux a été réalisé par John Cohn qui, pour son édition, complète au moins en ce qui concerne la traduction, a pu disposer de trois manuscrits³. Au manuscrit utilisé par Ewald étaient venus s'en ajouter deux autres : l'un également conservé à la Bibliothèque Bodléienne d'Oxford, où il est coté Opp. Add. 4° 154, fol. 95-

1. H. Ewald, *Das Buch Ijob nach Saadia, Ben Geqatilia und einem ungenannten Uebersetzer*, dans Ewald und Dukes, *Beiträge zur Geschichte der Aeltesten Auslegung und Spracherklärung des Alten Testaments*, I (1844), p. 75-115.

2. A ce sujet, il faut consulter surtout le remarquable livre de Samuel Poznanski, *Mose B. Samuel Hakkohen Ibn Chiquitilla* (Leipzig, 1895), p. 14-17.

3. Dr John Cohn, *Das Buch Hiob übersetzt und erklärt vom Gaon Saadia*. Allona, 1889.

On peut se demander quels sont ces grammairiens et ces exégètes, précurseurs de Saadia. C'est à eux qu'il fait allusion, lorsqu'il prétend s'appuyer sur la tradition ¹. Elle était alors représentée par l'interprétation des *Targoumim*, par des embryons de conceptions et de terminologies grammaticales dans la Mischna, dans le Talmud et dans le Midrasch, par la vocalisation, la ponctuation et la critique du texte tel que la Massore l'avait établi d'après des règles grammaticales non énoncées, mais implicitement contenues dans ses notations, par la phonétique du *Séfer Yesiráh*, par les enseignements du massorète Aaron ben Mosché ben Ascher, un disciple des grammairiens arabes ². Saadia, bien que, à ma connaissance, il ne nomme nulle part Khalîl et Sibawaihi, de deux siècles plus anciens que lui, devait les connaître et avoir étudié à leur école, soit qu'il leur ait emprunté directement, soit qu'il ait pris de seconde main chez leurs continuateurs les matériaux qu'il a mis en œuvre pour réaliser sa réforme, je dirais plus justement, sa création de la grammaire hébraïque ³.

1. Plus haut, p. ix.

2. Voir l'exposition magistrale de M. W. Bacher, *Die Anfänge der hebräischen Grammatik* (Leipzig, 1895), p. 1-38.

3. Grande a été l'influence de la langue et de la littérature arabes sur plusieurs parmi les premiers législateurs de l'hébreu : cf. Jastrow jr, préface à son édition de Hayyôûdj (Leide, 1897), p. xii et suiv. ; W. Bacher, *Die hebräisch-arabische Sprachvergleichung des Abulwalîd Merwân ibn Ganâh* (Wien, 1884) ; Joseph et Hartwig Derenbourg, *Opuscules et traités d'Abou 'l-Walîd* (Paris, 1880), *Introduction*, p. LXXVI-LXXIX. Dans un passage d'Ibn Djanâh, cité *ibid.*, p. LXXVII, « leur Sibawaihi » est expressément nommé.

l'Ancien Testament, considéré dans son unité sacrée, et il fournit ainsi une riche contribution à l'étude du vocabulaire hébreu. Plus rarement il appelle à son secours des expressions détachées de la Mischna et du Talmud.

Si la grammaire et la mention ou la discussion des opinions antérieures sont presque absolument bannies des commentaires dont Saadia est l'auteur, c'est qu'il exige de ses lecteurs des études préparatoires en ces matières. Il s'est expliqué à ce sujet dans une sorte d'avertissement placé en tête du Psautier¹ : « Selon moi, il est indispensable à quiconque veut étudier le commentaire renfermé dans ce livre qu'il ait au préalable beaucoup appris de la science de la langue et aussi des règles de la recherche, afin qu'elles lui soient comme le flambeau grâce auquel il soit bien dirigé vers ce que je traduirai et ce que j'interpréterai, puis vers ce que je rectifierai, de sorte que ce flambeau soit allumé de manière à faire jaillir la lumière pour lui sur ce que d'autres se sont proposé pour commenter ce livre, ainsi que sur tout ce que je lui ai présenté de neuf. Et c'est de l'Unique, de l'Éternel que j'implore le secours en vue de tout bien. »

1. Voici le texte arabe complété et restitué jusqu'à un certain point de ce passage emprunté à la première préface (cf. Cohn, *ibid.*, p. 75-76) : אקול : מוכיח לא בד' ללחמך תפסיר הדא אלכתאב אן יכון קד וקף עלי גבולה מן עלם אללגה וגבולה מן אלגמר חתי יכון לה כאלסראג יתהדי בה אלו כוא אעבר ואפרג חם (?) כוא אעלה לה אן יכון קד אשתעל עלי כוא קד אמתה גורי בן תפסיר הדא אלכתאב חתי יורי לה ככל כוא קדמת לה ובאלואחד אלקדים אסתעין (?) עלי כל חסנה. Sur cet emploi de la préposition עלי après אסתעין, voir Saadia, *Pentateuque* (éd. J. Derenbourg), p. 4; cf. plus haut, p. ix. Texte et traduction m'inspirent de bien vives inquiétudes.

souci de l'esthétique. Il déclare une guerre acharnée aux sous-entendus et ajoute impitoyablement des conjonctions et des pronoms relatifs qui alourdissent la marche des phrases. La période avance d'un pas embarrassé, avec les entraves de ses incises et avec ses enchevêtrements là où l'hébreu déroulait ses propositions courtes dans un parallélisme harmonieux. Quant aux mots, lorsque leur signification se dérobe aux trois modes d'investigation adoptés par Saadia, il reproduit le mot hébreu sans changement, non point pour ajouter une goutte d'eau à l'océan du vocabulaire arabe, mais, à mon sens, pour éviter des hypothèses hasardeuses et pour avouer publiquement l'insuccès de ses efforts.

Les traductions de Saadia, sans être ni des paraphrases, ni des commentaires, sont comme un acheminement vers les unes et les autres. Leur probité ne s'accommodait pas d'un calque qui aurait reproduit la lettre de l'original sans en faire saisir l'esprit, sans en montrer l'enchaînement logique. Il fallait donc justifier les dissemblances avec le texte révélé et les additions de l'interprète, qui auraient pu être considérées comme des irrévérences. Saadia est allé au devant de reproches qui auraient pu devenir des armes entre les mains de ses adversaires, et a ajouté aux traductions des commentaires plus ou moins étendus, où il s'est efforcé d'accumuler les citations bibliques, en se montrant très sobre dans le reste de ses explications. Les commentaires des Proverbes et de Job ont bien ce double caractère. L'auteur y multiplie les comparaisons avec

traduction arabe des Écritures. Il aurait pu en ajouter un troisième auquel il a accordé la prééminence sur les autres : sa foi dans l'origine divine de tous les livres, de tous les mots de l'Ancien Testament¹. Son rationalisme et sa science talmudique s'inclinent en esclaves respectueux devant l'autorité de la parole révélée dont sa mémoire lui fournit sans cesse pour chaque passage l'appoint intégral et le contrôle vigilant. Sa traduction risquait de représenter un compromis entre les suggestions de ses trois conseillers. Celui qui n'est jamais sacrifié, qui résout les conflits, auquel l'auteur soumet son esprit et son érudition, c'est le texte biblique considéré comme un ensemble de même volée, un bloc indivisible, sans contradiction réelle ni de fond ni de forme, reflet de la perfection divine non moins brillant dans l'Ecclésiaste et les Chroniques que dans la Genèse et Isaïe.

Ce n'est point ce côté poétique qui entraîne l'enthousiasme de Saadia : il se préoccupe avant tout d'élucider les obscurités du texte et de resserrer le lien flottant des versets. La clarté, voilà le but auquel il tend, sans nul

1. Seconde préface de Saadia au Psautier, traduite en allemand par John Cohn, *Saadia's Einleitung zu seinem Psalmenkommentar*, dans Berliner und Hoffmann, *Magazin für die Wissenschaft des Judenthums*, VIII (1881), p. 91 (cf. la première préface, *ibid.*, p. 68). Voici le texte arabe, tel qu'il m'a été communiqué d'après le manuscrit arabe 236 de Munich (J. Aumer, *Die arabischen Handschriften*, p. 76), fol. 17 r°, par le Rabbin de cette ville, le Dr Werner et par mon ami, le Professeur à l'Université de Munich, D^r Fr. Hommel :

בל יגב אן בעלם אן גביע דלך בן עגד אללה אגראת (אגראת =) עלי הזה אלצורב
בן אלכלאם אלומסתעביל בין כלקה אלכל כלאם אללה לים ביה בין כלאם
אלנאם שי

les auditeurs entendront ainsi les idées exprimées dans la Thora sur les faits, les ordres et les rétributions, relatées brièvement dans leur ordre et dans leur succession, et ils ne seront ni retardés, ni embarrassés dans la recherche d'un récit quelconque par l'immixtion des arguments apportés sur chaque point. Quiconque veut ensuite approfondir la codification des lois intellectuelles, l'application des lois traditionnelles et les moyens de repousser les attaques de tout critique contre les récits contenus dans ce livre, devra chercher de telles informations dans l'autre ouvrage ¹, puisque celui-ci, dans sa concision, lui donne de telles aspirations et lui en démontre la nécessité. C'est dans cette pensée que j'ai consacré ce livre exclusivement à un exposé du sens simple ² du texte de la Thora, en précisant grâce à mes connaissances provenant de l'intelligence et de la tradition. Lorsqu'il m'a été possible d'ajouter au texte un mot ou une lettre afin que le sens et l'idée fussent éclaircis par là à qui se contente de la mise en lumière de l'expression, je l'ai fait. C'est à Dieu que je demande son appui pour tout bien que je rechercherai dans les choses religieuses et mondaines. »

L'intelligence et la tradition, voici les deux auxiliaires dont Saadia réclame le concours pour mener à bien sa

1. L'autre ouvrage est le Commentaire sur le Pentateuque, dont M. Har-kavy annonce des fragments considérables pour notre tome deuxième.

2. L'arabe **בסיט** est ici l'équivalent du néo-hébraïque **פֶּשָׁט** *peschât*, qui désigne l'explication « simple » et naturelle, ainsi que le mot arabe **תפסיר** qui l'accompagne ici, tandis que l'interprétation allégorique (en arabe **האוויל**) est appelée en néo-hébraïque **דֶּרָשׁ** *derâsch*, « sens recherché ».

avec M. Mayer Lambert que le commentaire sur les Proverbes soit antérieur au commentaire sur le Livre de la création, commentaire daté de 931, où est seulement citée l'interprétation de la Genèse¹. Il appartient au même état d'âme et d'esprit, dont l'expression la plus manifeste est dans l'*Amânât* destiné à prouver l'accord entre les principes immuables du judaïsme révélé et les conclusions réfléchies de la raison humaine.

Quoi qu'il en soit, une même méthode de traduction a été appliquée par Saadia à la série des livres bibliques qu'il a fait passer de l'hébreu en arabe. Il expose son point de vue dans un passage de son Introduction au Pentateuque, dont je vais essayer de donner une idée² : « Je n'ai composé ce livre, dit-il, que pour satisfaire un solliciteur qui m'a demandé de consacrer un ouvrage spécial au texte simple de la Thora, sans que s'y mêlât aucune parole sur la langue, flexions, permutations et inversions de lettres, métaphores ; sans qu'y entrât aucune des questions posées par les hérétiques et des réfutations qui leur sont opposées, non plus que des branches des lois intellectuelles, et des manières d'observer les lois traditionnelles, mais d'y élucider seulement les sens du texte de la Thora. J'ai trouvé dans cette demande des avantages :

1. Mayer Lambert, *Commentaire sur le Séfer Yesira*, partie française, p. VIII, 27 et 76. La note 1 de la page 76, appliquée à la composition de l'*Amânât*, prouve bien qu'il est de 934 ; cf. p. VII, n. 6.

2. *Version arabe du Pentateuque* (éd. J. Derenbourg), p. 4 ; cf. W. Bacher, *Die Jüdische Bibelerregese vom Anfange des zehnten bis zum Ende des fünfzehnten Jahrhunderts* (Trier, 1892), p. 12-13.

Pentateuque. La version d'Isaïe n'est précédée d'aucune préface et ne fournit aucun renseignement sur la date qui peut lui être assignée. Les Psaumes ont pris rang « après l'interprétation de quelques autres livres de Dieu » et avant « ceux, dit-il, que nous espérons compléter¹ ».

En tête de Job, Saadia croit pouvoir se dispenser de répéter ce qu'il a « indiqué et même largement expliqué dans l'introduction au commentaire de la Thora² ». La traduction authentique de Daniel, conservée à Oxford, prend le texte au commencement et le conduit jusqu'à la fin sans un mot d'introduction³. Si, parmi les traductions de Saadia Gaôn qui me sont connues et dont l'origine n'est pas douteuse, je me suis abstenu de citer les Proverbes ou, comme il les appelle, le Livre de la Sagesse⁴, c'est que l'Introduction, une dissertation psychologique sur le contraste entre les tendances naturelles de l'homme et son intelligence⁵, me porte à en reculer la composition jusqu'à l'époque où l'auteur, imprégné de la philosophie arabe des *moutakallimoûn*, composait à Bagdâd en 934 son Livre des croyances et des dogmes⁶. Je ne crois pas

1. Saadia, à la fin de sa traduction du Psautier, dans Graetz, *Geschichte der Juden*, V (2e éd.), p. 480.

2. P. 9 de la partie française, dans ce tome cinquième.

3. Ad. Neubauer, *Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library*, p. 880, n° 2484, 4; Sam. Poznanski, dans *Hag-gôréén*, éd. Horodetzky, II (Berditschew, 1900), p. 92-103. Ce sera, s'il plaît à Dieu, le tome VII des *OEuvres de Saadia*.

4. Voir notre tome VI.

5. *Ibid.*, texte arabe, p. 1-12; cf. W. Bacher, *Abraham ibn Esra's Einleitung zu seinem Pentateuch-Commentar* (Wien, 1876), p. 24-28.

6. Landauer, dans l'Avant-propos de son édition du texte arabe, p. v, dit 933, que je rectifie d'après Graetz, *lib. laud.*, V, p. 484.

progrès du Karaïsme¹, mais, dans sa pensée, elles s'adressaient aussi à l'élite des musulmans en faveur desquels il avait adopté les caractères arabes. Comme, même pour ses ouvrages qui n'ont pas été composés en hébreu, tous les manuscrits qui nous sont parvenus sont en lettres hébraïques, on peut supposer que, même du vivant de l'auteur, il a circulé deux espèces de copies destinées aux deux catégories de lecteurs.

I

La chronologie des œuvres de Saadia n'est pas encore définitivement fixée. Cependant, il paraît hors de doute que sa traduction de « la plupart des livres sacrés des Hébreux² » appartient à la période de sa préparation scientifique, alors que Saadia n'avait pas encore quitté la terre natale. Ses commentaires, plus ou moins développés, sont-ils contemporains de ses traductions ou ont-ils été ajoutés après coup, comme des compléments destinés à les justifier ? Je pose la question sans oser la résoudre. Ce qui semble établi, c'est que le traducteur s'est conformé à l'ordre du canon biblique et qu'il a commencé par le

1. Voir surtout Samuel Poznanski, *The Anti-Karaite Writings of Saadiah Gaon*, dans *The Jewish quarterly Review*, X (1898), p. 238-276.

2. Bahyâ dans Munk, *Notice sur Rabbi Saadia Gaon* (Paris, 1839), p. 5, n. 1. Salomon Munk (1803-1867) vient d'être l'objet d'une monographie datée de 1900 et conçue dans un excellent esprit. L'auteur, M. Moïse Schwab, ancien secrétaire du maître, a puisé largement dans sa correspondance, en grande partie inédite.

AVANT-PROPOS

Saadia fut un initiateur en théologie, en exégèse, en philosophie, en grammaire hébraïque. L'unité de sa vie réside dans son étude constante de l'Ancien Testament qu'il savait par cœur, qu'il traduisit et commenta, dont il s'efforça de démontrer l'accord avec les doctrines rationalistes des philosophes arabes, dont il s'essaya un des premiers à codifier la langue. Né à Fayyoûm, l'ancienne Pitôm, dans la Haute-Égypte, en 892 de notre ère, appelé en 928 par « le Chef de la captivité » David ben Zakkai à la dignité spirituelle de Gaôn pour diriger l'académie juive de Sora en Irâk, contraint à résigner ses fonctions au commencement de l'année 933, retiré à Bagdâd pendant les quatre années suivantes, rappelé ensuite à Sora dans la haute situation qu'il y avait occupée et qu'il conserva jusqu'à sa mort en 942, Saadia n'a point cessé d'être en contact avec le monde musulman en Égypte, en Babylonie et jusqu'au siège même du khalifat abbaside. Ses œuvres n'ont pas été composées seulement pour fortifier les convictions des Juifs Rabbanites et pour combattre les

ŒUVRES COMPLÈTES

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

PUBLICATION COMMENCÉE SOUS LA DIRECTION DE

JOSEPH DERENBOURG

MEMBRE DE L'INSTITUT

CONTINUÉE SOUS LA DIRECTION DE

MM. HARTWIG DERENBOURG ET MAYER LAMBERT

VOLUME CINQUIÈME

VERSION ARABE DU LIVRE DE JOB

PARIS

ERNEST LEROUX, ÉDITEUR

LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE
DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES

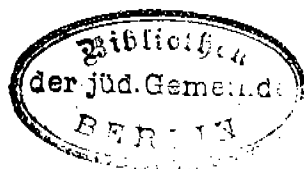
28, RUE BONAPARTE, 28

—
1899

ŒUVRES COMPLETES
DE
R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOUÛÎ

VOLUME CINQUIÈME

VERSION ARABE DU LIVRE DE JOB

ספריה בית המדרש
תל אביב

VERSION ARABE DU LIVRE DE JOB

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

PUBLIÉE AVEC

DES NOTES HÉBRAÏQUES

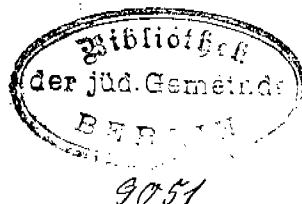
PAR

W. BACHER

Accompagnée d'une Traduction française d'après l'arabe

PAR

J. DERENBOURG et H. DERENBOURG

PARIS

ERNEST LEROUX, ÉDITEUR

LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE
DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES

28, RUE BONAPARTE, 28

1899

